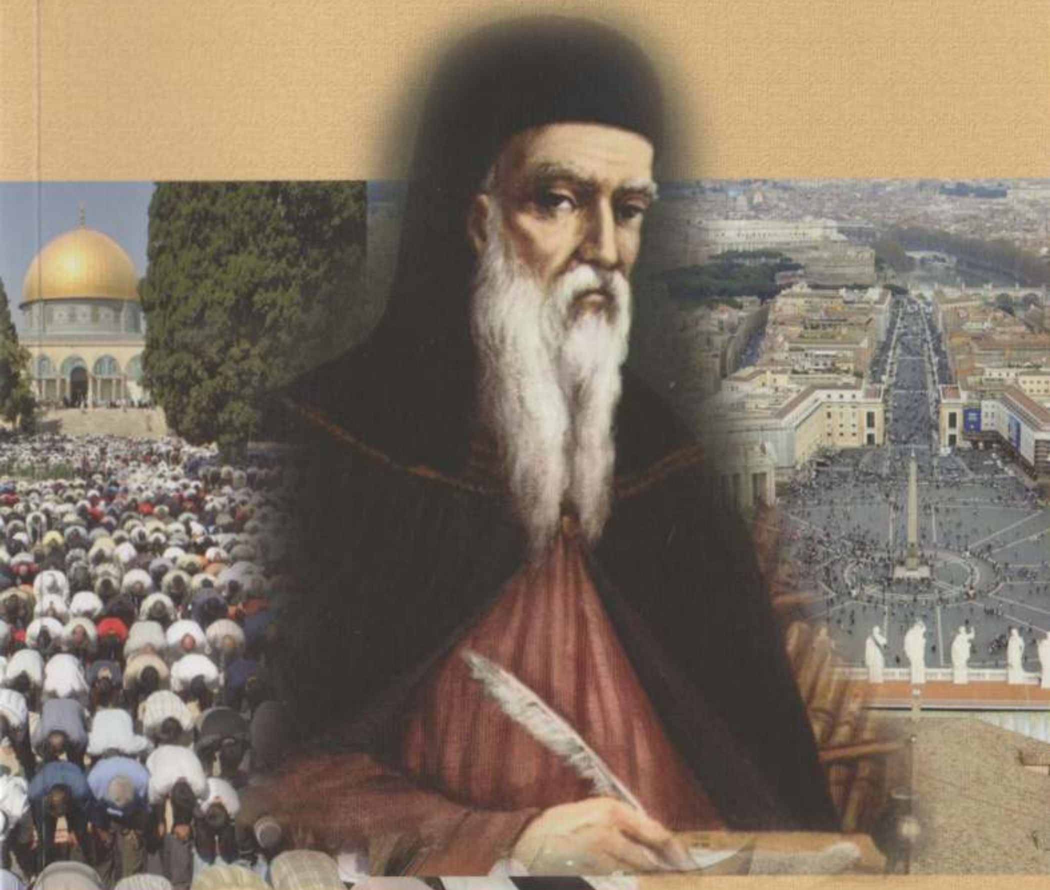
ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ ΤΟΥ ΓΟΡΔΙΟΥ
(1654/5 - 1729)

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙ ΜΩΑΜΕΘ ΚΑΙ ΚΑΤΑ ΛΑΤΕΙΝΩΝ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΑΘΟΣ ΛΟΓΟΣ
ΑΘΗΝΑ 2017

Copyright © 2017 «ΑΓΑΘΟΣ ΛΟΓΟΣ»

Ὅλα τά δικαιώματα ἀνήκουν στίς ἐκδόσεις «ΑΓΑΘΟΣ ΛΟΓΟΣ» καί ἀπαγορεύεται ἡ ἀναπαραγωγή τοῦ ἔργου ἤ μέρους του μέ ὁποιοδήποτε μέσο χωρίς τήν γραπτή ἄδειά τους ἤ τοῦ συγγραφέα.

ISBN: 978-618-5148-25-6

Ἐξώφυλλο-Σελιδοποίηση:

Παγουμιτζή 42, Τ.Κ. 117 45, Π. Κόσμος - Ἀθήνα
τηλ. 210 9212315, 210 9212574 - fax: 210 9226970
Email: info@agathos-logos.gr - Site: www.agathos-logos.gr

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΑΘΟΣ ΛΟΓΟΣ

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ ΤΟΥ ΓΟΡΔΙΟΥ
(1654/5 - 1729)

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙ ΜΩΑΜΕΘ
ΚΑΙ ΚΑΤΑ ΛΑΤΕΙΝΩΝ

ΑΘΗΝΑ 2017

Ἅγιος Ἀναστάσιος ὁ Γόρδιος
Ὁ Ἀριστοτέλης της νεώτερης Ἑλλάδας

Ὁ φύλακας Ἄγγελος καί ἡ ψυχή τῶν Ἀγράφων

Πολλοὶ ἦταν αὐτοὶ ποὺ τὸν παρομοίασαν, λόγῳ τῆς ρητορικῆς δεινότητάς του, μὲ τὸν Ἀριστοτέλη καὶ τοῦ προσέδωσαν τὸ προσωνύμιο «ὁ Ἀριστοτέλης τῶν Ἀγράφων»! Ἄλλοι τὸν ἐκλάμβαναν ὡς ἕναν ἀπὸ τοὺς ἀξιολογότερους δασκάλους τοῦ Γένους, ὑποστηρίζοντας ὅτι, μαζὶ μὲ τὸν Ἅγιο Εὐγένιο τὸν Αἰτωλὸ καὶ τὸν ἱεροδιδάσκαλο Θεοφάνη, ὑπῆρξαν οἱ θεμελιωτὲς τοῦ ἐθνικοῦ ξεσηκωμοῦ τοῦ 1821! Οἱ Ἀγραφιῶτες, ὡστόσο, τὸν θεωροῦν φύλακα ἄγγελο τῶν Ἀγράφων καὶ τὸν τιμοῦν, ἀπὸ τὴν κοίμησή του στὶς 8 Ἰουνίου τοῦ 1729 μέχρι σήμερα, ὡς ἅγιο. Σ' αὐτὸ συνηγορεῖ καὶ τὸ γεγονὸς ὅτι σὲ παλαιὲς εἰκονογραφήσεις παρουσιάζεται μὲ φωτοστέφανο, δίπλα στὸν Ἅγιο Κοσμᾶ τὸν Αἰτωλό. Ἡ ἁγία κάρα του, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ ἀνεκτίμητο θησαυρό, συνεχῶς εὐωδιάζει. Τὰ θαύματα μάλιστα ποὺ ἔχουν νὰ διηγηθοῦν ὅση μὲ πίστη προστρέχουν σ' αὐτὸν εἶναι πάμπολλα. Ὁ λόγος, γιὰ τὸν ἱερομόναχο Ἅγιο Ἀναστάσιο Γόρδιο, τὸν γιατρό, τὸν φιλόσοφο, τὸν ρήτορα καὶ τὸν διδάσκαλο τῶν Ἀγράφων.

Ὅπως καὶ στοὺς περισσότερους ἀνθρώπους, ἔτσι καὶ σὲ ἐμένα, ὁ Ἅγιος Ἀναστάσιος ἦταν ἄγνωστος μέχρι τὴ στιγμὴ ποὺ ἐπισκέφθηκα γιὰ πρώτη φορὰ τὸ 2006 τὴν διαλυμένη σήμερα Ἱερὰ Μονὴ Ἁγίας Παρασκευῆς στὴ Γούβα τῶν Βραγγιανῶν Εὐρυτανίας! Ἐκεῖ, ὁ ταπεινὸς γέροντας λευΐτης, π. Παναγιώτης Τσιώλης, μετὰ τὴν Ἀκολουθία τοῦ Ἑσπερινοῦ, ἐναπόθεσε γιὰ ἱερὸ προσκύνημα τὴν τιμία κάρα τοῦ Ἁγίου Ἀναστασίου. Μιὰ εὐωδία σκόρπισε στὸν ἱερό ναὸ προκαλώντας ἐντύπωση στοὺς λιγοστοὺς παρευρισκομένους χριστιανούς. Μόνο ἕνας ἐκ τῶν προσκυνητῶν, ποὺ εἶχε ἀνέβει ἀπὸ πόλη τῆς Θεσσαλίας, παρατήρησα πὼς δὲν προσέγγιζε τὴν ἁγία κάρα. Ὁ ταπεινὸς γέροντας μὲ τὴ διακριτικὴ ματιά του τὸ πρόσεξε καὶ φωνάζοντάς τον μὲ τὸ μικρό του ὄνομα τοῦ ζήτησε νὰ πλησιάσει γιὰ νὰ ἀσπασθεῖ τὸ ἱερὸ λείψανο.

Τότε ἀκούστηκαν ἄναρθρες, ἀρχικά, κραυγὲς ἀπὸ τὸν προσκυνητὴ τοῦτο, ἡλικίας περὶ τῶν 30 ἐτῶν. Στὴ συνέχεια καὶ ἐνῶ ὁ παπὰς πῆρε τὴν κάρα καὶ τὸν προσέγγιζε, ἄρχισε νὰ φωνάζει: «Πάρε, παπά, τὸν Ἀναστάσιο, γιατί μὲ καίει. Καίγομαι! Καίγομαι»! Μπροστὰ στὰ ἔκπληκτα μάτια ὅλων ὁ νεαρὸς ἔπεσε κάτω ξαφνιάζοντας ἀκόμη καὶ τοὺς οἰκείους του. Ὁ ἱερέας τὸν σταύρωσε καὶ παρακάλεσε τοὺς ὑπολοίπους νὰ ἐξέλθουν τοῦ ναοῦ. Στὸ ναὸ ἔμειναν ὁ νεαρὸς ποὺ συνοδευόταν ἀπὸ μία κοπέλα καὶ μία μεσήλικη κυρία, πού, ὅπως ἔμαθα ἀργότερα, ἦταν ἡ σύζυγός του καὶ ἡ μητέρα της ἀντίστοιχα.

Ἂν καὶ βρισκόμαστε ἔξω ἀπὸ τὸν ναό, ἐν τούτοις, ξεκάθαρα ἀκούγονταν οἱ φωνὲς καὶ οἱ ὕβρεις τῶν δαιμονίων ποὺ ταλαιπωροῦσαν τὸ νεαρὸ παλικάρι. Ἡ γυναίκα του ἐξηγοῦσε ἀργότερα στὸ ἀρχονταρίκι τοῦ ἱεροῦ ναοῦ τῆς Παναγίας στὸ Βαλάρι (ἕνα μικρὸ χωριὸ κοντὰ στὰ Βραγγιανά), ὅπου καταλήξαμε πὼς ἦταν πρώτη φορὰ ποὺ ὁ σύζυγός της παρουσίασε τέτοια συμπεριφορά. Τὸ παλικάρι, ποὺ καθόταν δίπλα στὸν παπά, δὲν μιλοῦσε. Φαινόταν πλέον ἀπελευθερωμένο ἀπὸ τὴ δαιμονικὴ ἐπήρεια, ἀλλὰ ἦταν ἐμφανῶς κουρασμένο.

«Δόξα τῷ Θεῷ! Ο Αγιος Ἀναστάσιος ὁ Γόρδιος ἔκανε τὸ θαῦμα του. Τὸ ἤξερα, τὸ καταλάβαινα ὅτι τοὺς καυγάδες στὸ ζευγάρι τοὺς προκαλοῦσε ὁ τρισκατάρατος. Τώρα, ὅμως, ὁ φύλακας τῶν Ἀγράφων τὸν ἔδιωξε. Ἔκανε καὶ πάλι τὸ θαῦμα του, ὁ γιατρός...», ἄκουσα νὰ λέγει ἡ μητέρα τῆς κοπέλας σὲ μία ἄλλη γυναίκα ποὺ καθόταν δίπλα της. Ὁμολογῶ πὼς μοῦ δημιουργήθηκαν πολλὲς ἀπορίες καὶ ἐρωτηματικά. Ἔτσι, ὅταν εἶδα ἰδιαιτέρως τὸν γέροντα ἱερωμένο π. Παναγιώτη, ἄρχισα νὰ τὸν ρωτῶ γιὰ τὸν ἄγνωστο αὐτὸν θαυματουργὸ Ἅγιο. Καὶ ἐκεῖνος ἀνταποκρινόμενος στό αἴτημά μου ἄρχισε νά ἐξιστορεῖ τό βίο τοῦ Ἁγίου:

«Στὰ δύσκολα χρόνια τῆς σκλαβιᾶς ὁ σημαντικὸς αὐτὸς σύνδουλος τῆς βασιλείας τοῦ Χριστοῦ, Ἀναστάσιος, ἀποτέλεσε βασικὸ στήριγμα τῶν ρωμιῶν καὶ τοῦ σκλαβωμένου γένους μας. Σύμφωνα μὲ ἀδιαμφισβήτητες ἱστορικὲς ἀναφορὲς καὶ πληροφορίες, ὁ Ἅγιος Ἀναστάσιος Γόρδιος ὑπῆρξε ὁ ἐπιφανέστερος μαθητὴς ἀρχικὰ καὶ διάδοχος ἀργότερα τοῦ Ἁγίου Εὐγένιου τοῦ Αἰτωλοῦ. Ἦταν, θὰ ὑποστηρίζαμε σθεναρῶς, ὁ φυσικὸς συνεχιστὴς τοῦ ἀληθινοῦ ἑλληνορθόδοξου ἐκπαιδευτικοῦ πνεύματος, τὸ ὁποῖο κοσμοῦσε τὴν περιοχὴ τῶν Ἀγράφων καὶ τὴν ἔκανε νὰ ἀκτινοβολεῖ σὲ γῆ καὶ οὐρανό.

Ἦταν μία φυσιογνωμία θαυμαστὴ γιὰ ὅλους. Ἡ μορφή του ἀσκητική. Ὁ λόγος

του μεστὸς καὶ οὐσιαστικὸς ταρακουνοῦσε καὶ ἐμψύχωνε τὶς φοβισμένες ψυχὲς τῶν σκλαβωμένων Ἑλλήνων.

Ο Αγιος Ἀναστάσιος ὁ Γόρδιος σπούδασε στὴν Ἰταλία, καὶ συγκεκριμένα στὴν Πάδοβα, γιατρός. Ἐκεῖ διδάχθηκε τὴ λατινικὴ ἀλλὰ καὶ τὴν ἀρχαία ἑλληνικὴ γραμματεία ἀπὸ μεγάλους, Ἕλληνες κυρίως, δασκάλους ποὺ δραστηριοποιοῦνταν στὸ χῶρο τῆς Ἰταλίας. Ὡστόσο, παρέμενε πιστὸς στὰ νάματα τῆς Ὀρθοδόξου πίστης. Ἤλεγχε τοὺς Ἕλληνες ἐκείνους, ποὺ ἔπεφταν στὰ δίκτυα τοῦ Παπισμοῦ, προκειμένου νὰ ἐξυπηρετήσουν τὴ ματαιοδοξία τους. Μάλιστα χαρακτηριζόταν, λόγῳ τῆς σθεναρῆς στάσης του καὶ τῶν ἀκλόνητων "πιστεύω" του στὴν τριαδικὴ ἀλήθεια, πολέμιος τοῦ ἰσχυροῦ τότε στὴν Εὐρώπη Παπισμοῦ».

Αὐτὰ ἀνέφερε χαρακτηριστικὰ ὁ π. Παναγιώτης. Καὶ πρόσθεσε: «Περίμενε! Νομίζω πὼς ἔχω φωτοτυπία τοῦ θαυμαστοῦ βίου του».

«Μὰ εἶναι τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἁγίου Κοσμᾶ! Πῶς καὶ ἡ Ἐκκλησία μας δὲν τὸν ἀναφέρει;», ἐπεσήμανα καθὼς κρατοῦσα στὰ χέρια μου ἕνα σύντομο βιογραφικὸ του σημείωμα.

-Κοίταξε τὸ Οἰκουμενικό μας Πατριαρχεῖο ἂν καὶ γνώριζε τὴν ἁγιότητα τοῦ ἀνδρὸς ἐν τούτοις μέχρι καὶ σήμερα διστάζει να προχωρήσει ἐπίσημα στὴν ἁγιοκατάταξή του.

-Γιατί, ρώτησα ἔκπληκτος!

- Ἕνα σύγγραμμα τοῦ Ἁγίου κατά τὴν ταπεινή μου ἄποψη δικαιολογεῖ τόν δισταγμό τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου.

-Ποιό εἶναι αὐτό γέροντα;

-Ἔχει γράψει ἑρμηνευτικά σχόλια στό βιβλίο τῆς Ἀποκάλυψης σε δύο συγγράμματα πού στή συνέχεια ἑνοποίησε. «Κατά Λατίνων καί κατά Μωάμεθ» τιτλοφορεῖται τό σύγγραμμα αὐτό. Ταυτίζει δέ τόν Πάπα καί τόν Μωάμεθ μέ τά δύο θηρία τοῦ Ἀντιχρίστου. Μάλιστα τό βιβλίο αὐτό κάποιοι εἶχαν φροντίσει νά τό ἐξαφανίσουν. Λίγες δεκαετίες πρίν κάποιοι τό ἀνακάλυψαν σέ ἕνα γαλλικό κώδικα καί τό ἐξέδωσαν σέ συγκεκριμένα τεμάχια. Νά ἔχω μία φωτοτυπία τοῦ ἔργου του. Πάρε νά διαβάσεις καί θά καταλάβεις τό γιατί ἡ Ἐκκλησία μας ἀκόμη καί σήμερα ἀποφεύγει καί διστάζει νά τόν καταχωρίσει στά δίπτυχα, ἄν καί προηγήθηκε τοῦ Ἁγίου Κοσμᾶ, ὁ ὁποῖος ἐμμέσως διετέλεσε μαθητής τοῦ Ἁγίου

Ἀναστασίου, ἀφοῦ διδάχθηκε ἀπό τά συγγράμματά του στή Μεγάλη Σχολή τοῦ Γένους, στά Βραγγιανά, ἐκεῖ πού τελέσαμε τόν Ἑσπερινό.

Στή συνέχεια ὁ ταπεινός γέροντας ἄρχισε νά διαβάζει ἕνα μικρό ἀπόσπασμα ἀπό τό σύντομο βίο του, τό ὁποῖο καί σᾶς παραθέτουμε μαζί μέ τό «ἀπαγορευμένο» ἀλλά ἐπίκαιρο ὅσο ποτέ ἄλλοτε σύγγραμμά του πού ἀναφέρεται στόν παπισμό καί τόν ἰσλαμισμό, δύο θηρία τοῦ Ἀντιχρίστου πού ταλαιπωροῦν μέχρι σήμερα τήν ἀνθρωπότητα.

«Ο Αγιος Εὐγένιος ὁ Αἰτωλός καί ὁ Ἅγιος Ἀναστάσιος ὁ Γόρδιος ἦταν αὐτοί πού ἄνοιξαν τούς δρόμους τῆς ἑλληνικῆς παιδείας. Αὐτοί πού ἄναψαν τήν φλόγα τήν ὁποία ὁ Ἅγιος Κοσμᾶς ὁ Αἰτωλός μεταφύτευσε στίς ψυχές τοῦ γένους μας λίγο ἀργότερα. Πάνω στά χνάρια τους πάτησε. Αὐτοί ἄνοιξαν τά πρῶτα ἑλληνικά σχολειά, στήν Αἰτωλία ὁ πρῶτος καί στή Θεσσαλία ὁ δεύτερος, διδάσκοντας τά ἑλληνικά γράμματα καί ἐνισχύοντας τήν πίστη στόν τριαδικό Θεό. Ἦταν, θά λέγαμε, ἄν καί προγενέστεροι κατά λίγα χρόνια τοῦ Ἁγίου Κοσμᾶ, οἱ ἐμπνευστές του στή μετέπειτα ἀποστολή καί στόν ἀγώνα του. Ἄλλωστε τά πρῶτα γράμματα ὁ Ἅγιος Κοσμᾶς τά ἔμαθε στή Σχολή τοῦ Γένους, πού λειτουργοῦσε στό ναό πού τελέσαμε τήν Ἀκολουθία τοῦ Ἑσπερινοῦ, ὁ ὁποῖος παλαιότερα ἦταν τό ξακουστό μοναστήρι τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς. Ο Αγιος Ἀναστάσιος ὁ Γόρδιος, τόσο ἐν ζωῇ, ὅσο καί μετά τήν κοίμησή του, ὑπῆρξε ὁ φύλακας ἄγγελος τῶν Ἀγράφων. Πόσα καί πόσα θαύματα ἔχουν νά ἐξιστορήσουν ὅλοι, ὅσοι τόν ἐπικαλοῦνται!», εἶπε ὁ σεμνός γέροντας.

Ἔριξα μία γρήγορη ματιά στό βιογραφικό σημείωμα:

«Ο Αγιος Ἀναστάσιος», διάβασα, «ἐκτός της ἑλληνικῆς γλώσσας μιλοῦσε ἀπταίστως τήν γαλλική καί τήν ἰταλική. Αὐτό τό γεγονός, σέ συνδυασμό μέ τήν σπουδαία γνωσιολογική κατάρτιση πού ἀποκόμισε ἀπό τήν πολυετῆ (25χρονη) ἐντρύφηση στά γράμματα, τόν κατέστησαν περιζήτητο ἀπό μεγάλα πανεπιστημιακά κέντρα τῆς ἀλλοδαπῆς. Οἱ προτάσεις ἀξιοποίησής του ἦταν πάμπολλες. Ὡστόσο, ἡ σκέψη τοῦ σοφοῦ αὐτοῦ καί ἐνάρετου ἀνδρός περιστρεφόταν στήν Ἑλλάδα. Ὁ νοῦς του ἦταν ἀγκιστρωμένος στό σκλαβωμένο γένος μας. Δέν ἤθελε νά πρωταγωνιστήσει ὁ ἴδιος, ἀλλά ἐπιθυμοῦσε διακαῶς νά συνεισφέρει μέ κάθε τρόπο στήν πνευματική ἀναβάθμιση καί κατάρτιση τῶν Ἑλλήνων.

Ἔτσι, πῆρε τή μεγάλη ἀπόφαση νά ἐπιστρέψει στόν τόπο του, τά Βραγγιανά,

στόν τόπο ἐκεῖνο δηλαδή, πού ἤδη εἶχαν ἀνάψει οἱ πρῶτοι σπινθῆρες τοῦ ἀγῶνα γιά τή λευτεριά. Γιατί ἀπό τά Βραγγιανά καί τή Σχολή τοῦ Γένους πού λειτουργοῦσε ἐκεῖ ἄρχισαν νά θεμελιώνονται οἱ ἀρχές τῆς ἐλευθερίας καί νά πνέει ἡ οὐράνια μοναδική αὔρα πού ἔκανε τούς Ἕλληνες νά μεθοῦν στό πέρασμά της.

Ἔχοντας ἀποκομίσει οὐσιαστικές γνώσεις ὁ Ἀναστάσιος Γόρδιος ἐπιστρέφει γιά νά διδάξει στό Ἁγιοπνευματικό Πανεπιστήμιο τῶν Μεγάλων τότε Βραγγιανῶν, ὥστε ὁ σπόρος τῆς Ὀρθοδοξίας νά μήν ἐξαφανιστεῖ ποτέ ἀπό αὐτό τόν τόπο. Δίδαξε στό Αἰτωλικό, στά Τρίκαλα καί στό Καρπενήσι. Μιλοῦσε γιά τόν Χριστό μας καί τήν Παναγία μας. Μετέδιδε τήν ἑλληνική ἱστορία. Καλλιεργοῦσε τήν ἰδέα τοῦ ξεσηκωμοῦ. Οἱ διδαχές του διασώθηκαν σέ πάρα πολλά συγγράμματα πού ἔγραψε προσωπικά καί τά ὁποῖα φυλάσσονται σήμερα σέ μοναστήρια τῆς εὐρύτερης περιοχῆς τῆς Εὐρυτανίας.

Μετέφρασε σέ ἁπλή ἑλληνική γλώσσα τόν γιατρό Ἱπποκράτη. Στό πλούσιο συγγραφικό του ἔργο περιλαμβάνονται: "Συντομωτάτη Ἔκθεσις Λογικῆς", "Ρητορική Τέχνη", "Λεξικόν τῆς Καθομιλουμένης", "Ἐγχειρίδια ὀρθογραφικά καί συντακτικά", «Ἰατρικές Συνταγές" καί 750 περίπου "Ἐπιστολές", ἐκ τῶν ὁποίων ἀρκετές ἀναφέρονται σέ θέματα ὀργάνωσης καί λειτουργίας τῶν σχολείων τῆς ἐποχῆς.

Συνέταξε στήν ἀρχαία ἑλληνική καί ἁπλή ἑλληνική γλώσσα Βοτανολογικό καί Ζωολογικό Ὀνοματολόγιο, προδρομικό στό εἶδος του. Ἐπίσης ἔγραψε τή βιογραφία τοῦ ἁγίου Εὐγενίου τοῦ Αἰτωλοῦ, τοῦ καλοῦ παιδαγωγοῦ καί δασκάλου του, τόν ὁποῖο ὁ ἴδιος διαδέχθηκε. Ἔγραψε ἐπίσης διάφορες θεολογικές διατριβές.

Μερικά ἀπό τά ἔργα τοῦ Ἀναστάσιου Γόρδιου ἐκδόθηκαν στό ἐξωτερικό, καί συγκεκριμένα στό Βουκουρέστι, τή Μοσχοπόλη καί τή Βιέννη. Πολλά ἄλλα ἔμειναν ἀντιγραμμένα σέ κώδικες μοναστηριῶν ἤ βιβλιοθηκῶν. Τό κῦρος του ὡς σοφοῦ καί λογίου ἁπλώθηκε σ' ὅλη τήν Ὀθωμανική ἐπικράτεια. Ὁρισμένοι μάλιστα τόν παρομοίαζαν καί τόν συνέκριναν, ὅπως προαναφέραμε, ἀκόμη καί μέ τόν δεινό ρήτορα καί φιλόσοφο Ἀριστοτέλη.

Ἄν δέν ἔπεφτε βαριά πάνω του ἡ σκιά τοῦ δασκάλου του, Ἁγίου Εὐγένιου Γιαννούλη, ὁ Ἀναστάσιος θά ἦταν ὅμοια γνωστός, ὅπως καί ἐκεῖνος. Ο Αναστάσιος Γόρδιος εἶναι ἕνα αὐτόφωτο ἀστέρι πού λάμπει ἐκτυφλωτικά. Παρέμεινε

πιστὸς στὰ νάματα τῆς ὀρθοδόξου πίστης. Ἂν καὶ ἦταν, ὅπως προαναφέραμε, περιζήτητος ἀπὸ τὰ μεγάλα πανεπιστημιακὰ κέντρα τῆς ἀλλοδαπῆς ἀρνήθηκε θέσεις προσοδοφόρους καὶ προτίμησε νὰ φυλάει πνευματικὲς Θερμοπύλες στὰ Βραγγιανὰ τῶν Ἀγράφων, ὥστε ὁ σπόρος τῆς Ὀρθοδοξίας νὰ μὴν ἐξαφανιστεῖ ποτὲ ἀπὸ αὐτὸν τὸν τόπο. Μιλοῦσε γιὰ τὸν Χριστό μας καὶ τὴν Παναγία μας. Μετέδιδε τὴν ἑλληνικὴ Ἱστορία. Καλλιεργοῦσε τὴν ἰδέα τοῦ ξεσηκωμοῦ. Ὁ λόγος του, μεστὸς καὶ οὐσιαστικὸς ταρακουνοῦσε καὶ ἐμψύχωνε τὶς φοβισμένες ψυχὲς τῶν σκλαβωμένων Ἑλλήνων. Στὶς ἐπιστολές του φαίνεται ἡ ἐπιθυμία πολλῶν ἀνθρώπων νὰ ἔχουν τὴν συμβουλή του πάνω σὲ διάφορα θέματα. Τὸ γεγονὸς αὐτὸ δείχνει τὴν ἐκτίμηση ποὺ εἶχε ὁ Ἀναστάσιος Γόρδιος ἀνάμεσα στὸ λαό. «Περιήρχετο», γράφει ὁ Κ. Σάθας, «κατὰ καιροὺς διάφορα τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος μέρη, διδάσκων τοὺς ἐπιθυμοῦντας καὶ ὁδηγῶν τοὺς διδάσκοντας κηρύττων τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, καὶ συμβουλεύων πρὸς πάντας τὰ θεάρεστα, πρὸ πάντων δὲ τὴν φιλοπτωχίαν, ἵδρυσιν σχολείων, καὶ τὴν ἀδελφικὴν ἀγάπην καὶ ὁμόνοιαν, ὑπόδειγμα διὰ τοῦ ἐνάρετου βίου του καθιστάμενος». Σύμφωνα μὲ τὸν Στέφανο Γρανίτσα ὁ Ἀναστάσιος Γόρδιος τόσα χρόνια πρὶν προέβλεψε τὴν σύστασιν ἑνὸς ἐπιθυμιαίου Ἑλληνικοῦ κράτους πνιγόμενου μεταξὺ τοῦ φεσίου τῆς Ἀνατολῆς καὶ τοῦ καπέλου τῆς Δύσεως. Διέθετε τό προορατικό χάρισμα!

Ο Ρουμάνος ἱστορικὸς Const. Erbiceanu ἔγραφε πῶς ὁ Ἀναστάσιος Γόρδιος ἦταν σοφώτατος ἄνθρωπος καὶ διδάκτορας τῆς Ἰατρικῆς. Ο Καισάριος Δαπόντες τὸν ἐπαινεῖ λέγοντας : «Τὸν Γόρδιο τὸν ζήτησε ὁ Νικόλαος Βόδας καὶ δὲν ὑπῆγεν, ὡς τὸν Ἀντώνιο ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος καὶ δὲν ὑπῆγεν, ὡς τὸν Διογένη ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος καὶ δὲν ὑπῆγεν. Εὖγε τῶν ἀνδρῶν καὶ τῶν τριῶν καὶ ὄντως φιλοσόφων! Δία τοῦτο καὶ αἰωνία ἡ μνήμη των!

Χαρακτηρίστηκε «σοφώτατος» καὶ «ὁσιώτατος» μεταξὺ τῶν λογίων τῆς ἐποχῆς του (ἀπὸ τὸν λόγιο Δ. Χατζηπολυζώη) καὶ ὅμοιος τοῦ Ἀριστοτέλη καὶ τοῦ Ζήνωνος.

Ο Δ. Προκοπίου τὸ 1721 ἔγραψε γιὰ τὸν Ἀναστάσιο Γόρδιο «Ἀνὴρ ἐλλόγιμος καὶ πολυμαθὴς ... πεπαιδευμένος τὴν τε θύραθεν παιδεία καὶ τὴν Ἱερὰ Θεολογίαν, Ἱεροκῆρυξ. Μελετᾶ καὶ ἀναγινώσκει τὰς θείας γραφάς βίον ἀθόρυβον μετερχόμενος...».

Ἀπὸ τὰ 75 χρόνια τῆς ζωῆς του ὁ Ἀναστάσιος Γόρδιος ἀφιέρωσε 24 χρόνια γιὰ

σπουδὲς καὶ 43 στὴ διδασκαλία τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων. Ἕνας ἄνθρωπος μὲ τὶς ἀρετές του δὲν ἦταν δυνατὸν παρὰ νὰ πεθάνει φτωχὸς ἀλλὰ ἦταν πλούσιος σὲ αὐτογνωσία καὶ καλοσύνη. Στὴ διαθήκη του ποὺ ἀποτελεῖ κυρίως ὁμολογία πίστεως, ἀναφέρει γιὰ τοὺς καλόγερους τοῦ μοναστηριοῦ τῆς Γούβας καὶ τὰ ἐπόμενα ποὺ δείχνουν τὸ μεγαλεῖο τῆς ψυχῆς του «Ἀλλ' ὥσπερ ἐγὼ χρυσίου καὶ ἱματισμοῦ ἢ δόξης κενῆς οὐκ ἐφρόντισα, οὕτω καὶ αὐτό, τοιούτων ἀπέχουσι καὶ τῇ εἰς Θεὸν ἐλπίδι στηριζόμενοι, οὐδενὸς τῶν ἀναγκαίων ἀπολειφθήσανται».

Ἀπὸ τοὺς πολυάριθμους χαρακτηρισμοὺς ποὺ διατυπώθηκαν γιὰ τὸν Ἀναστάσιο Γόρδιο, ὁ πιὸ ἐπιτυχημένος ἴσως εἶναι τοῦ ἀνώνυμου ἀντιγραφέα ἑνὸς συγγράμματος τοῦ Γορδίου «τὸν σοφωτάτου ἐπιστημονικωτάτου, καὶ ἀρίστου τῆς τε πνευματικῆς πολιτείας καὶ ἐξοχωτάτου πάντων τῶν Ἰατρῶν ψυχῶν τε καὶ σωμάτων του καὶ προορατικοῦ καὶ πολλοῖς ἐπιφαινομένου».

Σήμερα ἡ ἄρρητη εὐωδία τῆς κάρας τοῦ Ἁγίου τοῦ προσδίδει τὴν στολὴ τῆς Ἁγιότητος. Σὲ παλαιὲς εἰκονογραφήσεις παρουσιάζεται μὲ φωτοστέφανο. Τὰ θαύματα του πάμπολλα.

Τὰ Μεγάλα Βραγγιανὰ τὴν ἐποχὴ τοῦ Ἀναστασίου Γορδίου ἦταν ὡς ἄλλοι Δελφοὶ καὶ ἔρρεαν φῶς σὲ ὅλο τὸν Ἑλληνισμό.

Ο Αγιος Ἀναστάσιος Γόρδιος ἀγωνίστηκε ἐπίσης νὰ μεταπείσει τοὺς μορφωμένους Ἕλληνες ποὺ εἶχαν καταφύγει στὸ ἐξωτερικὸ νὰ ἐπιστρέψουν πίσω, γιὰ νὰ μὴν ἀφήσουν στὸ σκοτάδι τὴ γενιά μας. Ταυτόχρονα μὲ τὴν πολυποίκιλη δραστηριότητά του βοηθοῦσε πολύτεκνους, στήριζε οἰκονομικὰ χῆρες μητέρες καὶ ἀναλάμβανε τὴ φροντίδα τῶν ὀρφανῶν.

Ἦταν ὁ ἰατρὸς τῶν Βραγγιανῶν, ὄχι μόνο τῶν σωμάτων, ἀλλὰ καὶ τῶν ψυχῶν. Ο Αγιος Ἀναστάσιος ὁ Γόρδιος ἦταν κατ' οὐσίαν ἡ ψυχὴ καὶ ὁ φύλακας ἄγγελος τῶν Ἀγράφων.

Ἡ κοίμησή του στὶς 8 Ἰουνίου τοῦ 1729 προκάλεσε θλίψη σε ὅλα τ' Ἄγραφα. Σχεδόν σ' ὅλα τά χωριά οἱ καμπάνες χτυποῦσαν πένθιμα. Ἡ παράδοση ἀναφέρει πῶς ἡ ἡμέρα ἐκείνη ἔμοιαζε σάν τήν Μ. Παρασκευή. Ο Αγιος ἐνταφιάστηκε στὸν τόπο ποὺ ὑπηρέτησε καὶ ἀγάπησε ἀπὸ μικρὸ παιδί, στὰ Βραγγιανά, δίπλα στὸν τάφο τοῦ διδασκάλου του, Εὐγένιου τοῦ Αἰτωλοῦ, μέσα στό Καθολικό τῆς ἱστορικῆς Ἱερᾶς Μονῆς τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς!

Ἐκεῖ φυλάσσεται σήμερα καὶ ἡ θαυματουργική κάρα του. Ἡ ἄρρητη εὐωδία τῆς κάρας τοῦ Ἁγίου Ἀναστασίου τοῦ Γόρδιου σηματοδοτεῖ τὸν ἄνδρα ὡς ἐνάρετο. Θά λέγαμε ὅτι τοῦ προσδίδει τὴ στολὴ τοῦ νυμφώνα τοῦ Χριστοῦ, δηλαδὴ τὴ στολὴ τῆς ἁγιότητας.

Εἶναι ἀξιοσημείωτο, ὅπως προαναφέραμε, ὅτι ἡ κοίμησή του βύθισε στὸ πένθος ὅλα τὰ χωριὰ τῶν Ἀγράφων. Σαράντα μερόνυχτα τὸν ἔκλαιγαν οἱ κάτοικοι. Ἔχασαν τὸν γιατρὸ καὶ τὸ στήριγμά τους. Ἀλλὰ ἐκεῖνος δὲν ἔφυγε ποτὲ ἀπ' ἐκεῖ. Ἀντιθέτως μετὰ τὴν ὁσιακὴ κοίμησή του βοηθοῦσε ἀκόμη περισσότερο. Σύμφωνα μὲ τὴν παράδοση, πολλοὶ τὸν ἔβλεπαν πάνω ἀπὸ ἀρρώστους νὰ τοὺς βοηθάει. Κάθε σπίτι ἔχει νὰ διηγηθεῖ καὶ ἕνα θαῦμα τοῦ Ἁγίου. Οἱ γυναῖκες, μάλιστα, τῆς περιοχῆς ὡς καὶ σήμερα τὸν ἐπικαλοῦνται γιὰ νὰ γιατρέψει τὰ παιδιά τους! Καί ἀκόμη πολλές ἄτεκνες γυναῖκες τόν ἐπικαλοῦνται μέχρι σήμερα γιά νά τούς δώσει παιδιά.

Ὅπως ἐξιστοροῦσαν οἱ κάτοικοι ἀπὸ γενιὰ σὲ γενιά, ὁ γιατρός τους καὶ φύλακάς τους οὐδέποτε τοὺς λησμόνησε. Μαζὶ μὲ τὰ βότανα καὶ τὶς ἰατρικὲς συνταγὲς ποὺ χορηγοῦσε, ζητοῦσε ἀπὸ τὴν οἰκογένεια νὰ τηρήσει καὶ κάποιον κανόνα προσευχῆς. Καὶ ὁ συνδυασμὸς τῶν δύο ἔφερνε τὴν ἴαση σὲ κάθε ἀσθενή. Οἱ μάνες ἱκέτευαν πολλὲς φορὲς τόν Ἅγιο νά παρέχει τὴν εὐλογία του στὰ παιδιά τους. Κι αὐτὸ γιατί διαπίστωναν ὅτι ἡ εὐλογία αὐτὴ τοῦ Ἁγίου εἶχε μεγάλη δύναμη. Ἀρκοῦσε γιὰ τὴν ἴαση τοῦ παιδιοῦ τους! Ἐκεῖνος, ὅμως, ἀπὸ ταπείνωση παρεῖχε μαζὶ μὲ τὴν εὐλογία του, τὸ ἀπαραίτητο βότανο καὶ τὸν κανόνα προσευχῆς. Πάντα εἴθισται νὰ λέγει ὅτι ἡ προσευχὴ σώζει!

Μέχρι καὶ σήμερα οἱ παλιοὶ Ἀγραφιῶτες μιλοῦν γιὰ τὸν γιατρὸ Ἀναστάσιο ποὺ θεωροῦσε καὶ ἐκλάμβανε ὡς ἰσχυρὸ ἀντιβιοτικὸ ὅπλο ἐνάντια σὲ κάθε ἀσθένεια τὸ ἱερὸ ψαλτήριο, τό ὁποῖο γνώριζε ἀπ' ἔξω! "Δὲν ἀντέχουν τὰ δαιμόνια νὰ ἀκοῦν τοὺς ψαλμοὺς τοῦ Δαυῒδ. Ἔρχεται ὁ προφητάναξ Δαυῒδ καὶ καθαρίζει τὸν ἀγρό τῆς ψυχῆς μας, ἔτσι ὥστε νὰ ἐξασφαλισθεῖ πλούσια ἡ καρποφορία πρὸς δόξαν τοῦ τριαδικοῦ Θεοῦ. Οἱ ψαλμοὶ τοῦ Δαυῒδ καθαρίζουν ὅσα μικρὰ ἀγκαθάκια δὲν ἀπομακρύναμε μὲ τὸ μυστήριο τῆς Θείας Ἐξομολόγησης. Γιατί πρῶτος ὁ προφήτης καὶ βασιλιὰς Δαυῒδ συνιστᾶ τὴν προσήλωση καὶ τὴν πίστη στὸν Θεό! Καὶ ἡ ἀκλόνητη ἐμπιστοσύνη στὸν Θεὸ Πατέρα καὶ στὸν γεννηθέντα Υἱό Του καὶ Σωτήρα μας Ἰησοῦ Χριστὸ καὶ στὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἐλευθερώνει ἐμᾶς.

Μᾶς μετατρέπει σέ λιοντάρια. Μᾶς κάνει ἄτρωτους, θαρραλέους καὶ τολμηρούς μπροστὰ στὸ θηρίο τοῦ Ἰσλάμ (Τούρκους), ποὺ ὡς Γολιὰθ τρομοκρατεῖ καὶ κρατᾶ στὴ σκλαβιὰ τὸ εὐλογημένο γένος μας. Τὸ γένος μας θὰ ἐλευθερωθεῖ, μόνο ὅταν στὸ ἀγαθό τῆς ἐλευθερίας προτάξουμε τὴν πίστη μας στὸν Χριστό. Πρῶτα ὁ ἀγώνας μας πρέπει νὰ γίνει γιὰ τοῦ Χριστοῦ τὴν πίστη τὴν Ἁγία. Τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ ἀγώνα τούτου θὰ εἶναι τῆς πατρίδος ἡ ἐλευθερία!".

Ο Αγιος Ἀναστάσιος, ἀπὸ τ' ἀνωτέρω, εἶναι προφανὲς πόσο μεγάλη σημασία ἔδινε στὴν ἐπιστροφὴ τῶν χριστιανῶν στὶς εὐαγγελικὲς καὶ πατερικὲς διδαχὲς καὶ γι' αὐτὸ μέχρι σήμερα οἱ Ἀγραφιῶτες θεωροῦν ὅτι ἦταν ἀπὸ τοὺς ἐμπνευστές καὶ στυλοβάτες τῆς ἐπανάστασης τοῦ 1821...»

Διονύσιος Μακρῆς
Θεολόγος-Δημοσιογράφος

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ ΤΟΥ ΓΟΡΔΙΟΥ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙ ΜΩΑΜΕΘ ΚΑΙ ΚΑΤΑ ΛΑΤΕΙΝΩΝ

Εἰσαγωγή
Ἡ ἀναγγελία τοῦ προβλήματος

α΄) Περί τοῦ τί ἐστίν ἡ βασιλεία τοῦ Μωάμεθ καί περί τῶν τεσσάρων μεγάλων βασιλειῶν ἀπό τόν προφήτη Δανιήλ καί περί τῆς εἰκόνος τοῦ Ναβουχοδονόσορος

Πολλαῖς φοραῖς βλέποντας τούς χριστιανούς, καί μάλιστα τοῦ λόγου μας, πῶς τυραννούμεσθεν ἀπό τούς κρατοῦντας παντοιοτρόπως, καί μάλιστα ἀπό χαρατζίδες, χωρίς καμμίαν ἐλεημοσύνην, καί πῶς καμμίαν ἐλπίδα σωτηρίας δέν ἀπαντυχαίνομεν, ἀπό τήν λύπην μου ἔρχομουν πολλάκις εἰς ἀπορίαν καί ἔλεγα μέ τόν νοῦ μου: Ἄραγε ποία εἶναι ἡ βασιλεία τοῦ Μωάμεθ καί εἰς ποίαν ἀράδα εὑρίσκεται μέσα εἰς τήν Θείαν Γραφήν; Διατί ἡ Θεία Γραφή τέσσαρας βασιλείας μεγάλας τοῦ κόσμου φανερώνει πῶς ἔχουν νά κυριεύσουν ὅλον τόν κόσμον, μία κατόπι τήν ἄλλην, καί εἰς τήν τετάρτην βασιλείαν μέλλει νά γένη ἡ συντέλεια τοῦ κόσμου.

β΄) Ἀπό τῆς εἰκόνος τοῦ Ναβουχοδονόσορος τοῦ προφήτου Δανιήλ

Καθώς ἔχει ὁ προφήτης Δανιήλ εἰς τήν ἐξήγησιν τῆς εἰκόνος ὁποῦ εἶδεν ὁ βασιλεύς Ναβουχοδονόσωρ, πῶς ἡ κεφαλή ἡ χρυσῆ ἐδηλοῦσε τήν βασιλείαν τῶν βασιλέων τῆς Βαβυλῶνος· τό στῆθος καί οἱ ὦμοι οἱ ἀργυροῖ ἐδηλοῦσαν τήν βασιλείαν τῶν Περσῶν καί Μήδων· ἡ κοιλία ἡ χαλκῆ ἐδηλοῦσε τήν βασιλείαν τῶν Ἑλλήνων· οἱ μηροί καί αἱ κνῆμαι αἱ σιδηραῖ ἐδηλοῦσαν τήν βασιλείαν τήν ἐσχάτην τῶν Ῥωμαίων, εἰς τῆς ὁποίας τόν καιρόν μέλλει νά γένη ἡ δευτέρα παρουσία τοῦ Κυρίου, ἡ συντέλεια τοῦ παρόντος αἰῶνος καί ἡ ἀρχή τοῦ μέλλοντος (Δαν. 2, 31-45).

γ΄) Ἐκ τῆς πρώτης ὁράσεως

Καί πάλιν ὁ αὐτός προφήτης, εἰς τήν πρώτην ὅρασιν ὁποῦ εἶδε, λέγει πῶς οἱ τέσσερεις ἄνεμοι τοῦ οὐρανοῦ ἐφύσησαν εἰς τήν θάλασσαν· καί αὔτου εἶδα, λέγει, πῶς εὔγαιναν ἀπό τήν θάλασσαν τέσσερα μεγάλα θηρία. Τό ἕνα ἦτον λεοντάρι θηλυκόν καί ἐδηλοῦσε τήν βασιλείαν τῶν Βαβυλωνίων· τό δεύτερον ἦτον ὡσάν ἀρκοῦδα καί ἐδηλοῦσε τούς Πέρσας· τό τρίτον ἦτον ὡσάν πάρδαλις καί ἐδηλοῦσε τόν βασιλέα Ἀλέξανδρον καί τήν βασιλείαν τῶν Ἑλλήνων· τό τέταρτον θηρίον, τό κατά πολλά φοβερόν, ἐδηλοῦσε τήν βασιλείαν τῶν Ῥωμαίων (Δαν. 7, 1-7). Ὅμως οἱ πόδες τῆς εἰκόνος εἶχον δέκα δάκτυλα καί τό τέταρτον θηρίον εἶχε δέκα κέρατα. Καί αὐτή εἶναι ἡ προφητεία καί τέσσαρας βασιλείας μεγάλας λέγει. Καί εἰς τήν τετάρτην βασιλείαν, ἡ ὁποία εἶναι τῶν Ῥωμαίων λέγει πῶς ἔχει νά γένη ἡ συντέλεια. Διά δέ τήν βασιλείαν τοῦ Μωάμεθ ποῖος προφήτης ἤ ἀπόστολος ἤ ἄλλος ἀπό τούς μεγάλους ἁγίους εἶναι ὁποῦ νά τόν ἀναφέρη ἤ πολύ ἤ ὀλίγον; Αὔτου αἱ τέσσερες βασιλείαις ἔλαβον τέλος καί ἄλλο δέν ἀπαντυχαίνομεν, μόνον τήν βασιλείαν τοῦ Ἀντιχρίστου.

δ΄) Περί τοῦ Μωάμεθ, τίς καί πόθεν

Ὁ δέ Μωάμεθ πόθεν ἐφάνη εἰς τό μέσον, τέτοιον φοβερόν θηρίον, καί ὑπέταξε τήν οἰκουμένην ὅλην καί τήν ἔφερεν εἰς ἐξουσίαν του καί εἰς τήν θρησκείαν του; Ἡ μή νά ἠμπορῇς νά εἰπῇς πῶς εἶναι μερική βασιλεία καί διά τοῦτο δέν τήν ἔχουν εἰς μέτρον καί δέν τήν ἔγραψαν; Ἰδές καλά πῶς ὄχι μόνον δέν εἶναι μερική ἀλλά καί μεγαλυτέρα ἀπό τάς ἄλλας τέσσαρας, τάς πρώτας. Διατί ἡ θρησκεία καί ἡ βασιλεία τοῦ Μωάμεθ καί περισσότερον τόπον ἐκυρίευσε καί περισσότερον καιρόν ἐκράτησε καί θέλει κρατήσει. Διατί ἀπό τά τέσσερα μέρη τῆς γῆς ἐπερίλαβε τά τρία καί ἕνα μόνον ἀπέμεινε, τό τῆς Δύσεως, ὁποῦ τό κρατοῦν οἱ λατεῖνοι. Καί αἱ μέν παλαιαί βασιλεῖαι ἐκεῖναι, ἐκ Περσῶν, τῶν Βαβυλωνίων καί τῶν Μακεδόνων, ἐκράτησαν ἤ τριακοσίους ἤ τετρακοσίους χρόνους καί ὄχι περισσότερον. Ἡ δέ τοῦ Μωάμεθ ἐπικράτεια εἶναι χιλίους χρόνους καί περισσότερον, καθώς γράφει τό ταρίχι τῶν μωαμεθιτῶν. Καί εἰς αὐτό τό πρᾶγμα εἶναι ἄξιον νά ἀπορῇ τινάς μεγάλως, πῶς δέν τό ἐφανέρωσε πουθενά ἡ Θεία Γραφή δι' αὐτόν τόν λαοπλάνον, νά γνωρίσωμεν φανερά ποῖος εἶναι καί τίς εἶναι ἡ θρησκεία του καί εἰς ποῖον τέλος ἔχει νά τελειώση. Ὅμως ἐγώ εἰς αὐτήν τήν

ὑπόθεσιν, ἀπό τήν ἔκβασιν τῶν πραγμάτων καί ἀπό στοχασμοῦ τινῶν γραφικῶν ῥημάτων, ἐλογίασα κάποια πράγματα ἄξια φόβου, ἀνίσως καί εἶναι καθώς ὑπολαμβάνω, τά ὁποῖα ἠθέλησα νά τά σημαδεύσω γραφικῶς. Καί ὅποιος θέλει, καθώς τό λογιάσει, ἤ ἄς τά δεχθῆ, ἤ ἄς μή τά δεχθῆ. Διατί ἐγώ δέν τά γράφω ἀποφασιστικά· μόνον ἔτζη τό ἐλογίασα νά εἶναι τό πρᾶγμα. Καί ἐάν σφάλλω, καθώς καί σφάλλω ὡς ἀμαθής, ἄς ἔχω συγγνώμην, παρακαλῶ.

Μέρος πρῶτο

Ἡ ἱστορία τῆς σωτηρίας

ε΄) Ἐκ τῆς Ἀποκαλύψεως Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου

Καί αὐτά ὁποῦ ἔχω νά γράψω, ὅλα ἀπό τήν Θείαν Ἀποκάλυψιν τοῦ θεολόγου Ἰωάννου εἶναι εὐγαλμένα. Διατί ἀπ' αὐτήν ἐστοχάσθηκα κάποια περί τοῦ Μωάμεθ καί τῆς αὐτοῦ ἐπικρατείας· καί πῶς λέγεται ἀπό τήν Θείαν Γραφήν καί ποῖος εἶναι. Καί δή κάμνομεν ἀρχήν ἀπό τό ἕκτον κεφάλαιον τῆς Ἀποκαλύψεως, ἐκεῖ ὁποῦ λέγει:

ς΄) Περί τῆς πρώτης σφραγῖδος

Καί εἶδα ὅτε ἄνοιξε τήν πρώτην σφραγῖδα, καί ἰδού ἕνα ἄλογον ἄσπρον καί ἐκεῖνος ὁποῦ ἐκάθητον εἰς αὐτό ἐκράτιε δοξάρι καί τοῦ ἐδόθηκε στεφάνι καί εὐγῆκε νικητής διά νά νικήση (Ἀποκ. Ἰωάνν. 6, 1-2).

ζ΄) Ἀπό τήν ἐξήγησιν Μαξίμου τοῦ Πελοποννησίου

Αὐτό τό ἄνοιγμα τῆς πρώτης σφραγῖδος, καθώς λέγουν οἱ ἐξηγηταί, δηλοῖ τό κήρυγμα τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων τοῦ εὐαγγελικοῦ πληρώματος καί τήν ὀγλήγορον χάριν ὁποῦ εἰς ὀλίγους χρόνους ἐγύρισαν ὅλην τήν οἰκουμένην εἰς θεογνωσίαν.

η΄) Περί τοῦ ἀνοίγματος τῆς δευτέρας σφραγῖδος

Καί πάλιν· Καί ὁπόταν ἄνοιξε τήν δευτέραν σφραγῖδα, εἶδα καί ἰδού ἄλογον κόκκινον· καί ἐκείνου ὁποῦ ἐκάθητον εἰς αὐτό τοῦ ἐδόθηκε νά πάρη τήν εἰρήνην ἀπό τήν γῆν καί διά νά σφάξουν ὁ ἕνας τόν ἄλλον· καί τοῦ ἐδόθηκεν ἕνα μεγάλο μαχαίρι (6, 3-4). Καί λέγουν ἐδῶ οἱ ἐξηγηταί πῶς ἐτοῦτα δηλοῦν τό δεύτερον κήρυγμα τῶν Ἀποστόλων, τό ὁποῖον ἐσυμπληρώθη ἀπό τούς μάρτυρας καί τούς διδασκάλους. Καί μέ τό νά ἐσηκώθη ἡ εἰρήνη ἀπό τήν γῆν, ἔγιναν αἱ ἀμέτρηταις σφαγαῖς τῶν μαρτύρων καί ἐβεβαιώθη τό κήρυγμα τῶν Ἀποστόλων, μέ τήν ὁμολογίαν τῶν μαρτύρων.

θ΄) Περί τοῦ ἀνοίγματος τῆς τρίτης σφραγῖδος

Καί πάλιν λέγει· Ὅταν ἄνοιξε τήν τρίτην σφραγῖδα, εἶδα καί ἰδού ἕνα ἄλογον μαῦρον· καί ἐκεῖνος ὁποῦ ἐκάθητον εἰς αὐτό εἶχε ζύγι εἰς τό χέρι. Καί ἤκουσα φωνήν ἀνάμεσα ἀπό τά τέσσερα ζῶα ὁποῦ ἔλεγε: «Τό χοινίκι τό σιτάρι ἕνα δηνάριον· καί τά τρία χοινίκια τό κριθάρι ἕνα δηνάριον· καί τό λάδι καί τό κρασί μήν τά ἀδικήσῃς» (6, 5-6).

Ἐδῶ οἱ ἐξηγηταί ἀλλέως τό ὑπολαμβάνουν. Μά ἐγώ λογιάζω ὅτι διά τό τάγμα τῶν καλογήρων προφητεύει ὁ Εὐαγγελιστής. Διατί, εὐθύς ὁποῦ ἔπαυσεν ὁ διωγμός καί ἡ ἔκχυσις τῶν μαρτυρικῶν αἱμάτων, βασιλεύοντος τοῦ Μ. Κωνσταντίνου, εὐθύς ἄρχισε τό τάγμα τῶν μοναχῶν. Διατί τό μαῦρον ἄλογον τί ἄλλο φανερώνει, πάρεξ τό σχῆμα τῶν καλογήρων; Τό δέ χοινίκι τό σιτάρι ἕνα δηνάριον δηλοῖ τούς τελείους, ἤγουν τούς ἐνάρετους καί ἁγίους καί ἀπαθεῖς. Τά δέ τρία χοινίκια τό κριθάρι ἕνα δηνάριον δηλοῖ, ὡς λογιάζω, τούς ὑποδεεστέρους καί ἀτελεῖς εἰς τήν ἀρετήν καί τῆς μερίδος τῶν τριάκοντα. Καί τόν οἶνον καί τό ἔλαιον μήν ἀδικήσῃς λογιάζω νά εἶναι διά τούς ἀμελεστέρους καί διά ἐκείνους ὁποῦ θέλουν καταντήσει εἰς τούς σημερινούς καιρούς ὁποῦ εἴμεσθεν ἡμεῖς· ὁποῦ, ἄν καί εἴμεσθεν ἄμοιροι καί ὑστερημένοι πάσης ἀρετῆς, ὅμως ἡ ἐλεημοσύνη τοῦ Θεοῦ θέλει ἀναπληρώσει τό ἐλλεῖπον, ὡς τοῦ ἐμπεσόντος εἰς τούς λῃστάς, ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος. Καί αὐτά τά λέγω παρηγορῶντας τοῦ λόγου μου.

ι΄) Περί τοῦ πολέμου τοῦ Διαβόλου πρός τόν Χριστόν

Καί εἰς αὐτό εἴπαμεν ὀλίγα, πῶς αἱ τρεῖς σφραγῖδες ἐδηλοῦσαν τά τρία τάγματα τῶν ἁγίων· πρῶτον τό τάγμα τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, δεύτερον τῶν μαρτύρων καί τῶν ἱεραρχῶν καί τρίτον τό τάγμα τῶν μοναχῶν. Ἀπό τά ὁποῖα τρία τάγματα ἐνικήθη τελείως ὁ πονηρός Διάβολος καί ἀπερρίφθη παντελῶς ἀπό τήν ἐξουσίαν ὁποῦ εἶχεν εἰς τό γένος τῶν ἀνθρώπων.

Καί ἄκουσον πρᾶγμα νά θαυμάσῃς: Ὁ ἀρχαῖος ἐχθρός τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, ὁ πονηρός Διάβολος, ἔμαθεν ἀπό τήν Θείαν Γραφήν πῶς μέλλει ὁ Θεός νά σαρκωθῇ διά τήν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων καί πῶς μέλλει νά καταργηθῇ αὐτουνοῦ ἡ ἐξουσία. Καί πάντοτε ἐπαρατήρει τούς καιρούς μιαίνων τάς παρθένους καί ἔσπευδε παντοιοτρόπως νά ἐμποδίσῃ τήν ἔνσαρκον οἰκονομίαν τοῦ

Κυρίου. Ὅμως ὁ δρασσόμενος τούς σοφούς ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτῶν (Ἰώβ. 5, 13) ἔλαθε τόν Πονηρόν καί συνελήφθη ἐν τῇ Παναχράντῳ Παρθένῳ καί Θεοτόκῳ, καί ἐγεννήθη εἰς τόν ἐννεαμηνιαῖον χρόνον ἄνθρωπος τέλειος, ὡς εἶδεν αὐτός, καί Θεός τέλειος. Ἀλλά, ἄν καί ἔλαθε τόν Πονηρόν ἡ σύλληψις τοῦ Κυρίου, ἡ γέννησις αὐτοῦ δέν τόν ἔλαθεν. Ἤκουσε γάρ, ὡς φαίνεται, τῶν Μάγων λεγόντων· ποῦ ἐστίν ὁ τεχθείς βασιλεύς τῶν Ἰουδαίων; Εἴδομεν γάρ αὐτοῦ τόν ἀστέρα ἐν τῇ Ἀνατολῇ καί ἤλθομεν προσκυνῆσαι αὐτόν (Ματθ. 2, 1-2), καί εὐθύς ἐσφάγη τήν καρδίαν καί ἐβάλθη νά τόν διώχνῃ καί ἀπ᾽ αὐτά τά σπάργανα. Καί ἐνδυσάμενος τόν αὐτοῦ μιαιφονώτατον Ἡρώδην, ἐνήργησε τήν ἄθεσμον ἐκείνην καί ἀπάνθρωπον βρεφοκτονίαν, ἐλπίζοντας ὁ μιαρός νά φονεύσῃ τό βρέφος διά νά ἐμποδισθῇ τῶν ἀνθρώπων ἡ σωτηρία. Ἀλλά καί τότε ἐγελάσθη, τοῦ Κυρίου φυγόντος εἰς Αἴγυπτον. Καί ἔμεινε μέ κενάς ἐλπίδας, θαρρῶντας ὅτι ἐφονεύθη καί ἐσιώπησε. Μά πάλιν, ὅταν ἦλθεν ὁ Κύριος εἰς τόν Ἰορδάνην καί ἐβαπτίσθη ὑπό Ἰωάννου, ἤκουσε τήν μαρτυρίαν αὐτοῦ τοῦ Ἰωάννου βοῶντος τοῖς λαοῖς· Ἴδε ὁ ἀμνός ὁ αἴρων τήν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου (Ἰωάνν. 1, 29)· ἴσως νά ἤκουσεν καί τήν ἄνωθεν πατρικήν φωνήν, τό Οὗτός ἐστιν ὁ Υἱός μου ὁ ἀγαπητός ἐν ᾧ ηὐδόκησα (Ματθ. 3, 17)· πάλιν ἐβάλθη νά τόν πειράξῃ. Καί ὁ Κύριος ἁρματώθη κατ᾽ αὐτοῦ μέ τήν τεσσαρακονθήμερον νηστείαν. Καί καταβάντος τοῦ Κυρίου ἀπό τοῦ ὄρους προσήνεγκεν αὐτῷ τούς λίθους καί εἶπεν ὅσα λέγει τό ἱερόν Εὐαγγέλιον. Καί εἰς τόσην ἀπόνοιαν καί τόλμην ἦλθεν, ὅσον ἐζήτησε καί προσκύνησιν παρά τοῦ Κυρίου. Πλήν ἀνεχώρησε νικημένος καί κατησχυμένος ἀπ᾽ αὐτοῦ εἰς τό φανερόν μή τολμῶντας πλέον νά τόν προσβάλῃ. Ἀλλά κρυφίως δέν ἔπαυσε νά τόν πειράζῃ διά μέσου τῶν θεοκτόνων Ἑβραίων· εἰς τόσον ὁποῦ ἕως εἰς τό ὕστερον, τούς ἔκαμε καί τόν ἐθανάτωσαν μέ σταυρικόν θάνατον. Καί πάλιν ὕστερον, μετά τήν ἀνάστασιν, ἄν καί ἐξενευρώθη ὑπό τοῦ Κυρίου, ὅμως, συγχωρήσει Θεοῦ, ἐβάλθη νά ἐμποδίσῃ τό εὐαγγελικόν κήρυγμα. Ὅμως εἰς τόν καιρόν τῶν Ἀποστόλων δέν τοῦ ἐδόθη ἐξουσία νά κάμῃ κατά τήν προαίρεσίν του. Διατί ἀνίσως καί ἐθανάτωνε τούς Ἀποστόλους ἀπό τήν ἀρχήν, ἐμποδίζετον τό κήρυγμα. Ἀλλά τόν ἐμπόδισεν ἡ θεία δύναμις, ἕως οὗ ἐδυνάμωσε καί ἐπλάτυνε εἰς ὅλην τήν οἰκουμένην τό πλῆθος τῶν εὐσεβῶν, καί τότε τοῦ ἐδόθη θέλημα νά κάμῃ πόλεμον μέ τούς ἁγίους.

ια΄) Περί τοῦ πολέμου τοῦ Διαβόλου πρός τούς ἁγίους μάρτυρας

Διατί ἐπαραπονᾶτον ὁ μιαρός διά τήν νίκην ὁποῦ ἐστάθη ἀπό τόν θάνατον τοῦ Κυρίου, ἴσως μέ τόν νοῦν του καί ἔλεγεν, ὅτι «ἐγώ, θαρρῶντας πῶς εἶναι ψιλός ἄνθρωπος, ἐβάλθηκα καί τόν ἐθανάτωσα. Μά ἐπειδή ἦτον Θεός καί μέ ἐνίκησε καί ἐπειδή ἐνικήθηκα ἀπό τόν Θεόν, τί παράξενον; Ποῖος δύναται νά πολεμήση μέ τόν Θεόν; Μά ἄς μοῦ δώση ἐξουσίαν νά πολεμήσω μέ τούς Ἀποστόλους του καί μέ ἐκείνους ὁποῦ πιστεύουν εἰς αὐτόν, ἤγουν τόν Χριστόν, ὁποῦ εἶναι μοναχοί ἄνθρωποι, καί ἄν μέ νικήσουν, τότες ὁμολογῶ πῶς ἐνικήθηκα ἀπό τούς ἀνθρώπους». Ταῦτα γνωρίζοντας ὁ καρδιογνώστης Θεός, τοῦ ἔδωκεν ἄδειαν νά πειράξη καί νά πολεμήση μέ τούς ἁγίους.

ιβ΄) Πρῶτος διώκτης τῆς Ἐκκλησίας ὁ Νέρων

Καί λοιπόν ἤγειρε πρῶτον διώκτην τῶν Χριστιανῶν τόν δυσσεβῆ Νέρωνα, ὁ ὁποῖος ἀπεκεφάλισε τούς πρωτοκορυφαίους Πέτρον καί Παῦλον, καί ἄλλους πολλούς τῶν χριστιανῶν ἀνέδειξε μάρτυρας. Καί ἀπερνῶντας μερικός καιρός, πάλιν ἐξήγειρε δεύτερον διώκτην τόν Δομιτιανόν. Καί πάλιν τρίτον ἐξήγειρε διώκτην τόν Τραϊανόν. Καί πάλιν μέ καιρόν ἐξήγειρε τέταρτον διώκτην τόν Δέκιον. Οἱ ὁποῖοι τύραννοι ἔχυσαν πολλά μαρτυρικά αἵματα. Καί ἦτον ἡ γνώμη αὐτονῶν καί τοῦ Σατανᾶ νά σβήσουν τό ὄνομα τοῦ Χριστοῦ ἀπό τήν γῆν. Μά ὅσον ἐθανάτωναν αὐτοί τό πλῆθος τῶν χριστιανῶν, ἄλλο τόσον ἐπλήθυνεν ἡ χριστιανοσύνη καί ἐπερίλαβε τοῦ κόσμου τά πέρατα. Ταῦτα βλέπων ὁ μιαρός Διάβολος ἐμάνη καί ἐνδυθείς τόν Διοκλητιανόν καί τόν Μαξιμιανόν, ἔβαλεν ὅλην του τήν δύναμιν ἤ νά νικήση ἤ νά νικηθῆ. Καί τέτοιον φοβερόν διωγμόν ἐσήκωσεν, ὁποῦ ἔτρεχαν τά αἵματα τῶν χριστιανῶν ὡσάν ποτάμια. Χιλιάδες καί μυριάδες ἐσφάζονταν καθ' ἡμέραν εἰς ὅλην τήν οἰκουμένην, ὡσάν νά ἦτον πόλεμος φοβερός. Μά ὅσον ἐσπούδαζεν ὁ Διάβολος μέ τόν φόνον νά σώση τούς χριστιανούς, ἄλλο τόσον, ὁ Θεός πνέοντας τήν χάριν του εἰς τάς καρδίας τῶν ἀνθρώπων, ἐβαπτίζονταν πλήθη ἀμέτρητα· εἰς τόσον ὁποῦ ἐνικήθη ὁ πονηρός Διάβολος καί ὡμολόγησε τήν ἧτταν, πῶς ἐνικήθη ἀπό τούς ἀνθρώπους. Διατί δέν ἐνικήθη μόνον ἀπό ἄνδρες ἀλλά καί ἀπό γυναῖκες, καί ὄχι ἀπό τέλειες γυναῖκες ἀλλά καί ἀπό κορασίδες μικραῖς καί ἀπαλαῖς· οὐ μόνον δέ, ἀλλά καί ἀπό τριῶν χρονῶν νήπια. Καί ἐκεῖνος ὁποῦ ἐκαυχᾶτο νά ἐξαλείψη τήν γῆν καί

τήν θάλασσαν, ἔγινε παίγνιον μικρῶν βρεφῶν· ἕνα θαῦμα φοβερόν καί ἄξιον τῆς θεϊκῆς ἀπείρου δυνάμεως ὁποῦ ἐδυνάμωσε τήν ἀνθρωπίνην ἀσθένειαν νά πολεμήση μέ τέτοιον φοβερόν Θηρίον καί νά τό νικήσουν ὡς καί μικρά παιδία καί ἄωρα βρέφη.

Ὅμως, ὡσάν ἐνικήθη κατά κράτος ὁ μιαρός ἀπό τά μαρτυρικά σφάγια, νεύσει Θεοῦ, ἔπαυσεν ὁ διωγμός καί ἐβασίλευσεν ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος. Καί ἔλαμψεν ἡ χριστιανοσύνη ὡσάν τόν ἥλιον καί ἡ εἰδωλολατρεία ἐσβέσθη καί ἔλειψεν ὡσάν καπνός. Καί ὡσάν ἔπαυσεν ὁ διωγμός καί ἐπῆρε τέλος ὁ κατά τῶν μαρτύρων πόλεμος μετά τοῦ Σατανᾶ, εὐθύς ἄρχισε νά βλαστάνη τό τάγμα τῶν καλογήρων.

ιγ΄) Περί τοῦ τάγματος τῶν μοναχῶν, πότε ἐφάνη εἰς πλῆθος

Διατί οἱ χριστιανοί τοῦ καιροῦ ἐκείνου, ἔχοντας μέσα εἰς τήν καρδία τους τό πῦρ ἐκεῖνο ὅπερ ἦλθεν βαλεῖν ἐπί τῆς γῆς ὁ Κύριος καί ἀγαπῶντας νά χύσουν τό αἷμα τους διά τήν ἀγάπην τοῦ Κυρίου καί μήν ὄντας καιρός μαρτυρίας, ἄρχισαν καί ἔφευγαν εἰς τάς ἐρήμους καί ὄρη καί σπήλαια κρυβόμενοι, καί ἐτυραννοῦσαν τοῦ λόγου τους μέ νηστείαις καί ἀγρυπνίαις καί ἄλλαις σκληραγωγίαις ὑπερβολικαῖς ὑπέρ ἄνθρωπον. Ἄλλοι ἔκτιζαν μοναστήρια καί κοινόβια ζῶντες μέ πολλήν ἀκτημοσύνην, ὑπήκοοι μέχρι θανάτου. Καί παρακινούμενοι ἕνας τόν ἄλλον, ἐγέμισαν τάς ἐρήμους ἀσκητήρια καί μοναστήρια. Τότε ἔλαμπαν ἐκεῖνοι οἱ μεγάλοι ἅγιοι ἀσκηταί, Χαρίτων, Παχώμιος, Ἀντώνιος, Εὐθύμιος, Σάββας καί ἄλλοι θαυμαστοί καί σημειοφόροι πατέρες. Καί ἦτον πλῆθος πολύ πανταχοῦ, ὑπέρ τούς ἀστέρας τοῦ οὐρανοῦ. Καί ἁγίαζαν χιλιάδες καί μυριάδες καί ἐπήγαιναν εἰς τήν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Καί ὄχι μόνον εἰς ἕναν τόπον ἀλλά πανταχοῦ, εἰς ὅλην τήν οἰκουμένην, μάλιστα εἰς τά μέρη τῆς Ἀνατολῆς, Παλαιστίνης, Αἰγύπτου, Λιβύης, Ἀσίας, Ὄρους Σινᾶ, ἦτον πλῆθος ἄμετρον.

ιδ΄) Περί τοῦ τρίτου πολέμου τοῦ Διαβόλου μετά τῶν ἀσκητῶν

Ὁμοίως πάλιν εἰς τάς πόλεις ἐπλήθυναν οἱ χριστιανοί καί οἱ ἀρχιερεῖς ἔλαμπαν μέ ταῖς διδασκαλίαις καί μέ ταῖς διδαχαῖς καί ἦτον πανταχοῦ χαρά καί ἀγαλλίασις εἰς ὅλην τήν οἰκουμένην. Ταῦτα βλέπων ὁ φθονερός Διάβολος δέν ὑπέφερεν, ἀλλά ἠθέλησε νά δοκιμάση ἀκόμη τήν τέχνην του μέ πόλεμον, ὄχι

φανερόν, ὡσάν καί πρῶτα, ἀλλά κρυπτόν. Καί τοῦτος εἶναι ὁ τρίτος πόλεμος τόν ὁποῖον ἐμεταχειρίσθη εἰς τήν ἔρημον μέ τούς ἀσκητάς διά τοῦ ἀοράτου πολέμου. Εἰς δέ τάς πόλεις μέ τούς ἀρχιερεῖς καί τούς χριστιανούς ἐσήκωσε πόλεμον διά μέσου τῶν ἀθέων αἱρετικῶν. Καί εἶχαν μεγάλον ἀγῶνα, τόσον οἱ ἀσκηταί εἰς τάς ἐρήμους, ὅσον καί οἱ διδάσκαλοι εἰς τάς πόλεις. Ἀλλά, μέ τήν ἄμαχον δύναμιν τοῦ Κυρίου καί μέ τούς κόπους καί ἱδρῶτας τῶν ἀσκητῶν καί τῶν διδασκάλων καί διά μέσου τῶν οἰκουμενικῶν καί τοπικῶν συνόδων, πάλιν ἐνικήθη ὁ Πονηρός κατά κράτος καί ἀπόμεινεν ἐντροπιασμένος, καθώς ἐνικήθη καί προτήτερα ἀπό τούς μάρτυρας.

ιε΄) Πόσον καιρόν ἐκράτησεν ὁ πρός τούς μάρτυρας πόλεμος τοῦ Σατανᾶ

Καί ἀπό μέν τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας τοῦ Κυρίου ἕως τόν καιρόν τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου, ὁποῦ ἔκαμε πόλεμον φανερόν μέ τούς ἁγίους μάρτυρας, ἀπέρασαν χρόνοι τριακόσιοι.

ις΄) Πόσον καιρόν ἐκράτησεν ὁ πρός τούς ἀσκητάς πόλεμος

Ἀπό τόν καιρόν τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου ἕως τόν καιρόν Ἡρακλείου τοῦ βασιλέως, ὁποῦ ἔκαμε πόλεμον μέ τούς ἀσκητάς καί μέ τούς χριστιανούς διά μέσου τῶν αἱρέσεων, ἀπέρασαν χρόνοι ἄλλοι τριακόσιοι καί ἔγιναν ἑξακόσιοι, καί οὕτως ἐνικήθη ὁ πονηρός Διάβολος καί τήν τρίτην φοράν. Πρῶτον μέν ἐνικήθη ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Κυρίου καί ἐξενευρώθη παντελῶς, καί ἀπό τούς ἁγίους Ἀποστόλους καί ἐνεκρώθη ἡ πολλή δύναμις ὁποῦ εἶχε κατ' ἐπάνω τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. Δεύτερον, συγχωρήσει Θεοῦ, ἔκαμε πόλεμον φοβερόν μέ τούς μάρτυρας καί ἔχυσε τόσα μαρτυρικά αἵματα πού δέν ἔχουν μετρημόν. Ὅμως, τῇ τοῦ Κυρίου δυνάμει καί μέ τήν ὑπομονήν τῶν ἁγίων, ἐνικήθη καί δεύτερον ἀπό τούς μάρτυρας. Καί πάλιν τρίτον ἐνικήθη ὑπό τῶν ἀσκητῶν καί διδασκάλων καί τῶν ἁγίων συνόδων, καί τότε κατεβλήθη τελείως ἀπό τήν δόξαν ὁποῦ εἶχε καί τόν ἐλάτρευαν οἱ ἄνθρωποι ὡσάν Θεόν πρίν τῆς οἰκονομίας τοῦ Κυρίου.

ιζ΄) Πόσους χρόνους ἐκράτησεν ὁ πρῶτος πόλεμος τῆς Ἐκκλησίας

Ἀφόντις δέ ἔλαβε τέλος τό τάγμα τῶν μοναχῶν, τῶν μαρτύρων καί τῶν ἁγίων ἑπτά συνόδων, ὄχι πῶς δέν ἔγιναν καί ὕστερα μάρτυρες καί ὅσιοι. Ἀλλά πῶς

τό τάγμα τῶν Μαρτύρων, ὁποῦ ἔγινεν ἀπό τόν καιρόν τῶν ἁγίων Ἀποστόλων ἕως τόν καιρόν τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου, ἦτον ἕνα πλῆθος ἐξαίρετον, ὡσάν μία ἀπαρχή καί πρωτολάτης ὁποῦ ἔλαβεν ὁ Θεός ἀπό τήν ἀνθρώπινον φύσιν. Ὁμοίως καί τό τάγμα τῶν ἀσκητῶν, ὅσον ἤκμασεν ἀπό τόν καιρόν τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου ἕως τόν καιρόν τῆς ἀναδείξεως τοῦ Μωάμεθ, τό ἔλαβεν ὁ Θεός ὡσάν ἕνα τάγμα τέλειον καί ἁγίαν ἀπαρχήν καί προσφοράν ἀπό τήν ἀνθρώπινον φύσιν. Καί τό μέν τάγμα τῶν μαρτύρων ἤκμαζεν εἰς τριακοσίους χρόνους, τό δέ τάγμα τῶν καλογήρων ἤκμαζε καί αὐτό εἰς ἄλλους τριακοσίους χρόνους, ὁποῦ γίνονται ἑξακόσιοι ἀπό τόν καιρόν τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας ἕως τόν καιρόν Ἡρακλείου τοῦ βασιλέως. Καί ἀπό τόν καιρόν τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἄρχισαν τά πράγματα νά πηγαίνουν εἰς τό χειρότερον, ἕως τῆς σήμερον. Διατί ἀπ' ἐδῶ ἄρχισαν νά φανερώνονται τά τοῦ Ἀντιχρίστου προοίμια. Καί ἄκουε μέ στοχασμόν.

Μέρος Δεύτερο

Ὁ Ἀντίχριστος

ιη΄) Περί τῆς ἐλεύσεως τοῦ Ἀντιχρίστου καί τί τό σημεῖον τῆς ἐλεύσεως αὐτοῦ.

Ἐκ τοῦ ΙΒ΄ κεφαλαίου τῆς Ἀποκαλύψεως.

Λέγει ὁ Εὐαγγελιστής πρός τό μέσον τῆς Ἀποκαλύψεως, εἰς τό ιβ΄ κεφάλαιον, περί τῆς ἐλεύσεως τοῦ Ἀντιχρίστου τέτοιας λογῆς:

ιθ΄) Περί τῆς γυναικός τῆς ἐνδεδυμένης τόν ἥλιον

Καί ἐφάνη σημεῖον μέγα ἐν τῷ οὐρανῷ, μία γυναῖκα· καί ἐφόρει τόν ἥλιον, καί τό φεγγάρι τό εἶχεν εἰς τάς ποδάρια της· καί εἰς τό κεφάλι εἶχε στεφάνι ἀπό ἄστρα δώδεκα (12, 1).

κ΄) Ἀπό τῆς ἑρμηνείας τοῦ Ἀρέθα

Κάποιοι ἐλογίασαν ἐδῶ πῶς λέγει διά τήν Παναγίαν Θεοτόκον ὁ Εὐαγγελιστής. Μά δέν εἶναι ἔτζη, καθώς φανερώνουν τά πράγματα, ἀλλά λέγει διά τήν Ἐκκλησίαν. Καί ὁ ἥλιος ὁποῦ φορεῖ εἶναι ὁ νοητός Νυμφίος αὐτῆς, ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός· τά δέ ἄστρα ὁποῦ ἔχει εἰς τό κεφάλι ὡσάν στεφάνι εἶναι οἱ δώδεκα Ἀπόστολοι· τό δέ φεγγάρι ὁποῦ ἔχει εἰς τό ποδάρι της εἶναι ἡ παλαιά θρησκεία τῶν Ἑβραίων, θέλοντας νά φανερώσῃ τήν δόξαν τῆς Νέας Διαθήκης, πόσον διαφέρει ἀπό τήν Παλαιάν· ἤ καί ἄν λάχῃ, προφητεύει καί δι' ἄλλην θρησκείαν ὁποῦ καταγίνεται εἰς τήν λατρείαν τῆς σελήνης. Λέγουν ἀκόμη οἱ ἐξηγηταί πῶς δηλοῖ τό ἅγιον βάπτισμα.

κα΄) Περί τῆς κυοφορούσης

Καί ἐν γαστρί ἔχουσα κράζει καί βασανιζόμενη τοῦ τεκεῖν (12, 2).

κβ΄) Περί τοῦ τί δηλοῖ τό κυοφορούμενον

Ἐδῶ λέγει διά τό πλῆθος τῶν ἁγίων μαρτύρων καί τῶν ἀσκητῶν καί τῶν ἄλ-

λων ἁγίων, ὁποῦ μέ πολλούς κόπους καί ὀδύνας ἐγέννησεν ἡ Ἐκκλησία τῷ Νυμφίῳ αὐτῆς Χριστῷ καί τούς ἔστειλεν εἰς τήν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.

κγ΄) Περί τοῦ Δράκοντος, ἤτοι τοῦ Διαβόλου καί περί τοῦ πρός τούς ἁγίους μάρτυρας καί ὁσίους φοβεροῦ πολέμου αὐτοῦ

Καί ὤφθη ἄλλο σημεῖον ἐν τῷ οὐρανῷ. Καί ἰδού δράκων μέγας κόκκινος ὡσάν φωτιά ἔχων κεφαλάς ἑπτά καί κέρατα δέκα, καί εἰς τάς κεφαλάς αὐτοῦ διαδήματα ἑπτά. Καί ἡ οὐρά αὐτοῦ σύρει τό τρίτον τῶν ἀστέρων καί ἔβαλεν αὐτούς εἰς τήν γῆν. Καί ὁ δράκος ἔστεκεν ἐνώπιον τῆς γυναικός, ἵνα, ὅταν τέκῃ τόν ἄρρενα, τό τέκνον αὐτῆς, καταφάγῃ. Καί ἔτεκεν υἱόν ἄρρενα, ὅς μέλλει ποιμαίνειν τά ἔθνη ἐν ῥάβδῳ σιδηρᾷ. Καί ἡρπάσθη τό τέκνον αὐτῆς πρός τόν Θεόν καί τόν θρόνον αὐτοῦ, καί ἡ γυνή ἔφυγεν εἰς τήν ἔρημον ὁποῦ ἔχει τόπον ἡτοιμασμένον, ἵνα αὐτήν τρέφωσιν ἐκεῖ καιρόν καί καιρούς καί ἥμισυ καιροῦ (12, 3-6).

κδ΄) Περί τοῦ τί ἐστίν ἡ γυνή ἡ περιβεβλημένη τόν ἥλιον

Γυνή ἡ περιβεβλημένη τόν ἥλιον εἶναι, καθώς εἴπαμεν, ἡ Ἐκκλησία, τήν ὁποίαν ἐξηγόρασεν ὁ Χριστός μέ τό πανάγιόν του αἷμα, ὅταν τόν ἐκάρφωσαν εἰς τόν σταυρόν, καί τήν ἐνυμφεύθη μέ ἀκήρατον καί ἀμίαντον γάμον πνευματικόν, καί ἐγέννησεν ἐξ αὐτῆς τόν νέον Ἰσραήλ, τόν ἐξ ἐθνῶν λαόν, ἤγουν τό ἄπειρον πλῆθος τῶν μαρτύρων καί τῶν ὁσίων ὁποῦ ἐγράψαμεν ἄνωθεν. Καί βασανιζομένη τοῦ τεκεῖν εἶναι, ὅτι μέ πολλούς κόπους καί ἱδρῶτας ἁγίασαν οἱ ἅγιοι, ὅσον ὁποῦ ἔχυσαν καί τό αἷμα τους. Ἐκεῖνο δέ ὁποῦ λέγει, ὅτι πῶς ἐστάθη ὁ δράκων ἔμπροσθεν τῆς γυναικός, εἶναι πῶς ἔκαμε φοβερόν πόλεμον ὁ Διάβολος μέ τούς μάρτυρας καί μέ τούς ὁσίους διά νά τούς νικήσῃ καί νά τούς καταπίῃ. Ὅμως οἱ ἅγιοι, μέ τήν μεγάλην τους ὑπομονήν καί μέ τήν θείαν βοήθειαν, τόν ἐνίκησαν κατά κράτος καί ἡρπάγησαν ἀπό τόν Θεόν καί εἰς τόν θρόνον αὐτοῦ, τό ἄπειρον πλῆθος, ὁποῦ εἴπαμε, τῶν μαρτύρων καί τῶν ὁσίων.

Καί ὁ Διάβολος ἀπόμεινε γελασμένος καί νικημένος, ἐντροπιασμένος καί κατῃσχυμένος καί ἀπό τό τάγμα τῶν Ἀποστόλων καί μαρτύρων καί ἱεραρχῶν καί ὁσίων. Καί πρῶτον μέν ἐνικήθη ὁ Διάβολος παρά τοῦ Κυριακοῦ ἀνθρώπου,

ἤγουν τοῦ Χριστοῦ, δεύτερον δέ, καθώς εἴπαμεν, ἀπό τούς ἁγίους. Ἄκουσον δέ τί λέγει ὁ Εὐαγγελιστής περί τά μέσα τῆς Ἀποκαλύψεως.

κε΄) Περί τοῦ πολέμου τοῦ Δράκοντος μετά τῶν ἀγγέλων καί πῶς ἐνικήθη καί ἐβλήθη εἰς τήν γῆν

Καί ἐγένετο πόλεμος ἐν τῷ οὐρανῷ· ὁ Μιχαήλ καί οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ ἐπολέμησαν μετά τοῦ δράκοντος· καί ὁ δράκων ἐπολέμησε καί οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ καί οὐκ ἴσχυσαν, οὔτε τόπος εὑρέθη αὐτοῖς ἐν τῷ οὐρανῷ. Καί ἐβλήθη ὁ δράκων ὁ μέγας, ὁ ἀποστάτης, ὁ ὄφις ὁ ἀρχαῖος, ὁ καλούμενος Διάβολος καί Σατανᾶς, ὁ πλανῶν τήν οἰκουμένην ὅλην· ἐβλήθη εἰς τήν γῆν καί οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ ἐβλήθησαν (12, 7-9).

κς΄) Περί τῆς ἐν τῷ οὐρανῷ χαρᾶς καί τοῦ ἐν τῇ γῇ ταλανισμοῦ καί θρήνου

Καί ἤκουσα φωνήν μεγάλην ἐν τῷ οὐρανῷ λέγουσαν· ἄρτι ἐγένετο ἡ σωτηρία καί ἡ δύναμις καί ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, καί ἡ ἐξουσία τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ, ὅτι κατεβλήθη ὁ κατηγορῶν αὐτούς ἐνώπιον Θεοῦ ἡμέρας καί νυκτός. Καί αὐτοί ἐνίκησαν αὐτόν διά τό αἷμα τοῦ Ἀρνίου καί διά τήν μαρτυρίαν αὐτῶν, καί οὐκ ἠγάπησαν τήν ψυχήν αὐτῶν μέχρι θανάτου. Διά τοῦτο εὐφραίνεσθε οἱ οὐρανοί καί οἱ ἐν αὐτοῖς οἰκοῦντες. Οὐαί τοῖς κατοικοῦσι τήν γῆν καί τήν θάλασσαν, ὅτι κατέβη πρός ὑμᾶς ὁ δράκων ἔχων θυμόν μέγαν, εἰδώς ὅτι ὀλίγον καιρόν ἔχει (12, 10-12).

κζ΄) Περί τοῦ διωγμοῦ τῆς γυναικός ὑπό τοῦ Δράκοντος καί τῆς φυγῆς αὐτῆς

Καί ὅτε εἶδεν ὁ δράκων ὅτι ἐβλήθη εἰς τήν γῆν, ἐδίωξε τήν γυναῖκα ἥτις ἔτεκε τόν ἄρρενα. Καί ἐδόθησαν τῇ γυναικί δύο πτέρυγες τοῦ ἀετοῦ τοῦ μεγάλου, ἵνα πέτηται εἰς τήν ἔρημον εἰς τόν τόπον αὐτῆς, ὅπως τρέφηται καιρόν καί καιρούς καί ἥμισυ καιροῦ ἀπό προσώπου τοῦ ὄφεως. Καί ἔβαλεν ὁ ὄφις ὀπίσω τῆς γυναικός ὕδωρ ὡς ποταμόν, ἵνα ταύτην ποταμοφόρητον ποιήσῃ. Καί ἐβοήθησεν ὁ Θεός τῇ γυναικί καί ἤνοιξεν ἡ γῆ τό στόμα αὐτῆς καί κατέπιε τόν ποταμόν ὅν ἔβαλεν ὁ δράκων ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ. Καί ὠργίσθη ὁ δράκων ἐπί τῇ γυναικί καί ἀπῆλθε ποιῆσαι πόλεμον μετά τῶν λοιπῶν τοῦ αἵματος αὐτῆς (12, 13-17α).

κη΄) Περί τοῦ δευτέρου διωγμοῦ τῆς Ἐκκλησίας ὑπό τοῦ Ἀντιχρίστου, ὅς ἐστίν ὁ Μωάμεθ καί ὁ Πάπας

Εἴπαμεν παραπάνω διά τήν ἡλιοφοροῦσαν γυναῖκα πῶς εἶναι ἡ Ἐκκλησία καί τό παιδίον ὁποῦ ἐγέννησεν εἶναι ὁ ἐξ ἐθνῶν λαός ὁποῦ ἐπίστευσαν καί ἁγίασαν, ἄλλοι μέ τό μαρτύριον καί ἄλλοι μέ τήν ἄσκησιν, καθώς εἴπαμεν, μέ τούς ὁποίους ἐπολέμησεν ὁ Δράκων καί ἐνικήθη καί ἐρρίφθη ὡς ἐξ οὐρανοῦ ἀπό τήν τιμήν ὁποῦ τόν ἐπροσκυνοῦσεν ὁ κόσμος διά Θεόν μέ τήν εἰδωλολατρείαν. Καί ὡσάν ἐξέπεσεν, ἐβάλθηκε πάλιν δεύτερον νά διώκῃ τήν Ἐκκλησίαν διά μέσου τοῦ ἀντιχρίστου Μωάμεθ καί τῶν αὐτοῦ διαβόλων ἀπό τό μέρος τοῦ Νότου καί τῆς Ἀνατολῆς, ἀπό δέ τό μέρος τῆς Δύσεως διά μέσου τοῦ δευτέρου προσώπου τοῦ Ἀντιχρίστου, ἤγουν τοῦ Πάπα. Διατί τό βασίλειον τοῦ Ἀντιχρίστου ἐκ δύο γενῶν συνίσταται, τῶν Ὀθωμανῶν καί Λατείνων, καί ἐκ δύο προσώπων, τοῦ Μωάμεθ καί τοῦ Πάπα, καί ἀπ' αὐτούς τούς δύο ἔγινε καί γίνεται ὁ δεύτερος διωγμός τῆς Ἐκκλησίας τώρα χιλίους χρόνους, καί θέλει διωχθῆ ἕως τόν καιρόν τῆς συντελείας, καθώς ἔλεγεν ἡ φωνή ὁποῦ ἠκούσθη ἀπό τόν οὐρανόν: Οὐαί τοῖς κατοικοῦσιν εἰς τήν γῆν καί εἰς τήν θάλασσαν, ὅτι κατέβη πρός ὑμᾶς ὁ δράκων ἔχων θυμόν μέγαν (12, 12β).

κθ΄) Περί τῶν πτερύγων τῆς γυναικός

Καί ἐδόθησαν τῇ γυναικί δύο πτέρυγες τοῦ ἀετοῦ τοῦ μεγάλου, ἵνα πέτηται εἰς τήν ἔρημον καιρόν εἰς καιρούς καί ἥμισυ καιροῦ (12, 14).

λ΄) Ὅτι διά μέσου τῶν τυράννων διώκει τήν Ἐκκλησίαν ὁ Διάβολος

Ἀλλά ζητοῦμεν ἐδῶ: Ἄραγε αὐτός ἀφ' ἑαυτοῦ ὁ Διάβολος κάμνει τόν διωγμόν τῆς Ἐκκλησίας ἤ διά μέσου τῶν ἀσεβῶν ὁποῦ τόν ὁμοιάζουν εἰς τήν κακίαν; Καί εἴπαμεν παραπάνω πῶς τόν πρῶτον διωγμόν τῆς Ἐκκλησίας ὁ Διάβολος τόν ἔκαμεν διά μέσου τῶν εἰδωλολατρῶν ἑλλήνων βασιλέων, Νέρωνος καί Διοκλητιανοῦ καί τῶν ὁμοίων, τόν δέ δεύτερον καί τελευταῖον διά μέσου τοῦ Μωάμεθ καί τοῦ Πάπα. Καί ἄν δέν πιστεύῃς πῶς εἶναι καθώς λέγω, ἄκουσον τί λέγει παρευθύς ὁ Εὐαγγελιστής:

λα΄) Περί τοῦ ἔχοντος ἑπτά κεφαλάς καί δέκα κέρατα, τί δηλοῖ

Καί ἐστάθην εἰς τήν ἄμμον τῆς θαλάσσης· καί εἶδον θηρίον ἀναβαῖνον ἐκ τῆς θαλάσσης, ἔχον κέρατα δέκα καί ἐπί τῶν κεράτων αὐτοῦ δέκα διαδήματα καί ἐπί τάς κεφαλάς αὐτοῦ ὀνόματα βλασφημίας (13, 1).

λβ´) Ὅτι ὁ Δράκων προβάλλει τό Θηρίον μετά θυμοῦ

Ἠκούσαμεν παραπάνω ὁποῦ ἔλεγε πῶς ἠκούσθη φωνή ἀπό τόν οὐρανόν ὁποῦ ἔλεγεν· Οὐαί τοῖς κατοικοῦσιν ἐπί τῆς γῆς καί ἐπί τῆς θαλάσσης, ὅτι ἐκατέβη πρός ὑμᾶς ὁ Διάβολος ἔχων θυμόν μέγαν (12, 12β). Ἐπειδή λοιπόν μέ μέγαν θυμόν ἐκατέβη, ἔχει νά κάμη καί μεγάλον κακόν. Καί ποῖον εἶναι ἄραγε τό μεγάλον κακόν, αὐτοῦ εὐθύς ὁποῦ ἐπρόβαλε τό ἑπτακέφαλον θηρίον καί δεκακέρατον;

λγ´) Ὅτι ὁ Δράκων ἔδωκε τήν ἐξουσίαν αὐτοῦ πᾶσαν τῷ Θηρίῳ

Ἠκούσαμεν παραπάνω ὁποῦ ἔλεγεν ὅτι ἐφάνη εἰς τόν οὐρανόν σημεῖον μέγα, δράκων πυρός, ἔχων κεφαλάς ἑπτά καί κέρατα δέκα (12, 3). Καί πάλιν ὁ αὐτός Δράκων ἐδῶ προβάλλει ἄλλο θηρίον ἔχον καί αὐτό κεφαλάς ἑπτά καί κέρατα δέκα (13, 1). Δηλονότι ὁ νοητός Δράκων ἔδωκε τήν δύναμίν του, τήν ἐξουσίαν του καί ἐνέργειάν του ὅλην τοῦ Θηρίου, ἤγουν τοῦ Ἀντιχρίστου, ὡσάν νά ἦτον ἀπατός του.

λδ´) Ὅτι τό Θηρίον δηλοῖ τόν Ἀντίχριστον καί αὐτός εἶναι ὁ Μωάμεθ

Ἀλλά ἐδῶ θέλομεν νά μάθωμεν ποῖον εἶναι τό Θηρίον ὁποῦ ἔλαβε τόσην μεγάλην δύναμιν καί ἐξουσίαν παρά τοῦ Δράκοντος, παραχωρήσει Θεοῦ. Καί φαίνεται φανερά ἀπό τήν ἔκβασιν τῶν πραγμάτων πῶς δέν εἶναι ἄλλος παρά ὁ Μωάμεθ. Αὐτός ὁ ἴδιος εἶναι ὁ προφητευόμενος ὁποῦ λέγουν αἱ Γραφαί καί αὐτή ἡ Ἀποκάλυψις. Καί ἀπό τί νά τό πιστωθῶμεν, ἄκουσον πληροφορίαν νά φρίξης.

λε´) Περί τῆς βούλλας τοῦ Ἀντιχρίστου, τί δηλοῖ

Πολλαῖς φοραῖς περιεργάζουμουν εἰς τήν Ἀποκάλυψιν διά τά τρία γράμματα ὁποῦ ἔχει ἡ βοῦλλα τοῦ Ἀντιχρίστου (13, 18) ἄραγε τί νά δηλοῦν. Καί ἀνέγνωσα τήν ἐξήγησιν ὁποῦ κάμνει ὁ ἅγιος Ἀρέθας εἰς τήν Ἀποκάλυψιν, ὁ ὁποῖος λέγει

πολλῶν λογίων, ὅμως δέν κάμνει καμμίαν ἀπόφασιν νά εἰπῆ ποῖον εἶναι· μόνον τά λέγει χωρίς διορισμόν. Καί ὡς φαίνεται, ὁπόταν ἔκαμνεν αὐτός τήν ἐξήγησιν, ὁ Μωάμεθ ἀκόμη δέν ἐγεννήθη, ἤ καί ἄν ἐγεννήθη, ἀκόμη δέν ἐπλάτυνεν ἡ θρησκεία του εἰς τόν κόσμον. Διά τοῦτο ἔγραψεν ἀδιορίστως, ἄγκαλά καί εἰς ἕνα ὄνομα τό ἐστοχάσθη, καί θέλομεν τό εἰπῆ παρέκει. Ὅμως ἐγώ, διαβάζοντας κάποιους χρονογράφους, εὑρῆκα πῶς ὁ Μωάμεθ νά ἐγεννήθη εἰς τούς ἑξακοσίους χρόνους ἀπό Χριστοῦ, ἔζησε δέ καί αὐτός τήν θανατηράν του ζωήν χρόνους ἑξήντα ἕξ, ὁποῦ γίνονται χξς´, καί αὐτό δηλοῖ ἡ βοῦλλα, ἤγουν τά τρία στοιχεῖα τῆς βούλλας. Καί μετά τοῦτον τόν τρόπον ἠθέλησεν ὁ Εὐαγγελιστής, μᾶλλον δέ τό Πνεῦμα τό Ἅγιον, νά μᾶς τόν φανερώση τόν καιρόν τῆς ἀναδείξεως τοῦ λυμεῶνος, διά νά μήν πλανώμεθα, ὡσάν τούς Ἑβραίους ὁποῦ λέγουν διά τόν Μεσσίαν πῶς ἀκόμη δέν ἦλθε. Διά τοῦτο ἐφανέρωσε μέ διωρισμένον καιρόν, πῶς εἰς τούς ἑξακοσίους χρόνους ἀπό Χριστοῦ γεννήσεως ἔχει νά γεννηθῆ ὁ Ἀντίχριστος.

λς´) Περί τῆς ἐλεύσεως τοῦ Κυρίου, ποῖος προφήτης εἶπε καιρόν διωρισμένον

Διατί μόνον δύο προφῆται ἐπροφήτευσαν μέ διωρισμένους χρόνους φανερά. Ὁ μέν προφήτης Δανιήλ πρῶτον, περί τῆς ἐλεύσεως τοῦ Κυρίου τοῦ ἔλεγεν ὁ ἄγγελος· ἑβδομήκοντα ἑβδομάδες συνετμήθησαν εἰς τόν λαόν σου (Δαν. 9, 24), καί τά ἑξῆς. Αἱ ἑβδομήκοντα ἑβδομάδες κάμνουν ἡμέρας τετρακοσίας ἐννενήκοντα. Τάς ἡμέρας τάς παίρνει ἡ προφητεία διά χρόνους καί γίνονται χρόνοι τετρακόσιοι ἐννενήκοντα ἀπό τόν καιρόν τοῦ προφήτου ἕως Χριστοῦ γεννήσεως.

λζ´) Καί ποῖος διά τόν Ἀντίχριστον

Καί δεύτερον ὁ μέγας θεολόγος, διά τήν ἔλευσιν τοῦ ἐπαράτου, μέ ἄλλον τρόπον, ἤγουν μέ τά ψηφία τῆς βούλλας, μᾶς ἐφανέρωσε πῶς θέλει γεννηθῆ εἰς τούς ἑξακοσίους ἀπό Χριστοῦ καί ἔχει νά ζήση καί χρόνους ἑξῆντα ἕξ. Θέλοντας νά μᾶς βεβαιώση ἔβαλε καί τούς χρόνους τῆς ἐπαράτου αὐτοῦ ζωῆς, διά τοῦτο τό λέγει καί φανερώτερα, ὅτι ἀριθμός ἀνθρώπου ἐστίν, ἤγουν οἱ χρόνοι τῆς ζωῆς του εἶναι γραμμένοι εἰς τήν βοῦλλαν. Θέλεις ἄλλην ἀπόδειξιν φανερωτέραν, ὅσον ὁποῦ αὐτός εἶναι, ὁ ἴδιος, καί ὄχι ἄλλος; Διατί, εἰπέ μοι, παρακαλῶ σε, διατί δέν ἐγεννήθη ὁ Μωάμεθ εἰς τούς πεντακοσίους ἀπό Χριστοῦ, ἤ εἰς

τούς έπτακοσίους, ἤ ὀκτακοσίους, μόνον ἐγεννήθη εἰς τούς ἑξακοσίους, καθώς λέγει τό ψηφί; Καί πάλιν· διατί δέν ἔζησε τήν ἐπάρατόν του ζωήν πενῆντα χρόνους ἤ ἑβδομῆντα ἤ ὀγδοῆντα, μόνον ἔζησε ἑξῆντα ἕξ, καθώς λέγουν τά ψηφία; Ὥστε ὁποῦ αὐτός εἶναι τό Θηρίον τό ἑπτακέφαλον καί δεκακέρατον. Αὐτός εἶναι ὁποῦ ἐδέχθη ὅλην τήν ἐνέργειαν τοῦ Σατανᾶ. Καί ὄχι κρυφίως τίποτες, ἀλλά καί σέ φανεράν ἐνέργειαν καί μέ δαιμονισμόν φοβερόν εἰς ὅλην του τήν ζωήν, καθώς γράφει ἡ περί αὐτοῦ ἱστορία. Ὁ ὁποῖος ἐνθουσιῶν καί πίπτων κατά γῆς καί ἀφρίζων καί ἀπό τῶν ἐρινύων φθεγγόμενος, ἀπεφοίβαζε τά ἐμβρόντητα καί θεοστυγῆ αὐτοῦ ληρήματα, τά ὁποῖα σχήματα τοῦ Μωάμεθ τά κάμνουν τήν σήμερον οἱ αὐτοῦ μαθηταί καί μιμηταί εἰς τό μυστικώτερον αὐτῶν προσκύνημα, δηλονότι τό ἀπό τῶν ἐρινύων. Αὐτός εἶναι λοιπόν ὁ διώκτης τῆς Ἐκκλησίας ὁποῦ τήν ἐδίωξε καί θέλει τήν διώξει ἕως τῆς συντελείας.

λη΄) Ποῖαι εἶναι αἱ ἑπτά κεφαλαί καί τά δέκα κέρατα τοῦ θηρίου

Αἱ ἑπτά κεφαλαί, ὁποῦ εἶχε τό Θηρίον, καί τά δέκα κέρατα, εἶναι τά ἑπτά βασίλεια ὁποῦ ὑποτάχθησαν εἰς τήν θρησκείαν του, Λιβύα, Αἰθιοπία, Αἴγυπτος, Ἀραβία, Περσία, Βαβυλωνία, Ἰνδία καί ἡ Κωνσταντίνου, καί ἄλλα περισσότερα ὁποῦ δηλοῦν τά δέκα κέρατα. Διατί τό ἑπτά καί τό δέκα δηλοῦν, ὡς οἶμαι, τό τέλειον τῆς ἐπικρατείας, ὁποῦ ἐκυρίευσε σχεδόν τήν οἰκουμένην πᾶσαν. Διατί ἀπό τά τέσσερα μέρη τῆς γῆς ἐπερίλαβε τά τρία, καί μόνον ἕνα ἀπόμεινεν ἔξω ἀπό τήν ἐξουσίαν του. Καί ἰδές τό μέρος τῆς Μεσημβρίας ὅλον, πᾶσα ἡ Αἰθιοπία ὁποῦ εἶναι ἀπό τά τέσσερα τό ἕνα, καί ὅλον τό μέρος τῆς Ἀνατολῆς ὁποῦ εἶναι τό δεύτερον μέρος· αὐτά τά ὥρισε κατά κράτος καί τά ἔρριψεν εἰς τήν ἀσέβειάν του. Ἐκράτησεν ἀκόμη ἡ θρησκεία του καί τό ἥμισυ τῆς Εὐρώπης, ἤγουν τῆς Δύσεως, καί τό ἥμισυ τοῦ Βορέως· αὔτου ὁποῦ τρία μερτικά τῆς γῆς κρατεῖ αὐτός καί ἕνα οἱ χριστιανοί.

λθ΄) Ὅτι βλάσφημοι εἰς τόν Χριστόν πάντες οἱ τοῦ Μωάμεθ

Λέγει ἀκόμη ὁ Εὐαγγελιστής πῶς καί εἰς τάς κεφαλάς τοῦ Θηρίου ἦσαν γραμμένα ὀνόματα βλασφημίας, τό ὁποῖον δηλοῖ πῶς ὅλα τά βασίλεια ὁποῦ ἐδέχθηκαν τήν θρησκείαν καί τήν πίστιν του ἔγιναν βλάσφημα εἰς τόν Χριστόν καί ὅλως διόλου ἀσεβῆ καί ἀντίθεα. Καί στοχάσου! Ὅλα τά βασίλεια τοῦ κόσμου ἐδέχθησαν τό κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου καί ἐβασίλευσαν χριστιανοί βασιλεῖς, εἰς ἄλλο πολύ, εἰς ἄλλο ὀλίγον· εἰς δέ τό βασίλειον τῆς Ἀραβίας, Περσίας, Βαβυλωνίας καί τά κύκλῳ αὐτῶν παντελῶς δέν εὑρίσκεται ὅτι ἔγιναν χριστιανοί βασιλεῖς. Ὅταν δέ ἐφάνη ὁ Μωάμεθ, εὐθύς ὑπετάγησαν εἰς τούς διαδόχους του καί ἐπίστευσαν εἰς τήν θρησκείαν του. Καί τοῦτο εἶναι ὁποῦ ἔλεγεν ὁ Κύριος ὅτι· Ἐγώ ἦλθον ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Πατρός μου καί οὐ λαμβάνετέ με· ἄλλος ἐλεύσεται ἐν τῷ ὀνόματι τῷ ἰδίῳ, κἀκεῖνον λήψεσθε (Ἰωάνν. 5, 43).

Καί ταῦτα εἴπαμεν περί τοῦ Μωάμεθ, πῶς αὐτός εἶναι ὁ ἴδιος καί ὄχι ἄλλος. Διατί εἰπέ μοι, παρακαλῶ, ποίαν ἄλλην ἀσέβειαν ἔχει νά κηρύξη ἐκεῖνος περισσότερον ἀπό τόν Μωάμεθ, ἤ ποίαν ἄλλην ἀσέβειαν ἔχει νά κηρύξη ἐκεῖνος περισσότερον ἀπό τόν Μωάμεθ, ἤ ποίαν ἐρήμωσιν μεγαλητέραν καί διωγμόν μεγαλήτερον; Αὔτου τό τρίτον μέρος τῆς οἰκουμένης, ἤγουν τά τρία μέρη, τά ἐρήμωσεν ἀπό ἀσέβειαν παντελῶς, ἔξω ἀπό μερικούς ὁποῦ εὑρίσκονται κρυμμένοι ὡσάν τόν παλαιόν καιρόν τῶν Ἑλλήνων.

μ΄) Περί τό πῶς παίρνονται αἱ χίλιαι διακόσιαι ἑξήκοντα ἡμέραι τῆς βασιλείας τοῦ Ἀντιχρίστου

Ἀλλά ἐδῶ εἶναι πολλοί ὁποῦ τούς φαίνεται παράξενον καί σχεδόν πάντοτες καί ἀποροῦν εἰς τά λεγόμενα καί φέρνουν πολλά ἐναντιώματα εἰς αὐτό. Καί πρῶτον ἐναντίωμα λέγουν πῶς ὁ Ἀντίχριστος ἔχει νά ἔλθη τρεῖς ἥμισυ χρόνους πρωτύτερα ἀπό τήν συντέλειαν, νά βασιλεύση καί νά κάμη τάς ἀτυχίας του, καί τότες εὐθύς νά γένη ἡ συντέλεια. Καί ἀνίσως τό πάρωμεν κατά τό γράμμα αὐτό ὁποῦ λέγει ἡ Ἀποκάλυψις, εἶναι μόνον αὐτό καί ὄχι ἄλλο· μά ἀνίσως τό πάρωμεν κατά τήν προφητικήν ἔννοιαν, ἡ ὁποία ἔχει συνήθειαν πάντοτε νά ὁμιλεῖ ἀλληγορικῶς καί βαθέως, καί μάλιστα ἐτοῦτος ὁ μέγας Θεολόγος Ἰωάννης, καί ἀνίσως πάρωμεν τάς ἡμέρας διά χρόνους, εὑρίσκομεν νά εἶναι, ἀφόντις ἐγγενήθη ὁ Μωάμεθ, χίλιοι ἑκατόν τριάντα τρεῖς χρόνοι καί περισσότερον. Ἔχει ἀκόμη νά κρατήση ἡ βασιλεία του ἄλλους ἑκατόν τριάντα, καί τότε νά λάβη τέλος ὁμοῦ μετά τοῦ παντός. Καί τέτοιας λογῆς λύεται τό ἀπορούμενον. Διατί εἰπέ μοι, παρακαλῶ, πῶς θέλει δυνηθῆ ἐκεῖνος ὁ Ἀντίχριστος ἀπάνω εἰς τρεῖς ἥμισυ χρόνους νά περιλάβη ὅλην τήν οἰκουμένην μέ πόλεμον καί νά κάμη τόσην κακωσύνην, ὁποῦ εἶναι καί αὐτός ἄνθρωπος αἰσθητός καί μέ αἰσθητά σεφέρια

καί πολέμους ἔχει νά περιλάβη τά τόσα βασίλεια; Ἄν καί ἔχη μέσα του ὅλην τοῦ Διαβόλου τήν ἐνέργειαν, πλήν μέ σεφέρια αἰσθητά ἔχει νά πολεμήση ἀπό ὀλίγον ὀλίγον, ἕως νά κυριεύση ὅλην τήν οἰκουμένην, καθώς ἔκαμναν καί οἱ παλαιοί βασιλεῖς· ὁ Ναβουχοδονόσωρ, ὁ Κῦρος, ὁ Ἀλέξανδρος, ὁ Αὔγουστος. Τέτοιας λογῆς ἔκαμαν καί οἱ μωαμεθῖται. Καί ἔτζη, βάνοντας πολυκαιρίαν εἰς τό μέσον, ἔρχονται τά πράγματα εὔκολα.

μα΄) Περί τῆς βασιλείας τῶν μωαμεθιτῶν, πόσους χρόνους ἔχει νά κρατήση ἀκόμη

Εἶναι λοιπόν, ἀπό τόν καιρόν ὁποῦ ἐγεννήθη ὁ Μωάμεθ ἕως τήν σήμερον, περασμένοι χρόνοι χίλιοι ἑκατόν τριάντα τρεῖς, καθώς γράφει τό ταρίχι τους, ἤγουν τό ἀπό Μωάμεθ ἔτος, καί τόσους χρόνους ἔχουν ὁποῦ βασιλεύουν καί τυραννοῦν τήν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ. Τούς λείπεται ἀκόμι νά βασιλεύσουν χρόνοι ἑκατόν τριάντα καί τότε ἔχει νά πάρη τέλος ἡ βασιλεία τους ὁμοῦ μέ ὅλον τόν κόσμον. Διατί δέν φαίνεται πουθενά εἰς τήν Θείαν Γραφήν πῶς ἔχει νά γένη καμμία ἄλλη βασιλεία κατόπιν ἀπό τόν Ἀντίχριστον.

Ἠξεύρω πῶς ἰλιγγιᾶς καί φοβεῖσαι εἰς αὐτά ὁποῦ γράφω καί σέ φαίνονται παράξενα καί ἄπιστα. Ὅμως ἡ ἀλήθεια τό ἀποδείχνει μέ φανερόν λογαριασμόν, πῶς εἶναι ἀληθινά τά γραφόμενα. Καί ὡς φαίνεται, ὄχι μόνον αὐτονῶν τό τέλος ἐσίμωσεν ἀλλά καί ὅλου τοῦ κόσμου, τό ὁποῖον εἶναι ἄξιον λύπης καί φρίκης νά τό νοήση τινάς. Ἀλλά ἡ Θεία Γραφή δέν ψεύδεται, ἀμή ὅσα λέγει ὅλα ἔχουν νά τελειωθοῦν, ἀγκαλά καί δέν τά καταλαμβάνομεν ἡμεῖς ὡς ἀναίσθητοι. Ὅτι ὅλη ἡ Θεία Γραφή καί πολλοί τῶν ἁγίων εἰς τόν ἕβδομον αἰῶνα λέγουν πῶς ἔχει νά γένη ἡ συντέλεια. Καί ἡμεῖς ἐπεράσαμεν τόν ἕβδομον καί ἐπήραμεν καί ἕνα τέταρτον τοῦ ὀγδόου. Καί πῶς; Θαρροῦμεν ἄραγε νά ψεύδεται ἡ Γραφή ὅλη, καί ἡ Παλαιά καί ἡ Νέα καί μάλιστα ἡ Νέα, τό Εὐαγγέλιον; Οἱ Ἀπόστολοι καί ὅλοι οἱ ἅγιοι φωνάζουν πῶς εἶναι κοντά ἡ συντέλεια καί ἡμᾶς μᾶς φαίνεται παράξενον;

μβ΄) Ἀπόδειξις ὅτι ὁ Μωάμεθ εἶναι ὁ ἴδιος ὁ Ἀντίχριστος καί ὄχι ἄλλος

Ἔχομεν δύο ἀποδείξεις, ὁποῦ εἴπαμεν, πῶς ὁ Μωάμεθ εἶναι ὁ ἴδιος ἐκεῖνος ὁποῦ μαρτυροῦν καί χριστιανοί καί Ἑβραῖοι, καί ὄχι ἄλλος. Ἀκόμη ἔχομεν νά εἰποῦμεν καί ἄλλην καί ἄλλην καί πολλαῖς, ἐάν δέν κάμνωμεν βάρος.

Λέγουν ἀκόμη πῶς ὁ Ἀντίχριστος ἔχει νά γεννηθῆ ἀπό τούς Ἑβραίους καί ἀπό τήν φυλήν τοῦ Δάν. Αὐτό εἶναι ἀπίθανον, διατί ἀπό τόν καιρόν τῆς Χριστοῦ γεννήσεως, ὁποῦ ἔκαυσεν ὁ βρεφοκτόνος Ἡρώδης τάς ἀναγραφάς, καί ἕως τήν σήμερον οἱ Ἑβραῖοι πλέον δέν ἠξεύρουν ποῖος εἶναι ἀπό τήν φυλήν τοῦ Δάν καί ποῖος ἀπό τήν φυλήν τοῦ Ἰούδα ἤ ἀπό ἄλλην, καί λανθάνονται εἰς αὐτό. Ἀλλά ἄλλη εἶναι ἡ ἔννοια.

Ο Μωάμεθ ἠξεύρομεν φανερά πῶς εἶναι ἀπό τήν φυλήν τοῦ Ἰσμαήλ. Ο Ἰσμαήλ καί ὁ Ἰσαάκ εἶναι υἱοί τοῦ Ἀβραάμ, ἀδελφοί ἀπό ἕνα πατέρα. Ἀπό τόν Ἰσαάκ ἐγεννήθη ὁ Χριστός, ἀπό τόν Ἰσμαήλ ὁ ἀντίχριστος Μωάμεθ. Διατί ἄπρεπον καί ἄδικον τό ἔκρινε ὁ Θεός, ἀπό τήν φυλήν τοῦ Ἰσαάκ ὁποῦ ἐγεννήθη ὁ Χριστός καί ἐνευλογήθησαν πάντα τά ἔθνη νά γεννηθῆ καί ὁ ἐπάρατος ἀντίχριστος Μωάμεθ, νά τήν μολύνη καί νά τήν κάμη ἐπικατάρατον. Ἀλλ' ᾠκονόμησε καί ἐγεννήθη ἀπό τόν νόθον καί δουλογενῆ Ἰσμαήλ, νά οἰκονομηθῆ καί ἡ Θεία Γραφή καί νά φυλαχθῆ καί τό αἰδέσιμον τῆς φυλῆς τοῦ Ἰσαάκ. Ὅμως δέν τό λέγει πουθενά φανερά ἡ Θεία Γραφή πῶς ἔχει νά γεννηθῆ ἐξ Ἑβραίων ὁ Ἀντίχριστος.

Εἶναι ἀκόμη καί ἄλλο καί ἴσως εἶναι οὕτως: Η πατρίδα τοῦ Μωάμεθ εἶναι τό Μεντενέ, εἰς τήν Εὐδαίμονα Ἀραβίαν. Τό ὁποῖον Μεντενέ τόν καιρόν ὁποῦ ἐγεννήθη ὁ Μωάμεθ ἐκατοικεῖτο ἀπό τρία ἔθνη, Χριστιανούς, Ἑβραίους καί Ἰσμαηλίτας, μάλιστα Ἑβραῖοι ἦτον τό πλῆθος. Καί ἐνδέχεται νά εἶναι σκότιος ἐξ Ἑβραίων. Διατί ὁ Μωάμεθ εἰς τά περισσότερα καί κυριώτερα τῆς θρησκείας του ἑβραΐζει, ὡσάν περί μοναρχίας τοῦ Θεοῦ, εἰς περιτομήν, εἰς ἀποχήν τῶν χοιρίων κρεῶν, εἰς βαπτισμούς καί εἰς ἄλλα. Καί ἤ οὕτως ἤ οὕτως, ἀπό τήν φυλήν τοῦ Ἀβραάμ εἶναι, ἀδελφός τῶν Ἑβραίων. Διατί, εἰπέ μοι, παρακαλῶ, διατί δέν ἐγεννήθη πρωτύτερα ἤ ὑστερώτερα ἀπό τούς ἑξακοσίους χρόνους ἀπό Χριστοῦ; Καί διατί δέν ἐγεννήθη πάλιν ἀπό Ῥωμαίους ἤ Πέρσας ἤ Σκύθας ἤ ἀπό ἄλλο ἔθνος, ἀλλ' ἀπό τόν Ἰσμαήλ, τόν υἱόν τοῦ Ἀβραάμ; Καί μήν ζητᾷς ἀκρίβειαν καί τάξιν εἰς τήν ἀταξίαν. Διατί μήτε ἡ Θεία Γραφή ἐκαταδέχθη νά ἀναφέρη διά τήν μιαράν γενεάν πουθενά, διά νά μήν μολυνθῆ.

μγ΄) Τετάρτη ἀπόδειξις ὅτι ἐκ τοῦ νοτίου μέρους ὁ Μωάμεθ κατά μίμησιν τοῦ Χριστοῦ

Λέγουν ἀκόμη πῶς ἀπό τό νότιον μέρος ἔχει νά ἔλθη ὁ Ἀντίχριστος. Καί ἀκου-

σον περί τούτου τί λέγει ὁ Εὐαγγελιστής εἰς τήν Ἀποκάλυψιν· Ἔβλεπα καί ἰδού ἕνα θηρίον· καί εὔγαινεν ἀπό τήν θάλασσαν (13, 1). Θάλασσα τροπικῶς λέγεται ἡ ἀσέβεια. Λέγεται ἀκόμη θάλασσα καί τό νότιον μέρος, κατά τό Ἀπό Ἀνατολῶν καί Δυσμῶν καί Βορρᾶ καί Θαλάσσης. Καί στοχάσου! Ὁ Μωάμεθ ἀσεβής ἐξ ἀσεβῶν καί ἀπό τό νότιον μέρος, ἤγουν ἀπό τήν Εὐδαίμονα Ἀραβίαν ὁποῦ εἶναι τοῦ Νότου κυριώτατον μέρος. Ὁ Μωάμεθ τά ἔχει καί τά δύο!

Λέγουν ἀκόμη πῶς ἔχει νά περιπατήσῃ κατά μίμησιν τοῦ Χριστοῦ. Καί ἰδές ἀνίσως καί δέν τό ἔκαμεν! Καί αὐτός δώδεκα μαθητάς ἔκαμε, κατά μίμησιν τοῦ Κυρίου, καί ὕστερα ἑβδομήκοντα, ἔπειτα τριακοσίους καί πεντακοσίους. Μά τούς δώδεκα τούς εἶχεν εἰς μεγάλην τιμήν καί αὐτούς ἄφησεν ἐπιτρόπους καί διαδόχους του. Οὔμαρ, Ὀτμάν, Ἀλῆ, Ἀμπομπάκερ, αὐτούς τούς εἶχεν ὡσάν τέσσαρας εὐαγγελιστάς καί ἐξηγητάς τῶν θεοστυγῶν αὐτοῦ δογμάτων, ἤ μᾶλλον εἰπεῖν ληρημάτων. Ἀλλά βαβαί τῆς ὑποκρίσεως!

Ἀλλά καί οἱ τούτου ἐπάρατοι καί ἐμβρόντητοι μαθηταί, ὄχι μόνον τόν ἐμιμήθηκαν εἰς τήν κακίαν, ἀλλά τόν ὑπερέβηκαν πολλῷ τῷ τρόπῳ καί τῷ μέτρῳ· τόσον ὁποῦ αὐτοί οἱ δώδεκα μαθηταί τοῦ Μωάμεθ ἐδίωξαν καί ἐρήμωσαν τήν Ἐκκλησίαν ὁποῦ μέ πολλούς κόπους καί ἱδρῶτας καί μέ τό ἴδιόν τους τό αἷμα τήν ἐσύστησαν οἱ δώδεκα μαθηταί τοῦ Χριστοῦ.

Εἶναι καί ἄλλα πολλά εἰς ἀπόδειξιν πῶς αὐτός ὁ Μωάμεθ εἶναι βέβαια ἐκεῖνος ὁποῦ λέγουν. Ὅμως, ἐπειδή ἀναφέραμεν διά τόν διωγμόν τῆς Ἐκκλησίας καί τέλειον ἀφανισμόν ὁποῦ ἔκαμαν οἱ μαθηταί καί διάδοχοι τοῦ ἀντιχρίστου Μωάμεθ, ἄς γυρίσωμεν ὀπίσω νά ἰδοῦμεν ποίαν Ἐκκλησίαν ἐδίωξεν ὁ Δράκων, τήν καθόλου ἤ μερικήν, καί εἰς ποίαν ἔρημον ἔγινεν ἡ φυγή αὐτῆς τῆς Ἐκκλησίας, καί ποίαις εἶναι αἱ πτέρυγες τοῦ ἀετοῦ τοῦ μεγάλου.

μδ΄) Περί τοῦ ποία εἶναι ἡ διωχθεῖσα ἐκκλησία καί ποία ἡ ἔρημος ὁποῦ ἐδιώχθη

Καί λέγομεν εἰς αὐτό, ὅτι τέσσερα Πατριαρχεῖα εἶναι τῆς Ἀνατολῆς, τοῦ Κωνσταντινουπόλεως, Ἀλεξάνδρειας, Ἀντιοχείας καί τοῦ Ἱεροσολύμων. Αὐτά τά τρία Πατριαρχεῖα ἐρήμωσεν ὁ Μωάμεθ: τοῦ Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας καί τοῦ Ἱεροσολύμων, καί τό ἥμισυ τοῦ Κωνσταντινουπόλεως, ὅσον εἶναι πρός τό μέρος τῆς Ἀνατολῆς. Αὐτά τά ἐρήμωσεν παντελῶς, ὅσον ὁποῦ δέν φαίνεται πουθενά

οὔτε ἐκκλησία οὔτε μοναστήρι, ἀλλ' οὐδέ χριστιανός εὑρίσκεται, εἰμή μόνον κάπου ὀλιγοστοί καί αὐτοί κρυμμένοι. Ποῦ εἶναι τά πολυπληθῆ ἐκεῖνα μοναστήρια τῆς Παλαιστίνης, Αἰγύπτου, Λιβύης, Ἀντιοχείας καί ὅλης τῆς Ἀνατολῆς; Ποῦ εἶναι τά πλήθη τῶν καλογήρων ὁποῦ ὑπερέβαιναν τά πλήθη τῶν ἀστέρων καί εἰς πλῆθος καί εἰς ἁγιότητα; Τά περιφανῆ πατριαρχεῖα, τό πλῆθος τῶν ἐκκλησιῶν, τῶν ἱερέων καί ἀρχιερέων καί τῶν λοιπῶν χριστιανῶν; Ὅλα αὐτά τά ἐρήμωσαν οἱ μαθηταί καί διάδοχοι τοῦ Μωάμεθ καί ἐκ θεμελίων κατέσκαψαν καί ἠφάνισαν, καθώς βλέπομεν σήμερον. Αὐτή εἶναι ἡ Ἐκκλησία ὁποῦ ἐδίωξεν ὁ Δράκων διά μέσου τῶν μαθητῶν τοῦ ἀντιχρίστου Μωάμεθ.

Ποία δέ εἶναι ἡ ἔρημος ὁποῦ ἔφυγεν ἡ Ἐκκλησία καί φυλάγεται; Οἱ πολλοί λέγουν καί πολλά. Ἐγώ ἀπό στοχασμόν τῶν καιρῶν καί τῶν πραγμάτων εὑρῆκα τοιοῦτον: Φαίνεται ὅτι ἀπό τήν ἀρχήν τοῦ εὐαγγελικοῦ κηρύγματος πῶς ὅλα τά ἔθνη καί τά βασίλεια ἐδέχθησαν τήν πίστιν τοῦ Χριστοῦ, τό κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου καί τό ἐκράτησαν μερικόν καιρόν. Τό δέ γένος τῶν ἐνδοτάτων Σκυθῶν, ἤγουν τῶν Ῥώσων ἤ Μόσχων, φαίνεται πῶς δέν ἐδέχθη παντελῶς τό εὐαγγελικόν κήρυγμα, ἀλλ' ἔμεινεν ἀγεώργητον καί ἀφώτιστον ἕως τόν καιρόν τῶν εὐσεβεστάτων βασιλέων τῆς Κωνσταντινουπόλεως Βασιλείου καί Κωνσταντίνου, τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ. Φαίνεται πῶς νά ἦλθε καί πρωτύτερα ὀλίγους χρόνους, εἰς τούς καιρούς Ἰωάννου τοῦ Τζιμισκῆ, Ἔλγα ἡ γαμητή Βλαδισλαύου, βασιλέως τῆς Μοσχοβίας. Ἀποθανόντος τοῦ ἀνδρός αὐτῆς Βλαδισλαύου, ἦλθεν αὐτή ἡ Ἔλγα εἰς τήν Κωνσταντινούπολιν καί διδαχθεῖσα ὑπό τοῦ τότε πατριαρχοῦντος ἐδέχθη τό ἅγιον βάπτισμα, τό δέ βασίλειον τῆς Μοσχοβίας τό ἔδωκε τοῦ υἱοῦ της, Βλαδιμήρου λεγομένου. Καί εἰς καιρόν Βασιλείου τοῦ βασιλέως, τοῦ Βουλγαροκτόνου, προνοίᾳ Θεοῦ, νουθετούμενος ὑπό τῆς μητρός αὐτοῦ, ἠθέλησεν ὁ Βλαδίμηρος νά λάβῃ τό ἅγιον βάπτισμα. Καί συνάξας στράτευμα ἦλθε μετά πολέμου καί ἔλαβε τήν Χερσῶνα ὁποῦ τήν ἐξουσίαζαν τότε οἱ Ῥωμαῖοι. Καί ὡσάν τήν ἐπῆρε, τότε ἔστειλε πρέσβεις εἰς τήν Κωνσταντινούπολιν πρός τούς βασιλεῖς ζητῶντας ἀγάπην καί νά τοῦ στείλουν ἀρχιερεῖς νά τόν διδάξουν νά λάβῃ τό ἅγιον βάπτισμα. Καί νά τοῦ στείλουν καί τήν ἀδελφήν τους, Ἄνναν λεγομένην, νά τήν λάβῃ γυναῖκα του.

Καί ὡς ἤκουσαν οἱ βασιλεῖς πολλά τό ἐχάρηκαν καί τόν Θεόν ἐδόξασαν καί μέ πολλά παρακαλέσματα ἐκατάπεισαν τήν ἀδελφήν τους καί ἔστερξε τό συνοι-

κέσιον. Διατί εἶχε γνώμην νά μονάση παρθένος. Ὅμως τό μεγαλήτερον καλόν ἄφηκε τό μικρότερον, ἐπειδή ἔμελλε νά ἐπιστρέψη ἕνα βασίλειον εἰς θεογνωσίαν καί νά βαπτισθῆ. Καί τότες τῆς ἔδωσαν ἕναν μητροπολίτην ἅγιον μαζί μέ ἄλλους ἀρχιερεῖς καί ἱερεῖς καί ὅσα ἔκαμναν χρείαν καί ἐπῆγαν εἰς τήν Χερσῶνα. Ὅμως εὑρῆκαν τόν βασιλέα Βλαδίμηρον ἄρρωστον καί τυφλόν, Θεοῦ οἰκονομίᾳ. Καί ἡ βασίλισσα Ἄννα πολλά ἐπικράνθη καί τόν ἐπαρηγόρησε. Ὅμως τοῦ ἐμήνυσε καί τοῦτο, ὅτι, ἄν δέν βαπτισθῆ, δέν βλέπει τήν ὑγείαν του. Καί ὡς ἤκουσεν ὁ βασιλεύς ἐκατανύχθη καί κράζοντας τόν ἅγιον ἐκεῖνον μητροπολίτην τόν ἐδίδαξε καί τόν κατήχησε. Καί τῇ ἐπαύριον τόν ἐβάπτισεν εἰς τό ὄνομα τῆς Ἁγίας Τριάδος, καί εὐγαίνοντας ἀπό τήν κολυμβήθραν ἔγινεν ὅλος ὑγιής, ὡσάν καί ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος, καί ἔγινε χαρά μεγάλη. Καί τῇ ἐπαύριον ἐβαπτίσθησαν οἱ ἄρχοντές του, ἔπειτα καί ὅλον τό στρατόπεδον. Καί εὐγαίνοντας ἀπό τήν Χερσῶνα ἐγύρισεν εἰς τό βασίλειόν του καί συνεργείᾳ Θεοῦ εἰς ὀλίγον καιρόν ἐβαπτίσθη ὅλον ἐκεῖνο τό μεγαλώτατον τῆς Μοσχοβίας βασίλειον καί ἔγιναν υἱοί φωτός οἱ πρίν ἐσκοτισμένοι.

Τόν καιρόν ἐκεῖνον οἱ μαθηταί καί διάδοχοι τοῦ ἀντιχρίστου Μωάμεθ ἦτον ἀπάνω εἰς τήν εὐτυχίαν τους καί ἀνάβασιν καί ἐρήμωσαν τά μέρη τῆς Ἀνατολῆς, ἐδαφίζοντας ἐκκλησίας καί μοναστήρια, σφάττοντες τά πλήθη τῶν χριστιανῶν χωρίς καμμίαν ἐλεημοσύνην, διατί δέν ἦτον τινάς νά τούς ἀντισταθῆ. Καί ἠκούετον πανταχοῦ θρῆνος καί κλαυθμός καί ὀδυρμός πολύς. Τότε ἐξολοθρεύθησαν καί μοναχοί καί μοναστήρια καί ἐκκλησίαις. Καί οἱ καλόγηροι, ἄλλοι ἐφονεύθησαν, ἄλλοι ἔφυγαν καί ἦλθαν εἰς τά μέρη τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὁποῦ ἦτον ἀκόμη ὀλίγη εἰρήνη. Τέτοιας λογῆς ἔγινεν ἡ ἐρήμωσις καί ὁ διωγμός καί ἡ φυγή τῆς ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας ὑπό τῶν τοῦ Δράκοντος ὑπασπιστῶν, τῶν διαδόχων τοῦ Μωάμεθ.

Ἐκεῖνον τόν καιρόν ἐγίνετο μεγάλη χαρά εἰς τό βασίλειον τῆς Μοσχοβίας καί ἐβαπτίζοντο καθ' ἑκάστην χιλιάδες καί μυριάδες καί ἐκτίζοντο πανταχοῦ ἐκκλησίαι καί μοναστήρια. Καί ἔγινεν ὡσάν ἕνας μετατοπισμός τῆς ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας τῶν τριῶν Πατριαρχείων ἀπό τήν Ἀνατολήν εἰς τά βόρεια μέρη τῆς μεγάλης Ῥωσίας. Καί μένει ἐκεῖ καί θέλει μείνει ὀρθοδοξοῦσα, χάριτι τοῦ αὐτῆς νυμφίου καί ἐραστοῦ, Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, ἕως τῆς συντελείας τοῦ παρόντος αἰῶνος.

Τέτοιας λογῆς ἐλογίασα ἐγώ διά τήν φυγήν τῆς Ἐκκλησίας καί διά τήν ἔρημον ὁποῦ τῆς ἐδόθη νά τρέφεται καιρόν καί καιρούς καί ἥμισυ καιροῦ ὁποῦ

κάμνουν χίλιαις διακόσιαις ἑξῆντα ἡμέραις, ὁποῦ φανερώνουν χιλίους διακοσίους ἑξῆντα χρόνους ἀπό τόν καιρόν ὁποῦ ἐγεννήθη ὁ Μωάμεθ ἕως τόν καιρόν τῆς συντελείας. Διατί ὁ Μωάμεθ, ἤγουν ὁ Ἀντίχριστος, χιλίους διακοσίους ἑξῆντα χρόνους ἔχει νά κρατήση, καί ἡ φυγή τῆς Ἐκκλησίας εἰς τήν ἔρημον χιλίους διακοσίους ἑξῆντα χρόνους ἔχει νά βαστάξη, καί τό κήρυγμα Ἐνώχ καί Ἠλιοῦ καί Ἰωάννου τοῦ θεολόγου χιλίους διακοσίους ἑξῆντα χρόνους ἔχει νά κρατήση. Διατί ὅλα εἰς ἕναν καιρόν ἄρχισαν, εἰς ἕναν καιρόν ἔχουν καί νά τελειώσουν, εἰς τήν συντέλειαν. Εὐθύς ὁποῦ ἐγεννήθη ὁ Μωάμεθ, εὐθύς ἄρχισε νά ταράττεται καί νά δέχεται τά μηνύματα τοῦ ἐξολοθρεμοῦ της καί τῆς ἐσχάτης φυγῆς καί ἐρημώσεως ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ· εὐθύς ἄρχισε καί τό κήρυγμα τῶν προφητῶν, ἤγουν τῶν πρό Νόμου τούς ὁποίους δηλοῖ ὁ Ἐνώχ, τῶν μετά Νόμον τούς ὁποίους δηλοῖ ὁ Ἠλίας, τῶν τῆς νέας Χάριτος τούς ὁποίους σημαδεύει Ἰωάννης ὁ θεολόγος. Καί τί εἶναι τό κήρυγμά τους; Νά ἐλέγχουν καί νά κατηγοροῦν τόν παράνομον καί παλαμναῖον, τόν ἐνθουσιῶντα καί ἀπό τῶν ἐρινύων φθεγγόμενον, τόν ἐχθρόν τοῦ Χριστοῦ καί χριστιανοκτόνον καί μιαιφόνον. Αὐτά εἶναι ὁποῦ βοοῦν αἱ Γραφαί, καί Παλαιά καί Νέα, ἄν καί δέν κατορθώνουν τίποτες μέ τό νά τρέχουν οἱ ἄνθρωποι μοναχοί τους εἰς τήν ἀσέβειαν. Ὅμως εἶναι πολλοί ὁποῦ στερεώνονται ἀπό τήν Θείαν Γραφήν καί γνωρίζουν τόν πλάνον καί φυλάγονται ἀπό τήν ἀσέβειάν του. Διά τοῦτο ὁ θεολόγος Ἰωάννης ἔγραψεν ἐξ ἴσου καί τούς χρόνους τοῦ Μωάμεθ ἀπό τῆς γεννήσεως αὐτοῦ ἕως καί τῆς συντελείας, καί τήν φυγήν τῆς γυναικός, ἤγουν τῆς Ἐκκλησίας, καί τῶν προφητῶν τό κήρυγμα, πῶς ἀρχίζουν ὁμοῦ καί τελειώνουν εἰς ἡμέρας χιλίας διακοσίας ἑξήκοντα. Καί παίρνοντας τάς ἡμέρας διά χρόνους, κάμνουν χρόνους χιλίους διακοσίους ἑξήκοντα, καί τότε τελειώνουν ὅλα ἀντάμα. Καί ἰδές τόν θεολόγον πῶς διά μέν τήν φυγήν τῆς γυναικός εἰς τήν ἔρημον λέγει· διά δέ τήν ἐπάνοδον, ἤγουν νά ἔλθη ποτέ κανένα καιρόν ὀπίσω εἰς τόν τόπον της, τίποτες δέν λέγει· ὥστε ὁποῦ ἕως τῆς συντελείας τῶν καιρῶν πάντοτε ἔχει νά διώκεται ἡ Ἐκκλησία ἀπό τόν διάβολον τόν Μωάμεθ ἀπό τά μέρη τῆς Ἀνατολῆς.

με΄) Διά τάς πτέρυγας τοῦ ἀετοῦ τοῦ μεγάλου

Καί περί μέν τοῦ διωγμοῦ τῆς ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας εἴπαμεν εἴτι ἐδυνήθημεν. Ἄς ἔλθωμεν νά εἰποῦμεν καί τίποτες, ἐάν δυνηθῶμεν, καί διά τάς πτέρυ-

γας τοῦ ἀετοῦ τοῦ μεγάλου, ὁποῦ ἐδόθησαν τῆς γυναικός ἵνα πέτηται εἰς τήν ἔρημον. Καί λέγομεν εἰς αὐτό κάποιαν ἱστορίαν ἑλληνικήν παλαιάν, ὅμως ὡς φαίνεται ἀπό τά πράγματα ἀληθινήν.

Κάποιοι, Ἀργοναῦται λεγόμενοι, ἔχοντες ἀρχηγόν Ἰάσονα λεγόμενον, ἠθέλησαν νά κάμουν πόλεμον μέ τούς ἐνδοτάτους Σκύθας, ἤγουν μέ αὐτούς τούς Μοσχόβους, διά κάποιον πρᾶγμα. Καί ἐπῆγαν μέ ἀρμάδαν διά θαλάσσης καί ἐπῆραν κλεπτικῶς ἐκεῖνο ὁποῦ ἐγύρευαν καί ἔφυγαν ὀπίσω. Ὅμως ὁ βασιλεύς τῶν Σκυθῶν, ὡς τό ἔμαθεν, ἐβάλθηκε νά τούς διώκη μέ μεγάλην ἀρμάδαν. Καί τούς ἔφθασεν εἰς ἕναν τόπον, Σκάλαν τῆς Μοσχοβίας, ὁποῦ εἶχαν σταματήσει εἰς τόν λιμένα, καί ἤθελε νά τούς καταποντίση μέ πόλεμον.

Ὅμως πολεμῶντας ἐφάνη εἰς τούς Ἀργοναύτας ἕνας μεγάλος γίγαντας μέ πτερούγας μεγάλας καί τούς ἐβοήθησε καί πολλά καράβια τῶν Σκυθῶν ἔπνιξεν εἰς τήν θάλασσαν καί οἱ ἄλλοι ἐγύρισαν ὀπίσω κακῶς ἔχοντες, τούς δέ Ἀργοναύτας, ἤγουν τούς Ἕλληνας, τούς ἐγλύτωσεν ἀπό τόν κίνδυνον. Ἔπειτα ἔγινεν ἄφαντος ἀπ' ἔμπροσθέν τους. Ἐκεῖνοι δέ οἱ Ἀργοναῦται, μήν ἠμπορῶντας νά κάμουν ἄλλην καμμίαν εὐχαριστίαν εἰς ἐκεῖνον ὁποῦ τούς ἐβοήθησεν, ἔκαμαν ἕνα μεγάλον ἄγαλμα ὅμοιον μέ ἐκεῖνο ὁποῦ τούς ἐφάνη. Ἔκτισαν καί βωμόν μέγαν καί ἔστησαν τό εἴδωλον ἐκεῖ μέσα. Ἔπειτα ἐπῆγαν τήν στράταν τους. Καί ἐτιμοῦνταν τό εἴδωλον ἀπό τούς ἀνθρώπους τοῦ τόπου ἐκείνου πολύν καιρόν.

Εἰς δέ τόν καιρόν τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου, ἔχοντας πόλεμον αὐτός ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος μέ αὐτούς τούς Μοσχόβους, Θεοῦ δυνάμει καί τοῦ Τιμίου Σταυροῦ νικῶντος, τούς ἐγύρισε καί αὐτός ὀπίσω καί ἦλθεν καί ἐστάθη ἐκεῖ εἰς τό Σωσθένειον, διατί εἶναι σκάλα μεγάλη τῆς Μοσχοβίας. Καί σεβαίνοντας μέσα εἰς τόν βωμόν ἀτός του ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος καί βλέποντας τό εἴδωλον μέγα καί θαυμαστόν μέ τάς πτέρυγας, ὁποῦ ὁμοίαζεν κατά πάντα τοῦ Ἀρχαγγέλου Μιχαήλ, ἐθαύμαζε καί ἀποροῦσε πῶς εὑρέθη τέτοιον πρᾶγμα εἰς ἐκείνους τούς τόπους τούς ἄπιστους, καί ἠθέλησε νά τό χαλάση. Ὅμως πάλιν δέν τό ἐχάλασεν ἕως νά τοῦ ἀποκαλύψη ὁ Θεός τίποτες δι' ἐκεῖνο. Καί τήν νύκτα τοῦ φαίνεται ὁ Ἀρχάγγελος Μιχαήλ, καθώς ἦταν εἰκονισμένος εἰς τό εἴδωλον καί τοῦ λέγει· Μήν φοβῆσαι, μήτε νά χαλάσης τήν εἰκόνα μου, ὅτι ἐγώ εἶμαι ὁ Ἀρχάγγελος Μιχαήλ, καθώς μέ ἐλογάριασες. Ἐγώ ἐγλύττωσα τούς Ἀργοναύτας ἀπό τούς Σκύθας, καθώς ἐγλύττωσα καί ἐσένα. Διατί ὁ Θεός μέ ἔχει βαλμένον ἐδῶ διά

νά φυλάγω ἐτούτους τούς τόπους. Μόνον νά μοῦ κτίσης ἐκκλησίαν καί βάλε καί τήν εἰκόνα μου μέσα. Καί ἐξυπνῶντας ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος ἔκτισε ναόν μέγαν καί ἔβαλε τό βρέτας ἐκεῖνο μέσα καί εὑρίσκεται ἕως τήν σήμερον, καί ὁ ναός καί τό εἴδωλον, καί τό λέγουν εἰς τόν Ἀρχάγγελον, ἤγουν εἰς τήν Σκάλαν τοῦ Ἀρχαγγέλου.

Καί αὐτά τά εἶπα διά νά δείξω πῶς ὁ Θεός ὁποῦ προβλέπει τά πάντα πρίν νά γεννηθοῦν καί πρό καταβολῆς κόσμου, προβλέπων τά μέλλοντα γενέσθαι ἐν τοῖς ἐσχάτοις καιροῖς καί τήν φυγήν καί τήν ἐπήρειαν τῆς Ἐκκλησίας του ὑπό τοῦ Πονηροῦ, τῆς ἑτοίμασε τόπον ἁρμόδιον καί ἔδωκέν της καί φύλακα τόν μέγαν Ἀρχιστράτηγον νά τήν φυλάττη ἀπό τάς ἐπιδρομάς τοῦ Δράκοντος, ἤγουν τῶν μωαμεθιτικῶν στρατευμάτων. Διατί αὐτός ὁ μέγας Ἀρχάγγελος εἶναι ὁποῦ ἐπολέμησε μετά τοῦ Δράκοντος εἰς τόν οὐρανόν καί τόν ἐγκρέμνισε κάτω εἰς τήν γῆν. Αὐτός εἶναι πάλιν ἀπεσταλμένος παρά Θεοῦ νά φυλάττη τήν ὀρθοδοξοῦσαν Ἐκκλησίαν τῆς Μοσχοβίας ἀπό τούς μαθητάς τοῦ ἀντιχρίστου Μωάμεθ καί αὐταί εἶναι αἱ πτέρυγες ὁποῦ ἔλαβεν ἡ γυνή ἵνα πέτηται εἰς τήν ἔρημον. Τό δέ ποτάμι ὁποῦ ἔβαλεν ὁ Δράκων κατόπι τῆς γυναικός ἵνα ποιήση αὐτήν ποταμοφόρητον, σεφέρια εἶναι ἴσως τοῦ ἐπαράτου ἀντιχρίστου Μωάμεθ, ὁποῦ πολλάκις ὥρμησαν καί ἕως τήν σήμερον ὁρμῶσι κατά τῆς Μοσχοβίας, ἵνα κλέψουν καί θύσουν καί ἀπολέσουν. Ἀλλά τῇ τοῦ Κυρίου δυνάμει καί τῇ βοηθείᾳ τοῦ Ἀρχαγγέλου ἀνεχαιτίσθησαν καί ἀπώλοντο πανστρατί.

μς΄) Περί τῶν συγγενῶν τῆς γυναικός τῶν διωκομένων ὑπό τοῦ Δράκοντος ποῖοι εἶναι

Εἴπαμεν καί διά τάς πτέρυγας τοῦ ἀετοῦ τοῦ μεγάλου, εἴτι ἐδυνήθημεν. Ἄς εἰποῦμεν καί τίποτες περί τοῦ ποῖοι εἶναι οἱ συγγενεῖς τῆς γυναικός ὁποῦ ὥρμησεν ὁ Δράκων κατ' αὐτῶν. Καί ἆραγε ποῖοι εἶναι αὐτοί οἱ συγγενεῖς οἱ ποιοῦντες καί τηροῦντες τάς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ καί τήν μαρτυρίαν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ (12, 17β); Νά εἰποῦμεν διά τούς λατείνους, καί δέν ἁρμόζει. Διατί αὐτοί μήτε πεῖραξιν ἔχουν ἀπό τόν ἀντίχριστον Μωάμεθ μήτε τάς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ φυλάττουν μήτε τήν μαρτυρίαν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἔχουν. Διατί τήν μαρτυρίαν τοῦ Κυρίου τήν ἔχουν ἐκεῖνοι ὁποῦ μαρτυροῦν καθ' ἡμέραν τυραννούμενοι ὑπό τῶν ὑπασπιστῶν τοῦ ἀντιχρίστου Μωάμεθ.

Ἀλλ' ἐπειδή εἴπαμεν πῶς δέν ἔχουν πείραξιν οἱ λατεῖνοι ὑπό τοῦ Ἀντιχρίστου, ἄκουσον τοῦ προφήτου τί εἶδεν εἰς τήν ὅρασίν του διά τό θηρίον τό δεκακέρατον. Εἶδα, λέγει, πῶς ἐφύτρωσεν ἕνα μικρόν κέρατον ἀνάμεσα ἀπό τά δέκα καί ἐξερρίζωσε τά τρία κέρατα (Δαν. 7, 8). Τά τρία κέρατα ὁποῦ ἐξερρίζωσε τί ἄλλο εἶναι παρά αἱ τρεῖς μεγάλαι βασιλεῖαι ὁποῦ ἐκυρίευσεν ὁ Μωάμεθ, Αἰθιοπίας, πάσης Περσίας καί ἡ τῶν Ἑλλήνων, ἤγουν τῆς Κωνσταντινουπόλεως; Καί τόσον τοῦ ἔδωκεν ὁ Θεός νά ἐξουσιάσῃ καί ὄχι περισσότερον. Διά τοῦτο πολλαῖς φοραῖς ὥρμησε μέ φοβερά φουσᾶτα καί κατά λατείνων καί κατά Ῥώσων, ἀλλά δέν ἠδυνήθη νά κάμῃ τίποτες, μᾶλλον δέ ἐγύρισε κατησχυμένος καί συντριμμένος, τῇ ἐπιτιμήσει τοῦ ἐπιτιμοῦντος τήν ἄβυσσον καί ξηραίνεται, τοῦ λέγοντος τῇ θαλάσσῃ μέχρι τούτου ἐλεύσει καί οὐχ ὑπερβήσει, ἀλλ' ἐν αὐτῇ συντριβήσονταί σου τά κύματα (Ψαλ. 104/103, 3-6).

Εἴπαμεν πῶς οἱ λατεῖνοι δέν τούς ἁρμόζει νά λέγωνται οὔτε νά εἶναι συγγενεῖς τῆς ὀρθοδοξούσης Ἐκκλησίας, ἀλλά ἄλλοι τινές. Καί ποῖοι τάχα νά εἶναι αὐτοί; Ἄς ἰδοῦμεν.

Ἐλέγαμεν παραπάνω πῶς ἡ διωκομένη Ἐκκλησία ὑπό τοῦ Δράκοντος εἶναι τά τρία Πατριαρχεῖα τῆς Ἀνατολῆς, τῆς Ἀλεξανδρείας, τοῦ Ἀντιοχείας καί τοῦ Ἱεροσολύμων, καί τό ἥμισυ τοῦ Κωνσταντινουπόλεως, ὅσον εἶναι πρός τήν Ἀνατολήν, τό δέ ἄλλο ἥμισυ τό πρός τό μέρος τῆς Εὐρώπης ἔμεινε κατά τήν ὥραν ἐλεύθερον. Ἐτοῦτοι εἶναι οἱ συγγενεῖς τῆς γυναικός οἱ τηροῦντες κατά τό δυνατόν μέχρι τήν σήμερον τάς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ καί τήν μαρτυρίαν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Εἰς τούτους, μετά τήν ἐρήμωσιν τῆς Ἀνατολῆς, ὥρμησαν οἱ τοῦ Ἀντιχρίστου ὑπασπισταί καί τυραννικῶς αὐτούς κατεδούλωσαν καί χαλεπῶς τυραννοῦσι μέχρι τήν σήμερον. Ἀλλά νά τούς ἐξολοθρεύσῃ τελείως δέν τοῦ ἐδόθη, καθώς ἔκαμε καί τούς ἐν τῇ Ἀνατολῇ χριστιανούς. Ἀγκαλά καί ἕως τό ὕστερον δέν ἠξεύρομεν τί θέλομεν πάθει.

Εἴπαμεν καί διά τούς συγγενεῖς τῆς γυναικός πῶς εἶναι οἱ τῆς Κωνσταντινουπόλεως οἰκήτορες καί περίοικοι, οἱ κατοικοῦντες Θράκην, Μακεδονίαν, Θετταλίαν, Ἑλλάδα, Ἤπειρον, Ἰλλυρικόν, Αἰτωλίαν καί τελείαν Ἀχαΐαν, Πελοπόννησον, Κρήτην καί οἱ κατοικοῦντες τάς ἀπ' Αἰγύπτου νήσους μέχρι Ζακύνθου καί Κορυφῶν ὁποῦ εὑρίσκονται χριστιανοί ὀρθόδοξοι. Εἰς αὐτούς ὥρμησεν ὁ Δράκων μετά τήν δίωξιν τῆς ἡλιοφορούσης γυναικός διά μέσου τοῦ μισοχρίστου Μωάμεθ καί τούς τυραννεῖ ἕως τήν σήμερον. Διατί συνήθειαν ἔχει ὁ ἀνθρωποκτόνος Διάβολος ἐκείνους ὁποῦ τόν πολεμοῦν διά τῆς ὀρθοδοξίας καί τῆς τῶν καλῶν ἐργασίας, ἐκείνους καί αὐτός νά πολεμῇ, τούς δέ ἀπίστους καί αἱρετικούς δέν τούς πολεμεῖ. Διά τοῦτο βλέπομεν καί εἶναι πάντοτε εἰς τήν εὐτυχίαν καί εἰρήνην οἱ ἀσεβεῖς καί αἱρετικοί, οἱ δέ εὐσεβεῖς ἔχουν ὅλον τό ἐναντίον: πάντοτε πολέμους καί μάχας καί ἐξωτερικῶς καί ἐσωτερικῶς. Διατί δέν παύει ποτέ ὁ ἀντίδικός μας Διάβολος νά μᾶς πολεμῇ καί μέ κρυφούς πολέμους καί μέ φανερούς, καθώς ἔκαμε καί τόν παλαιόν καιρόν μέ τούς Ἑβραίους. Καί πότε μέ τούς ἐδικούς του βασιλεῖς τούς ἐπαίδευεν ὡσάν τόν Μανασσῆ καί ἄλλους ὁμοίους του, πότε μέ ἐξωτερικούς ὡσάν τόν Ναβουχοδονόσορα, τόν Ἀντίοχον καί τούς ἄλλους, καί καμμίαν φοράν δέν εἶχαν εἰρήνην, καθώς τό παθαίνομεν καί ἡμεῖς σήμερον. Ἀγκαλά καί τό ἐδικόν μας εἶναι ἀπαράμιλλον, διατί ἔχει χιλίους χρόνους ὁποῦ κινδυνεύει ἡ ἀνατολική Ἐκκλησία ὑπό τοῦ ἀντιχρίστου Μωάμεθ, καί ὡς φαίνεται τό πρᾶγμα δέν εἶναι καμμία ἐλπίς ἐλευθερίας εἰς ἡμᾶς ἐν τῷ παρόντι αἰῶνι. Ἀλλά γένοιτο, Κύριε, κἄν ἐν τῷ μέλλοντι, καί μήν ἀστοχήσωμεν καί τῶν δύο, καί τῆς νῦν καί τῆς μελλούσης.

μζ΄) Ὅτι ὅλον τόν κόσμον ἐπείραξεν ὁ Σατανᾶς ὅταν ἐξέπεσεν

Οὐαί τοῖς κατοικοῦσι τήν γῆν καί τήν θάλασσαν, ὅτι ἐκατέβη πρός ὑμᾶς ὁ Διάβολος ἔχων θυμόν μέγαν (12, 12). Ἄραγε τόν κόσμον ὅλον ἔχει νά πειράξῃ ὁ Διάβολος ἤ μόνον τούς χριστιανούς; Καί πάλιν, ὅλους τούς χριστιανούς ἤ μόνον τούς ἀνατολικούς; Ἐπειδή ἐκατέβη ἔχων θυμόν μέγαν, ἔχει νά κάμῃ καί πολύ κακόν κατά τήν συνήθειάν του. **Τώρα βλέπομεν πῶς οἱ χριστιανοί τῆς Ἀνατολῆς τυραννοῦνται ὑπό τοῦ ἀντιχρίστου Μωάμεθ, οἱ δέ τῆς Δύσεως ἔχουν τήν ἐλευθερίαν τους καί βασιλεύουν καί δέν τούς μέλλει τίποτες διά τούς ἀνατολικούς, μάλιστα καί μᾶς ἐκδικοῦνται.** Καί λέγομεν: ἄραγε μόνον διά τούς ἀνατολικούς ἐρρέθη τό οὐαί τοῖς κατοικοῦσιν ἐπί τῆς γῆς καί ἐπί τῆς θαλάσσης, ἤ καί διά τούς δυτικούς καί διά ὅλον τόν κόσμον καί τούς ἁπανταχοῦ χριστιανούς; Φανερόν εἶναι ὅτι διά ὅλους τούς χριστιανούς ἔλαβεν ἐξουσίαν νά τούς πειράζῃ, διατί ὁ Διάβολος ὅλους τούς χριστιανούς ἴσια ἐχθρεύεται. Καί κάμνει χρεία ὅτι καί οἱ τῆς Δύσεως χριστιανοί δέν ἀπόμειναν οὔτε αὐτοί ἀπείρακτοι ἀπό τόν Πονηρόν. Μόνον τούς ἐπείραξε μέ ἄλλον νοητόν πειρασμόν καί δέν

τόν ἀγροικοῦν. Καί ἄς μήν καυχῶνται πῶς εἶναι δίκαιοι καί καλλίτεροι ἀπό τούς ἀνατολικούς, καί διά τοῦτο ἐφυλάχθησαν.

μη΄) Ὅτι τρεῖς πολέμους ἔκαμεν ὁ Διάβολος μέ τήν Ἐκκλησίαν

Τρεῖς μεγάλους πολέμους ἐσήκωσεν ὁ πονηρός Διάβολος, ὅταν ἐξέπεσεν ἀπό τόν οὐρανόν μέ θυμόν μέγαν καταπάνω τῆς Ἐκκλησίας καί τῆς χριστιανοσύνης. Ἀπό μέν τό μέρος τοῦ Νότου καί τῆς Ἀνατολῆς ἐξήγειρε τόν ἴδιον ἀντίχριστον Μωάμεθ μέ φανεράν ἀσέβειαν καί τόν ἀπέλυσε καταπάνω τῶν τῆς Ἀνατολῆς χριστιανῶν τύπτοντα καί κατασφάττοντα πάντας, κατακαίοντα καί ἐδαφίζοντα ἐκκλησίας καί μοναστήρια, χώρας καί κάστρη ἕως τήν γῆν. Ἀπό δέ τό μέρος τῆς Δύσεως ἐξήγειρε τόν πάπαν εἰς ἀποστασίαν. Ἔπειτα εἰς ὀλίγον καιρόν τόν ἔρριψεν εἰς τόσας αἱρέσεις καί καινοτομίας, ὁποῦ παρ' ὀλίγον εὐγῆκεν ἀπό τήν καθολικήν πίστην καί ἔκαμεν ἐδικήν του πίστιν καί ἐπρόσταξε τούς δυτικούς νά πιστεύουν εἰς αὐτόν τόν πάπαν καί ὄχι εἰς τόν Χριστόν, καί νά λέγωνται παπίσται καί ὄχι χριστιανοί. Εἶναι ὀλίγος ὄλεθρος ψυχικός αὐτός; Καί ἡμᾶς μέν τούς ἀνατολικούς ὁ Διάβολος μᾶς ἀποκτείνει αἰσθητῶς, μέ τό σπαθί διά μέσου τοῦ Μωάμεθ, καί ἀποκτείνει τό σῶμα καί ὄχι τήν ψυχήν, τούς δέ δυτικούς τούς ἀποκτείνει διά μέσου τοῦ πάπα ψυχικῶς καί ὄχι σωματικῶς. Ἰδές τώρα ἐσύ, ποῖος εἶναι; Ἡ εἰκονομαχία! Διατί τότε, εὐθύς ἀκόλουθα ἀπό τήν γέννησιν τοῦ Μωάμεθ, ἐφάνηκαν οἱ εἰκονομάχοι ἐκεῖνοι βασιλεῖς καί ἔκαμαν διωγμόν κατά τῆς Ἐκκλησίας παραπλήσιον τοῦ εἰς τόν καιρόν τοῦ Ἰουλιανοῦ καί τῶν ἄλλων Ἑλλήνων. Ὅμως ἡ εἰκονομαχία ὀλίγον καιρόν ἐκράτησεν· ἔπειτα ἐσβέσθη μαζί μέ ἐκείνους ὁποῦ τήν ἐσήκωσαν. Ἡ δέ μωαμεθιτική ἀσέβεια καί ἡ τοῦ πάπα ἐμβροντησία ἔμειναν καί θέλουν μείνει ἕως τῆς συντελείας, καθώς φαίνεται εἰς τήν Ἀποκάλυψιν.

μθ΄) Ὅτι ἀπό τήν ἐσχάτην ἀσέβειαν τοῦ Μωάμεθ καί ἀπό τήν δυσσέβειαν τοῦ πάπα φαίνεται πῶς αὐτός εἶναι ὁ Ἀντίχριστος καί ὄχι ἄλλος

Λέγουν πῶς ὁ Ἀντίχριστος ἔχει νά διδάξῃ ἀσέβειαν εἰς τόν κόσμον. Καί ποίαν μεγαλυτέραν ἀσέβειαν ἔχει νά διδάξῃ ἀπό τοῦ Μωάμεθ; Ἑπτά βασίλεια εἶναι τῆς Ἀνατολῆς μεγάλα, ὅλα τόν Μωάμεθ καί τήν σελήνην, ἤγουν τήν Ἄρτεμιν, πιστεύουν. Εἶναι καί δέκα ῥηγᾶτα τῆς Δύσεως, ὅλα τόν πάπαν πιστεύουν. Τόν

δέ Χριστόν ὀλίγοι ἀπόμειναν παντελῶς ὁποῦ τόν πιστεύουν. Ὥστε αὐτός εἶναι βέβαια καί ἄλλος δέν κάμνει χρεία νά ἔλθῃ.

ν΄) Πρόρρησις τοῦ Κυρίου περί τοῦ Μωάμεθ καί ὅτι αὐτός εἶναι τό βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως

Προβλέποντας ὁ Κύριος τά μέλλοντα γενέσθαι εἰς ὀλίγον καιρόν, προανεφώνει λέγων· Ὅταν ἴδητε τό βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως ἑστός ἐν τόπῳ ἁγίῳ (Ματθ. 24, 15) καί τά λοιπά φοβερά, τά ὁποῖα λέγουν τινές πῶς τά εἶπε διά τάς εἰκόνας τοῦ Καίσαρος καί τήν ἅλωσιν τῆς Ἰερουσαλήμ. Ἀλλά περί μέν τῆς ἁλώσεως τό εἶπεν μερικῶς, περί δέ τοῦ Μωάμεθ τό εἶπεν κυρίως καί καθολικά. Διατί οἱ Ῥωμαῖοι ἐρήμωσαν μόνον τήν Ἰερουσαλήμ, ὁ δέ Μωάμεθ ἐρήμωσεν ὅλην τήν οἰκουμένην. Ποῦ εἶναι τά πολυπληθῆ κοινόβια καί μοναστήρια καί λαῦραι τῆς Ἰερουσαλήμ, Παλαιστίνης, Αἰγύπτου, Λιβύης, Σινᾶ καί Ραϊθοῦ, Ἀντιοχείας, Κωνσταντινουπόλεως; Δέν τά ἐρήμωσεν ὅλα; Καί ἄλλα τά ἐκατάσκαψεν, ἄλλα τά ἔκαμε τεκέδες. Βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως, αὗτου ὁποῦ τά ἐρήμωσεν ὅλα παντελῶς, ὁ Μωάμεθ καί ὄχι ἄλλος. Ἑστός ἐν τόπῳ ἁγίῳ· δέν εἶναι σμαΐδια εἰς τόν Ἅγιον Τάφον καί εἰς τό Σίναιον Ὄρος καί εἰς τήν Ἁγίαν Σοφίαν, ὁποῦ ἀνεβαίνουν ἑπτάκις τῆς ἡμέρας καί βλασφημοῦν τόν Θεόν; Ποῖοι ἄλλοι ἁγιώτεροι τόποι ἠμποροῦν νά εἶναι ἀπ' αὐτούς; Ὥστε φανερόν εἶναι καί ἀπό τήν πρόρρησιν τοῦ Κυρίου πῶς αὐτός εἶναι καί ἄλλον ἄς μήν λογιάσωμεν ὅτι νά ἔλθῃ. Καί ἀνίσως καί εἶναι νά μᾶς κάμουν καί ἄλλα περισσότερα κακά, πάλιν αὐτοί ἔχουν νά τά κάμουν καί ὄχι ἄλλος.

Ἀλλά περί μέν τοῦ Μωάμεθ εἴπαμεν ἀρκετά καί ἀποδείξαμεν μέ φανεράς γραφικάς ἀποδείξεις πῶς αὐτός ὁ ἴδιος εἶναι ἐκεῖνος ὁ Ἀντίχριστος, ὁ Μωάμεθ. Τό ὁποῖον εἶναι φανερόν καί ἀπό τά ψηφία τῆς βούλλας καί ἀπό τήν ἔκβασιν τῶν πραγμάτων. Καί ὅποιος θέλει, ἄς τά δεχθῇ αὐτά ὁποῦ εἴπαμεν. Διατί ἐκεῖ ὁποῦ βοοῦν τά πράγματα, τί κάμνουν χρείαν τά νοήματα;

Οἱ παλαιοί ἐξηγηταί τῆς θείας Ἀποκαλύψεως, ἀκόμη ἀπ' αὐτά ὁποῦ γράφει ἡ Ἀποκάλυψις διά τόν Μωάμεθ τίποτες δέν ἔγινε, διατί ὁ Μωάμεθ ἀκόμη δέν ἐγεννήθη· ἤ καί ἄν ἐγεννήθη, ὅμως ἀκόμη δέν ἐπλάτυνε τό κήρυγμά του καί νά κάμῃ τόσην ἐρήμωσιν καί πανωλεθρίαν, καί διά τοῦτο δέν ἔγραψαν τίποτες διά τήν γέννησίν του. Μόνον ὅσα ἔγιναν ἀπό τόν καιρόν τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας

ἕως τόν καιρόν τους, ἐκεῖνα ἐξήγησαν ἀληθέστερα, διά δέ τά ὑστερνά ὀλίγα εἶπαν καί σκοτεινά. Διατί ἡ Ἀποκάλυψις αὐτή ἀλλέως δέν καταλαμβάνεται, εἶπαν οἱ ἐξηγηταί, πάρεξ ὅταν ἔλθωμεν εἰς τήν ἔκβασιν τῶν πραγμάτων καί ἀπό τά πράγματα νά καταλάβωμεν τά γραφόμενα, καί αὐτό μέ πολλήν παρατήρησιν. Καί ἐγώ αὐτά ὁποῦ γράφω στοχαστικῶς τά γράφω, ἀπ' ἐκεῖνα ὁποῦ ἔγιναν καί γίνονται ἕως τήν σήμερον καί θέλουν γένει, καθώς γράφει ὁ Εὐαγγελιστής. Διατί δέν λέγει πουθενά πῶς θέλουν λάβει τέλος τά τοῦ Μωάμεθ καί τοῦ πάπα ἐπιχειρήματα, εἰμή κατά τήν ἐσχάτην συντέλειαν. Καί ὅσα κακά ἔχουν νά γένουν εἰς τόν κόσμον, δέν θέλουν γένει ἀπ' ἄλλον, ἀλλ' ἀπ' αὐτούς τούς δύο. Διατί αὐτοί εἶναι τά δύο Θηρία καί οἱ δύο μεγάλοι καί φοβεροί πόλεμοι οἱ ἔσχατοι καί τελευταῖοι ὁποῦ ἐσήκωσεν ὁ Δράκων Διάβολος καταπάνω τῆς Ἐκκλησίας, οἱ ὁποῖοι ἔχουν νά κρατήσουν ἕως τῆς συντελείας. Διατί δέν γράφει μήτε ὁ προφήτης Δανιήλ εἰς τάς ὀπτασίας του μήτε ὁ θεολόγος Ἰωάννης εἰς τήν Ἀποκάλυψίν του, πῶς θέλει γένει ἄλλη καμμία μεταβολή εἰς τό καλλίτερον, ἤ πῶς θέλει γένει καμμία βασιλεία χριστιανική ὀρθόδοξος ὁποῦ νά φθείρῃ τήν ἀσέβειαν τοῦ ἀντιχρίστου Μωάμεθ καί τήν ἀντίθεον αἵρεσιν καί ἀνταρσίαν τοῦ μισοχρίστου πάπα, εἰμή μόνον τήν δευτέραν παρουσίαν τοῦ Κυρίου.

Καί ἐπειδή ἀναφέραμεν διά τόν πάπαν πῶς εἶναι καί αὐτός τῆς ἀριστερᾶς μερίδος καί δεύτερος μετά τόν Μωάμεθ διώκτης τῆς Ἐκκλησίας εἰς τό φανερόν, εἰς δέ τό κρυπτόν πρῶτος, διά τοῦτο ἄς ἀναφέρωμεν καί δι' αὐτόν εἰ δυνηθῶμεν, ὄχι ἀπό λόγου μας ἐχθροειδῶς, καθώς κάμουν αὐτοί πρός ἡμᾶς, ἀλλ' ἀπ' ἐκεῖνα ὁποῦ γράφει ὁ μέγας θεολόγος εἰς τήν Ἀποκάλυψιν μυστικῶς καί βαθέως, μᾶλλον δέ φανερῶς, καθώς τό γνωρίζουν καί αὐτοί οἱ λατεῖνοι ἀτοί τους, ἄν καί ἐθελοκακοῦντες τό σιωποῦν καί ἐχθρεύονται τήν ἱεράν Ἀποκάλυψιν.

Ἀλλ' ἄς ἔλθωμεν νά ἰδοῦμεν ποῖος εἶναι καί αὐτός ὁ μακαριώτατος πάπας καί εἰς ποῖα μέτρα τόν ἔχει ἡ Θεία Γραφή καί πῶς τόν διαγορεύουν οἱ θεῖοι Ἀπόστολοι κινούμενοι ὑπό τοῦ προφητικοῦ πνεύματος, καί μᾶς παράγγειλαν μετά πολλοῦ δέους πῶς εἶναι σιμά ἡ ἐπιφάνεια καί τῶν δύο, μόνον νά φυλαγώμεσθεν, ὅσον εἶναι τῆς δυνάμεώς μας, διά νά μή μᾶς ξεπλανέσουν εἰς τήν ἀσέβειάν τους. Διότι ἡ Θεία Γραφή εἰς ὅσα γράφει δέν ψεύδεται, ἀλλ' ὅλα ἔχουν νά γένουν· ἄλλα ἔγιναν καί ἄλλα γίνονται τήν σήμερον καί ἄλλα ἔχουν νά γένουν, ἐκεῖνα ὅλα τά φοβερά ὁποῦ γράφει ἡ Ἀποκάλυψις. **Ἀγκαλά καί ἡμεῖς,**

μέ τό νά εἴμεσθεν δοσμένοι εἰς τά βιωτικά πράγματα καί σκοτισμένοι ἀπό τάς περιστάσεις καί τά πάθη, δέν τά λογιάζομεν οὔτε μᾶς μέλλει τί γίνεται. Ἀλλά βαβαί! Ἐγώ φρίττω καί δέν τολμῶ νά γράψω τέτοιον πρᾶγμα, διατί εἶναι παράξενον καί ἀλλότριον τῆς τῶν χριστιανῶν μερίδος καί δέν ἐλπίζει τινάς νά τό ἀκούσῃ εἰς ἄνθρωπον χριστιανόν, καί μάλιστα εἰς λεγόμενον ἀρχιερέα καί πατριάρχην, τέτοιον ἄκουσμα γέμον φρίκης. Ὅμως ἄς εἰποῦμεν τί εἶναι αὐτό τό φοβερόν.

να΄) Περί τοῦ πάπα καί πῶς αὐτός εἶναι τό δεύτερον Θηρίον καί τό δεύτερον πρόσωπον τοῦ Ἀντιχρίστου

Γράφει ὁ Εὐαγγελιστής, εὐθύς μετά τήν ἀνάδειξιν τοῦ ἑπτακεφάλου καί δεκακεράτου Θηρίου ὁποῦ εὔγαινεν ἀπό τήν θάλασσαν, καί λέγει ἔτζη· Καί εἶδον ἄλλο θηρίον ἀναβαῖνον ἐκ τῆς γῆς καί εἶχε κέρατα δύο ὅμοια ἀρνίου καί ἐλάλει ὡς δράκων. Καί τήν ἐξουσίαν τοῦ πρώτου Θηρίου πᾶσαν ποιεῖ ἐνώπιον αὐτοῦ καί ποιεῖ τήν γῆν καί τούς κατοικοῦντας ἐν αὐτῇ ἵνα προσκυνήσωσι τό Θηρίον τό πρῶτον, οὗ ἐθεραπεύθη ἡ πληγή τοῦ θανάτου αὐτοῦ (13, 11-12). Τό μέν πρῶτο Θηρίον ὁ θεολόγος τό εἶδε πῶς εὔγαινεν ἀπό τήν θάλασσαν. Θάλασσα εἴπαμεν πῶς λέγεται τροπικῶς ἡ ἀσέβεια καί τό μέρος τό νότιον. Τοῦτο δέ τό δεύτερον Θηρίον λέγει ὁ θεολόγος πῶς ἀνέβαινεν ἀπό τήν γῆν καί εἶχε κέρατα ἀρνίου. Καί ἐπειδή ὁ Μωάμεθ, ὁποῦ δηλοῖ τό πρῶτον Θηρίον, εὐγῆκεν ἀπό τήν θάλασσαν, ἤγουν ἀπό τήν ἀσέβειαν — ἀσεβής ἐξ ἀσεβῶν καί ἀπό τήν ἀνεπίδεκτον εὐσεβείας Ἀραβίαν — κάμνει χρεία νά λογιάσωμεν γῆν στερεάν τήν εὐσέβειαν, δηλονότι τήν χριστιανοσύνην ἀπό τήν ὁποία εὔγαινε τό δεύτερον Θηρίον. Καί ποῖον ἄρα πρέπει νά λογιάσωμεν πῶς εἶναι τό Θηρίον αὐτό;

Δέν εἶναι ἄλλο, ὡς φαίνεται ἀπό τά πράγματα καί ἀπό τά ἐπιχειρήματά του, παρά ὁ πάπας τῆς Παλαιᾶς Ῥώμης. Αὐτός εἶναι τό δεύτερον Θηρίον. Καί ἄκουσον τί λέγει· πῶς εἶχε δύο κέρατα ὡσάν ἀρνίου. Τά δύο κέρατα δηλοῦν τάς δύο ἐξουσίας ὁποῦ ἔχει εἰς τοῦ λόγου του· νά εἶναι βασιλεύς καί ἀρχιερεύς, καί τάς δύο κορώνας ὁποῦ φορεῖ εἰς τό κεφάλι. Καί αὐτό δέν χρειάζεται πολλήν ἐξήγησιν, διατί εἶναι τό πρᾶγμα ἀπό μόνου του φανερόν. **Δέν φαίνεται κανένας βασιλεύς ἀπό τούς παλαιούς ὅτι νά ἐφόρεσε δικόρωνον, πάρεξ ὁ πάπας. Καί διά τοῦτο εἶδεν ὁ Εὐαγγελιστής κέρατα ἀρνίου, ἤγουν τῆς χριστια-**

νικῆς βασιλείας καί ἀρχιερωσύνης, ἀπ' ἔξω πρόβατον καί ἀπό μέσα λύκος. Καί ἐλάλει ὡς δράκων.

Θηρίον τό πρῶτον ὁ Δράκων Διάβολος ὁποῦ ἔπεσεν ἀπό τόν οὐρανόν ἔχων κεφαλάς ἑπτά καί κέρατα δέκα. Θηρίον τό δεύτερον ὁ Μωάμεθ βεβλημένος ὑπό τοῦ Δράκοντος, ἔχων καί αὐτός κεφαλάς ἑπτά καί κέρατα δέκα, ἤγουν θέλει δώσει ὁ Σατανᾶς ὅλην τήν ἐξουσίαν του καί δύναμίν του καί τήν ἐνέργειάν του τοῦ Μωάμεθ. Θηρίον τρίτον ὁ πάπας, ἔχων κέρατα δύο ὡς ἀρνίου καί ἐλάλει ὡς δράκων. Φοβερόν τό πρᾶγμα! Διατί τό δεύτερον θηρίον, μεγαλύτερον ὄντας, δέν λαλεῖ ὡς Δράκων· τό δέ τρίτον, μικρότερον ὄντας, λαλεῖ ὡς Δράκων. Διατί ὁ Μωάμεθ, ἄν καί ἀσεβής εἶναι καί ἀσεβῶν ἀσεβέστερος, ὅμως δέν ἐτόλμησε νά ὀνομάση τοῦ λόγου του Θεόν, ὡς λογίζομαι, μήτε τό ἐφαντάσθη· μόνον προφήτην Θεοῦ. Ὁ δέ πάπας μέ τό κεφάλι γυμνόν ὠνόμασε καί ὀνομάζει τοῦ λόγου του μόνον ἐπίτροπον τοῦ Χριστοῦ καί μόνον ἄκρον Ἀρχιερέα καί κεφαλήν τῆς ὅλης Ἐκκλησίας καί βασιλέα καί θεόν ἐπίγειον. Ἐτοῦτο εἶναι τό ἐλάλει ὡς δράκων. Διατί τό νά λέγη τοῦ λόγου του Θεόν ἐπίγειον εἶναι ὅμοιον μέ τό θήσω τόν θρόνον μου ἐπάνω τῶν νεφελῶν καί ἔσομαι ὅμοιος τῷ Ὑψίστῳ (Ἡσ. 14, 13). Ἐγνώρισες τόν πάπαν, πῶς τόν εἶδεν ὁ Εὐαγγελιστής Θηρίον; Καί ὄχι ἁπλῶς Θηρίον ἀλλά παρόμοιον τῷ Δράκοντι Ἑωσφόρῳ εἰς τήν ἔπαρσιν.

Λέγει ἀκόμη καί ἄλλο ὁ Εὐαγγελιστής διά τόν πάπαν. Ὁ ἅγιος Ἀρέθας εἰς τήν ἐξήγησιν τῆς Ἀποκαλύψεως λέγει διά τά ψηφία τῆς βούλλας πῶς ἐξηγεῖται εἰς ἄλλα ὀνόματα, ἐξηγεῖται καί εἰς τό ὄνομα λατεῖνος. Πῶς τό ἑξακόσια ἑξῆντα ἕξι κάμνουν τά ψηφία του. Λατεῖνος εἶναι ὁ πάπας, καί εἶναι φανερόν ἀπό τοῦτο πῶς ὁ Εὐαγγελιστής, μᾶλλον δέ τό Πνεῦμα τό Ἅγιον, μέ τά τρία αὐτά ψηφία τῆς βούλλας μᾶς ἐφανέρωσε καί τούς δύο Ἀντιχρίστους. Τόν μέν Μωάμεθ τόν ἐφανέρωσε μέ τά ἑξακόσια ἔτη ἀπό Χριστοῦ ὁποῦ ἐγεννήθη καί μέ τά ἑξῆντα ἕξ ἔτη ὁποῦ ἔζησεν· ὁποῦ γίνονται χξς΄. Καί τόν πάπαν πάλιν μᾶς τόν ἐφανέρωσε μέ τά ψηφία τοῦ ὀνόματός του λατεῖνος ὁποῦ κάμνει καί αὐτό χξς΄. Θέλοντας ὁ Εὐαγγελιστής νά μᾶς φανερώση πῶς καί οἱ δύο αὐτοί εἰς ἕνα καιρόν ἔχουν νά ἔλθουν, ὅμοιοι εἰς τήν κακίαν καί ἀγριότητα, ὥστε ὁποῦ καί οἱ δύο εἰσίν αὐθεντός ὑπηρέται, τοῦ Σατανᾶ. Καί ἄν εἰς τό φανερόν φαίνωνται ἀλλήλων ἐχθροί, ὅμως εἰς τό κρυπτόν μίαν ἐξουσίαν καί πραγματείαν μετέρχονται, τήν ἀπώλειαν τῶν ἀνθρωπίνων ψυχῶν. Διατί ὁ πονηρός Διάβολος, ὁ ἀρχαῖος μας πολέμιος,

δέν παύη ποτέ νά πολεμῆ τό ἀνθρώπινον γένος, καί μάλιστα τούς ἀγαπῶντας τόν Κύριον. Διά τοῦτο εὐθύς ὁποῦ ἄρχισε τό κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου, ἀρματώθη καί αὐτός εἰς πόλεμον φανερόν διά νά ἐμποδίση τό κήρυγμα. Καί ἔκαμε τόσην αἱματοχυσίαν διά μέσου τῶν ὑπηκόων του, τῶν εἰδωλολατρῶν, ὁποῦ δέν ἔχουν μετρημόν, καθώς ἐγράψαμεν παραπάνω διά τούς ἁγίους μάρτυρας. Καί πάλιν, ὡσάν, νεύσει Θεοῦ, ἔπαυσεν ὁ φανερός πόλεμος, βασιλεύοντος τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου, πάλιν ἐξήγειρε δεύτερον πόλεμον διά μέσου τῶν ὀλεθρίων καί πολυπληθῶν αἱρέσεων καί τῶν ἀοράτων πολέμων πρός τό τάγμα τῶν μοναχῶν, ἕως τόν καιρόν Ἡρακλείου τοῦ βασιλέως. Καί τότε ἐνικήθη καί ἀπό τά δύο τάγματα, καθώς προείπαμεν, τῶν μαρτύρων καί τῶν ὁσίων. Τότε ἔγινε καί ἡ πτῶσις αὐτοῦ τοῦ Δράκοντος, τοῦ Διαβόλου, καί ἐρρίφθη τελείως ἀπό τόν οὐρανόν, καθώς γράφει ὁ Εὐαγγελιστής, ἔχων θυμόν μέγαν. Τότε ἠκούσθη καί ἡ φωνή ἀπό τόν οὐρανόν ὁποῦ ἔλεγεν· Οὐαί τοῖς κατοικοῦσιν ἐπί τῆς γῆς καί ἐπί τῆς θαλάσσης. Τότες ἐβάλθηκε νά πολεμήση καί τήν Ἐκκλησίαν μέ δύο φανερούς πολέμους ἐπί τό αὐτό. Καί ἀπό μέν τήν Μεσημβρίαν καί τήν Ἀνατολήν ἐξήγειρε τό ἑπτακέφαλον Θηρίον, τόν Μωάμεθ, μέ φανεράν ἀσέβειαν, κόπτοντα καί ὀλοθρεύοντα ἄρδην τό γένος τῶν χριστιανῶν· ἀπό δέ τό μέρος τῆς Δύσεως ἐξήγειρε ἄλλο Θηρίον, τόν πάπαν, μέ τάς πολυπληθεῖς καί ὀλεθρίους αἱρέσεις καί καινοτομίας ὁποῦ φέρνουν ψυχικόν τόν κίνδυνον καί ὄλεθρον. Καί τοῦτο τό ἔκαμε μέ πολλήν πονηρίαν, διά νά βάλη τούς χριστιανούς εἰς μεγάλην στενοχωρίαν καί κίνδυνον· νά φεύγουν ἀπό τό στόμα τοῦ ἑνός Θηρίου καί νά πίπτουν εἰς τό στόμα τοῦ ἄλλου Θηρίου· νά φεύγουν ἀπό τήν ἀσέβειαν τοῦ Μωάμεθ καί νά τρέχουν εἰς τόν πάπαν διά καταφυγήν καί νά πίπτουν εἰς ἄλλην ψυχικήν ἀπώλειαν, τῆς αἱρέσεως. Καί ὁ πόλεμος δέν εἶναι ὀλίγος ὡσάν τούς πρώτους πολέμους, διακοσίους ἤ τριακοσίους χρόνους, ἀλλά χιλίους καί περισσοτέρους. Διατί, ἀφόντις ἐφάνη ὁ Μωάμεθ καί ἀποστάτησε καί ὁ πάπας, χίλιοι χρόνοι πηγαίνουν καί περισσότεροι ἕως τήν σήμερον. Καί μήτε εἶναι καμμία ἐλπίδα νά γένη καμμία ἰατρεία, ἤ ὁ πάπας νά διορθωθῆ ἤ ὁ Μωάμεθ νά λείψη, ἀλλά μόνον ὁ καιρός τῆς συντελείας ἔχει νά τό διορθώση. Διατί ὁ ἐμβρόντητος πάπας, ὡσάν ἐρρόφησε τό θανατηφόρον κόνδι τῆς οἰήσεως, ὁποῦ ἔπιε καί ἐκεῖνος ὁποῦ ἔπεσεν ἀπό τούς οὐρανούς, ἔγινεν ἀνεπίδεκτος μετανοίας, καθώς καί ἐκεῖνος. Καί κάλλιον τό ἔχει νά κολασθῆ αἰωνίως μαζί μέ τόν Διάβο-

λον, καί αὐτός καί ὅλον του τό ὑπήκοον, πάρεξ νά εἰποῦν ὅτι σφάλλουν εἰς τάς ἀμέτρους καινοτομίας καί αἱρέσεις ὁποῦ ἔπεσαν. Εἰς τέτοιας λογῆς πόλεμον μᾶς ἔβαλεν ὁ ἀνθρωποκτόνος Διάβολος. Καί ὁ μέν Μωάμεθ εἶναι διώκτης τῶν χριστιανῶν, ὁ δέ πάπας διώκτης τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Διατί εἰς τήν ἐπικράτειαν τοῦ Μωάμεθ εὑρίσκονται ὀρθόδοξοι Ἐκκλησίαι πανταχοῦ, ἤ πολλαί ἤ ὀλίγαι· εἰς δέ τήν ἐπικράτειαν τοῦ πάπα παντελῶς δέν εὑρίσκεται ἐκκλησία ὀρθόδοξος, πάρεξ εἰς τήν Ζάκυνθον, Κορυφούς καί Κεφαλληνίαν, καί εἰς αὐτά ἀπό ἀνάγκην τους.

νβ΄) Τοῦ μεγάλου ἀποστόλου Παύλου διά τόν Ἀντίχριστον καί πῶς λέγει διά τόν πάπαν

Λέγει ὁ μέγας ἀπόστολος Παῦλος εἰς τήν πρός Θεσσαλονικεῖς ἐπιστολήν τέτοιας λογῆς διά τήν δευτέραν παρουσίαν τοῦ Κυρίου· ὅτι ἐάν μή ἔλθη ἡ ἀποστασία πρῶτον καί ἀποκαλυφθῆ ὁ ἄνθρωπος τῆς ἁμαρτίας, ὁ υἱός τῆς ἀνομίας καί ἀπωλείας, ὁ ἀντικείμενος καί ὑπεραιρόμενος, ἐπί πάντα λεγόμενον Θεόν ἤ σέβασμα, ὥστε αὐτόν εἰς τόν ναόν τοῦ Θεοῦ ὡς Θεόν καθίσαι, ἀποδεικνύοντα ἑαυτόν ὅτι ἐστί Θεός (Β΄ Θεσσ. 2, 3-4). Ἀκούεις τί λέγει διά τόν ἀποστάτην, τί θέλει νά ἐπιχειρισθῆ; Αὐτό ἐνεργεῖται σήμερον — μά ποῖος τό λογιάζει; — καί εἰς τόν Μωάμεθ καί εἰς τόν πάπαν, μά περισσότερον εἰς τόν πάπαν. Διατί, καθώς ἀκούομεν, ἀνεβαίνει καί ὁ σουλτάνος εἰς τόν ναόν τῆς Ἁγίας Σοφίας εἰς ὑψηλόν τόπον καί κάμνει τήν βλάσφημον προσευχήν· ἀνεβαίνει καί ὁ πάπας εἰς τόν ὑπερήφανον θρόνον. Μά ὁ σουλτάνος ἀνεβαίνει ὡς βασιλεύς καί δέν ὀνομάζει τοῦ λόγου του Θεόν. Ὁ δέ πάπας φανερά ὀνομάζει τοῦ λόγου του Θεόν ἐπίγειον καί ἴδιον Χριστόν καί κεφαλήν καθολικήν τῆς Ἐκκλησίας, πραγματικῶς καί οὐ τυπικῶς, ὡσάν τούς ἄλλους πατριάρχας. Ὥστε ὁποῦ αὐτός εἶναι κυρίως ἐκεῖνος ὁποῦ γράφει ὁ Ἀπόστολος ὁ ὑπεραιρόμενος ἐπί πάντα λεγόμενον Θεόν.

Ποίους ἄραγε λέγει θεούς ὁ μέγας Ἀπόστολος; Θεοί κατά χάριν λέγονται πάντες οἱ Ἅγιοι, Ἀπόστολοι καί Διδάσκαλοι τῆς Ἐκκλησίας, τούς ὁποίους ὁ πάπας τούς ἠθέτησε καί ἐκαταφρόνησε. Καί τά συγγράμματά τους, ἄλλα τά ἀθέτησε παντελῶς, ἄλλα τά ἐδιάστρεψε κατά τήν γνώμην του· καί τάς ἁγίας ἑπτά συνόδους παντελῶς ἀπέβαλε, πάρεξ τήν πρώτην ὁποῦ λέγει πῶς δέχεται. Ἅγιοι ἀκόμη καί Θεοί κατά χάριν λέγονται καί οἱ ζῶντες πατριάρχαι καί ἀρχιερεῖς, τούς

ὁποίους ὁ πάπας μέ τήν ὑπερήφανόν του γνώμην τούς ἔβαλε ὅλους, καθῶς θαρρεῖ, ὑποκάτου ἀπό τά ποδάρια του.

Ἐγνώρισες ἀπό τά πράγματα ποῖος εἶναι κυρίως ἐκεῖνος ὁποῦ λέγει ὁ μέγας ἀπόστολος Παῦλος ἀποστάτην καί ἄνθρωπον τῆς ἁμαρτίας; Διατί εἶναι καί ὁ Μωάμεθ ἀποστάτης καί ἄνθρωπος τῆς ἁμαρτίας, μά εἰς τά ἐκκλησιαστικά δόγματα καί μυστήρια καί θεολογικά, μήτε τά ἐζήτησε μήτε τά ἐμπόδισε μήτε τοῦ μέλλει· ἀλλά καταγίνεται εἰς τά κοσμικά πράγματα. Ὁ δέ πάπας εἶναι ὅλως διόλου δοσμένος πῶς νά φθείρη καί νά ἀνατρέψη ὅλα τά ἐκκλησιαστικά πράγματα. Καί τόσον ἐβάλθη, ἐνεργούμενος ὑπό τοῦ ἀρχαίου ἀποστάτου καί ἐχθροῦ τῆς Ἐκκλησίας, ὅσον ὁποῦ τά ἀνέτρεψεν ὅλα τά ἐκκλησιαστικά κατά τήν γνώμην του, καί ἀθέτησεν ὅλας τάς ἀποστολικάς καί συνοδικάς παραδόσεις οὐ μόνον δέ, ἀλλά καί αὐτοῦ τοῦ Σωτῆρος. Καί σχεδόν ἔστησε καινούργιαν πίστιν καί Ἐκκλησίαν δυτικήν, ἀντίθετον κατά πάντα τῆς ἀνατολικῆς καί ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, καί δικαίως λέγεται ἀποστάτης καί ἄνθρωπος τῆς ἁμαρτίας καί θηρίον καί δράκων, καθώς καί ὁ Μωάμεθ. Ἀλλ' ὁ μέν Μωάμεθ ἔχει κάποιον δίκαιον προβαλλόμενος πρός τόν πάπαν, ἔστοντας ὁποῦ ἦτον ἀσεβής ἐξ ἀσεβῶν, βάρβαρος καί ἀγράμματος παντελῶς. Μόνον ἐνεργηθείς ὑπό τοῦ Πονηροῦ ἔκαμεν ἐκεῖνο ὁποῦ ὁ Θεός ἐπαραχώρησε ἀπό τάς ἁμαρτίας μας. Ὁ δέ πάπας διατί; Ὁ πατήρ, ὁ ἅγιος, ὁ μιμητής τοῦ Χριστοῦ, ὁ διάδοχος τῶν Ἀποστόλων, καθώς κομπάζει πῶς εἶναι διάδοχος τοῦ Πέτρου, διατί νά γίνη μιμητής καί σύντροφος τοῦ Μωάμεθ, διώκτης μέγας τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας καί ἀνατροπεύς τῶν ἀληθινῶν δογμάτων; Καί θέλεις νά μάθης ποῖος τόν ἀνάγκασεν; Ἐκεῖνος ὁποῦ εἶπε· θήσω τόν θρόνον μου ἐπάνω τῶν νεφελῶν καί ἔσομαι ὅμοιος τῷ Ὑψίστῳ. **Διατί αὐτήν τήν ὀλέθριον νόσον τῆς ὑπερηφανείας τήν εἶχαν καί οἱ παλαιοί πάπαι τῆς Ῥώμης ἐξ ἀρχῆς, τόσον ὁποῦ ἦσαν καί ἐξ αὐτῶν πολλοί ἅγιοι, ἀλλά πάντοτε ἐγύρευαν τά πρωτεῖα εἰς τάς συνόδους καί νά ὁρίζουν τούς ἄλλους πατριάρχας.** Ὅμως αἱ σύνοδοι καί οἱ βασιλεῖς τοῦ καιροῦ ἐκείνου δέν τούς τά ἔδιδαν, μάλιστα καί τούς ἐπιτιμοῦσαν πολλάκις νά μήν παραῦψώνονται. Ἀλλά εὑρίσκοντας καιρόν εἰς τόν καιρόν Λέοντος τοῦ Ἰσαύρου, ἀφορμήν διά τήν εἰκονομαχίαν, καθώς λέγουν, Γρηγόριος ὁ Διάλογος, καί ἄν καί ἦτον ἅγιος, ὅμως ἐσήκωσε κεφάλι καί ἔγινε πρῶτος ἀποστάτης τῆς βασιλείας τοῦ βασιλέως τῆς Κωνσταντινουπόλεως καί ἐχώρισε τήν Δύσιν ὅλην καί ὅλα τά ῥηγᾶτα, καί τά

ἔβαλεν εἰς τήν ὑποταγήν του ὁ πάπας, καί ἔμεινεν ἡ βασιλεία τῆς Κωνσταντινουπόλεως μισοχωρισμένη. Καί ἀφόντις ἀδυνάτισε, καί εὑρίσκοντες ἀδυναμίαν οἱ διάδοχοι τοῦ Μωάμεθ ἐβάλθηκαν νά τήν πολεμοῦν καί ἀπό ὀλίγον ὀλίγον κορσεύοντες τήν ἐσκλάβωσαν καί τήν ἀφάνισαν παντελῶς, καθώς φαίνεται σήμερον. **Καί ὁ πάπας εἶναι ὅλως διόλου ἡ ἀφορμή ὁποῦ ἐπαραδόθημεν εἰς τούς μωαμεθίτας. Διατί δέν ἠγάπησε νά εἶναι πάπας καί πατριάρχης μόνον τῆς Ῥώμης καί ὅλης τῆς Δύσεως, ἀλλά ἠθέλησε νά ὑποτάξῃ ὅλους τούς πατριάρχας καί ὅλους τούς βασιλεῖς ἀποκάτω εἰς τά ποδάρια του.** Καί μήν ἠμπορῶντας νά τό κατορθώσῃ, ἔγινε προδότης καί ἀποστάτης καί ἄλλος Ἀντίχριστος καί διώκτης τῆς Ἐκκλησίας καί τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν φοβερώτατος· δεύτερος ἀπό τόν Μωάμεθ εἰς τήν ἀξίαν, ἀλλά πρῶτος εἰς τήν κακίαν καί εἰς τήν πρός τούς ὀρθοδόξους μανίαν καί ἔχθραν. Καί μέ τόν ἴδιόν του σκοπόν καί κόπον ἔλαβε τό μέγα ἀξίωμα, τό νά εἶναι καί νά λέγεται Ἀντίχριστος καί ἐχθρός τοῦ Χριστοῦ μεγαλώτατος, καί ξένος καί ἀλλότριος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, καί ὑστερημένος παντελῶς τῆς τούτου χάριτος, καθώς θέλομεν τό ἀποδείξει ἀπό τά πράγματα.

νγ΄) Ὅτι ἡ ἐσφαγμένη κεφαλή τοῦ Δράκοντος εἶναι ὁ σουλτάνος τῆς Κωνσταντινουπόλεως

Ἀλλ' ἄς εἰποῦμεν περί τοῦ πρώτου Θηρίου τοῦ ἑπτακεφάλου, τό ὁποῖον εἶναι ὁ Μωάμεθ, καθώς εἴπαμεν· πῶς ἀπό τάς ἑπτά κεφαλάς ὁποῦ εἶχεν ἐφάνη ἡ μία ὡσάν ἐσφαγμένη εἰς θάνατον (13, 3α). Αἱ ἑπτά κεφαλαί, καθώς εἴπαμεν, εἶναι τά ἑπτά βασίλεια ὁποῦ ἐβασίλευσαν οἱ ἀπόστολοι τοῦ Μωάμεθ. Ἀπό τά ἑπτά ἕνα εἶναι καί τό τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Καί στοχάσου· τά ἑπτά βασίλεια αὐτά εἶναι πρῶτον ἡ Αἰθιοπία, πᾶσα ἡ Αἴγυπτος, ἡ Ἀραβία, ἡ Περσία, ἡ Ἰνδία, ἡ Σκυθία καί ἡ Ἀσία, ἤγουν ἡ Ἀντιόχεια, καί ὅλον τό βασίλειον τῆς Κωνσταντινοπόλεως. Ἀπό αὐτά τά ἑπτά βασίλεια, μερικά ἐδέχθησαν τό κήρυγμα τοῦ Χριστοῦ καί τό ἐκράτησαν ὀλίγον, ἔπειτα τό ἀπέβαλαν· μερικά δέ δέν τό ἐδέχθησαν παντελῶς, ὡσάν ἡ Ἀραβία καί ἡ Περσία. Τό δέ βασίλειον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὅσον εἶναι πρός τό μέρος τῆς Ἀσίας καί Αἰγύπτου καί Παλαιστίνης, ἐδέχθη τό κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου κατά κράτος καί τό ἐκράτησε πολύν καιρόν. Διά τοῦτο λέγει· Εἶδον μίαν τῶν κεφαλῶν αὐτοῦ ὡς ἐσφαγμένην εἰς θάνατον, ἤγουν ἀπέθανε τῷ Διαβόλῳ καί ἔζησε

τῷ Χριστῷ. Ἀλλ' ὡσάν ἦλθαν οἱ διάδοχοι τοῦ Μωάμεθ καί ἐκυρίευσαν ὅλην τήν Ἀνατολήν, εὐθύς ἐδίωξαν τήν Ἐκκλησίαν καί τήν χριστιανοσύνην ἀπ' ἐκεῖ. Διατί οἱ χριστιανοί, ἄλλοι κατεκόπησαν ὑπό τῶν μωαμεθιτῶν εἰς τούς πολέμους, ἄλλοι ἔπεσαν εἰς τήν ἀσέβειαν, καί ἀπό ὀλίγον ὀλίγον ἐχάθη παντελῶς ἡ εὐσέβεια ἀπό τήν Ἀνατολήν καί ἀπόμεινε τελεία ἀσέβεια, καθώς βλέπομεν τήν σήμερον. Καί διά τοῦτο λέγει ὁ Εὐαγγελιστής πῶς εἶδεν ὅτι ἰατρεύθη ἀπό τήν πληγήν καί ἐθαυμαστώθη εἰς ὅλην τήν γῆν, ἤγουν ἀπέθανε τῷ Χριστῷ καί ἔζησε τῷ Διαβόλῳ. Ἀπ' ἐδῶ ἐδιώχθη ἡ Ἐκκλησία ὑπό τοῦ Δράκοντος καί ἔγινε τελεία ἀσέβεια. Τό κεφάλι, ὡς φαίνεται, αὐτό ὁποῦ ἐκόπη καί πάλιν ἰατρεύθη, εἶναι ὁ σουλτάνος τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὁποῦ ἦτον πρῶτον βασιλεύς εὐσεβής καί τώρα ἔγινεν ἀσεβής καί θαυμαστός καί φοβερός εἰς ὅλην τήν οἰκουμένην καί ὅλα τά βασίλεια τόν τρέμουν καί τόν προσκυνοῦν.

Ἀπ' αὐτό καί ἀπό ἄλλα πολλά, ἀπ' ὅσα ἐγράψαμεν καί ἀπό ἄλλα ὁποῦ δέν ἐγράψαμεν, φαίνεται φανερά πῶς ὁ Μωάμεθ εἶναι τό Θηρίον τό ἑπτακέφαλον καί δεκακέρατον, καί τό θηρίον εἶναι ὁ Ἀντίχριστος ὁποῦ λέγουν αἱ Θεῖαι Γραφαί ὅτι μέλλει νά ἔλθῃ. Αὔτου ὁποῦ ἦλθε καί τόν κόσμον ἐπλάνησε τελείως καί εἰς τήν ἐσχάτην ἀσέβειαν τόν ἔρριψε· καί τήν Ἐκκλησίαν ἐδίωξε καί τούς χριστιανούς ἠφάνισε, ἔξω ἀπό ὀλίγους ὁποῦ εὑρίσκονται εἰς τό μέρος τῆς Ῥούμελης, καθώς προείπαμεν. Καί πλέον δέν χρειάζεται ἄλλος Ἀντίχριστος, μήτε ἄλλη μεγαλυτέρα ἀσέβεια ὁποῦ νά τήν κηρύξῃ ἐκεῖνος.

νδ΄) Ὅτι τελευταία βασιλεία τοῦ κόσμου εἶναι ἡ τοῦ Ἀντιχρίστου. Ἀντίχριστος εἶναι ὁ Μωάμεθ καί πλέον οὐδέν.

Κάποιοι λέγουν πῶς ἔχει νά ἔλθῃ ἄλλη νέα βασιλεία χριστιανική ὕστερον, ὡσάν περάσῃ τῶν Τούρκων ἡ βασιλεία. Καί θαυμάζω ποία εἶναι ἐκείνη ἡ βασιλεία καί ἀπό ποίαν μαρτυρίαν ἤ τῆς Παλαιᾶς ἤ τῆς Νέας Γραφῆς ἔχουν νά τό ἀποδείξουν, πάρεξ ἀπό κάποιους χρησμούς ὁποῦ εἶναι ἀβέβαιοι καί ἀστερεώτεροι, μάλιστα καί ἐνάντιοι τῆς Θείας Γραφῆς. Διατί ἡ Θεία Γραφή, τόσον ἡ Παλαιά ὅσον καί ἡ Νέα, εἶναι γεγραμμένη ἐκ Πνεύματος Ἁγίου καί δέν εἶναι δυνατόν νά μήν γένουν ὅλα ὅσα γράφει, ἕως καί μίαν κεραίαν, καθώς εἶπεν ὁ Κύριος (π.β. Ματθ. 5, 18). Οἱ δέ χρησμοί εἶναι ἄκαιραις φα-

ντασίαις καί ἀναπλάσματα ἀνθρώπων ὑστερημένων τῆς θείας ἐμπνεύσεως, καί δέν ἠμποροῦν νά ἀληθεύουν, ἔξω ἄν εἶναι ἀπό τινάς ἁγίους γραμμένοι.

νε΄) Ἀπόδειξις ἀπό τήν εἰκόνα ὁποῦ εἶδεν ὁ Ναβουχοδονόσωρ εἰς τό ὅραμά του, πῶς οἱ πόδες εἶναι ἡ βασιλεία τοῦ Μωάμεθ καί τοῦ πάπα

Ἀλλ' ἄς εἰδοῦμεν λοιπόν τί λέγει ἡ Θεία Γραφή διά τήν ὑπόθεσιν αὐτήν. Καί φέρνομεν τόν προφήτην Δανιήλ εἰς μαρτυρίαν. Ἐθεώρεις, λέγει, ὦ βασιλεῦ, καί ἰδού εἰκών μεγάλη ἑστῶσα πρό προσώπου σου, ἧς ἡ κεφαλή χρυσῆ, οἱ ὦμοι καί τό στῆθος ἀργυροῖ, καί ἡ κοιλία χαλκῆ, οἱ μηροί καί αἱ κνῆμαι σιδηροῖ, οἱ πόδες καί οἱ δάκτυλοι μέρος μέντοι σιδηροῦν μέρος δέ ὀστράκινον (Δαν. 2, 31-33). Αὔτου ἡ εἰκών. Καί ἡ μέν κεφαλή ἡ χρυσῆ ἐδηλοῦσε τήν βασιλείαν τῶν Βαβυλωνίων ὁποῦ εἶναι ἀπό ταῖς τέσσεραις μεγάλαις βασιλείαις ἡ πρώτη· οἱ ὦμοι καί τό στῆθος τό ἀργυροῦν ἡ βασιλεία τῶν Περσῶν καί Μήδων· ἡ κοιλία ἡ χαλκῆ εἶναι ἡ βασιλεία τῶν Ἑλλήνων· οἱ μηροί καί αἱ ἄντζαις οἱ σιδηροῖ εἶναι ἡ βασιλεία τῶν Ῥωμαίων. Αὐτή εἶναι ἡ τετάρτη καί τελευταία βασιλεία, εἰς τῆς ὁποίας τόν καιρόν μέλλει νά γένῃ ἡ συντέλεια τοῦ παρόντος αἰῶνος. Καί ἡ μέν βασιλεία τῶν Ῥωμαίων ἡ παλαιά, ἀπό τόν καιρόν Ῥωμύλου τοῦ πρώτου βασιλέως ἕως τόν καιρόν τοῦ Καίσαρος Αὐγούστου καί ἕως τόν καιρόν τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου, δηλοῦσιν οἱ μηροί τῆς εἰκόνος, ἀπό τήν κοιλίαν ἕως τά γόνατα· ἀπό δέ τά γόνατα ἕως τούς ἀστραγάλους δηλοῦσι τήν βασιλείαν τῶν χριστιανῶν βασιλέων τῆς Νέας Ῥώμης· ἀπό δέ τά κότζια ἕως τά νύχια δηλοῦσι τήν ἐσχάτην βασιλείαν τοῦ Ἀντιχρίστου ἐκ δύο γενῶν συνισταμένην, Ἀράβων καί λατείνων, καθώς φαίνεται τήν σήμερον φανερά. Οἱ μέν Ἄραβες εἶναι τοῦ Μωάμεθ, οἱ δέ λατεῖνοι τοῦ πάπα. Ἡ γάρ τοῦ Ἀντιχρίστου βασιλεία οὐ μόνον ἐκ δύο γενῶν ἀλλά καί ἐκ δύο προσώπων συνίσταται. Καί τά δύο πρόσωπα λαμβάνονται εἰς ἕνα, τοῦ τε Μωάμεθ καί τοῦ πάπα, καθώς εἴπαμεν παραπάνω· πῶς ὁ θεολόγος μέ τά τρία ψηφία τῆς βούλλας φανερώνει καί τούς δύο μαζί καί τούς παίρνει καί τούς δύο διά ἕνα πρόσωπον, ὡσάν ὁποῦ εἶναι εἰς τήν κακίαν ὅμοιοι, καί ὡσάν ὁποῦ ἐξ ἴσου ἐργάζονται καί πραγματεύονται τήν ἀπώλειαν τῶν ἀνθρωπίνων ψυχῶν καί ἐξ ἴσου διώκουν τήν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ καί ἐξ ἴσου τούς γράφει καί τούς βλέπει Θηρία φοβερά εἰς τήν Ἀποκάλυψιν.

Αὔτου λοιπόν ὁποῦ ἀπέρασαν αἱ τρεῖς μεγάλαι πρῶται βασιλεῖαι καί εἴμεσθεν εἰς τήν τετάρτην. Νά ὁποῦ ἀπέρασε καί αὐτή· οἱ μηροί ὁποῦ εἶναι τό πρῶτον μέρος τῆς βασιλείας, ἤγουν τῶν καισάρων, καί τό δεύτερον τῶν κνημῶν, δηλονότι τῶν τῆς Νέας Ῥώμης χριστιανῶν βασιλέων. Νά ὁποῦ ἔλειψε καί αὐτός, ἤγουν ὁ τῶν χριστιανῶν βασιλεύς, τώρα καί διακόσιους χρόνους, καί εἴμεσθεν βέβαια κάτω εἰς τά ποδάρια καί εἰς τούς δακτύλους ὁποῦ εἶναι ἡ ὑστάτη καί ἀσεβεστάτη καί ἀτυχεστάτη βασιλεία τοῦ Ἀντιχρίστου. Ὁποῦ δέν χρειάζεται πλέον ἄλλην ἀσέβειαν καί ἄλλον Ἀντίχριστον δεύτερον, ἀλλά εἶναι ἀρκετοί ὁ Μωάμεθ καί ὁ πάπας νά κάμουν ὅτι κακία εἶναι ὁποῦ μέλλει ἀκόμη νά γένῃ καί περισσότερον, ἐάν δέν κολοβώσῃ ὁ Θεός τάς ἡμέρας τους καί νά λυπηθῇ τό γένος τῶν ἀληθινῶν χριστιανῶν. Διατί ἄν θελήσῃ ὁ κρατῶν νά κάμῃ καμμίαν ἐπανάστασιν κατά τῶν χριστιανῶν ὡσάν ἐκεῖνον τόν παλαιόν Διοκλητιανόν, ποῖος θέλει ἀπομείνει χριστιανός; Πρῶτον θέλουν ἀσεβήσει οἱ δοκοῦντες στῦλοι εἶναι (Γαλ. 2, 9) καί ὕστερον οἱ ἁπλοῖ. Ἤ ἄν πέσωμεν εἰς τάς χεῖρας τοῦ πάπα, ποῖος θέλει γλυτώσῃ ὁποῦ νά μήν τόν προσκυνήσῃ διά Θεόν ἐπίγειον καί νέον Χριστόν; Διατί ὁ πρῶτος Χριστός καί ἡ αὐτοῦ πίστις ἐπαλαίωσε καί ἀπόμεινεν εἰς τό ποδάρι του ὁ νέος Χριστός, ἤγουν ὁ πάπας καί ὁ παλαιός ἐκρύβη εἰς τούς οὐρανούς καί δέν ἀποτολμᾷ νά σκύψῃ νά ἰδῇ κάτω, διά νά μήν τόν εὐγάλουν καί ἀπ' ἐκεῖ. Ποῖος; Ὁ πάπας καί ὁ Μωάμεθ. Διατί τέτοιαν ἐξουσίαν ἔλαβαν ἀπό τόν κοσμοκράτορα, καί ὄχι μόνον ἔλαβαν, ἀλλά καί τήν ἐνήργησαν καί θέλουν τήν ἐνεργήσει, Θεοῦ παραχωρήσει, διά τήν ἐδικήν μας ἀμέλειαν καί κακίαν.

Διατί ὁ Χριστός πάντοτες ἐδιώκετον καί ἕως τώρα διώκεται καί ἡ αὐτοῦ Ἐκκλησία ἀπό τούς ἀσεβεῖς καί μισόχριστους. Καί μακάριος ὅποιος χριστιανός φανεῖ δόκιμος καί δέν προδώσει τήν ὁμολογίαν τοῦ Χριστοῦ εἰς τούτους τούς καιρούς. Διατί εἰς τήν μέσην δύο μεγάλων Θηρίων εὑρισκόμεθα, καί ἄν γλυτώσωμεν ἀπό τό στόμα τοῦ ἑνός, εἶναι ἀνάγκη νά πέσωμεν εἰς τό στόμα τοῦ ἄλλου. Καί μακάριος ὁποῦ νά φύγῃ καί ἀπό τά δύο.

Καί δέν ἔχομεν μόνον αὐτά τά δύο Θηρία ὁποῦ μᾶς πολεμοῦν φανερά, ἀλλά μάλιστα καί τόν νοητόν Δράκοντα ὁποῦ μᾶς πολεμεῖ νοητῶς καί μᾶς συντρίβει μέ τά πάθη καί τάς ἁμαρτίας. Καί ἀπό κανένα μέρος παρηγορίαν δέν ἔχομεν, διατί ἐξεκλίναμεν ἀπό μικροῦ ἕως μεγάλου. Καί πρῶτον ὁ Πονη-

ρός ἐξέκλινε τό ἱερατικόν τάγμα, ἔπειτα τό μοναχικόν ὁποῦ εἶναι τά θεμέλια τῆς χριστιανοσύνης, ἔπειτα τούς λαϊκούς, οἱ ὁποῖοι νικῶνται ἐν εὐκολίᾳ εἰς πᾶσαν κακίαν. Καί τέτοιας λογῆς μᾶς ἐταπείνωσεν ἕως τήν γῆν, καί μόνον ἡ μεγάλη τοῦ Θεοῦ ἐλεημοσύνη νά μήν μᾶς ἀφήσῃ τελείως εἰς τάς χεῖρας τοῦ Πονηροῦ, νά τοῦ γίνωμεν κατάβρωμα καί ἐπίχαρμα. Ἀλλ' ὁ Κύριος νά τούς ἀναλώσῃ τῷ Πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ· καί αὐτόν δηλονότι τόν πονηρόν Σατανᾶν καί τούς αὐτοῦ ὑπερασπιστάς, τούς Ἀντιχρίστους, καί νά ἐλευθερώσῃ τό γένος τῶν χριστιανῶν ἀπό τήν πλάνην καί τήν τυραννίδα τους.

νς') Περί τῶν σημειωμένων μέ τήν βοῦλλαν τοῦ Ἀντιχρίστου εἰς τάς χεῖρας καί εἰς τό μέτωπον

Ἐσημείωσα κάποιον πρᾶγμα εἰς τό κεφάλαιον τῆς Ἀποκαλύψεως δι' ἐκείνους ὁποῦ δέχονται τήν σφραγῖδα τοῦ Ἀντιχρίστου· πῶς μερικοί σφραγίζονται εἰς τό χέρι καί μερικοί σφραγίζονται εἰς τό μέτωπον (13, 16-17). Καί λόγιασε πῶς **ἐκεῖνοι ὁποῦ δέχονται τήν σφραγῖδα εἰς τό χέρι εἶναι ὅσοι πίπτουν εἰς τήν θρησκείαν τοῦ Μωάμεθ, ὁποῦ δέν ἔχουν ἐξουσίαν πλέον νά κάμουν τόν σταυρόν τους, μήτε κανένα ἔργον χριστιανικόν δεξιόν. Ἐκεῖνοι δέ ὁποῦ σφραγίζονται εἰς τό μέτωπον εἶναι ὅσοι πίπτουν εἰς τό δόγμα τοῦ πάπα καί τόν ὁμολογοῦν διά κεφαλήν τῆς Ἐκκλησίας καί Θεόν ἐπίγειον, τό ὁποῖον γίνεται μέ τόν νοῦν καί μέ τό ἡγεμονικόν, ἤγουν ἡ ὁμολογία καί πίστις καί σχεδόν ἡ λατρεία ἡ πρός τόν πάπαν. Διατί ὁ πάπας δέν ζητεῖ ἁπλῶς ὁμολογίαν ἀπό τούς ὑπηκόους του διά τοῦ λόγου του ἀλλά πίστιν καί λατρείαν ὡσάν Θεός, ὡσάν Χριστός.**

Διά τοῦτο, ὅταν ἐρωτοῦν τινά: Τί πιστεύεις; δέν τοῦ λέγουν: Ὁμολογεῖς τόν πάπαν; ἀλλά τοῦ λέγουν: Πιστεύεις εἰς τόν πάπαν; Στοχάζεσαι ἔπαρσιν σατανικήν τοῦ πάπα; Διά τοῦτο λέγει· λαλεῖ ὡς δράκων. Εἰς τοῦτο ὑπερβαίνει κατά πάντα τόν Μωάμεθ. Διατί ἐκεῖνος δέν φαίνεται νά ἐζήτησε τέτοιας λογῆς πίστιν καί λατρείαν πρός τοῦ λόγου του ἀπό τούς ὑπηκόους του. Ὁ δέ πάπας τό ζητεῖ ἀπαραιτήτως. Καί ὅσοι δέν τόν πιστεύουν καί δέν τόν προσκυνοῦν διά Θεόν ἐπίγειον, δέν τούς ἔχει διά χριστιανούς, ἀλλά τούς ἐχθρεύεται καί τούς διώκει μέχρι θανάτου. Διά τοῦτο ἔχει τόσην μεγαλωτάτην ἔχθραν μέ τούς ἀνατολικούς καί βρύχει τούς ὀδόντας κατ' αὐτῶν. **Καί**

ἀνίσως καί τούς ἔπαιρνεν εἰς τήν ἐξουσίαν του, δέν ἤθελαν ὑπομείνει τήν τυραννίαν του, ἀλλά εἰς ὀλίγον καιρόν ἤθελε φθείρει ὅλην τήν κατάστασιν τῆς ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, ἤ καί ἤθελε τήν φέρει εἰς τήν λατρείαν του. Ἢ ἤθελε τήν ἀφανίσει παντελῶς, καθώς βλέπομεν πῶς εἰς τούς τόπους ὁποῦ ἐξουσιάζει δέν εὑρίσκεται Ἐκκλησία ἀνατολική, καί ἀνίσως καί εἶναι πουθενά, εἰς κίνδυνον εὑρίσκεται.

Βαβαί τῆς ἐσχάτης ἀπονοίας! Ποῖος τό ἤλπιζεν ἤ ποῖος τό ἐθάρρει βέβαια πῶς εὑρίσκεται ὁ πάπας εἰς τοιαῦτα μέτρα καί τοιαύτην ἀχριστιανοσύνην; Καί μάλιστα ἀρχιερεύς καί πατριάρχης νά γένῃ ἀντίθεος καί ἀντίχριστος, ἐχθρός μεγαλώτατος τοῦ Χριστοῦ καί τῶν χριστιανῶν, καί διώκτης τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας; Ὁ μαθητής ἔγινε προδότης καί ἐτραχηλίασε κατά τοῦ κτίσαντος. Ὡς φαίνεται, ἀκόμη εἶναι ὁ Ψευδοπροφήτης ὁποῦ λέγει ὁ Εὐαγγελιστής, δηλονότι ψευδοαρχιερεύς· καί μέ τό ὄνομα τῆς προφητείας ἔκρυψε τό ὄνομα τῆς ἀρχιερωσύνης κατά τήν συνήθειαν τῆς Θείας Γραφῆς. Καί αὐτός μέ τήν ἀποστασίαν του μᾶς ἐπρόδωσε καί ἐδουλώθημεν εἰς τούς μωαμεθίτας, καί ἕως τήν σήμερον μᾶς προδίδει.

Διατί εἶναι πολλοί οἱ βεβαρυμένοι ἀπό τήν τυραννίαν τῶν μωαμεθιτῶν καί ἀγαποῦν νά φύγουν εἰς τήν ἐπικράτειαν τοῦ πάπα νά εὕρουν ἄνεσιν. Ὅμως ἄς λογιάσουν πῶς ἔχουν νά πέσουν εἰς μεγαλύτερον κίνδυνον, ψυχικόν, νά φθείρουν καί ψυχήν καί σῶμα. Καί κάλλιον νά τυραννοῦνται σωματικῶς καί νά πιστεύουν στόν Χριστό διά Θεόν ἀληθινόν, παρά νά εὕρουν ἄνεσιν σωματικήν καί νά πιστεύουν τόν ἀντίχριστον πάπαν διά Θεόν καί νά λάβουν τήν ὀλέθριον βοῦλλαν του εἰς τό μέτωπον, ἤγουν τήν ὁμολογίαν εἰς τό ἡγεμονικόν τους.

Διατί βλέπομεν καί ὅσοι πηγαίνουν μέσα εἰς τήν Φραγκίαν ἀπό τούς ἀνατολικούς χάριν γραμμάτων ἤ πραγματείας, ὅταν γυρίσουν ὀπίσω, ἄλλοι ἐξ ἄλλων ἐπιστρέφουν, διεφθαρμένοι ἤ τόν νοῦν ἤ τά ἤθη ἤ καί τά δύο. Καί κάπως ὑποχωρεῖ ἡ χάρις ἡ πρώτη ὁποῦ τούς ἔσκεπε καί δέν ἀπομένει εἰς αὐτούς ἄλλο παρά ὑπόκρισις. Καί ἀπό τοῦτο εἶναι ἕνα βέβαιον πρᾶγμα νά γνωρίσῃ τινάς τήν χάριν τῆς ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας καί τήν ἐγκατάλειψιν τῆς θείας χάριτος καί στέρησιν παντελῶς τοῦ θείου φωτός ἀπό τήν δυτικήν Ἐκκλησίαν.

νζ΄) Περί τῆς καινοτομίας τοῦ πάπα καί τῶν αὐτοῦ αἱρέσεων

Ἀλλά θέλει εἴπει τινάς ὅτι ποῖαι εἶναι αἱ αἱρέσεις τοῦ πάπα καί αἱ καινοτομίαι; Καί λέγω: ἐξαριθμήσομαι αὐτάς καί ὑπέρ ἄμμον πληθυνθήσονται. Τόν παλαιόν καιρόν ὁποῦ ἐξουσίαζαν οἱ Ῥωμαῖοι βασιλεῖς εἰς τήν Κωνσταντινούπολιν, ὅταν ἤθελε φανῇ κανένας αἱρετικός νά συγχύζῃ τήν Ἐκκλησίαν, εὐθύς μέ ὁρισμόν βασιλικόν ἐσυναθροίζετον σύνοδος, ἤ οἰκουμενική ἤ τοπική, καί ἐγένετο διάλεξις. Καί ὡς ἐφανερώνετον ὁ πταίστης, τόν ἀναθεμάτιζαν καί αὐτόν καί τήν αἵρεσίν του. Εἶτα τόν ἐκάθηραν καί τόν ἐξώριζαν ἐκεῖ ὁποῦ τοῦ ἔπρεπε. Καί ἔτζη ἐλευθερώνονταν ἡ Ἐκκλησία ἀπό τόν πειρασμόν. Μά εἰς τόν πάπαν ἔγινεν ὅλον τό ἐναντίον. Καί πρῶτον ἔγινεν ἀποστάτης τῆς βασιλείας καί ἐπῆρε τό ἥμισυ τῆς βασιλείας αὐτός, ὅλην τήν Δύσιν, καί τήν κρατεῖ ἕως τήν σήμερον ὡσάν κακός τύραννος· ὕστερον καί τῆς Ἐκκλησίας. Καί ὡσάν ἔγινεν ἀποστάτης τῆς βασιλείας καί τῆς Ἐκκλησίας, εἰς ὀλίγον καιρόν, ἔπεσε καί εἰς τήν καινοτομίαν καί προσθήκην τοῦ ἁγίου Συμβόλου καί ἐβλασφήμησε πρῶτον εἰς τό Ἅγιον Πνεῦμα. Καί κατεβάζοντάς το ἀπό τήν τιμήν του καί ἀπό ἐκεῖ ὁποῦ ἦτον κύριον καί αὐτεξούσιον ὡσάν τόν Υἱόν καί τόν Πατέρα, αὐτός μέ τήν προσθήκην του τό ἔκαμε δοῦλον καί ὑπεξούσιον τοῦ Πατρός καί τοῦ Υἱοῦ. Καί ἀντίς φυσικήν δύναμιν τοῦ Πατρός, τό ἔκαμεν ἐνέργειαν θελητήν καί προαιρετήν, καθώς θέλομεν τό ἀποδείξει παρακάτω. Καί τόσον, ὅτι ὡσάν ἀπό τόν οὐρανόν νά τό ἐγκρέμνισε κάτω εἰς τήν γῆν. Τόσον εἶναι μεγάλη ἡ κακία τῆς προσθήκης αὐτῆς.

Καί ὡσάν ἔγινε τόσον βλάσφημος εἰς τόν Παράκλητον, ἐπῆρε καί αὐτός ὁ Παράκλητος τήν χάριν Του, καί ἀπόμεινεν εἰς τό σκότος ὁ πάπας μέ ὅλην του τήν Ἐκκλησίαν. **Καί ὡσάν ἔλειψεν ἡ χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἀπ' αὐτούς, ἐνεργούμενοι ὑπό τοῦ ἀντιθέτου πνεύματος καί μήν ἔχοντες τινά νά τούς ἐμποδίσῃ, ἔπεσαν εἰς τόσας αἱρέσεις χαλεπάς καί δαιμονικάς, ὁποῦ φρίττει ἄνθρωπος καί νά τάς λογιάσῃ καί νά τάς διηγηθῇ.** Διατί, καθώς εἴπαμεν, τόν παλαιόν καιρόν ἦσαν οἱ βασιλεῖς καί αἱ σύνοδοι ὁποῦ ἐμπόδιζαν τούς αἱρεσιάρχας. Ἀφόντις δέ, παραχωρήσει Θεοῦ, ἐτυράννησεν ὁ πάπας, αὐτός λοιπόν ἔγινεν ἀρχιερεύς καί πατριάρχης καί πάπας καί βασιλεύς. Καί ἐπῆρεν ὅλας τάς ἐξουσίας ἀπάνω του, καί τάς συνόδους τάς ὑπόταξεν ἀποκάτω εἰς τό ποδάρι του. Καί παίρνοντας τήν τυραννίαν καί βάνοντας εἰς τό

κεφάλι του τό δικόρωνον, ἐχειροτονήθη ἀτός του καί ἔλαβε τό μέγα ἀξίωμα, τό νά λέγεται Θηρίον καί Ψευδοπροφήτης. Καί τό μεγαλύτερον νά εἶναι καί νά λέγεται Ἀντίχριστος καί ἐχθρός τοῦ Χριστοῦ καί τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καί ἀντίθεος καί ἀντίδικος τῶν ἁγίων ἀποστόλων καί τῶν πατέρων καί πασῶν τῶν οἰκουμενικῶν ἁγίων συνόδων, διώκτης τῆς ἀνατολικῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, προδότης καί ἐχθρός τῶν χριστιανῶν τῆς Ἀνατολῆς. Ὅλα αὐτά τά ἀξιώματα ὁ πάπας τά ἀπόκτησε μέ τόν κόπον του. Διά τοῦτο καί θέλει γένει κληρονόμος τῆς λίμνης τοῦ πυρός μετά τοῦ ἀρχαίου Δράκοντος, τόν ὁποῖον ἐμιμήθη καί αὐτός κατά πάντα εἰς τήν ἀποστασίαν καί ἀνταρσίαν. Διατί, καθώς ἐκεῖνος ἀποστάτησεν ἀπό Θεοῦ καί ἐρρίφθη ἐξ οὐρανοῦ καί ἐγυμνώθη παντελῶς τῆς θείας χάριτος καί ἐνεργείας καί ἔμεινε μόνον μέ τήν κοσμικήν ἐξουσίαν καί τυραννίδα, τέτοιας λογῆς καί αὐτός ὁ πάπας ἐγυμνώθη παντελῶς τῆς θείας χάριτος καί ἐνεργείας, γιά τήν ἀποστασίαν καί ἀνταρσίαν του.

Καί ἔμεινε μόνον μέ τήν κοσμικήν ἐξουσίαν καί τυραννίδα, ὡσάν καί οἱ ἐθνικοί, ἀπό τούς ὁποίους τίποτες δέν διαφέρει. Μάλιστα τούς ὑπερβαίνει εἰς ἀκολασίαν καί μιαροφαγίαν καί ἄλλα. Διατί οἱ ἐθνικοί σκυλία, γάταις, ποντικούς, βατράχους, χελώνας, ὀφίδια, γκοστερίτζαις καί ἄλλα μιαρώτερα καί ἀκαθαρτότερα, ὁποῦ μόνον νά τά λογιάσῃ τινάς συγχαίνεται καί ἀνατριχιάζει. Αὐτά ὅλα ὄχι μόνον οἱ ἐθνικοί τά φεύγουν καί τά συγχαίνονται, ἀλλά καί αὐτά τά σκυλία δέν τά καταδέχονται, ἀλλά τά ἀποφεύγουν. Μά οἱ σοφώτατοι λατεῖνοι τά τρώγουν μετά πάσης ἡδονῆς. Καί οὐ μόνον αὐτά, ἀλλά καί πνικτά καί θνησιμαῖα· καί εἰς καιρόν δέν ἀπέχουν καί ἀπό ἀνθρώπινα κρέατα, καθώς ἀκούομεν. Ἔπειτα καυχῶνται πῶς ἔχουν τόν ἀπόστολον Πέτρον νομοθέτην τῶν τοιούτων βδελυγμάτων, καί δέν λέγουν πῶς τά νομοθετεῖ ὁ νέος Χριστός, ἤ ὁ ἐπίγειος Θεός, ὁποῦ τόν πιστεύουν καί τόν λατρεύουν, ἤγουν ὁ πάπας, ὁ νέος νομοθέτης τους. Ὅμως ὄντως κατά τόν ἅγιον εἶναι καί αἱ νομοθεσίαι του. Ἐκ γάρ στόματος κόρακος ἐξελεύσεται κρά.

Οἱ ἐθνικοί τάς γυναῖκας τάς φυλάγουν, καί περιπατοῦν σκεπασμέναι καί δέν τολμᾷ νά σιμώσῃ ὁ ἕνας εἰς τήν γυναῖκα τοῦ ἄλλου. Ἀλλά μήτε σινιόρας ἔχουν φανερά εἰς τάς πόλεις καί τά κάστρη, νά φθείρωνται ἀναιδῶς μέ αὐτάς. **Οἱ δέ λατεῖνοι, τούς ἐσυγχώρησεν ὁ νέος νομοθέτης νά ἔχουν**

μοιχαλίδες καί πόρναις, καί νά τρώγουν καί λουφέν άπό τήν αύθεντίαν καί νά πληρώνουν τόν πάπαν χαράτζι ή κάθε πόρνη άπό ένα φλωρί, καί τά άσπρα έκεϊνα τών πορνών νά τά πηγαίνουν τοΰ πάπα, καί άπό έκεϊνα γίνονται τά έξοδα τής τραπέζης του. Καί πληρώνεται τό ρητόν τοΰ Ώσηέ: Ίερεΐς μου άμαρτίας λαοΰ μου φάγονται (Ώσ. 4, 8). Καί παρακαλεΐ ό μακαριώτατος πάπας τόν Θεόν πώς νά έγίνονταν όλαις πόρναις διά νά παίρνη περισσότερα φλωρία. Διατί, ώς φαίνεται, άπ' έκείναις συνάγεται ή ζωοτροφία του. Καί άνίσως καί έλειπαν αί σινιόραις, έκινδύνευεν άπό τήν πεΐναν είς θάνατον.

Καί διά μέν τάς πόρνας τέτοιας λογής. Διά δέ τάς γυναΐκας όποΰ έχουν άνδρας, έπαρήγγειλεν νά τάς έχουν άνταμικάς καί νά μήν έχη έξουσίαν ό άνδρας νά φυλάγη τήν γυναΐκαν του άπό τόν μοιχόν. Άλλά μήτε χρείαν έχει νά τήν φυλάγη, διατί αύριον πηγαίνει καί αύτός είς τήν γυναΐκαν έκείνου ή άλλου καί άντιμοιχεύει καί γίνεται ίσασμός καί καμμία άμαρτία δέν είναι.

Έχουν καί άλλην νομοθεσίαν τοΰ πάπα όποΰ τήν κάμνει, έπειτα τήν διδάσκει. Ώρισεν ότι οί ίερεΐς νά μήν ύπανδρεύωνται, μόνον νά πορνεύουν όπου εύρουν. Καί νά έχη ό ίερεύς όσαις τόν θέλουν. Μόνον χωρίς στεφάνι, διατί τό στεφάνι είς τόν ίερέα είναι παράνομον. Όμοίως καί οί καλόγηροί τους.

Βλέπεις νομοθεσίας θαυμαστάς; Βλέπεις παρθενίαν, άγνείαν, σωφροσύνην, άπάθειαν, όποΰ διδάσκει ό πάπας έκείνους όποΰ τόν προσκυνοΰν διά Θεόν; Καί δικαίως· διατί έκεϊνο όποΰ δέν έχει πώς ήμπορεΐ νά τό διδάξη; Ό Χριστός έδίδασκεν έκεϊνο όποΰ είχε καί έπραττε. Καί ό πάπας διδάσκει έκεϊνο όποΰ έχει καί δέν κάμνει τίποτες παράνομον. Αύτός έστοχάσθη καλά πώς αύτά όποΰ κάμνει καί νομοθετεΐ είναι καινούργια νομοθεσία καί καινούργια πίστις, καί πρέπει ν' άλλάξη άπό τήν παλαιάν κατά πάντα. Διά τοΰτο έβαλε κόπον καί τά έμετάλλαξε καί εύαγγελικά καί άποστολικά καί συνοδικά, καί δέν άφήκε κανένα νόμον ή παράδοσιν ή έθος παλαιόν τής Έκκλησίας όποΰ δέν τό άνέτρεψε καί τό μεταγύρισε. Μονάχα έστοχάσθη καί άλλο: πώς ό Χριστός νομοθετεΐ ύψηλά καί ούράνια, ήγουν παρθενίαν, άγνείαν, σωφροσύνην, έγκράτειαν, ταπείνωσιν καί άλλα μεγαλύτερα. Ό δέ πάπας, βλέποντας πώς είναι δυσκολοκατόρθωτα έκεϊνα όποΰ ένομοθέτησεν ό Χριστός, ώσάν φρόνιμος, έπίασεν άλλον δρόμον εύκολον καί ένομοθέτησεν όλον

τά έναντία τοΰ Εύαγγελίου: άντί άγνείας καί σωφροσύνης καί καθαρότητος, πορνείαν, μοιχείαν, άσέλγειαν, άκολασίαν. **Καί τόσον έσυγχώρησε τήν πορνείαν καί τήν μοιχείαν καί τήν άκολασίαν, όποΰ σχεδόν δέν τήν έχουν παντελώς διά άμαρτίαν, άλλά ίσια τό έχουν, τόσον νά πηγαίνει τινάς είς τήν έδικήν του γυναΐκα, τόσον είς τήν ξένην, κάντε ύπανδρεμένην κάντε άνύπανδρον. Όσον όποΰ τήν μοιχείαν δέν τήν ήξεύρουν τί πράγμα είναι, όποΰ μαλώνει τόσον ό Χριστός είς τό ίερόν Εύαγγέλιον καί όλη ή Θεία Γραφή, Παλαιά καί Νέα. Καί σχεδόν τήν πορνείαν δέν τήν έχουν διά άμαρτίαν, ό,τι λογής καί άν είναι, άλλά τήν λέγουν πώς είναι φυσικόν πράγμα, ώσάν ένας όποΰ κάμνει τήν χρείαν του όπου τύχει καί άμαρτίαν δέν έχει.** Τόσον τούς έσυγχώρησεν ό Άντίχριστος καί είς τόσην άπώλειαν τούς έρριψεν, όποΰ ύπερέβηκαν καί τούς Νικολαΐτας έκείνους τούς παλαιούς είς τήν άκολασίαν καί τούς μωαμεθίτας. Είς ένα ύπερέβαιναν οί Νικολαΐται τούς παπιστάς, είς τήν άκαθαρτοφαγίαν. Άλλά έγώ άκούω πώς οί λατεΐνοι πολλάκις γεύονται καί τό ούρος τους καί δέν τό έχουν διά άμαρτίαν. Μάλιστα καυχώνται ώς ύψηλοί τινές καί διακριτικοί, καί έξω τών φυσικών παρατηρήσεων.

Τοιαΰτα γάρ τά βαθέα τοΰ Σατανά. Σπουδάζει τήν κακίαν καί τήν άμαρτίαν νά τήν άποδείξη άρετήν, διά νά έχη διπλήν τήν κόλασιν έκεϊνος όποΰ τήν κάμνει. Άλλά ή μέν τοΰ Κυρίου εύαγγελική νομοθεσία είναι ύψηλή καί ούράνιος καί θεοπρεπής· άλλά είναι ώσάν μία στράτα στενή καί τεθλιμμένη καί άνηφορική, καί όλίγοι είναι όποΰ τήν περιπατοΰν. Ή δέ τοΰ Μωάμεθ καί τοΰ πάπα είναι κατά πολλά γλυκυτάτη καί πλατεΐα καί εύρύχωρος καί κατηφορική καί εύκολη (Ματθ. 7, 13. Λουκ. 13, 24). **Καί ό μέν Χριστός μέ πολλούς κόπους καί ίδρώτας άνεβάζει τούς έδικούς του είς τούς ούρανούς, καί όλίγοι είναι όποΰ άνεβαίνουν, ό δέ πάπας καί ό Μωάμεθ μέ πολλήν εύκολίαν κατεβάζουν όλους, όσοι τούς πιστεύουν, είς τήν άπώλειαν καί καμμία κακία δέν τούς γλυτώνει.**

Μέρος τρίτο

Τό Filioque

νη΄) Ἀπόδειξις ἐκ πολλῶν ἀποδείξεων ὅτι τό Πνεῦμα τό Ἅγιον ἐκ μόνου τοῦ Πατρός ἐκπορεύεται καί ὄχι καί ἐκ τοῦ Υἱοῦ

Εἴπαμεν ὀλίγα διά τόν πάπαν, εἰς ποίαν ἀξίαν εὑρίσκεται κοντά εἰς τήν Θείαν Γραφήν καί πῶς εἶναι φευκταῖος καί ἀποφευκταῖος καί ἀποτρόπαιος καί ἀπευθαρμένος καί εἰς τήν πίστιν καί εἰς τά ἤθη καί ὅλως διόλου τῆς ἀριστερᾶς μερίδος. Τώρα ἄς εἰποῦμεν διά τήν πρώτην αἵρεσιν καί καινοτομίαν εἴ τι δυνηθῶμεν. Ἄν καί ἀμαθεῖς παντελῶς, ὅμως, ὅσον δυνάμεθα, ἀποκρινόμεθα πρός τούς λατείνους, ὄχι μέ συλλογισμούς σοφιστικούς καί παραλογισμούς ἑλληνικούς, ἀλλ' ἁπλῶς κατά τήν συνήθειαν τῆς ἀνατολικῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Καί κάμνομεν τήν διάλεξιν ὡς ἐν σχήματι διαλόγου, Λατεῖνος μετά Γραικοῦ.

νθ΄) Λατείνου ἐρώτησις

Πιστεύομεν καί ὁμολογοῦμεν πῶς ὁ Υἱός καί Λόγος τοῦ Θεοῦ καί Πατρός, δι' ἡμᾶς τούς ἀνθρώπους καί διά τήν ἡμετέραν σωτηρίαν, κινούμενος ὑπό τῆς αὐτοῦ ἀπείρου ἀγαθότητος, εὐδοκίᾳ τοῦ Θεοῦ καί Πατρός καί συνεργίᾳ τοῦ Παναγίου Πνεύματος, κλίνας τούς οὐρανούς, ἐκατέβη καί ᾤκησεν εἰς τήν Πανάχραντον Θεοτόκον καί ἔλαβε σάρκα ἔννουν καί ἔμψυχον καί ἔγινε τέλειος ἄνθρωπος μείνας, ὅπερ ἦν, τέλειος Θεός. Τώρα ἐρωτῶ ἐάν, σαρκωμένου τοῦ Υἱοῦ, συνεσαρκώθη καί ὁ Πατήρ καί τό Ἅγιον Πνεῦμα ἤ μόνος ὁ Υἱός ἔλαβε σάρκα, καί πῶς γίνεται τοῦτο. Διατί ἡμεῖς πιστεύομεν καί ὁμολογοῦμεν πάλιν πῶς ὁ εἷς ἐν Τριάδι Θεός εἶναι ἀχώριστος καί χωρισμόν δέν δέχεται. Ἀλλ' ἐκεῖ ὁποῦ εἶναι ὁ Πατήρ, εἶναι καί ὁ Υἱός καί τό Ἅγιον Πνεῦμα· καί ἐκεῖ ὁποῦ εἶναι τό Πνεῦμα τό Ἅγιον εἶναι καί ὁ Πατήρ καί ὁ Υἱός. Μά ἐδῶ, πῶς ἔγινε τοῦτος ὁ χωρισμός καί λέγει πῶς ἐκατέβη μόνος ὁ Υἱός καί ἔλαβε σάρκα;

ξ΄) Ἀπόκρισις ἀνατολικοῦ πρός λατεῖνον

Η Ἁγία Τριάς, ὁ εἷς Θεός, κατά μέν τήν φύσιν, τήν οὐσίαν, τήν δύναμιν, τήν θέλησιν, τήν βούλησιν, τήν ἀγαθότητα, τήν σοφίαν, καί τά ἄλλα κινήματα τῆς θεότητος, εἶναι ἕνα καί χωρισμόν οὐκ ἐπιδέχεται παντελῶς ἡ Ἁγία Τριάς. Κατά δέ τάς ἰδιότητας καί τάς ὑποστάσεις καί τάς ἐνεργείας εἶναι χωρισμένη παντελῶς καί σύγχυσιν δέν δέχεται. Ἀλλ' ἀεί ὁ μέν Πατήρ εἶναι Πατήρ καί μήτε Υἱός γίνεται μήτε Πνεῦμα· ὁ δέ Υἱός εἶναι Υἱός καί μήτε Πατήρ γίνεται μήτε Πνεῦμα· τό δέ Πνεῦμα τό Ἅγιον εἶναι Πνεῦμα καί μήτε Πατήρ γίνεται μήτε Υἱός. Καί ὁ μέν Πατήρ εἶναι ἄναρχος καί ἀναίτιος· ἐστί δ' αἴτιος Υἱοῦ καί Ἁγίου Πνεύματος, διότι γεννᾷ τόν Υἱόν καί ἐκπορεύει τό Πνεῦμα τό Ἅγιον. Ὁ δέ Υἱός εἶναι γεννητός καί αἰτιατός καί μήτε γεννᾷ μήτε ἐκπορεύει, ἀλλά γεννᾶται παρά τοῦ Πατρός καί ἔχει ἀρχήν καί αἰτίαν τόν Πατέρα· κατά δέ τήν χρονικήν ἀρχήν εἶναι ἄναρχος, συνάναρχος δέ μέ τόν Πατέρα. Τό δέ Πνεῦμα τό Ἅγιον οὔτε ἄναρχον εἶναι οὔτε ἀναίτιον, ἐκπορεύεται δέ ἐκ τοῦ Πατρός καί ἔχει ἀρχήν καί αἰτίαν τόν Πατέρα· κατά δέ τήν χρονικήν ἀρχήν εἶναι ἄναρχον καί μέ τόν Πατέρα συνάναρχον. Καί οὔτε ὁ Πατήρ γίνεται ποτέ Υἱός ἤ Πνεῦμα, οὔτε ὁ Υἱός γίνεται ποτέ Πατήρ ἤ Πνεῦμα, οὔτε τό Πνεῦμα τό Ἅγιον γίνεται Πατήρ ἤ Υἱός· ἀλλά φυλάττονται αἱ ὑποστάσεις καί τά ἰδιώματα ἀσύγχυτα καί καμμίαν σμιξωσύνην δέν δέχονται παντελῶς.

Καί κατά τοῦτον τόν τρόπον ἐκατέβη μόνον ἡ μία ὑπόστασις, ἡ τοῦ Υἱοῦ, ὑποστατικῶς, καί ἔλαβε τό ἀνθρώπινον εἰς ἑαυτήν καί ἔγινε σάρξ, μία ὑπόστασις ἐκ δύο φύσεων. Αἱ δέ δύο ὑποστάσεις, τοῦ Πατρός καί τοῦ Πνεύματος, ἔμειναν ὑποστατικῶς ἐν ᾧ ἦσαν τό πρότερον· οὐσιωδῶς δέ συνῆσαν τῷ Υἱῷ καί συνέπραττον τήν σωτήριον οἰκονομίαν. Ἐπειδή ἡ Ἁγία Τριάς κατά τήν οὐσίαν ἐστίν ἀπερίγραπτος καί εἶναι πάντοτε ἀχώριστος· οὐ μήν καί ὑποστατικῶς.

ξα΄) Ἐρώτησις ὀρθοδόξου πρός λατεῖνον

Ζητῶ οὖν, λατεῖνε, νά μοῦ ἀποδείξῃς, ἐπειδή λέγεις ὅτι τό Πνεῦμα τό Ἅγιον ἐκπορεύεται ἐκ τοῦ Πατρός καί ἐκ τοῦ Υἱοῦ. Καί εἰς μέν ἄλλον καιρόν ἀγνώριστον ἠμποροῦσες νά λέγῃς, καί σύ καί ὁ καθ' ἕνας, εἴ τι φθάσῃς πράγματα ἀγνώριστα καί ἀνέκφραστα καί ἀκατάληπτα καί ἀκατανόητα. Μά ἐδῶ, εἰς τόν καιρόν τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας καί φρικτῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Υἱοῦ καί Λόγου τοῦ Θεοῦ, τί ἠμπορεῖς νά εἰπῇς, ἤ ἐσύ ἤ ἄλλος; Πῶς εἶναι βολετόν τό αὐτό Πνεῦμα νά εἶναι ὑποστατικῶς τό ἥμισυ εἰς τόν οὐρανόν μέ τόν Πατέρα, ἀπό

τόν όποῖον έκπορεύεται, καί τό ἥμισυ νά εἶναι μέ τόν Υἱόν εἰς τήν γῆν, ἀπό τόν ὁποῖον ἐκπορεύεται, καί σαρκώνεται μαζί μέ τόν Υἱόν; Διατί μίαν φοράν ὁποῦ ἔχει τό εἶναι του ἀπό τόν Υἱόν, κάμνει χρεία νά σαρκωθῇ καί μέ τόν Υἱόν κατά πᾶσαν ἀνάγκην φυσικήν ἤ λογαριαστικήν. Διατί ἀνίσως καί ἐσαρκώνετον ὁ Πατήρ, ἦτον ἀνάγκη νά συσαρκωθῇ καί ὁ Υἱός καί τό Πνεῦμα τό Ἅγιον, ἐπειδή καί εἶναι ῥίζα καί πηγή ὁ Πατήρ τοῦ Υἱοῦ καί τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Μά ἐπειδή ἐσαρκώθη ὁ Υἱός, δέν ἦτον ἀνάγκη νά σαρκωθῇ οὔτε ὁ Πατήρ οὔτε τό Πνεῦμα τό Ἅγιον, καί μάλιστα τό Πνεῦμα τό Ἅγιον ὁποῦ εἶναι πόρρω τοῦ Υἱοῦ. Διατί ἐγγύς τῷ Υἱῷ ὁ Πατήρ καί ὁ Υἱός τῷ Πατρί· ὁ δέ ἀδελφός τοῦ Υἱοῦ, ἤγουν τό Πνεῦμα τό Ἅγιον, ἤ μᾶλλον εἰπεῖν ὁ δεύτερος Υἱός, πόρρω ἐστί τοῦ Υἱοῦ κατά τόν λόγον τῆς προόδου καί ὑποστάσεως, ἐγγύς δέ μέ τόν Πατέρα καί προβολέα κατά τόν λόγον τῆς προόδου καί τῆς ὑποστάσεως. Καί διά τοῦτο δέν εἶναι καμμία ἀνάγκη μήτε κανένας λογαριασμός νά λέγωμεν ὅτι νά ἐκπορεύεται καί ἐκ τοῦ Υἱοῦ τό Πνεῦμα τό Ἅγιον· τό ὁποῖον, καθώς εἴπαμεν, κατά τόν φυσικόν λογαριασμόν εἶναι πόρρω τοῦ Υἱοῦ, ἐγγύς δέ ἔχει τόν Πατέρα καί προβολέα. Ὁμοίως καί ὁ Υἱός ἔχει πόρρω τό Πνεῦμα τό Ἅγιον, ἐγγύς δέ τόν Πατέρα. Καί εἶναι ὁ Πατήρ εἰς τό μέσον ὡσάν ἕνας σύνδεσμος, ἤ ὡσάν μία ῥίζα ἀπό τήν ὁποίαν φυτρώνουν δύο κλωνάρια ἤ βλαστάρια μεγάλα μέ πολλά κλωνάρια, τά ὁποῖα κλωνάρια εἶναι περιπεπλεγμένα ἀπό τόν ἕνα βλαστόν καί ἀπό τόν ἄλλον μιᾶς φύσεως καί μιᾶς ποιότητος καί ἑνός καρποῦ. Καί ὅποιος τό βλέπει ἀπό μακρόθεν, λογιάζει πῶς εἶναι ἕνα δένδρον, μά αὐτά εἶναι δύο καί μακράν τό ἕνα ἀπό τό ἄλλο καί μόνον ἡ ῥίζα τά ἀνταμώνει. Διά τοῦτο συμβαίνει ἐξ ἀνάγκης καί τοῦτο τό παράξενον, τό νά λέγωμεν πῶς τό ἥμισυ τοῦ Πνεύματος ἦν ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας μετά τοῦ Πατρός, τό δέ ἥμισυ ἐπί τῆς γῆς μετά τοῦ Υἱοῦ, ᾧ καί συνεσαρκοῦτο ὡς ἐξ αὐτοῦ ἔχον τό εἶναι. Καί νά εὑρίσκεται εἰς τό μέσον Πατρός καί Υἱοῦ. Καί νά ἕλκηται ἀπό μέν τοῦ ἑνός ποδός ὑπό τοῦ Πατρός ἄνωθεν, ὑπό δέ τοῦ Υἱοῦ ἐκ τοῦ ἑτέρου ποδός κάτωθεν. Καί νά εἶναι περισκελιζόμενον μέσον οὐρανοῦ καί γῆς. Καί μήτε σεσαρκωμένον νά εἶναι μήτε ἄσαρκον, ἀλλά νά εἶναι ὡσάν ἕνα τέρας.

Γνωρίζεις, ὦ λατεῖνε, τήν ἀτοπίαν τοῦ πράγματος; Βλέπεις τήν φρενοβλάβειαν; Στοχάζεσαι τήν βλασφημίαν καί τήν ἀσέβειαν ὁποῦ μέ τήν προσθήκην ἔφερες εἰς τόσην καταφρόνησιν τό ἕν πρόσωπον τῆς Ἁγίας Τριάδος καί τό ἐγκρέ-

μνισες ἀπό τήν ἀξίαν του; Τοῦτο προβλέποντας ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, τήν ἀνταρσίαν τῶν λατείνων καί τήν κατά τοῦ Ἁγίου Πνεύματος βλασφημίαν καί λύσσαν, δέν ἔπαυε καί μέ λόγους καί μέ πράγματα νά μᾶς ἀποδείχνη πῶς τό Ἅγιον Πνεῦμα δέν ἔχει νά ἐκπορεύεται καί ἐκ τοῦ Υἱοῦ ἀλλ' ἐκ μόνου τοῦ Πατρός, γνωρίζοντας μόνος τήν ὀλέθριον ζημίαν τῆς προσθήκης καί ὅτι αὐτή μόνη ἡ προσθήκη φθάνει νά φθείρη καί νά ἀνατρέψη ὅλον τό μυστήριον τῆς θεολογίας καί τῆς χριστιανικῆς πίστεως τήν ὁμολογίαν. Διατί καί ὁ πονηρός Διάβολος μέ πολλήν πονηρίαν καί στοχασμόν ἔπνευσεν εἰς τήν καρδίαν ἐκείνων τῶν πρώτων αἱρεσιαρχῶν νά κινήσουν τό τοιοῦτον δόγμα· τό ὁποῖον εἰς μέν τό φανερόν φαίνεται πῶς εἶναι ὀλίγον τίποτες (καί μάλιστα λογιάζουν πῶς εἶναι τιμή τοῦ Πνεύματος τό νά λέγουν πῶς ἐκπορεύεται καί ἐκ τοῦ Υἱοῦ), ἀλλ' εἰς τό κρυπτόν τόσον μεγάλη καί ὀλέθριος εἶναι, ὁποῦ μόνη αὐτή φθάνει νά ἀνατρέψη ὅλην τήν πίστιν τῶν χριστιανῶν, καθώς καί τήν ἀνέτρεψε, καθώς βλέπομεν σήμερον ὁποῦ αὐτή ἡ προσθήκη ἐχώρισε τήν Ἐκκλησίαν. Καί οἱ μέν Γραικοί ἔπεσαν εἰς τήν σκλαβίαν τοῦ ἀντιχρίστου Μωάμεθ, οἱ δέ λατεῖνοι ἔπεσαν εἰς μυρίας αἱρέσεις καί ἐφθάρησαν εἰς τό παντελές ψυχῇ καί σώματι, ἐγκαταλειφθέντες ὑπό τοῦ ὑπ' αὐτῶν βλασφημουμένου Παναγίου Πνεύματος.

ξβ΄) Ἀπόδειξις ἀπό τήν βάπτισιν τοῦ Κυρίου πῶς οὐκ ἐστίν ἐκ τοῦ Υἱοῦ τό Πνεῦμα τό Ἅγιον

Εἴπαμεν μερικά διά τήν ἐνανθρώπησιν καί γέννησιν τοῦ Κυρίου, πῶς ἡ ὑπόστασις τοῦ Υἱοῦ μόνη ἐκατέβη καί ἔλαβε σάρκα, ἄνευ τῆς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ὑποστάσεως· καί πῶς τό Ἅγιον Πνεῦμα ἐκ μόνου τοῦ Πατρός ἐκπορεύεται, ὄχι καί ἐκ τοῦ Υἱοῦ, καθώς τό φανερώνει ἡ ἀκολουθία τῶν πραγμάτων. Ἄς ἔλθωμεν νά εἰποῦμεν τώρα τίποτες καί διά τοῦτο τό ἅγιον βάπτισμα ὁποῦ ἐβαπτίσθη ὁ Κύριος ἐν τῷ Ἰορδάνῃ· νά ἰδοῦμεν ἐάν εὑρίσκωμεν τίποτες ὁποῦ νά μᾶς φανερώνη διά τήν ὑπόθεσιν τῆς προόδου τοῦ Παναγίου Πνεύματος.

ξγ΄) Ἀπό τοῦ κατά Λουκᾶν Εὐαγγελίου

Καί ἐγένετο ἐν τῷ βαπτισθῆναι ἅπαντα τόν λαόν, καί τοῦ Ἰησοῦ βαπτισθέντος καί προσευχομένου, ἀνεωχθῆναι τούς οὐρανούς καί καταβῆναι τό Πνεῦμα τό Ἅγιον σωματικῶς ἐν εἴδει περιστερᾶς ἐπ' αὐτόν καί φωνήν ἐξ οὐρανοῦ γενέ-

σθαι λέγουσαν· οὗτός ἐστιν ὁ Υἱός μου ὁ ἀγαπητός ἐν ᾧ ηὐδόκησα. Αὐτός ὁ Ἰησοῦς ἦν ὡσεί ἐτῶν τριάκοντα ἀρχόμενος (Λουκ. 3, 21-22). Ο Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός διά τοῦτο ἦλθεν ἐπί τῆς γῆς καί ἔλαβεν ἀνθρώπινον σῶμα, διά νά εὐγάλη τήν ἀνθρώπινον φύσιν ἀπό τήν εἰδωλολατρείαν καί νά κηρύξη θεογνωσίαν, νά φανερώση τό μυστήριον τῆς Ἁγίας Τριάδος. Καί ὄχι μόνον νά μᾶς δείξη πῶς εἶναι εἷς Θεός καί τρεῖς ὑποστάσεις, ἀλλά νά μᾶς δείξη πῶς εἶναι καί τά ὀνόματα τῶν τριῶν ὑποστάσεων, καί τά ἰδιώματα καί τάς αἰτίας καί τά αἰτιατά· πῶς αἰτία μόνη ἐστίν Υἱοῦ καί Πνεύματος ὁ Πατήρ, τό δέ Πνεῦμα καί ὁ Υἱός εἶναι αἰτιατά, ἔχοντα αἴτιον τόν Πατέρα. Διά τοῦτο, ὁ μέν Υἱός κάτωθεν ἵσταται εἰς τό μέσον τοῦ Ἰορδάνου καί βαπτίζεται ὑπό Ἰωάννου (αὕτου ἡ μία ὑπόστασις), ὁ δέ Πατήρ μαρτυρεῖ ἄνωθεν ἐξ οὐρανοῦ· (οὗτός ἐστιν ὁ Υἱός μου ὁ ἀγαπητός ἐν ᾧ ηὐδόκησα) (αὕτου ἡ Δευτέρα ὑπόστασις), τό δέ Πνεῦμα τό Ἅγιον ἐκατέβη ἐξ οὐρανοῦ φανερά παρά τοῦ Πατρός, παρ' οὗ καί ἐκπορεύεται, ἐν εἴδει περιστερᾶς καί ἔμεινεν ἐπ' αὐτόν (αὕτου ἡ τρίτη ὑπόστασις). Καί τότε ἤρξατο τῶν σημείων ὁ Ἰησοῦς (Ματθ. 4, 17. Μάρκ. 1, 14. Λουκ. 4, 1).

ξδ΄) Ἔλεγχος τῆς λατινικῆς φρενοβλαβείας

Ἔλα τώρα, ὦ λατεῖνε, νά μέ δείξης ἀνίσως καί ἦτον τό Πνεῦμα τό Ἅγιον ὑποστατικῶς μετά τοῦ Υἱοῦ καί ἄν ἐκπορεύεται ἐξ αὐτοῦ, ἤγουν τοῦ Υἱοῦ. Διατί δέν ἐνεργοῦσεν ὁ Χριστός κανένα θαῦμα, ἤ μικρόν ἤ μεγάλον, ἀπό τόν καιρόν τῆς γεννήσεως ἕως τοῦ θείου βαπτίσματος; Αὕτου ὁποῦ ἐπέρασαν χρόνοι τριάκοντα, πῶς δέν ἐνήργησε τίποτες, οὔτε θαῦμα οὔτε διδαχήν οὔτε ἄλλο τίποτες θεοπρεπές, ἀλλ' ἐζοῦσεν ὡσάν ἕνας ἁπλοῦς ἄνθρωπος, ἀγνώριστος καί ἀφανέρωτος; Ὅταν δέ ἔλαβε τό βάπτισμα καί ἦλθε τό Πνεῦμα ἐξ οὐρανοῦ παρά τοῦ Πατρός καί ἔμεινεν ἐπ' αὐτόν, τότες ἤρξατο τῶν σημείων, τότες ἤρξατο τοῦ κηρύσσειν καί διδάσκειν καί καλεῖν τούς μαθητάς ὀπίσω αὐτοῦ. Καί πάλιν ἐρωτῶ σέ, ὦ λατεῖνε, ἀνίσως καί εἶχεν ὁ Χριστός τό Πνεῦμα τό Ἅγιον ὑποστατικῶς εἰς τοῦ λόγου του καί νά ἐκπορεύεται ἐξ αὐτοῦ, τί ἔκαμνε χρεία εἰς τόν καιρόν τοῦ βαπτίσματος νά ἑλκύση κάτω καί τό παρά τοῦ Πατρός ἐκπορευόμενον Πνεῦμα; Ἤ τάχα δέν ἦτον ἀρκετόν τό ἥμισυ Πνεῦμα διά τήν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων ὁποῦ εἶχεν αὐτός ὁ Υἱός, ἀλλά ἐτράβηξε καί τό ἄλλο ἥμισυ ὁποῦ ἦτον καί ἐκπορεύετον παρά τοῦ Πατρός; Διατί τέτοιας λογῆς τό κατασχίσατε ἐσεῖς καί τό

ἐκάματε δύο κομμάτια. Καί τό ἕνα τό ἐδώσατε τοῦ Πατρός, νά ἐκπορεύεται ἀπ' αὐτόν ἀπάνω εἰς τούς οὐρανούς, καί τό ἄλλο τό ἐδώσατε τοῦ Υἱοῦ κάτω εἰς τήν γῆν, νά ἐκπορεύεται ἀπ' αὐτόν, νά σαρκώνεται καί νά πάσχη μέ τόν Υἱόν παρά τῶν Ἰουδαίων καί νά συσταυρώνεται καί νά συνθάπτεται καί νά συνανίσταται· καί τό ἄλλο ἥμισυ νά μένη ἀπαθῶς ἀπάνω εἰς τούς οὐρανούς μέ τόν Πατέρα. Ὦ τῆς πικρᾶς κατατομῆς καί διαιρέσεως ὁποῦ πάσχει παρά τῶν λατείνων! Ὦ τῆς ἐμβροντησίας καί τῆς ἐσχάτης παραπληξίας, ἤ μᾶλλον εἰπεῖν, μανίας καί τυφλώσεως τῶν τοιαῦτα δογματιζόντων! Ποῖος σᾶς ἠνάγκασεν, ἄθλιοι, νά πέσετε εἰς τέτοιον κίνδυνον φανερόν, νά κάμετε τέτοιαν διαίρεσιν καί κατατομήν, νά κατακερματίσετε τήν ὑπόστασιν τοῦ Παναγίου Πνεύματος, νά δώσετε τό ἥμισυ τοῦ Πατρός εἰς τόν οὐρανόν καί τό ἥμισυ τοῦ Υἱοῦ κάτω εἰς τήν γῆν; Εἰς ἄλλον καιρόν νά λέγετε ὅ,τι φθάσετε. Μά εἰς τόν καιρόν τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας τί ἠμπορεῖτε νά εἰπῆτε, ὦ κακοί μερισταί; Τί ἀποκρίνεσθε;

ξε΄) Ὅτι ἐνέργειαν ἐδέξατο τῶν θαυμάτων ὁ Κύριος εἰς τό ἅγιον βάπτισμα καί οὐχί ὑπόστασιν

Ἀλλ' ἄς ἰδοῦμεν καί διά τήν ῥῆσιν τοῦ Εὐαγγελίου. Καί τό Πνεῦμα κατῆλθεν ἐξ οὐρανοῦ ἐν εἴδει περιστερᾶς καί ἔμεινεν ἐπ' αὐτόν. Ἆρα τό ἔμεινεν ἐπ' αὐτόν ὑποστατικῶς ἦλθε τό Πνεῦμα τό Ἅγιον καί ἔμεινεν ἐπ' αὐτόν ἤ μερικήν χάριν ἔλαβεν ὁ Κύριος ἀνθρωποπρεπῶς, ὅσην ἔκαμε χρεία εἰς τόν καιρόν τόν ἁρμόδιον; Καί λέγομεν ὅτι διά δύο αἰτίας μεγάλας ἀνέμεινεν ὁ Κύριος τόν καιρόν τοῦ βαπτίσματος καί δέν ἔκαμνε καμμίαν ἐνέργειαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἀνάμεσα εἰς τούς τριάντα χρόνους ὁποῦ ἔζησεν εἰς τήν γῆν. Μίαν διά νά δείξη πῶς ἡ ἐνέργεια τῶν θαυμάτων εἶναι ἰδία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καί ὄχι τοῦ Υἱοῦ. Διατί, καθώς εἴπαμεν παραπάνω, ἡ μακαρία καί ἀδιαίρετος Τριάς, καθώς διαφέρει εἰς τάς ὑποστάσεις, τέτοιας λογῆς διαφέρει καί εἰς τάς ἐνεργείας. Καί ἄλλαι αἱ ἐνέργειαι τοῦ Υἱοῦ καί ἄλλαι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ὁ δέ Πατήρ ἐνεργεῖ καί διά τῶν δύο. Καί διά νά δείξη ὁ Κύριος, καθώς εἴπαμεν, πῶς τά θαύματα εἶναι ἴδιον ἰδίωμα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Καί καθώς ὁ Υἱός δέν μετέχει ἀπό τήν αἰτίαν, ἤγουν τήν ἐκπόρευσιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, διά τοῦτο ἔκαμε τέτοιαν οἰκονομίαν φανεράν καί ἀνέμεινε τόν καιρόν τοῦ βαπτίσματος διά νά φανερώση τό μυστήριον τῆς Ἁγίας Τριάδος. Καί ὁ μέν Υἱός κάτω μετά σαρκός ἐλάμβανε τό

βάπτισμα ὡς ἄνθρωπος· ὁ δέ Πατήρ καί τό Πνεῦμα τό Ἅγιον ἄνωθεν, ἐκ τῶν οὐρανῶν, ἐμαρτύρουν τόν βαπτιζόμενον.

Εἶναι ἀκόμη καί ἄλλη τρίτη αἰτία ὁποῦ δέν ἔδειξε κανένα θαῦμα πρίν τοῦ βαπτισμοῦ, ἡ ὁποία, ὡς φαίνεται, εἶναι αὐτη: Πῶς ὁ ἄνθρωπος, ἐάν δέν βαπτισθῇ εἰς τήν μακαρίαν καί Παναγίαν Τριάδα, Πνεύματος Ἁγίου δέν ἀξιοῦται μήτε δύναται νά κάμη καμμίαν ἐνέργειαν πίστεως, μήτε, ἐάν φθάση νά ἀποθάνη, δύναται νά κληρονομήση βασιλείαν οὐρανῶν, μακάρι ἄν ἀποκτήση ὅλας τάς ἀρετάς καί νά δώση ὅλον του τόν βίον ἐλεημοσύνην, τίποτες δέν κατορθώνει. Ἐάν γάρ τις ἀναγεννηθῇ, μή βαπτισθῇ δέ ἐξ ὕδατος καί πνεύματος, οὐ μή εἰσέλθη εἰς τήν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν (Ἰωάνν. 3, 5). Διά τοῦτο ἀνέμεινεν ὁ Κύριος τόν καιρόν τοῦ βαπτίσματος, θέλοντας νά μᾶς διδάξη καί ἔργῳ αὐτά ὁποῦ εἴπαμεν.

ξς΄) Ἀπόδειξις εἰς τήν αὐτήν ὑπόθεσιν ἐκ πολλῶν μαρτυριῶν τοῦ ἁγίου Εὐαγγελίου

Λέγομεν οὖν πῶς μερικήν χάριν ἔλαβεν ὁ Χριστός παρά τοῦ Πνεύματος καί ὄχι τήν ὑπόστασιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος· ἤγουν τήν χάριν τῶν θαυμάτων καί τοῦ διδάσκειν καί τοῦ ἀφιέναι ἁμαρτίας, καί τόσον ἐχρειάζετον κατά τόν καιρόν· καί ἔλαβεν ὄχι δουλικῶς, ἀλλ' οὐδέ πάλιν ἐξουσιαστικῶς ἀλλ' ὁμογνωμικῶς, ὡς βασιλεύς παρά βασιλέως καί ἀδελφοῦ. Διατί καί οἱ δύο ἐξ ἴσου τήν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων ἐπραγματεύοντο· ὁ μέν Υἱός αἰσθητῶς διά τοῦ σώματος ἐνήργει τήν ἀνάπλασιν· ὁ δέ Παράκλητος ἀοράτως διά τῶν θαυμάτων καί θεοσημείων ἐνήργει διά τοῦ Υἱοῦ. Καί μήν σέ φαίνεται ξένον πῶς ὁ Υἱός ἐνεργεῖ διά τοῦ Ἁγίου Πνεύματος τά θαύματα καί ὄχι ἀφ' ἑαυτοῦ. Διότι καί εἰς τά θεῖα τάξις εἶναι καί διαφορά ἐνεργειῶν εἰς τάς τρεῖς ὑποστάσεις, διά νά γνωρίζεται πῶς εἶναι τρεῖς ὑποστάσεις ἡ μία θεότης. Καί ἐκεῖνα ὁποῦ ἐνεργεῖ ἡ μία, ἡ ἄλλη δέν τά ἐνεργεῖ. Διά τοῦτο, ὁ Υἱός λαμβάνει παρά τοῦ Ἁγίου Πνεύματος τήν τῶν θαυμάτων ἐνέργειαν, καθό ἄνθρωπος. Καί διά νά δείξη φανερά, καθώς εἴπαμεν, πῶς ἀπέχει ὁ Υἱός παντελῶς ἀπό τήν ἐκπόρευσιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Διατί, ὡς Θεός, προβλέποντας τήν φρενοβλάβειαν τῶν λατείνων, ἐσπούδαξε καί μέ πράγματα καί μέ λόγια νά τούς ἐμποδίση ἀπό τήν κακήν γνώμην. Καί ἄν δέν τούς ἐμπόδισεν, ὅμως τούς ἔκαμεν ἀναπολογήτους.

Καί πῶς ἐνεργεῖ ὁ Κύριος διά τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἄκουσον καί μαρτυ-

ρίας. Θαυματουργῶντας ὁ Κύριος τά μεγάλα ἐκεῖνα θαυμάσια, ἐθαύμαζον οἱ ὄχλοι, οἱ δέ Γραμματεῖς καί Φαρισαῖοι φθονοῦντες ἔλεγον ὅτι ἐν Βεελζεβούλ, ἄρχοντι τῶν δαιμονίων, ἐκβάλλει τά δαιμόνια. Ὁ δέ Κύριος ἀπεκρίνατο· Πᾶσα βασιλεία ἀφ' ἑαυτήν διαμερισθεῖσα ἐρημοῦται. Εἰ ἐγώ ἐν τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλω τά δαιμόνια, οἱ υἱοί ὑμῶν ἐν τίνι ἐκβάλλουσιν; Εἰ δέ ἐν δακτύλῳ Θεοῦ ἐκβάλλω τά δαιμόνια, ἄρα ἔφθασεν ἐφ' ἡμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ (Λουκ. 11, 14-23). Ἀκούεις φανερά δάκτυλον Θεοῦ λέγοντα τήν ἐνέργειαν τῶν θαυμάτων, ἤγουν μερικήν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος; Καί μή λογιάσης δι' ὅλην τήν ὑπόστασιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος νά λέγη ἀλλ' ὡς ἀπό χειρός δάκτυλον. Χείρ δεξιά τοῦ Πατρός ὁ Υἱός· χείρ ἀριστερά τοῦ Πατρός καί βραχίων τό Πνεῦμα τό Ἅγιον· δάκτυλος Θεοῦ ἡ μερική χάρις τῶν θαυμάτων. Καί ἄν τό λογιάσης ἔτζη, θεραπεύεις καί τόν λογισμόν σου καί τῶν ἄλλων τούς λογισμούς ὁποῦ σέ ἐρωτοῦν. Διατί νά λέγης τόν Υἱόν χεῖρα τελείαν καί δεξιάν τοῦ Πατρός καί τό Πνεῦμα τό Ἅγιον δάκτυλον Θεοῦ, τρέχει εὐθύς ὁ λογισμός εἰς σμικρισμόν τοῦ Πνεύματος. Μά ἄν εἰπῇς καί τό Πνεῦμα χεῖρα καί βραχίονα τοῦ Πατρός, καί δάκτυλον μερικήν ἐνέργειαν τῶν θαυμάτων, δέν σφάλλεις. Πῶς δέ καί ἀλλαχοῦ λέγεται δάκτυλος ἡ χάρις τῶν θαυμάτων, ἄκουσον εἰς τήν Ἔξοδον. Ὅταν ἐτελοῦσεν ὁ Μωϋσῆς τά θαύματα διά τῆς θαυματουργοῦ ἐκείνης ῥάβδου, ὅταν ἥψαντο αἱ φλυκταῖναι τῶν ἀκαθάρτων ἐκείνων μάγων Ἰαννῆ καί Ἰαμβρῆ, τί ἔλεγον; Ὅτι δάκτυλος Θεοῦ ἦν τοῦτο (Ἐξ. 8, 15), ἤγουν δύναμις μερική τοῦ Θεοῦ εἶναι τοῦτο.

Ἔμαθες πῶς δάκτυλον Θεοῦ τήν μερικήν χάριν τοῦ Πνεύματος, τήν τῶν θαυμάτων, λέγει ὁ Κύριος, καί πῶς εἰς τό ἅγιον βάπτισμα τήν χάριν τῶν θαυμάτων καί τοῦ ἀφιέναι ἁμαρτίας ἐδέξατο καί ὄχι ὑπόστασιν; Διατί συνήθειαν ἔχει ἡ Θεία Γραφή καί τά χαρίσματα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος πνεύματα νά τά λέγη. Καί ἄκουσον· Καί ἐπαναπαύσονται ἐπ' αὐτόν ἑπτά πνεύματα· πνεῦμα σοφίας, πνεῦμα συνέσεως, πνεῦμα φόβου Θεοῦ (Ἠσ. 11, 2). Αὐτά τά πνεύματα ἔλαβεν ἀνθρωποπρεπῶς ὁ Κύριος εἰς τό βάπτισμα καί ὄχι ὑπόστασιν. Διατί μίαν καί μόνην φοράν ἐκατέβη τό Πνεῦμα τό Ἅγιον οὐσιωδῶς καί ὑποστατικῶς, καθώς καί ὁ Χριστός, ἐπί τῆς γῆς, εἰς τήν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς. Καί ἔμεινε — τολμῶ εἰπεῖν —, καθώς ἐφάνη ἀπό τά ἀποτελέσματα, ὅσον καιρόν καί ὁ Χριστός ἐφάνη ἐπί τῆς Γῆς, καί ὅσον καιρόν ἐνεργεῖτο μετά δυνάμεως τό κήρυγμα τῶν

ἁγίων Ἀποστόλων, καί ὅσον καιρόν ἐνεργοῦντο τά θαύματα τῶν γλωσσῶν καί τῆς προφητείας εἰς τούς βαπτιζομένους. Καί μή σέ φαίνεται ξένον! Ἄκουε καί τῶν ἁγίων Ἀποστόλων ὅτι μετά τήν ἀνάληψιν τοῦ Κυρίου καί τήν κάθοδον τοῦ Ἁγίου Πνεύματος δέν λέγουν πούπετις· Τάδε λέγει Κύριος ἤ Τάδε λέγει ὁ Χριστός ἀλλά Τάδε λέγει τό Πνεῦμα τό Ἅγιον. Καί πάλιν ὡς προσώπου τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἀφορίσατέ μοι τόν Παῦλον καί τόν Βαρνάβαν εἰς τό ἔργον ὅ προσκέκλημαι αὐτούς (Πράξ. 13, 2). Καί φαίνονται οἱ Ἀπόστολοι ὡσάν νά ἔχουν παρόντα τόν Παράκλητον καί νά ὁμιλοῦν μέ αὐτόν καί νά προστάζωνται καθώς καί ἄλλοτε ἀπό τόν Χριστόν. Καί ὁ Παράκλητος πάλιν φαίνεται πῶς εἶναι παρών μέ τούς Ἀποστόλους καί νά ὁμιλῇ μέ αὐτούς καί νά τούς προστάζῃ· Κάμετε τοῦτο καί ἐκεῖνο. Καί μέ τήν ἀλήθειαν, ἄν δέν ἦτον κάποια δύναμις φοβερά καί ἐνυπόστατος συμπαρομαρτυροῦσα ἀοράτως τοῖς Ἀποστόλοις, πῶς ἤθελαν δυνηθῆ ὀλίγοι παντελῶς ἀγράμματοι καί ἀσθενεῖς εἰς ὀλίγον καιρόν νά περιλάβουν τῆς γῆς τά πέρατα καί νά ἐπιστρέψουν ὅλην τήν οἰκουμένην εἰς θεογνωσίαν; Πῶς ἤθελαν δυνηθῆ νά νικήσουν βασιλεῖς καί ἡγεμόνας καί τυράννους, καί οἱ παντελῶς ἀγράμματοι νά ἀποστομήσουν σοφούς καί ῥήτορας φοβερούς νά ἀφήσουν τήν εἰδωλολατρείαν;

Ἀπό ταῦτα καί ἕτερα ἔργα τῆς θείας δυνάμεως φαίνεται πῶς ὅσους χρόνους ἔκαμεν ὁ Χριστός ὁρατῶς ἐπί τῆς γῆς ἀναπλάττων διά τῆς αὐτοῦ σωτηρίου ἐνανθρωπήσεως τόν ἄνθρωπον, ἄλλους τόσους ἔκαμεν ἀοράτως ὁ Παράκλητος ξανακαινουργώνοντας διά τῶν δυνάμεων καί τεράτων καί τοῦ σωτηρίου κηρύγματος τήν οἰκουμένην. Ὅτι ἔπρεπεν, ἐπειδή καί εἶναι ὁμοούσιοι καί ὁμότιμοι, ἰσοδύναμοι καί ἰσόχειρες τοῦ Θεοῦ καί Πατρός, νά μοιράσουν ἐξ ἴσου τήν σωτηρίαν καί ἀνάπλασιν τῆς ἀνθρώπινης φύσεως, καθώς καί τήν δημιουργίαν τῆς κτίσεως. Καί νά μήν ὑστερῆται ἤ νά πρωτεύῃ καμμία ὑπόστασις, ἤ ὁ Υἱός ἤ τό Πνεῦμα τό Ἅγιον. Ὁ δέ Πατήρ ἐνεργεῖ καί διά τῶν δύο.

Ἀγκαλά καί νά μήν ἔλειψε ποτέ ὁ Χριστός μήτε τό Πνεῦμα τό Ἅγιον ἀπό τήν Ἐκκλησίαν τους, μήτε θέλουν λήψει ἕως τῆς συντελείας, καθώς μᾶς ἔταξεν ὁ Κύριος (Ἰωάνν. 14, 18), ὅμως ἄλλος ἦταν ἐκεῖνος ὁ καιρός τῆς ἐνσάρκου ἐπιδημίας τοῦ Κυρίου καί τῆς φρικτῆς καθόδου τοῦ Παναγίου Πνεύματος καί ἄλλη δύναμις ἐνεργεῖτο εἰς ἐκείνους τούς καιρούς, καθώς βλέπομεν τήν σήμερον ὁποῦ ἐψύγησαν τελείως. Καί ἔμειναν οἱ χριστιανοί τοῦ παρόντος καιροῦ ὡσάν

ἕνας ὁποῦ ἦτον ὑγιής, ἔπειτα νά πέσῃ εἰς ἀρρωστίαν μεγαλωτάτην καί νά ἀναμένῃ ἡμέρα τῇ ἡμέρᾳ πότε νά ἀποθάνῃ.

Εὐγήκαμεν ἐκ συναρπαγῆς ἀπό τήν ὑπόθεσιν ὁποῦ ἐγράψαμεν καί ἄς ἔχωμεν συγχώρησιν. Ἦτον δέ ἡ ὑπόθεσις νά ἀποδείξωμεν πῶς μίαν καί μόνην φοράν ἐκατέβη ὑποστατικῶς τό Πνεῦμα τό Ἅγιον, τῇ ἁγίᾳ Πεντηκοστῇ, καί ὄχι ἄλλοτε. Καί εἰς αὐτό ἔχομεν μαρτυρίαν ἀπ' αὐτό τό ἅγιον Εὐαγγέλιον τοῦ Κυρίου. Καί ἄκουε:

ξζ΄) Μαρτυρία τοῦ Κυρίου περί τῆς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐκπορεύσεως καί ὅτι μόνον εἰς τόν καιρόν τῆς Πεντηκοστῆς ἦλθεν ὑποστατικῶς τό Πνεῦμα τό Ἅγιον. Ἐκ τοῦ ιδ΄ κεφαλαίου τοῦ κατά Ἰωάννην Εὐαγγελίου.

Ἐάν ἀγαπᾶτε με, τάς ἐντολάς τάς ἐμάς τηρήσατε· καί ἐγώ ἐρωτήσω — ἤγουν θέλω παρακαλέσει — τόν Πατέρα καί ἄλλον Παράκλητον δώσει ὑμῖν, ἵνα μένῃ μεθ' ὑμῶν εἰς τόν αἰῶνα, τό Πνεῦμα τῆς Ἀληθείας, ὅ ὁ κόσμος οὐ θεωρεῖ οὐδέ γινώσκει αὐτό· ὑμεῖς δέ γινώσκετε αὐτό, ὅτι παρ' ὑμῖν μένει καί ἐν ὑμῖν ἔσται (Ἰωάνν. 14, 15-17). Ἐάν οὖν ἐκπορεύεται ἐκ τοῦ Υἱοῦ τό Πνεῦμα καί ἦν ἐν αὐτῷ ὑποστατικῶς, τί ἔκαμε χρεία νά λέγῃ πῶς νά παρακαλέσῃ τόν Πατέρα νά τούς πέμψῃ ἄλλον Παράκλητον καί δέν τόν ἔδιδεν αὐτός ἀφ' ἑαυτοῦ; Ἤ, ὡς φαίνεται, δέν ἦτον ἀρκετόν τό μισόν Πνεῦμα, ὁποῦ ἐκπορεύεται ἐξ αὐτοῦ καί διά τοῦτο ἀνέμεινε τόν καιρόν τῆς ἀναλήψεως, νά ἀνέβῃ εἰς τούς οὐρανούς, νά λάβῃ καί τό ἄλλο ἥμισυ κομμάτι τοῦ Πνεύματος, τό μετά τοῦ Πατρός, νά ἀνταμώσῃ τά δύο νά γένῃ σωστόν, καί τότε νά τό στείλῃ. Τέτοιας λογῆς πηγαίνει ἡ ἔννοια κατά τήν γνώμην τῶν λατείνων καί ἀλλέως δέν συμπεραίνεται.

Καί πάλιν κατωτέρω λέγει· Ὁ δέ Παράκλητος, τό Πνεῦμα τό Ἅγιον, ὅ πέμψει ὁ Πατήρ ἐν τῷ ὀνόματί μου, ὑμᾶς διδάξει πάντα καί ὑπομνήσει ὑμᾶς πάντα ὅσα ἐνετειλάμην ὑμῖν (Ἰωάνν. 14, 26). Ὅ πέμψει ὁ Πατήρ ἐν ὀνόματί μου, ἤγουν διά ἐδικόν μου χατίρι καί διά τήν ἐδικήν μου παράκλησιν ἔχει νά τό στείλῃ ὁ Πατήρ εἰς τόν ἐδικόν μου τόπον, διά νά τελειώσῃ ἐκεῖνα ὁποῦ ἄφησα ἐγώ ἀτελείωτα. Διατί ἐγώ ἐτελείωσα τό ἥμισυ τῆς σωτηρίας τῆς ἀνθρωπίνης. Τώρα εἶναι χρεία νά ἔλθῃ ἐκεῖνος νά τελειώσῃ τό ἄλλο ἥμισυ ὁποῦ ἀπέμεινε. Διατί ἐγώ καί ὁ Παράκλητος εἴμεσθεν ὁμοφυεῖς ἐκ τοῦ Πατρός καί ἰσομεγέθεις καί ἰσοδύναμοι. Καί εἴ τι ἐνεργεῖ ὁ Πατήρ, δι' ἡμῶν τό ἐνεργεῖ, καί ἐξ ἴσου οἱ δύο ἐργαζόμεθα

τό πᾶν. Ἐγώ ἐνεργῶ ἐκεῖνα ὁποῦ εἶναι ἐδικά μου καί ἐκεῖνος ἐνεργεῖ ἐκεῖνα ὁποῦ εἶναι ἐδικά του. Ἐγώ κτίζω, δημιουργῶ, πλάττω, παράγω ἐκ τοῦ μή ὄντος τά σύμπαντα, εὐδοκίᾳ τοῦ Πατρός. Ὁ δέ Παράκλητος ζωοποιεῖ τά ὑπ' ἐμοῦ κτιζόμενα, ἁγιάζει, σοφίζει, ἀνακαινίζει, συντηρεῖ ἀδιάπτωτα, φωτίζει, εὐδοκίᾳ τοῦ Πατρός. Τώρα ἐπειδή ἐτελείωσα ἐγώ ἐκεῖνο ὁποῦ ἦτον ἐδικόν μου, κάμνει χρεία νά ἔλθη καί ἐκεῖνος νά τελειώση τό ἐλλειπόμενον, εἴ τι καί ἄν λείπεται. Αὐτό εἶναι τό ὅν ὁ Πατήρ πέμψει ἐν τῷ ὀνόματί μου καί ὄχι νά δηλοῖ, κατά τούς λατείνους, τήν ἐκ τοῦ Υἱοῦ ἐκπόρευσιν.

ξη´) Μαρτυρία φανερά τοῦ Κυρίου ὅτι ἐκ μόνου τοῦ Πατρός καί οὐκ ἐκ τοῦ Υἱοῦ τό Πνεῦμα τό Ἅγιον

Καί παρακάτω λέγει· Ὅταν δέ ἔλθη ὁ Παράκλητος ὅν ἐγώ πέμψω ὑμῖν παρά τοῦ Πατρός, τό Πνεῦμα τῆς Ἀληθείας, ὅ παρά τοῦ Πατρός ἐκπορεύεται, ἐκεῖνος μαρτυρήσει περί ἐμοῦ (Ἰωάνν. 15, 26). Ὅν ἐγώ πέμψω· οὐκ ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐδέ ἐξ ἐμοῦ. Εἰ γάρ ἦν ἐξ ἐμοῦ, δέδωκα ἄν καί ἄρτι ὁποῦ εἶμαι μαζί σας, καί πάντα ἄν τέλος ἐλάμβανον. Ἀλλά ἐκπορεύεται ἐκ μόνου τοῦ Πατρός καί ἐγώ ἀπό τόν Πατέρα σᾶς τό στέλνω. Καί ἄν εἶναι ἰσοδύναμον ἐμοί καί ἀχώριστον καί λέγεται καί ἐδικόν μου, ὅμως τήν αἰτίαν καί τήν ἐκπόρευσιν ἀπό μόνον τόν Πατέρα τήν ἔχει, καθώς καί ἐγώ τήν γέννησιν. Καί μή λογιάσετε πῶς εἶναι ἄλλης φύσεως ἐκεῖνος ἤ ἄλλης δυνάμεως ἤ ἄλλης γνώμης, νά σᾶς εἰπῆ ἄλλα ξένα ὁποῦ δέν σᾶς τά εἶπα· ἀλλά αὐτά ἐκεῖνα ὁποῦ σᾶς εἶπα ἐγώ, ἐκεῖνα ἔχει νά σᾶς εἰπῆ καί ἐκεῖνος, καί νά σᾶς ἐνθυμίση ἀκόμη ἐκεῖνα ὁποῦ ἀλησμονήσατε, καί νά σᾶς διδάξη ἐκεῖνα ὁποῦ ἄφησα ἐγώ καί δέν σᾶς τά εἶπα, μέ τό νά μήν ἐδύνασθε νά τά χωρήσετε.

ξθ´) Μαρτυρία τετάρτη

Καί πάλιν λέγει παρακάτω· Συμφέρει ὑμῖν ἵνα ἐγώ ἀπέλθω· ἐάν γάρ μή ἀπέλθω, ὁ Παράκλητος οὐκ ἐλεύσεται πρός ὑμᾶς, καί ἐλθών ἐκεῖνος ἐλέγξει τόν κόσμον περί ἁμαρτίας καί περί κρίσεως καί περί δικαιοσύνης (Ἰωάνν. 16, 7-8).

ο´) Μαρτυρία Πέμπτη

Καί πάλιν λέγει παρακάτω· Πολλά ἔχω λέγειν ὑμῖν, ἀλλ' οὐ δύνασθε βαστάζειν ἄρτι· ὅταν δέ ἔλθη ἐκεῖνος, τό Πνεῦμα τῆς Ἀληθείας, ὁδηγήσει ὑμᾶς εἰς

πᾶσαν τήν ἀλήθειαν. Οὐ γάρ λαλήσει ἀφ' ἑαυτοῦ, ἀλλ' ὅσα ἄν ἀκούση λαλήσει καί τά ἐρχόμενα ἀναγγελεῖ ὑμῖν. Ἐκεῖνος ἐμέ δοξάσει, ὅτι ἐκ τοῦ ἐμοῦ λήψεται καί ἀναγγελεῖ ὑμῖν (Ἰωάνν. 16, 12-14).

οα´) Ἔτι εἰς τήν αὐτήν ὑπόθεσιν

Οὐ γάρ λαλήσει ἀφ' ἑαυτοῦ, ἀλλ' ὅσα ἄν ἀκούση λαλήσει, ὅτι ἐκ τοῦ ἐμοῦ λήψεται, ἤγουν ἀπό τήν διδαχήν τήν ἐδικήν μου θέλει πάρει καί νά σᾶς εἰπῆ, καί ὄχι ἐδικά του. Ἀλλ' ἐδῶ οἱ λατεῖνοι, ὅταν ἀκούσουν ταῦτα, εὐθύς τρέχουν εἰς τήν ἐκπόρευσιν. Καί τήν πέμψιν καί τήν λῆψιν εὐθύς τήν λέγουν ἐκπόρευσιν. Ἀλλ' ὁ Κύριος τήν πέμψιν καί τήν λῆψιν τήν ἐξ αὐτοῦ τήν εἶπε πολλάκις, πῆ μέν ἐκ τοῦ Πατρός, πῆ δέ ἐξ αὐτοῦ. Τήν δέ ἐκπόρευσιν μίαν καί μόνην φοράν τήν ἀνέφερε καί τήν ἔδωκε τοῦ Πατρός καί μόνου. Καί μάτην κακουργοῦσιν οἱ λατεῖνοι κατά τῆς ἑαυτῶν κεφαλῆς. Ο Χριστός εἶναι ἡ αὐτοαλήθεια καί ἐκεῖνο ὁποῦ ἦτον ἐδικόν του, ἤγουν τήν πέμψιν καί τήν δόσιν καί τό ἐκ τοῦ ἐμοῦ λήψεται, τό εἶπε φανερά καί δέν τό ἔκρυψε· τήν δέ ἐκπόρευσιν, ἤγουν τήν ὑποστατικήν αἰτίαν, τήν ἔδωκε μόνον τοῦ Πατρός. Καί ὅποιος ἔχει νοῦν, ἄς στοχάζεται καί ἄς μήν ἐθελοκακῆ διά τήν ἀπώλειάν του. Ὅτι ἐκ τοῦ ἐμοῦ λήψεται. — Καί τί λήψεται, ὦ Κύριε; — Ἐκ τῆς ἐμῆς διδαχῆς. Ἐκεῖνα τά ῥήματα ὁποῦ ἤκουσα ἐγώ ἀπό τόν Πατέρα καί σᾶς τά ἀνήγγειλα, ἐκεῖνα θέλει ἀκούσει καί ὁ Παράκλητος ἀπό ἐμένα καί νά σᾶς τά ἀναγγείλη. Ἐκεῖνα ὁποῦ ἄφησα ἐγώ καί δέν τά εἶπα, θέλει σᾶς τά εἰπῆ ἐκεῖνος· καί δέν θέλει εἴπει τίποτες ἐδικά του. Διατί ὅσα ἔχει ὁ Πατήρ, ἐδικά μου εἶναι· καί ἐκεῖνα ὁποῦ ἔχω ἐγώ, τά ἔχει καί τό Ἅγιον Πνεῦμα. Διατί μίαν θέλησιν καί μίαν βουλήν ἔχομεν καί οἱ τρεῖς, πλήν τῶν ἰδιοτήτων. Καί αὐτό εἶναι, ὦ κακοί μερισταί λατεῖνοι, καί ὄχι λήψεται ὑπόστασιν ἐξ ἐμοῦ. Ἐκ μόνου γάρ τοῦ Πατρός ἐκπορεύεται, εἶπεν Κύριος, καί ὄχι ἐκ τοῦ Υἱοῦ.

Αὐτάς τάς μαρτυρίας τάς ἐφέραμεν διά νά δείξωμεν πῶς τό Πνεῦμα τό Ἅγιον μίαν καί μόνην φοράν ἐκατέβη ὑποστατικῶς, μετά τήν ἀνάληψιν τοῦ Κυρίου, τήν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς. Ἐάν γάρ ἐγώ μή ἀπέλθω, φησίν, ὁ Παράκλητος οὐκ ἐλεύσεται (Ἰωάνν. 16, 7).

οβ´) Ἐρώτησις ὡς ἀπό τῶν ἁγίων Ἀποστόλων πρός τόν Χριστόν

Διατί, ὦ Κύριε, οὐκ ἐλεύσεται ὁ Παράκλητος, ἐάν σύ μή ἀπέλθης; Τί εἶναι τό

ἐμπόδιον; Μή νά εἶναι καμμία διαφωνία ἀνάμεσόν σας ἤ μῖσος ἤ φθόνος; Δέν εἶστε καί οἱ δύο ἐξ ἑνός Πατρός ὁμοφυεῖς καί ὁμοούσιοι καί ἰσομεγέθεις καί ἰσοδύναμοι καί ἰσόχειρες τοῦ Πατρός; Δέν σπουδάζετε ἐξ ἴσου καί οἱ δύο διά τήν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων; Διατί λοιπόν νά μήν ἔλθη, τώρα ὁποῦ εἶσαι καί ἀτός σου παρών, νά μᾶς φωτίση, νά μᾶς ἁγιάση, νά μᾶς δυναμώση καί νά μᾶς τελειώση;

ογ´) Ἀπόκρισις τοῦ Κυρίου πρός τούς Ἀποστόλους

Εἶναι, ὦ μαθηταί, εἶναι κάποια μεγάλα ἐμπόδια τά ὁποῖα ἐσεῖς δέν τά λογιάζετε. — Καί ποῖα εἶναι, ὦ Κύριε; — Πρῶτον ἐμπόδιον εἶναι ὅτι τήν οἰκονομίαν ὁποῦ ἐστάλθηκα παρά τοῦ Πατρός μου νά τελειώσω, δέν τήν ἐτελείωσα. Ἀκόμη μέ τόν τύραννον Διάβολον δέν ἐπολέμησα. Ὅταν δέ ἀνέβω εἰς τόν σταυρόν καί συντρίψω καί θανατώσω τόν πονηρόν Διάβολον μέ τόν ἐδικόν μου θάνατον, νά σκυλεύσω τόν Ἅδην καί νά νεκρώσω τόν θάνατον καί νά ἀναστήσω μαζί μέ τοῦ λόγου μου, τούς ἀπ' αἰῶνος θανόντας καί νά ἀναστηθῶ τριήμερος· τότε πληρώνω τήν οἰκονομίαν μου. Καί ὡσάν ἀναβῶ εἰς τούς οὐρανούς νικητής καί καθήσω ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρός μου, τότε θέλει νά κατέβει ὁ Παράκλητος νά σᾶς τελειώση καί νά σᾶς δυναμώση νά κηρύξετε εἰς ὅλον τόν κόσμον, νά ἐπιστρέψετε τά πεπλανημένα ἔθνη ὑπό τοῦ Διαβόλου καί νά τά φέρετε εἰς τήν ὑποταγήν τοῦ Πατρός μου. Καί αὐτό ἔχει νά ἐνεργήση ὁ Παράκλητος μέ τό μέσον σας. Αὐτό εἶναι, ὦ μαθηταί, τό ἐμπόδιον ὁποῦ μ' ἐρωτᾶτε.

Εἶναι καί ἄλλο ἀκόμη ἐμπόδιον τέτοιας λογῆς. Ἐγώ ἦλθα ἐπί τῆς γῆς καί ἔλαβα σάρκα μέ μεγάλην ταπείνωσιν καί καταφρόνησιν, καθώς βλέπετε, καί ἕως τήν σήμερον πόσα πάσχω ἀπό τούς Ἰουδαίους καί ἕως τό ὕστερον ἔχουν νά μέ θανατώσουν εἰς τόν σταυρόν. Μά ὁ Παράκλητος ἔχει νά ἔλθη μέ δόξαν μεγάλην, μέ ἦχον, μέ βροντήν καί φωτίαν. Καί ὡσάν ἰδῆτε ἐκεῖνα τά φοβερά, ἤ θέλετε λογιάσει πῶς εἶναι μεγαλύτερος ἀπό ἐμένα νά μέ καταφρονήσετε καί νά δράμετε εἰς ἐκεῖνον, ἤ ἀνίσως καί ἔλθη εἰς τοῦ λόγου μου καί νά τό πάρετε ἀπό μένα, θέλετε λογιάσει πῶς ἐγώ καί ἐκεῖνος εἴμεσθεν ἕνα ὑποκείμενον, ἤ θέλετε λογιάσει πῶς ἐκπορεύεται ἐξ ἐμοῦ καί ἐκ τῆς ἐμῆς ὑποστάσεως, τό ὁποῖον εἶναι κακόν καί ὀλέθριον καί κατανομή τῆς ὅλης θεότητος. Ἄν καί σεῖς δέν τό γνωρίζετε, ὅμως ἐγώ τό γνωρίζω καλά πόσον κακόν εἶναι καί ἀκόμη προβλέπω φανερά

τήν κακίαν τῶν ὑστερινῶν ἀνθρώπων καί εἰς ποῖον ἐγκρεμνόν ἔχουν νά πέσουν δι' αὐτήν τήν ὑπόθεσιν. Καί διά τοῦτο σπουδάζω παντοιοτρόπως καί λόγῳ καί ἔργῳ νά μήν δώσω καμμίαν ὑπόνοιαν καί ἀφορμήν διά τήν τοιαύτην ὑπόθεσιν εἰς τούς ἀνθρώπους· ἤγουν πῶς τό Πνεῦμα τό Ἅγιον ἐκ μόνου τοῦ Πατρός ἐκπορεύεται καί ὄχι καί ἐκ τοῦ Υἱοῦ καί μίαν ἀρχήν ἔχομεν, τόν Πατέρα, καί ἐγώ δέν ἔχω νά κάμω εἰς τήν ἐκείνου αἰτίαν καί πρόοδον.

Καί αὐτά τά εἶπα διά νά δείξω διά ποίαν αἰτίαν καί ἀφορμήν δέν ἐκατέβη τό Πνεῦμα τό Ἅγιον μήτε εἰς τήν γέννησιν τοῦ Κυρίου, ἕως εἰς τόν καιρόν τῆς βαπτίσεως, οὔτε εἰς τόν καιρόν τῆς βαπτίσεως ἐκατέβη ὑποστατικῶς· ἀλλά μόνον ὅταν ἀνελήφθη ὁ Κύριος εἰς τούς οὐρανούς, τότες ἐκατέβη ὁ Παράκλητος. Διότι ἄπρεπον ἦτον νά ἔλθη βασιλεύς ἀπάνω εἰς βασιλέα, διατί δέν ἐγνωρίζετον ποῖον ἦτον τό ἔργον τοῦ ἑνός καί ποῖον τό ἔργον τοῦ ἄλλου· καί διά νά μήν γένη ὑπόνοια πῶς εἶναι οἱ δύο ἕνα ἤ ἐξ ἀλλήλων. Τό ὁποῖον εἶναι φανερόν ἀπό τά πράγματα ὁποῦ ἔκαμε τόσα ὁ Χριστός, προβλέποντας τήν ἀπόνοιαν τῶν λατείνων. Ὅμως δέν ἠδυνήθη νά τούς ἐμποδίση ἀπό τόν ἐγκρεμνόν νά μήν πέσουν ἰδιοθελήτως καί πεισματικῶς.

οδ´) Ὅτι χάριν ἔδωκεν ὁ Χριστός μέ τό ἐμφύσημα τοῦ δεσμεῖν καί λύειν καί ὄχι οὐσίαν τοῖς μαθηταῖς ἐγερθείς ἐκ νεκρῶν

Ἀλλ' ὅταν ἀκούσουν οἱ λατεῖνοι τοῦ Κυρίου λέγοντος πρός τούς μαθητάς μετά τήν ἀνάστασιν: Λάβετε Πνεῦμα Ἅγιον (Ἰωάνν. 20, 22), εὐθύς τρέχουν καί πιάνονται ἀπό τό ῥητόν, ὡσάν ὁ τυφλός ἀπό καμμίαν φράκτην, καί τό κρατοῦν στερεά νά μήν πέσουν, ἀγκαλά καί γνωρίζουν πῶς μοναχοί τους ἐθελοκακοῦντες τυφλώττουσι.

Λατεῖνος: Καί ἐνεφύσησε καί λέγει αὐτοῖς: Λάβετε Πνεῦμα Ἅγιον· ἄν τινων ἀφῆτε τάς ἁμαρτίας, ἀφίενται αὐτοῖς· ἄν τινων κρατῆτε, κεκράτηνται (Ἰωάνν. 20, 22-23). Βλέπεις πῶς λέγει ἐνεφύσησε τό Πνεῦμα; Ἐκπορεύει ἄρα τό Πνεῦμα ὁ Υἱός.

Ὀρθόδοξος: Ἔπειτα, ὦ λῶστοι, τί συμπεραίνετε μέ τό ῥητόν αὐτό; Νά ὁποῦ σέ ἐρωτῶ: Ὁ πάπας σας ἤ ὁ πατριάρχης μας ἤ ἕνας ἁπλοῦς μητροπολίτης χειροτονεῖ ἄλλον ἐπίσκοπον καί διά τῆς χειροτονίας ὁ χειροτονούμενος λαμβάνει τήν χάριν ἐκείνην τήν ἰδίαν ὁποῦ ἔλαβαν οἱ Ἀπόστολοι παρά τοῦ Κυρίου· καί ἄν

τινων ἀφήση τάς ἁμαρτίας, ἀφίενται· καί ἄν τινων κρατήση, κεκράτηνται. Τί ἠμπορεῖς νά εἰπῇς εἰς αὐτό; Δύνασαι νά εἰπῇς πῶς αἱ χεῖρες τοῦ πάπα ἤ τοῦ πατριάρχου ἤ τοῦ μητροπολίτου ἐκπορεύουν τό Πνεῦμα τό Ἅγιον; Καί νά ἐκπορεύουν οἱ ἱεράρχαι τό Πνεῦμα τό Ἅγιον; Καί νά ἔχῃ μυρίους προβολέας, καθώς τό νομίζετε ἐσεῖς; Καί εἰς τήν δόσιν τῆς πνευματικῆς χάριτος τήν ὀνομάζετε πρόβλησιν καί ὕπαρξιν; Ἡμεῖς εἴπαμεν καί λέγομεν ὅτι ὅσα ἐνήργει ὁ Κύριος καθό ἄνθρωπος τά ἐνήργει, διά νά γένῃ τύπος καί ὑπογραμμός εἰς ἡμᾶς. Καί ὅσα ἐνεργεῖ ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ, ὅλα κατά τόν τύπον αὐτοῦ τά ἐνεργεῖ κἄντε βάπτισμα, κἄντε χειροτονίας, κἄντε ἄλλα μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας. Εἰς ὅλα ἔγινε τύπος καί ὑπογραμμός ὁ Κύριος. Καί τό βάπτισμα ἐδέχθη κατά τό ἀνθρώπινον καί τήν χειροτονίαν. Τό μέγα ἀξίωμα τῆς ἱερωσύνης πρῶτος ἐδέξατο. Καί εἰς μέν τόν καιρόν τοῦ βαπτίσματος αὐτοῦ ἐδέχθη καί τήν χειροτονίαν τῆς ἱερωσύνης καί ἔγινεν ἱερεύς. Ἐντεῦθεν ἐπανεπαύθησαν ἐπ' αὐτόν τά ἑπτά πνεύματα ὁποῦ εἶπεν ὁ προφήτης Ἠσαΐας (Ησ. 2, 2). Καί μέ τήν πατρικήν φωνήν καί μέ τήν παρουσίαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἔλαβεν ἐν ταὐτῷ τό βάπτισμα καί τήν χάριν τῆς ἱερωσύνης καί τό χάρισμα τῆς σοφίας καί τῆς συνέσεως εἰς τό διδάσκειν καί τήν χάριν τήν τῶν θαυμάτων. Αὐτά τά ἔλαβεν ὅλα καθό ἄνθρωπος καί οὐ καθό Θεός. Καί αὐτά τά ἐνεργοῦσεν ὅλα οἰκονομικῶς καί τά ἐκατεδέχετο διά τήν ἡμετέραν σωτηρίαν. Καί τήν μέν χάριν τῶν θαυμάτων τήν ἔδωκε καί εἰς τούς μαθητάς αὐτοῦ πρίν τοῦ πάθους, τό ὁποῖον χάρισμα εἶναι ἴδιον τῶν ἱερέων νά τό ἐνεργοῦν. Τήν δέ χάριν τοῦ δεσμεῖν καί λύειν ἁμαρτίας δέν τούς τήν ἔδωκε, διατί εἶναι ἴδιον τῶν ἐπισκόπων καί ὁ Κύριος ἀκόμη χειροτονίαν ἀρχιερέως δέν ἔλαβεν. Ὅταν δέ ἦλθεν ἐπί τό Θαβώριον Ὄρος καί μετεμορφώθη ἔμπροσθεν τῶν μαθητῶν καί ἔλαμψε τό πρόσωπον αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος καί ἡ φωτεινή νεφέλη τούς ἐπεσκίασε καί φωνή τοῦ Πατρός ἐκ τῆς νεφέλης ἠκούσθη· Οὗτός ἐστιν ὁ Υἱός μου ὁ ἀγαπητός ἐν ᾧ ηὐδόκησα (Ματθ. 17, 5), τότε ἔλαβε τήν τελείαν χειροτονίαν ὁ Κύριος ἀπό τοῦ Πατρός ἄνωθεν, καθώς καί πρότερον ἐν τῷ Ἰορδάνῃ, καταβάντος ἐν εἴδει περιστερᾶς, ἐν δέ τῷ ὄρει φανέντος ὡς νεφέλη φωτεινή ἥτις αὐτούς ἐπεσκίασε. Καί οὕτως ἐδέξατο τήν ἀρχιερωσύνην καί ἐχρημάτισε μόνος ἄξιος καί ἀναμάρτητος καί ἄκρος ἀρχιερεύς. Καί τότε ἤρξατο τῶν ὑψηλοτέρων μυστηρίων. Καί πρῶτον ἐνήργησε τήν τοῦ Λαζάρου τριήμερον ἔγερσιν καί τήν τῶν βαΐων νικητικήν καί βασιλικήν ὑπαντήν. Ἔπειτα, χωρῶν πρός τό

ἑκούσιον πάθος, παρέδωκε τοῖς ἱεροῖς αὐτοῦ μαθηταῖς τήν τῶν φρικτῶν μυστηρίων τελετήν καί τήν φρικτήν ἐκείνην διαθήκην. Εἶτα ἐξέδωκεν ἑαυτόν ἐπί τά φρικτά πάθη καί τόν σταυρικόν καί ἑκούσιον θάνατον. Καί διά τοῦ σταυρικοῦ θανάτου συντρίψας τόν πονηρόν καί ἀνθρωποκτόνον Διάβολον καί τά αὐτοῦ στρατεύματα παραδειγματίσας καί θανάτῳ θάνατον θανατώσας καί τόν Ἅδην σκυλεύσας καί τούς νεκρούς ἀναστήσας, τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀνέστη ἐν δόξῃ. Καί τῇ αὐτῇ λαμπρᾷ ἡμέρᾳ, οὔσης ὀψίας, ὤφθη τοῖς μαθηταῖς καί τήν εἰρήνην δούς αὐτοῖς, οὐ μόνον ὡς Θεός ἀλλά καί ὡς ἄκρος, μόνος καί πρῶτος ἀρχιερεύς, ἐνεφύσησεν εἰς αὐτούς καί εἶπε· Λάβετε Πνεῦμα Ἅγιον· ἄν τινων ἀφῆτε τάς ἁμαρτίας, ἀφίενται αὐτοῖς· ἄν τινων κρατῆτε, κεκράτηνται (Ἰωάνν. 20, 23).

Καί τοῦτο τό ἐμφύσημα ὅταν ἀκούουν οἱ λατεῖνοι τό λέγουν ἐκπόρευσιν, μήν ἔχοντες ἄλλην ἀπόδειξιν τῆς κακουργίας τους. Μόνον νά ἀκούσουν Πνεῦμα Ἅγιον, εὐθύς τρέχουν εἰς τήν ὕπαρξιν καί βιάζουν τά ῥητά τῆς Θείας Γραφῆς πρός τήν γνώμην τους. Καί δέν λογιάζουν πῶς, καθό Ἀρχιερεύς, χάριν ἔδωκε τοῖς μαθηταῖς ὁ Κύριος καί ὄχι ὑπόστασιν. Καί οἱ μαθηταί χάριν ἐδέξαντο καί ἐξουσίαν καί οὐχί ὑπόστασιν. Καί ἀνίσως καί ἐδέχθησαν ὑπόστασιν, καθώς φλυαροῦν οἱ λατεῖνοι, ἔγιναν ἄν ὁμόθεοι καί μέ τό Πνεῦμα καί μέ τόν Χριστόν, ἀπό τό ὁποῖον δέν εἶναι ἄλλο ἀσεβέστερον.

Ἀλλά ὅταν ἀκούσῃς, λατεῖνε, τό· Καί ἐτίθουν οἱ μαθηταί τάς χεῖρας ἐπί τούς πιστεύοντας καί ἐλάμβανον Πνεῦμα Ἅγιον (Πράξ. 6, 6), τί λέγεις εἰς αὐτό; Καί αὐτό ὑπόστασιν τό λέγεις; Καί ἐκπορεύεται ἄρα τό Πνεῦμα τό Ἅγιον ἀπό τῶν χειρῶν τῶν Ἀποστόλων; Οἱ μαθηταί ἔχουν ἐξουσίαν νά δίδουν χάριν πνευματικήν, ἤτοι ἐνέργειαν εἰς τούς πιστεύοντας· καί ὁ Χριστός δέν δίδει χάριν, μόνον δίδει ὑπόστασιν; Ἀλλά τί ἀποκρίνονται οἱ πάντα κατά τῆς ἑαυτῶν κεφαλῆς ποιοῦντες λατεῖνοι; Οἱ Ἀπόστολοι, ὡς ἄνθρωποι, ἔδιδαν χάριν οὐκ ἐξ ἑαυτῶν· ὁ δέ Χριστός ἐξ ἑαυτοῦ, ὅτι ἦν Θεός. Μυρίας μαρτυρίας καί ὑποδείγματα ἄν τούς φέρῃς φανεράς καί ἀναντιρρήτους, αὐτοί ὅλας τάς διαστρέφουν καί φέρουν ἄλλας σκοτεινάς καί ἀσαφεῖς, διά νά σέ ἀποστομώσουν.

Καί κάμνουν τό ἴδιον ἐκείνου τοῦ φιλοσόφου ὁποῦ ἦτον εἰς τήν πρώτην σύνοδον ὁποῦ οἱ τριακόσιοι ἐκεῖνοι δεκαοκτώ πατέρες, ὄντες καί φιλόσοφοι καί ἅγιοι, ὅμως δέν ἐδύνονταν νά τόν ἀποστομώσουν, ἕως ὁποῦ ἡ θεία δύναμις τόν ἀποστόμωσε διά μέσου τοῦ ἁπλουστάτου καί εὐλογημένου Σπυρίδωνος.

Τέτοιας λογῆς πάσχουν καί οἱ ἀνατολικοί μέ τούς λατείνους. Ἔχουσι τάς γλώσσας αὐτῶν ἠκονισμένας ὀξείας κατά τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὥσπερ ὑπό τινος δυνάμεως ἐναντίας ἐλαυνόμενοι, καί γίνονται θηρία ἄγρια, ἐάν δέν στήσουν τήν γνώμην τους. Καί ἐάν τούς παραβιάση τινάς εἰς τήν διάλεξιν, πηδῶσι, λυττῶσι. Καί ἐάν τούς βολῆ ὁ τόπος, εὐθύς ὁρμῶσι πρός τόν φόνον καί δέν τό ἔχουν διά τίποτες ἀπαίσιον, μᾶλλον καί ἐπαινετόν, μόνον νά στήσουν τό θέλημά τους. Πρός τοιούτους ἀνιάτως πάσχοντας καί μεμηνότας ποῖος δύναται νά ἐπιχειρισθῆ εἰς διάλεξιν καί γνῶσιν τῆς ἀληθείας; Διατί οἱ λατεῖνοι δέν κάμνουν τάς διαλέξεις τους διά νά εὕρουν τήν ἀλήθειαν, ἀλλά διά νά νικήσουν, νά κερδίσουν τήν γνώμην τους, τό ὁποῖον εἶναι ἴδιον τῶν παλαιῶν αἱρετικῶν. Καί κάλλιον ἔχουν νά ἀποθάνουν καί νά κολασθοῦν αἰωνίως μέ τούς δαίμονας, παρά νά εἰποῦν ὅτι σφάλλουν ἤ ἔσφαλαν ποτέ· καί μάλιστα νά φανοῦν ἀπό τούς Γραικούς, ἤγουν τούς ἀνατολικούς, ἐνδεέστεροι. Ἠξεύρουν καλά καί γνωρίζουν πῶς εἶναι βυθισμένοι — τό γνωρίζουν καί οἱ ἑβραῖοι, ἀκόμη καί οἱ ἐθνικοί καί ὅσοι ἔχουν γνῶσιν — ὅμως ἡ ὑπερηφάνεια καί ἡ πλατεῖα στράτα δέν τούς ἀφήνει νά ἔλθουν εἰς τό φῶς· διά τό ὁποῖον ἔχουν νά κολασθοῦν δεκαπλασίως ἀπό τούς πρίν τῆς συγκαταβάσεως τοῦ Κυρίου ἀσεβεῖς. Διατί ἐκεῖνοι εἰς τό σκότος ἐγεννήθησαν καί εἰς τό σκότος ἀπέθανον. Αὐτοί δέ ὁποῦ γράφω βλέπουν φανερά τόν ἥλιον ὁποῦ λάμπει καί θεληματικῶς κλείουν τά ὀμμάτια διά νά μήν τόν ἰδοῦν· οἱ δέ λατεῖνοι σφάλλουσιν ἀκόμη περισσότερον καί ἀπό τούς ἐθνικούς, διατί λογιάζονται χριστιανοί καί μάλιστα λογιάζουν τοῦ λόγου τους διά σοφούς καί ἐπιστήμονας τῶν Θείων Γραφῶν, καθώς εἶναι καί ἡ ἀλήθεια. Ὅμως ἡ μεγάλη σοφία τούς ἔρριψε καί εἰς μεγάλην ὑψηλοφροσύνην, καί ἡ ὑψηλοφροσύνη τούς ἐγκρέμνισεν εἰς τόν βαθύτατον λάκκον τῆς ἀπωλείας, ὡσάν καί τόν πρῶτον ἄγγελον μέ τόν ὁποῖον μέλλουν νά κολασθοῦν αἰωνίως κατά τά ἔργα τους καί κατά τήν ἀποστασίαν τους.

Ἤξευρε καί τοῦτο· ὅτι τρία ἔθνη ἐφάνησαν ἀνεπίδεκτα μετανοίας ἀπό τήν σωτήριον οἰκονομίαν καί ὕστερα: ἑβραῖοι, λατεῖνοι καί μωαμεθῖται. Διατί ἀπό τόν καιρόν ὁποῦ ἐγεννήθη ὁ Μωάμεθ καί ἀποστάτησε καί ὁ πάπας εἶναι χρόνοι χίλιοι καί περισσότεροι καί καμμία ἐλπίδα μετανοίας εἰς αὐτούς δέν φαίνεται.

Εἴπαμεν πολλά· πῶς τό Πνεῦμα τό Ἅγιον μίαν καί μόνην φοράν ἐκατέβη ὑποστατικῶς εἰς τήν γῆν, τήν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς καί μόνον, καθώς τό βεβαιώ-

νει ὁ Κύριος εἰς τάς μαρτυρίας του μέ τό ἱερόν Εὐαγγέλιον τάς ὁποίας ἐγράψαμεν· καί πῶς ἐκ μόνου τοῦ Πατρός ἐκπορεύεται τό Πνεῦμα τό Ἅγιον καί ὄχι καί ἐκ τοῦ Υἱοῦ. Τώρα κάμνει χρεία νά φέρωμεν καί τίποτες παραδείγματα. Καί ἄν καί οἱ λατεῖνοι δέν τά δέχονται, ὅμως οἱ ἐντυγχάνοντες τῆς τῶν ὀρθοδόξων μερίδος θέλουσι τά ἔχει καμμίαν φοράν εἰς ἀπόκρισιν, ἵνα ποσῶς ἀποστομίζωσιν αὐτούς. Καί πρῶτον λέγομεν τήν γνώμην τῶν λατείνων, τό τί λογῆς φρονοῦσι περί τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἐκ ποίου ὕψους εἰς οἷαν καταφρόνησιν ἐσχάτην κατάγουσι, καίπερ δοκοῦσιν αὐτό τιμᾶν διά τῆς τοιαύτης ὑποβιβάσεως.

οε΄) Περί τῆς γνώμης τῶν λατείνων περί τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος

Λέγουσιν οἱ λατεῖνοι (δέν ἠξεύρω πόθεν ἔλαβον τάς τοιαύτας ἀφορμάς) πῶς τό Πνεῦμα τό Ἅγιον συνίσταται ἐκ δύο ἐρώτων, τοῦ Πατρός καί τοῦ Υἱοῦ. Ὁ γάρ Πατήρ, φασίν, ἐρᾶ τόν Υἱόν καί ἀγαπᾶ ὑπερβολικῶς· ὁ δέ Υἱός ἀγαπᾶ τόν Πατέρα καί ἐρᾶ ὑπερβολικῶς. Καί ἐκ τῶν δύο ἐρώτων γεννᾶται τό Πνεῦμα τό Ἅγιον καί γίνεται τρίτη ὑπόστασις. Καί αὐτή ἡ γνώμη εἶναι βεβαία εἰς τούς λατείνους περί τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, καί πῶς τό Πνεῦμα τό Ἅγιον εἶναι ἔρως καί ἀντέρως Πατρός καί Υἱοῦ.

Ἡμεῖς, σύν Θεῷ, λέγομεν, ὄχι ἀπό συλλογισμούς ἑλληνικούς ἤ καί τοῦ ἡμετέρου νοός ἀναπλάσματα περί τῶν τοιούτων ἀπορρήτων καί ἀκαταλήπτων μυστηρίων, ἀλλά ἀπό παράδειγμα αἰσθητόν καί φανερόν, ἀγκαλά καί μήτε αὐτό δέν δυνάμεθα νά τό καταλάβωμεν καθώς πρέπει, ἀλλ' ἀπό μέρους, ὡς δυνάμεθα.

ος΄) Παράδειγμα τῆς ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας πρός τούς λατείνους ἀπό τήν ἀνθρωπίνην πλάσιν, ὅτι κατ' εἰκόνα Θεοῦ

Εἶναι δέ τό παράδειγμα ἡ ἀνθρώπινος φύσις, αὐτοί ἡμεῖς, διατί ἄλλην εἰκόνα καί παράδειγμα φανερώτατον περί Θεοῦ δέν δύνασαι νά εὕρης ἀπό τήν πλάσιν τοῦ ἀνθρώπου. Διά τοῦτο καί κάποιος σοφός στοχαζόμενος πολλά καλά ἔλεγεν: Εἰ βούλη γνῶναι Θεόν, προλαβών γνῶθι σαυτόν. Διά τοῦτο καί ἡμεῖς, ὄχι ἀπό συλλογισμούς ἀλλά ἀπό παράδειγμα καί εἰκόνα βεβαίαν ἐπί τοῦ αὐτοῦ διά τό δημιουργηθέν, εἰς τό γνῶναι ποσῶς κατά δύναμιν περί τῆς ἀκαταλήπτου καί

παντελῶς ἀνεξερευνήτου καί ἀπροσίτου πάση τῇ κτίσει φύσεως τοῦ Θεοῦ. Λογισμοί γάρ ἀνθρώπου πάντες δειλοί καί ἐπισφαλεῖς αἱ ἐπίνοιαι αὐτῶν.

Καί ἄς εἰποῦμεν τίποτες πρῶτον ἀπό τήν πλάσιν τοῦ ἐκτός ἀνθρώπου· ἔπειτα θέλομεν εἴπει, ἐάν δυνηθῶμεν, καί διά τόν ἔσω ἄνθρωπον. Διατί ὁ ἄνθρωπος δέν εἶναι μόνον κατά τήν ψυχήν εἰκών καί ὁμοίωσις τοῦ Θεοῦ, ἀλλά πολλῷ μᾶλλον καί κατά τό σῶμα, τό ὁποῖον οἱ ἄγγελοι δέν τό ἔχουν. Καί μή σέ φαίνεται παράξενον πῶς τό κορμί τοῦ ἀνθρώπου, τό φθαρτόν καί ἐφάμαρτον καί τοσούτοις περιβεβλημένον πάθεσι, δύναται νά παρθῇ εἰς εἰκόνα τῆς ἀκηράτου καί ἀπαθοῦς καί φρικτῆς φύσεως ἐκείνης. Διατί ἡ ἁμαρτία καί παράβασις τό ἔφεραν εἰς τοιαύτην κατάστασιν. Πρό δέ τῆς παραβάσεως, σκεπόμενον ὑπό τῆς θείας χάριτος, ἦτον πολλά ὡραῖον καί ἔνδοξον. Καί ἐάν δέν τό εἶχεν ὁ Θεός εἰς μεγάλην τιμήν, δέν τό ἔπλαττεν οἰκείαις χερσίν κατ' εἰκόνα αὐτοῦ, μήτε ἤθελε καταδεχθῇ ὁ Υἱός καί Λόγος τοῦ Θεοῦ νά τό λάβη εἰς τήν ὑπόστασίν του, νά τό ἐνδυθῇ καί νά τό κάμη ὁμόθεον καί νά τό ἀνεβάση εἰς τούς οὐρανούς, ὑπεράνω πάσης ἀρχῆς καί ἐξουσίας, καί νά τό καθίση ἐκ δεξιῶν τῆς μεγαλωσύνης. Ὦ τῆς ἀπείρου χρηστότητος τοῦ Θεοῦ τῆς εἰς ἡμᾶς καί ὦ τῆς ἀπείρου ἀγνωμοσύνης ἡμῶν τῆς πρός αὐτόν!

οζ') Παράδειγμα ἀπό τό σῶμα τοῦ ἀνθρώπου περί τοῦ Υἱοῦ καί τοῦ Ἁγίου Πνεύματος

Ἀλλ' ἄς ἰδοῦμεν τί λογῆς λέγεται κατ' εἰκόνα Θεοῦ τό σῶμα τοῦ ἀνθρώπου καί ποῖον μέλος ἤ μέρος φέρει εἰκόνα τοῦ Πατρός καί ποῖα μέλη φέρουν εἰκόνα τοῦ Υἱοῦ καί τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Καί πρῶτον ἐξ ἀνάγκης ἀναντιρρήτως τήν κεφαλήν ἀπό τό τρίχωμα καί ἐπάνω, ἐκεῖ ὁποῦ εἶναι ὁ ἐγκέφαλος καί ἵσταται τό ἡγεμονικόν, φέρει εἰκόνα τοῦ Θεοῦ καί Πατρός. Καί εὐθύς ἀπό τό τρίχωμα καί αὖτου διαιρεῖται εἰς δύο τό σῶμα, εἰς δεξιόν καί ἀριστερόν, εἰκόνες τοῦ Υἱοῦ καί τοῦ Πνεύματος. Καί πρῶτον εἶναι εὐθύς οἱ δύο ὀφθαλμοί, ἰσομεγέθεις καί ἰσοδύναμοι, ἐκ τοῦ ἐγκεφάλου ἐγκρεμάμενοι· δύο μέν ὄντες μίαν δ' ἐνέργειαν ἀποτελοῦντες καί φωτίζοντες ὅλον τό σῶμα. Ἰδού μία εἰκών τοῦ Υἱοῦ καί τοῦ Πνεύματος. Καί πάλιν, ἀπό τόν ἐγκέφαλον ἐξέρχονται, ὡς ἀπό πηγῆς μεγάλης, δύο μεγάλοι ποταμοί, αἱ δύο χεῖρες, ἡ μέν δεξιά ἡ δέ ἀριστερά, μέλη ἀναγκαῖα τοῦ ἀνθρώπου ὁποῦ εἰς ἄλλο κανένα ζῶον δέν εὑρίσκονται. Διατί ὀφθαλμούς

ἔχουν καί τά ἄλλα ζῶα, χεῖρας δέ οὐδαμοῦ· τῶν ὁποίων χειρῶν τάς ἐνεργείας καί τά ἀποτελέσματα ἐάν θελήση τινάς νά τάς μετρήση ὑπερβαίνουν τήν ψάμμον τῆς θαλάσσης· ἀπό τάς ὁποίας εἶναι μία ἐξαίρετος ἡ τέχνη τῶν γραμμάτων. Καί περισσότερον γίνεται ὁ ἄνθρωπος λογικός ἀπό τάς χεῖρας παρά ἀπό τήν γλῶσσαν. Διά τάς χεῖρας λέγεται καί εἶναι ὁ ἄνθρωπος οὐ μόνον λογικός ἀλλά καί δημιουργός, κατ' εἰκόνα τοῦ κτίσαντος ἡμᾶς Θεοῦ. Καί πῶς εἶναι εἰκόνες τοῦ Υἱοῦ καί τοῦ Πνεύματος αἱ χεῖρες, ἄκουσον τήν Θείαν Γραφήν τί λέγει· Αἱ χεῖρες σου ἐποίησάν με καί ἔπλασάν με, λέγει εἰς τόν Ἰώβ (Ἰώβ. 14, 15). Καί ὁ Δαβίδ· Ὄψομαι τούς οὐρανούς, ἔργα τῶν δακτύλων σου (Ψαλ. 8, 4). Καί πάλιν· ἔργα τῶν χειρῶν εἰσιν οἱ οὐρανοί· αὐτοί ἀπολοῦνται, σύ δέ διαμένεις (Ψαλ. 101/102, 26). Καί διά τόν Υἱόν λέγει· Δεξιά Κυρίου ἐποίησε δύναμιν· δεξιά Κυρίου ὕψωσέ με. Καί ἔσωσεν αὐτόν ἡ δεξιά αὐτοῦ καί ὁ βραχίων ὁ ἅγιος αὐτοῦ (Ψαλ. 117/118, 15). Καί πάλιν· Καί τόν βραχιονά σου τόν ὑψηλόν (Ψαλ. 135/136, 12). Δεξιάν λέγει τόν Υἱόν καί βραχίονα τό Πνεῦμα τό Ἅγιον. Καί ἄλλας μαρτυρίας εὑρίσκεις ὁποῦ λέγει χεῖρας τοῦ Πατρός τόν Υἱόν καί τό Πνεῦμα τό Ἅγιον. Καί περισσότερον δέν λέγομεν. Αὖτου δευτέρα εἰκών τοῦ Υἱοῦ καί τοῦ Πνεύματος ἀπό τό σῶμα τοῦ ἀνθρώπου.

Ἄς εἰποῦμεν ἀκόμη καί ἄλλην τρίτην. Τά μέλη τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ὅλα διπλᾶ, κεφαλήν δέ μόνην ἔχει μίαν καί καρδίαν μίαν. Διατί ἡ κεφαλή καί ἡ καρδία εἶναι εἰκόνες τοῦ Θεοῦ καί Πατρός. Καί διά μέν τήν κεφαλήν εἴπαμεν ἀρκούντως, ἄς εἰποῦμεν καί διά τήν καρδίαν. Ἡ καρδία εἶναι μία καί τό στόμα ἕν, ἐκπορεύονται δέ ἐκ τῆς καρδίας ἡ πνοή καί ὁ προφορικός λόγος, εἰκόνες φανεραί τοῦ Υἱοῦ καί τοῦ Πνεύματος. Καί ἀγκαλά καί ἡ πνοή εἶναι ἔξω, ἀπό τόν ἀέρα, ὅμως ἐπέχει τόπον ζωῆς καί χωρίς τήν πνοήν ἀπομένουν νεκρά καί ἡ καρδία καί ὁ λόγος ὁ προφορικός. Αὖτου καί τρίτη εἰκών Πατρός, Υἱοῦ καί Πνεύματος. Ἄκουε καί μαρτυρίαν· Τῷ λόγῳ Κυρίου οἱ οὐρανοί ἐστερεώθησαν καί τῷ πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ πᾶσα ἡ δύναμις αὐτῶν (Ψαλ. 32/ 33, 6).

οη') Καταδρομή κατά λατείνων καί ἔλεγχος τῆς κακουργίας αὐτῶν

Ἔλα τώρα, λατεῖνε, ἐγνώρισες καλά αὐτά ὁποῦ εἴπαμεν, ἀνίσως καί εἶναι κανένας τρόπος ἤ κανένα σημάδι νά δυνηθῇς νά ἀποδείξης πῶς ἐκπορεύει ὁ δεξιός ὀφθαλμός τόν ἀριστερόν. Οὐδαμῶς! Ἄνωθεν ἐκ τοῦ ἐγκεφάλου κρέμο-

ται καί οἱ δύο χωριστά, ἔχοντες τήν ῥῖνα εἰς τό μέσον ὡσάν τεῖχος ὁποῦ τούς χωρίζει. Ἠ ἀνίσως δύνασαι νά παραστήσης τάς χεῖρας πῶς ἐκπορεύει ἡ δεξιά τήν ἀριστεράν. Οὐδαμῶς! Βλέπε φανερά πῶς προέρχονται ἐκ τῆς κεφαλῆς, καί ἐκ τῆς ῥίζης κεχωρισμένα, ὥσπερ ποταμοί, ὁ μέν πρός δεξιά νεύων ὁ δέ πρός τά ἀριστερά ῥέων, καί ἔχουσι τό στῆθος ὥσπερ μέγα διάφραγμα. Κάτω δέ εἰς τάς παλάμας καί εἰς τούς δακτύλους ἑνούμεναι, ποιοῦσι τάς ποικίλας ἐνεργείας τῶν τεχνῶν, καί πάλιν καθ' ἑαυτάς ὑποχωροῦσαι. Δύνασαι νά εἰπῆς πῶς κάτω ἀπό τάς παλάμας ἐκπορεύει ἡ δεξιά τήν ἀριστεράν καί νά κολλήσουν αἱ δύο νά γενοῦν μία; Ἄθλιος καί ταλαίπωρος εἶναι ἐκεῖνος ὁ ἄνθρωπος ὁποῦ ἔχει τέτοια χέρια! Ἐκεῖνος εἶναι τέρας καί ὄχι ἄνθρωπος, ἄξιος γελώτων, μᾶλλον δέ θρήνων! Ὅμως ἐσεῖς οἱ λατεῖνοι ἔτζη σᾶς ἄρεσε καί τέτοιας λογῆς ἀναπλάσατε τόν Θεόν σας!

Ἄς ἰδοῦμεν καί διά τήν καρδίαν μετά τῶν αὐτῆς. Δύνασαι καί αὐτοῦ νά εἰπῆς πῶς ὁ λόγος ὁ προφορικός ἐκπορεύει τήν πνοήν; Οὐδαμῶς! Μάλιστα ὁ λόγος εἶναι ἐπιδεής τῆς πνοῆς, διατί χωρίς τήν πνοήν λόγος προφορικός οὐ συνίσταται. Στοχάζεσαι καλά ἀπό φανερόν παράδειγμα καί εἰκόνα πῶς δέν εἶναι κανένα σημεῖον, ἤ πολύ ἤ ὀλίγον, νά δείχνη διά τήν ἐκπόρευσιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος πῶς νά ἐκπορεύεται καί ἐκ τοῦ Υἱοῦ ἀλλά μόνον παρά τοῦ Πατρός. Ἐδῶ δέν χρειάζονται οὔτε συλλογισμοί οὔτε παραλογισμοί οὔτε ἄλλαι ὑπόνοιαι, ἔστοντας ὁποῦ εἶναι ἕνα ὑποκείμενον αἰσθητόν καί φανερόν, πλασθέν ὑπό τοῦ Θεοῦ κατ' εἰκόνα αὐτοῦ διά νά δείχνη αὐτοῦ τά ἰδιώματα. Καί ὅποιος θέλει νά ἐθελοκακῇ ἰδιοθελήτως καί νά φρονῇ ἤ νά δογματίζη ἄλλα, νά ἀρνῆται τάς Θείας Γραφάς καί τά φανερά ὑποδείγματα, ἐκεῖνος εἶναι μιμητής τοῦ πρώτου ἀποστάτου ὁ ὁποῖος τά ἠξεύρει καί τά γνωρίζει ὅλα τά μυστήρια τῆς πίστεώς μας καλλίτερα ἀπό ἡμᾶς. Καί τόν Θεόν γνωρίζει καλλίτερα ἀπό ἡμᾶς καί τόν φρίττει, καί πρῶτος τό ὄνομα τοῦ Θεοῦ αὐτός τό ἀνήγγειλε τοῦ Ἀδάμ εἰς τόν Παράδεισον (Γεν. 3, 1-5), διατί εἶναι ἔμπειρος τῆς Θείας Γραφῆς καλλίτερα ἀπό ἡμᾶς. Καί πάλιν εἰς τήν ἔνσαρκον οἰκονομίαν τοῦ Κυρίου, αὐτός τόν ἐμαρτύρησεν Υἱόν Θεοῦ λέγων· Τί ἐμοί καί σοί Ἰησοῦ Ναζαρηνέ; Οἴδαμεν τίς εἶ· ὁ Υἱός τοῦ Θεοῦ (Ματθ. 8, 22)· τόν ὁποῖον μιμοῦνται σήμερον οἱ ἀρνηταί τῆς ἀληθείας λατεῖνοι, οἱ ὁποῖοι γνωρίζουν καλά καί ὑπό τῶν Θείων Γραφῶν ἐλαυνόμενοι καί ὑπό τῶν ἀνατολικῶν χριστιανῶν ἐλεγχόμενοι. Ἀλλ' αὐτοί μᾶλλον καί μᾶλλον

σκληρύνονται ἐπαιρόμενοι εἰς τήν μάταιαν σοφίαν καί εἰς τήν κοσμικήν φαντασίαν καί δόξαν ὡσάν καί τούς ἐθνικούς. Καί ἀρνοῦνται τήν πτωχείαν τοῦ Ἰησοῦ καί τούς ὑπέρ αὐτοῦ ὀνειδισμούς τούς ὁποίους ὑποφέρουν οἱ τῆς ἀνατολικῆς, καθολικῆς καί ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας υἱοί μέχρι θανάτου· καί κάλλιον ἔχουν τήν μέχρι θανάτου ὑπέρ Χριστοῦ κακουχίαν μετά τῶν φανερῶς ἀσεβούντων ἤ πρόσκαιρον ἔχειν ἁμαρτίας ἀπόλαυσιν μετά τῶν λεγόντων ἐν τῷ φανερῷ ἑαυτούς εἶναι χριστιανούς, ἐν δέ τῷ κρυπτῷ ὄντας χείρους τῶν ἀσεβῶν. Θεόν γάρ ὁμολογοῦσιν εἰδέναι, τοῖς δέ δόγμασι καί ἔργοις ἀρνοῦνται, διά τά ὁποῖα θέλομεν εἰπῆ καί ὕστερον.

Ὅμως καί ἐπειδή εἴπαμεν ὀλίγα περί τοῦ ἐκτός ἀνθρώπου διά τήν ὑπόθεσιν τῆς προόδου τοῦ Παναγίου Πνεύματος, ἄς εἰποῦμεν τίποτες καί περί τοῦ ἔσω ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος εἶναι κυριωτέρα εἰκών τοῦ Θεοῦ· οὐ μόνον δέ εἰκών ἀλλά καί καθομοίωσις, καί κατά τήν οὐσίαν καί κατά τάς ἰδιότητας καί κατά τάς ἀρετάς. Διότι ὅσα ἔχει ὁ Θεός κατά φύσιν, τά ἔδωκε τοῦ ἀνθρώπου νά τά ἔχη κατά χάριν. Διατί καθώς εἶναι ὁ Θεός ἄϋλος, ἀθάνατος, ἀΐδιος, ἄφραστος, ἀκατάληπτος καί τά ἄλλα ὅσα ἔχει κατά φύσιν, τά ἔχει καί ὁ ἄνθρωπος κατά χάριν. Καί ἀγκαλά καί ἔξω τῆς ἡμετέρας ἰδιωτείας τό ἐπιχείρημα, ὅμως, θαρροῦντες εἰς τήν δύναμιν τοῦ τούς τυφλούς ὁδηγοῦντος, λέγομεν ὀλίγα καί ἄς μᾶς συγχωρήσουν οἱ εἰδήμονες, ἐπειδή καί αὐτοί βαρύνονται νά γράψουν.

οθ΄) Περί τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου ὅτι ἐστίν καθολικωτέρα καί φανερωτέρα εἰκών τοῦ τρισυποστάτου Θεοῦ

Ἡ ψυχή τοῦ ἀνθρώπου εἶναι, καθώς εἴπαμεν, ἄϋλος, ἁπλῆ, νοερά, ἀθάνατος καί τά ἄλλα ὅσα ἔχει κατά χάριν, καθ' ὁμοίωσιν Θεοῦ. Ἔστι δέ τῆς ψυχῆς ἐξαίρετον καί ἡγεμονικόν, ὡς ἡ κεφαλή τῷ σώματι, νοῦς. Ὁ δέ νοῦς διαιρεῖται εἰς τρία: νοῦς, λόγος καί πνεῦμα. Καί ὁ μέν νοῦς εἶναι ὡσάν θεμέλιον καί ῥίζα τοῦ λόγου καί τοῦ πνεύματος.

π΄) Περί τοῦ λόγου τοῦ ἀνθρωπίνου νοός

Καί ὁ μέν λόγος λέγεται καί εἶναι μία δύναμις τοῦ νοός, στερεά καί συστατική, ὁποῦ ἄν λείψη ὁ λόγος ἀπό τόν νοῦν, ἔλειψε καί ὁ νοῦς. Διατί νοῦς χωρίς λόγον ποτέ οὐ συνίσταται. Παράδειγμα φανερόν καί στερεόν ἀπό τά ζῶα. Διατί

ὅσα ζῶα ἔχουν λόγον, ἔχουν καί νοῦν, ὡσάν οἱ ἄγγελοι καί οἱ ἄνθρωποι. Ὅσα δέ ζῶα δέν ἔχουν λόγον, δέν ἔχουν μήτε νοῦν. Ἀκόμη βλέπομεν καί ἀρτίτοκα βρέφη ὁποῦ, ὅσον καιρόν δέν ὁμιλοῦν, φαίνονται πῶς δέν ἔχουν μήτε νοῦν, ἀγκαλά δυνάμει τά ἔχουν καί τά δύο, τά ὁποῖα φανερώνονται εἰς τόν καιρόν τους. Ὁμοίως καί τό πνεῦμα.

πα΄) Περί τοῦ πνεύματος τοῦ ἀνθρωπίνου νοός

Λέγεται καί εἶναι ζωή τοῦ νοός καί εἶναι μία δύναμις κραταιά καί συστατική τοῦ νοός, ὁποῦ ἄν τοῦ πάρῃς τήν ζωήν, ἐπῆρες καί τό εἶναι του καί ἀπόμεινε νεκρός καί ὁ νοῦς καί ὁ λόγος· καί εἰς τόσον ὁποῦ τά τρία αὐτά εἶναι ἰσοδύναμα καί συνάναρχα καί συνεκτικά ἀλλήλων· καί ἐάν λείψῃ τό ἕνα, εὐθύς ἔλειψαν καί τά δύο· ἐάν πάρῃς τόν λόγον, εὐθύς ἔλειψε καί ὁ νοῦς καί ἡ ζωή, ἤγουν τό πνεῦμα· ἐάν πάρῃς τήν ζωήν, ἤγουν τό πνεῦμα, εὐθύς ἔλειψε καί ὁ νοῦς καί ὁ λόγος· ἐάν πάρῃς τόν νοῦν, ἔλειψεν εὐθύς καί ὁ λόγος καί ἡ ζωή. Τέτοιας λογῆς εἶναι ἰσοδύναμα καί συστατικά ἀλλήλων, ὁποῦ ἡ ζημία τοῦ ἑνός εἶναι ζημία τῶν τριῶν καί ἡ ἀτιμία τοῦ ἑνός εἶναι ἀτιμία τῶν τριῶν καί ἡ λῆψις τοῦ ἑνός εἶναι λῆψις τῶν τριῶν. Καί δέν μπορεῖς νά εἰπῇς πῶς ἦτον καμμίαν φοράν νοῦς χωρίς λόγον καί χωρίς ζωήν· ἀλλ' ἅμα νοῦς, ἅμα λόγος, ἅμα ζωή. Διατί οὐδένας ζῇ χωρίς ζωήν.

Καί τέτοιας λογῆς λογίασε καί περί Θεοῦ καί τῶν τριῶν ὑποστάσεων τῆς μιᾶς θεότητος. Καί δέν εὑρίσκεις ἄλλο παράδειγμα οἰκειότερον καί συγγενέστερον νά καταλάβῃς τήν μακαρίαν ἐκείνην καί ἀκατάληπτον μεγαλειότητα τοῦ Θεοῦ. Καί ὄχι τήν μεγαλειότητα ἀλλά τάς ἰδιότητας, καί μάλιστα οἰκειότερα καί κυριώτερα καί βεβαιώτερα καί καθολικώτερα εἶναι εἰς τάς τρεῖς ὑποστάσεις τῆς μακαρίας Τριάδος. Διατί ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου, ἄν καί διαιρεῖται εἰς τρία, ὅμως εἶναι μία ὑπόστασις. Ἡ δέ μακαρία θεότης διαιρεῖται εἰς τρεῖς ὑποστάσεις τελείας, ἰσομεγέθεις, ἰσοδυνάμους, ὁμοτίμους, καί δέν ἠμπορεῖς νά εἰπῇς πῶς εἶναι καμμία ὑπόστασις ἀπό τάς τρεῖς ὑψηλοτέρα ἤ μεγαλυτέρα ἀπό τάς ἄλλας, ἤ πῶς εἶναι καμμία χαμηλοτέρα καί μικροτέρα ἀπό τάς ἄλλας, ἤ πολύ ἤ ὀλίγον ἕως ἑνός ἀτόμου. Καί ἄν καί φαίνεται πῶς ὁ Πατήρ εἶναι μεγαλύτερος κατά τήν τάξιν, μέ τό νά εἶναι ἡ αἰτία Υἱοῦ καί Πνεύματος, ὅμως κατά τό μέγεθος καί τήν δύναμιν καί τό ἄναρχον κατά τήν χρονικήν ἀρχήν ἴσαι ἐξ ἴσου εἰσίν αἱ τρεῖς ὑποστάσεις τοῦ ἑνός Θεοῦ.

Καί τέτοιας λογῆς φρονοῦμεν καί λέγομεν, μάλιστα φρονεῖ ἡ ἀνατολική, καθολική καί ἀποστολική Ἐκκλησία περί τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Καί τό λέγομεν δύναμιν κραταιάν καί συστατικήν τοῦ Πατρός· καί τό λέγομεν ζωήν τοῦ Πατρός, ἐκπορευόμενον ἐκ μόνου τοῦ Πατρός. Οἱ δέ Λατεῖνοι τό λέγουν ἀγάπην Πατρός πρός Υἱόν καί Υἱοῦ πρός Πατέρα· καί ὄχι ἁπλῶς ἀγάπην ἀλλ' ἔρωτα, ὁποῦ εἶναι καρπός τῆς ἀγάπης. Καί ἰδές ὁποῦ τό ἐκατέβασαν ἀπό τόν οὐρανόν εἰς τήν γῆν. Ἡμεῖς τόν Πατέρα τόν λέγομεν ῥίζαν, τόν δέ Υἱόν καί τό Πνεῦμα τούς λέγομεν βλαστούς καί δένδρα μεγάλα ἰσομήκη καί ἰσομεγέθη. Τήν δέ σοφίαν, τήν ἀλήθειαν, τήν ἀγάπην, τήν δικαιοσύνην, τήν ἀγαθωσύνην καί τάς ἄλλας ἀρετάς, δέν εἶναι δυνάμεις φυσικαί τοῦ Πατρός, καθώς εἶναι ὁ Υἱός καί τό Πνεῦμα τό Ἅγιον, ἀλλά εἶναι ἐνέργειαι φυσικαί τῶν τριῶν ὑποστάσεων, ἀπό τάς ὁποίας ἐνεργείας εἶναι μία καί ἡ ἀγάπη, ὡσάν νά εἰπῇς κλάδος τοῦ δένδρου καί ὁ ἔρως εἶναι καρπός τοῦ δένδρου, τό ὁποῖον εἶναι τρίτος βαθμός. Καί τό ἐκατέβασαν ἀπό τήν τάξιν του καί ἀπό τήν ἀξίαν του τρία μεγάλα σκαλώνια. Καί ἀπό δύναμιν φυσικήν τοῦ Πατρός ἀθέλητον καί ἀπροαίρετον, οἱ λατεῖνοι τό λέγουν ἐνέργειαν Πατρός καί Υἱοῦ θελητικήν καί προαιρετικήν. Καί τόν δεσπότην τόν κάμνουν δοῦλον. Καί δογματίζουν δύο ἀρχάς εἰς τήν θεότητα καί ἀπό μοναρχίαν ὁποῦ πιστεύομεν γίνεται δυαρχία, καί ἀπό τοῦτο ἀκολουθεῖ ἡ πολυαρχία τῶν παλαιῶν ἑλλήνων.

Τέτοιας λογῆς εἶναι ἡ προσθήκη τῶν λατείνων καί τόσην ζημίαν προξενεῖ εἰς τήν θεολογίαν καί εἰς τήν ὑπόστασιν τοῦ Παναγίου Πνεύματος. Καί διά νά γνωρίσῃς καλλίτερα, σοί λέγω καί παράδειγμα· πῶς τέτοιας λογῆς εἶναι τό πρᾶγμα, ὡσάν νά κατεβάσῃς τό λεοντάρι ἀπό τήν τιμήν του καί ἀπό τήν δύναμίν του, νά τό κάμῃς λαγῳόν ἤ νά κάμῃς τόν ἀετόν κολοιόν ἤ κορυδαλλόν· τέτοιας λογῆς εἶναι ἡ ἀτιμία ὁποῦ ἔκαμαν εἰς τό ἀξίωμα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος οἱ λατεῖνοι. Ἔπειτα λέγουν ὅτι δέν βλάπτει τόσον· καί τί κάμνει χρεία νά εἰποῦμεν ἐκ τοῦ Πατρός· καί τί κάμνει χρεία νά μήν εἰποῦμεν· ἀλλά νά εἰποῦμεν καί ἐκ τοῦ Υἱοῦ! Ἡμεῖς τό λέγομεν δύναμιν τοῦ Πατρός τό Πνεῦμα τό Ἅγιον καί αὐτοί τό λέγουν ἐνέργειαν Πατρός καί Υἱοῦ θελητικήν καί προαιρετικήν, γινομένην δυνάμει καί ἀπογινομένην. Διότι ὁ ἐρῶν ἐρᾷ ὅταν βούλεται, καί ὁπότε βούλεται δέν ἐρᾷ. Ἀπό τό ὁποῖον φαίνεται, καθώς ληροῦσιν οἱ λατεῖνοι, πῶς εἶναι τό Πνεῦμα τό Ἅγιον καταδεέστερον καί δοῦλον καί ὑποχείριον Πατρί καί Υἱῷ· καί οὐ κύριον,

οὐδέ αὐτοθέλητον, ἀλλά κείμενον εἰς τήν ἐξουσίαν τῶν ἐνεργούντων αὐτό ὁπόταν βούλωνται. Ἀπό τό ὁποῖον δέν εἶναι μεγαλύτερον ἀσέβημα.

Λογιάζω πῶς νά εἶναι καί ἀπό Μακεδονίου τήν αἵρεσιν χειρότερον. Διατί ἐκεῖνος, ἄν καί τό ἔλεγε κτίσμα τοῦ Υἱοῦ, ἀλλά κἄν τό ἔδιδεν ὑπόστασιν παντοτεινήν ὡσάν τά Χερουβείμ καί ὡσάν τόν ἀρχάγγελον Μιχαήλ, ὁποῦ, ἐάν καί εἶναι κτιστοί, ὅμως εἶναι κατά χάριν ἀθάνατοι καί ἀναλλοίωτοι. Τό δέ Πνεῦμα, καθώς ληροῦσιν οἱ λατεῖνοι, εἶναι πρᾶγμα οὐδέτερον, ἐκ μέν τῆς θείας φύσεως ἔχον τήν ὕπαρξιν, ἐνέργειαν δ' οὔ, δυνάμει γινόμενον καί ἀπογινόμενον, καθώς προαιροῦνται οἱ ἐνεργοῦντες αὐτό. Καί κατά μέν τόν καιρόν ὁποῦ ἐνεργεῖται εἶναι τριάς ὁ Θεός, κατά δέ τόν καιρόν ὁποῦ δέν ἐνεργεῖται ὁ ἔρως καί ἡ ἀγάπη οἴχεται εἰς τό μηδέν τό Πνεῦμα καί ἀπομένει δυάς ἡ τριάς, ἕως πάλιν νά ἐνεργήσουν τόν ἔρωτα, νά ξαναφανῇ πάλιν ὡς ἐξ Ἅδου ἐξανιστάμενον τό Πνεῦμα τό Ἅγιον, ἡ τρίτη ὑπόστασις.

Ὢ τῆς ἐμβροντησίας! Ὢ τοῦ πονηροῦ καί ἀπρονοήτου βόθρου! Ὢ τῆς σκολιᾶς ἐπινοίας τοῦ Πονηροῦ! Πῶς εἰς ἕνα μικρόν ῥῆμα τῆς μιαρᾶς αὐτῆς προσθήκης ἔκρυψε τόσην κακίαν καί ἔφερεν εἰς ἔσχατον ὄλεθρον καί ἀγανάκτησιν καί ἐγκατάλειψιν Θεοῦ ὅλην τήν οἰκουμένην, καί μάλιστα ἐκείνους τούς ταύτην ἐπινοήσαντας καί διακρατοῦντας καί μεταχειριζομένους αὐτήν καί διαυθεντεύοντας. Οἱ ὁποῖοι μετά τῶν κυριοκτόνων ἀναμφιβόλως καταδικασθήσονται καί χεῖρον ἐκείνων. Ἐκεῖνοι γάρ ἄνθρωπον ἔβλεπον καί ἄνθρωπον ἐτάνυον ἐν τῷ σταυρῷ· οὗτοι δέ Θεόν ὑπό πάσης τῆς Θείας Γραφῆς κηρυττόμενον, ὁμοούσιον Πατρί καί Υἱῷ, ἰσομεγέθη, ἰσοδύναμον, ἰσότιμον, συνάναρχον καί συναΐδιον, ἕνα τῆς ὑπερουσίου Τριάδος· καί μάλιστα ὑπ' αὐτοῦ τοῦ σαρκωθέντος Θεοῦ Λόγου ἐκθειαζόμενον καί κηρυττόμενον ὡς ἐστί Θεός ὁμοούσιος αὐτῷ καί τῷ Πατρί τό Πνεῦμα τό Ἅγιον κατ' οὐδέν ὑστερίζον εἰς πάντα τά θεοπρεπῆ καί ἀναφανδόν λέγοντος· Ὅστις βλασφημήσει εἰς τόν υἱόν τοῦ ἀνθρώπου, ἀφεθήσεται αὐτῷ, ὅστις δέ βλασφημήσει εἰς τό Πνεῦμα τό Ἅγιον οὐκ ἀφεθήσεται αὐτῷ οὔτε ἐν τῷ νῦν αἰῶνι οὔτε ἐν τῷ μέλλοντι (Ματθ. 12, 32). Καί μή μοί λέγετε ὅτι διά τούς βλασφημοῦντας εἰς τό ἀνθρώπινον τοῦ Κυρίου, διά τούτους εἶπεν ὁ Κύριος τά τοιαῦτα. Ἀλλά προβλέποντας φανερά τήν ἀνταρσίαν τῶν εἰς τό Ἅγιον Πνεῦμα μελλόντων λυττᾶν πνευματομάχων, τῶν παλαιῶν ἐκείνων μακεδονιακῶν καί μάλιστα τῶν νῦν ἐπεμβαινόντων ἀμετανοήτων λατείνων, προέλεγε καί προησφαλίζετο, καί λόγῳ

καί ἔργῳ μαρτυρῶν καί βεβαιῶν ὅτι ὁ Παράκλητος ἐστίν αὐτῷ τῷ Υἱῷ ὁμοούσιος, ὁμοφυής, ἰσομεγέθης, ἰσοδύναμος, ὁμότιμος, δύναμις τοῦ Πατρός συνάναρχος, συναΐδιος, ζωή τοῦ Πατρός καί τοῦ Υἱοῦ, κύριον καί αὐτεξούσιον καί οὐ δοῦλον καί ὑποκείμενον τῷ Πατρί καί τῷ Υἱῷ ὡς ὑποδεέστερον, καθώς φρονοῦσιν οἱ λατεῖνοι κακῶς καί ἀθέως. Καί ἐκεῖνο δι' οὗ ἔχουσι τό εἶναι καί τό ζῆν, δι' οὗ ἡγιάσθησαν διά τοῦ ἁγίου βαπτίσματος, δι' οὗ ἐλυτρώθησαν εἰς ἡμέραν ἀναγεννήσεως, δι' οὗ ἐλπίζουσιν ἀναστῆναι ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ καί ἀνακαινισθῆναι καί τῆς ἐλπιζομένης τυχεῖν μακαρίας βιοτῆς, ἐξαποστελεῖς, γάρ φησίν, τό Πνεῦμα σου καί κτισθήσονται καί ἀνακαινιεῖς τό πρόσωπον τῆς γῆς (Ψαλ. 103/104, 30). Τοῦτον δι' οὗ ζῶσι καί κινοῦνται καί εἰσί, τοῦτον οὐ παύονται βλασφημεῖν καί κατασμικρύνειν διά τῆς ἐπαράτου καί δαιμονιώδους αὐτῶν προσθήκης οἱ τά πάντα κάκιστοι καί τοῦ ἐν Τριάδι ἑνός Θεοῦ ἀποστάται λατεῖνοι.

Διά τοῦτο δικαίως ἐγκατελείφθησαν καί τῆς αὐτοῦ χάριτος τελείως ἐγυμνώθησαν, καθώς τό ἔπαθον καί οἱ σταυρωταί τοῦ Κυρίου. Καί μόνον τούς ἀπέμεινεν ἡ ματαία δόξα τοῦ κόσμου, τήν ὁποίαν ἔχει συνήθειαν ὁ Κοσμοκράτωρ νά τήν δίδῃ ἐκείνων ὁποῦ τόν προσκυνοῦν, καθώς ἔλεγε ποτέ καί τοῦ Κυρίου· Πάντα σοι ταῦτα δώσω, ἐάν πεσών προσκυνήσῃς μοι, ὅτι ἐμοί δέδονται (Ματθ. 4, 9). Ἄς παύσουν γοῦν καί ἄς μήν καυχῶνται εἰς τά τοῦ κόσμου καί τά τοῦ Κοσμοκράτορος, ὡσάν καί τούς ἐθνικούς. Ἀλλά ἐάν ἔχουν καμμίαν χάριν Θεοῦ ὁποῦ νά βλέπῃ διά τόν μέλλοντα αἰῶνα, εἰς ἐκεῖνο ἄς καυχηθοῦν. Ὁ γάρ καυχώμενος, ἐν Κυρίῳ καυχάσθω, (Α΄ Κορ. 1, 31) καί μή ἐν πλούτῳ καί τῇ σοφίᾳ καί τῇ δυνάμει (Ἱερ. 9, 22-23). Εἰς αὐτά ἄς καυχῶνται οἱ ἐθνικοί καί οἱ ἑβραῖοι. Τῶν δέ ἀληθινῶν χριστιανῶν εἶναι νά καυχῶνται ἐν τῷ πιστεύειν ὀρθῶς τῷ Κυρίῳ καί ποιεῖν κρῖμα καί δικαιοσύνην καί πάσχειν ὑπέρ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ, ἵνα καί συνδοξασθῇ αὐτῷ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ φοβερᾷ τῆς ἀνταποδόσεως· ὅταν δέν δύναται νά βοηθήσῃ οὔτε πλοῦτος οὔτε σοφία, οὐ δύναμις, οὐ δόξα κοσμική ὁποῦ λύεται ὡσάν καπνός καί ὡσάν ὄνειρον ἀφανίζεται.

πβ΄) Ὅτι ἡ προσθήκη τῶν λατείνων ἀποβλέπει εἰς τήν μιαράν θεογονίαν τῶν παλαιῶν Ἑλλήνων

Τέτοιας λογῆς, καθώς εἴπαμεν, φρονοῦσιν οἱ λατεῖνοι διά τήν ἐκπόρευσιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Καί ἀπ' ἐκεῖ ὁποῦ εἶναι ἰσοδύναμον, ἰσομέγεθες, ἰσότιμον,

ὁμοούσιον, συνάναρχον, συναΐδιον καί δύναμις συστατική καί ζωή τοῦ Πατρός, αὐτοί τό σμικρύνουν καί τό λέγουν ἐνέργειαν καί ἐκ Πατρός καί Υἱοῦ ἀγάπης καί ἀμοιβαίων ἐρώτων ἐκπορευόμενον καί συνιστάμενον, θελητικῶν καί προαιρετικῶν. Τό ὁποῖον εἶναι ὄχι μόνον βλάσφημον καί ὀλέθριον, ἀλλά, καθώς φαίνεται τό ἀποτέλεσμα τοῦ ἐννοήματος, εἶναι καί παντελῶς ἀνάρμοστον νά περιάπτωσι τῇ μακαρίᾳ καί ἀμιάντῳ καί ἀκηράτῳ φύσει τῆς μακαρίας καί ἀπαθοῦς θεότητος καί νά λέγουν ὅτι ἐξ ἀγάπης Πατρός καί Υἱοῦ καί ἀμοιβαίων ἐρώτων συνίσταται. Τοῦτο εἶναι ἴδιον τῆς ἐμπαθοῦς καί ῥευστῆς καί ἐφαμάρτου κτηνώδους φύσεως, τῆς ἀνθρωπίνης. Τό γάρ ἐξ ἀγάπης καί ἐρώτων ἀμοιβαίων, θελητικῶν καί προαιρετικῶν τικτόμενον τί εἶναι; Εἶναι ἄλλο παρά τό ἐξ Ἀδάμ καί Εὔας καί Κάϊν, ἤ καί ἐκ Διός καί Ἥρας ἤ Λητοῦς καί Ἀπόλλωνος ἤ ἕτερον θεόν Δαναῶν καί λεληθότως καί κρυφίως;

Ὡς φαίνεται, οἱ λατεῖνοι ἔσμιξαν τήν θεολογίαν τους μέ τήν θεογονίαν τῶν παλαιῶν εἰδωλολατρῶν ἑλλήνων, Ὁμήρου, Ἡσιόδου, Διοδώρου καί τῶν λοιπῶν θεοστυγῶν ποιητῶν. Τοιαῦτα γάρ τά βαθέα τοῦ Σατανᾶ, τό ἐν σχήματι θεολογίας παρεισάγειν τά ἑαυτοῦ ὀλέθρια δόγματα καί μιγνύειν τῷ καθαρῷ σίτῳ τά ζιζάνια, τῷ χρυσῷ τόν βόρβορον.

Καί δικαίως τό ἔπαθον αὐτό οἱ λατεῖνοι. Διατί μίαν φοράν ὁποῦ ἀθέτησαν πρῶτον τήν θεολογίαν τοῦ Κυρίου ὁποῦ κράζει φανερά πῶς τό Πνεῦμα ἐκπορεύεται ἐκ μόνου τοῦ Πατρός, καί δεύτερον ἀθέτησαν τήν θεολογίαν τῶν Ἀποστόλων καί τῶν μετ' αὐτούς ἰσαποστόλων ἁγίων πατέρων καί πάντων τῶν ἁγίων συνόδων, τί ἄλλο τούς λείπεται παρά νά δράμουν λεληθότως εἰς τήν παλαιάν εἰδωλολατρείαν; Διατί καί ὁ Μωάμεθ ἐν σχήματι θεολογίας τήν σελήνην, ἤτοι τήν Ἄρτεμιν, τοῖς ὑπ' αὐτοῦ διδασκομένοις προσκυνεῖν ἐνομοθέτησεν. Τί ξένον καί τοῖς λατείνοις λεληθότως σεβασθῆναι τόν Φοῖβον ἤ ἄλλον τινά τοιοῦτον ἐξ ἐρώτων ἀμοιβαίων συνιστάμενον, προαιρετικῶν καί θελητικῶν; Καί δέν θέλουν δυνηθῇ νά φύγουν τήν κατηγορίαν αὐτήν ὑπό τῶν ποσῶς ἐχόντων μερικήν διάκρισιν, κἄν διαρραγῶσιν. Ὡς φαίνεται, ὁ αἱρεσιάρχης τους ἀπό τοῦ λόγου του ἐπῆρεν ὑπόδειγμα ἤ ἀπό τόν Ἡσίοδον καί ἐπενόησε τοιαύτην θεογονίαν. Μά καί ταιριάζει: Ἀδάμ ὁ Πατήρ, Εὔα ὁ Υἱός, Σήθ τό Πνεῦμα τό Ἅγιον! Καί κατά τοῦτον τόν τρόπον γίνεται πόρρω μέν τοῦ Πατρός τό Πνεῦμα, ἐγγύς δέ τοῦ Υἱοῦ. Καί ὁμολογοῦσι πῶς ἡ ῥίζα, ὁ Πατήρ, ἕνα καί μόνον βλαστόν φέρει, τόν Υἱόν· τό

δέ Πνεῦμα τό Ἅγιον τό λέγουν κλάδον καί καρπόν τοῦ Υἱοῦ, ἅτινα συμβαίνουσι τῇ θεογονίᾳ τῶν ἑλλήνων, τῇ δ' ἡμετέρᾳ, ἤγουν τῇ τῆς ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας θεολογίᾳ, ἀπεναντίας.

πγ΄) Γνώμη τῆς ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας

Ἡ γάρ ἀνατολική Ἐκκλησία θεολογεῖ, καθώς ἐδιδάχθη ὑπό τοῦ Κυρίου καί τῶν αὐτοῦ Ἀποστόλων καί τῶν αὐτῶν διαδόχων ἰσαποστόλων καί διδασκάλων ἁγίων πατέρων. Καί θεολογεῖ τήν ἀπαθῆ γέννησιν τοῦ Νοός· πῶς ὁ Νοῦς γεννᾶται ἐκ μηδενός καί ἐστίν ἀναίτιος καί ἀγέννητος· ὁ δέ Υἱός γεννᾶται ἐκ τοῦ Νοός ἀμέσως καί ἐστίν ἐγγύς τοῦ Πατρός, ἤγουν τοῦ Νοός, πόρρω δέ τοῦ Πνεύματος· τό δέ Πνεῦμα, καί αὐτό ἐκπορεύεται ἐκ τοῦ Νοός ἀμέσως καί ἀμεσιτεύτως καί ἐστίν ἐγγύς τοῦ Νοός καί προβολέως αὐτοῦ, πόρρω δέ τοῦ Υἱοῦ. Οἱ δέ λατεῖνοι λέγουσιν ἐγγύς μέν τῷ Πατρί τόν Υἱόν, πόρρω δέ τό Πνεῦμα τοῦ προβολέως καί Πατρός, ἐγγύς δέ τοῦ Υἱοῦ, ὡς ἐκ βλαστοῦ κλάδος καί ἐκ τῆς Εὔας Σήθ. Καί μάλιστα τοῦτο εἶναι ὅλως διόλου ἡ γνώμη τους, νά φέρουν εἰς τό μέσον τήν ἐμπαθῆ θεογονίαν τῶν ἐμβροντήτων ἑλλήνων. Διά τοῦτο καί ἠρνήσαντο τήν ἀληθινήν θεολογίαν τοῦ Κυρίου, διά νά φέρουν τήν ἐδικήν τους ὡς συμβαίνουσαν τῇ γνώμῃ καί τῇ πολιτείᾳ αὐτῶν.

Ἀλλ' ἄμποτες νά μᾶς ἐλεήσῃ ὁ Κύριος καί νά μή μᾶς ὀργισθῇ εἰς αὐτά ὁποῦ τολμῶμεν ἀναγκαζόμενοι ἐξ ἀνάγκης. Διατί ἔτζη μᾶς ἀναγκάζουν οἱ πάντες καί πάντα τολμῶντες λατεῖνοι. Καί ὅπου καί ἄν ἀπαντήσουν χριστιανόν ὀρθόδοξον, εὐθύς βάνονται εἰς διάλεξιν. Καί τόσον ἔχουν τάς γλώσσας ἠκονισμένας καθ' ἡμῶν καί κατά τῆς ἀληθείας, ὁποῦ καί βουκόλοι καί συβῶται τῶν λατείνων ἑτοίμως καί ἀναισχύντως θεολογοῦσι, καί εἰς τά παζάρια καί εἰς τούς ἀγρούς καί τάς ὁδούς. Καί μᾶς ἔχουν διά μέγα κυνήγι, ἐάν δυνηθοῦν νά μᾶς καταπείσουν εἰς τά δόγματά τους καί νά μᾶς κάνουν νά προσκυνήσωμεν τόν πάπαν τους.

Διά τοῦτο καί ἐγώ, ὡσάν ἕνας ἀπό τούς βουκόλους τῶν Γραικῶν ἐβάλθηκα καί ἔγραψα τό παρόν ἀγροικικῶς. Διατί καλλίτερα δέν ἤξευρα καί ἄς μέ ἐλεήσῃ ὁ Κύριος καί ἄς μέ συμπαθήσουν καί ἐκεῖνοι ὁποῦ γνωρίζουν. Καί ἀνίσως καί προαιροῦνται, ἄς γράψουν καλλίτερα. Διατί ἐγώ, ἄν καί ἀγροικῶς ἔγραψα, ὅμως λογιάζω νά εἶναι καί πολλά ἱκανά ἀπό τά γεγραμμένα, ὁποῦ νά δώσουν ἀφορμήν τοῖς σοφοῖς νά γίνουν σοφώτεροι.

Καί ταῦτα μέν είς τοσοῦτον. Ἔχω δέ ἀκόμη νά γράψω καί ἄλλα μερικά, πῶς ὁ πάπας εὑρίσκεται εἰς μεγάλην καί φοβεράν ἐγκατάλειψιν Θεοῦ ἀπό τάς ἀμέτρους του κακίας καί αἱρέσεις ὁποῦ ἐξέπεσεν ἀπό τόν καιρόν ὁποῦ ἀποστάτησε καί ἐχωρίσθη ἀπό τήν ἀνατολικήν Ἐκκλησίαν. Ἄρχομαι δέ ἀπ' ἐδῶ καί ὅποιος θέλει, ἄς προσέχῃ.

πδ΄) Ὅτι ὁ πάπας ἔχει πολλάς καί χαλεπάς αἱρέσεις καί καινοτομίας· ἐξόχως ἔχει δύο μεγάλας καί θανασίμους αἵτινες εἰσίν αὗται.

Θέλετε ἠξεύρει πῶς ὁ πάπας ἔχει τόσας καινοτομίας καί αἱρέσεις, ὁποῦ ὑπερβαίνουν τήν ψάμμον τῆς θαλάσσης. Ὅμως ἔχει καί δύο μεγάλα ἐγκλήματα φοβερά ὁποῦ εἶναι κόπος τινάς καί νά τά γράψῃ. Ὅμως, ἐπειδή μίαν φοράν ὁποῦ ἐχαλάσαμεν τόν φράκτην, ἄς γράψωμεν ὀλίγα, διά νά καταλάβουν καί ἐκεῖνοι ὁποῦ δέν γνωρίζουν παντελῶς τάς αἱρέσεις του καί τόν κρατοῦν διά ἅγιον καί δέν ἠξεύρουν πῶς αὐτός εἶναι ὁ ἴδιος προδότης Ἰούδας καί ὁ Ἀντίχριστος ὁποῦ ἀκούομεν πῶς μέλλει νά ἔλθῃ. Ὅμως ἄς εἰποῦμεν καί ποῖα εἶναι τά μεγάλα σφάλματα.

Πρῶτον ἔγκλημα εἶναι τό τῆς προσθήκης τοῦ ἱεροῦ συμβόλου περί τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, διά τήν ὁποίαν ἀφορμήν εἴπαμεν πολλά καί φανερά. Καί ὅποιος ἔχει νοῦν ἄς καταλάβῃ ἀπό τά γραφέντα καί ἄς στοχασθῇ καί ἀπό λόγου του τήν μεγάλην του καινοτομίαν. Καί πῶς δι' αὐτήν τήν προσθήκην τόν ὠργίσθη ὁ Θεός καί τόν ὑστέρησε ἀπό τήν χάριν του παντελῶς καί ἀπόμεινεν ἔρημος ἡ Ἐκκλησία τῆς Δύσεως πάσης πνευματικῆς ἐνεργείας. Καί τοῦτο εἶναι πρῶτον πτῶμα, ὁποῦ ἔγινεν ἐχθρός θανάσιμος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Δεύτερον εἶναι ὅτι δέν τόν ἔσωσε νά εἶναι πάπας καί πατριάρχης ὅλης τῆς Δύσεως, ἀμή ἠθέλησε νά ἐξουσιάσῃ ὅλην τήν Ἐκκλησίαν, Ἀνατολῆς καί Δύσεως, καί νά εἶναι μόνος ἄκρος ἀρχιερεύς καί κεφαλή καθολική τῆς Ἐκκλησίας, καθώς ἦτον καί ὁ ἴδιος ὁ Χριστός. Καί νά μήν ἔχῃ ὁ Χριστός καμμίαν ἐξουσίαν εἰς τήν ἐπίγειον Ἐκκλησίαν, μόνον ὁ πάπας. Αὐτός νά λύῃ καί νά δένῃ εἰς ὅλας τάς Ἐκκλησίας τοῦ κόσμου. Αὐτός νά χειροτονῇ τούς τέσσαρας πατριάρχας καί νά τούς ὁρίζῃ. Καί ὁ Χριστός νά ὁρίζῃ μόνον εἰς τούς οὐρανούς τούς ἀγγέλους καί τάς ψυχάς τῶν ἁγίων, ἀπό δέ τήν ἐπίγειον Ἐκκλησίαν νά ἀπέχῃ. Καί ἔκαμεν ὡσάν ἕνας κακός τύραννος, ὁποῦ νά ἀνέβῃ ἀπάνω εἰς τό παλάτι τοῦ βασιλέως

δυναστικῶς καί νά ἁρπάξῃ τήν γυναῖκα του ἀπό τήν ἀγκάλην του, ἔπειτα νά τόν εὐγάλῃ ἀπό τό βασιλικόν θρονί καί νά τόν κοντίσῃ νά τόν εὐγάλῃ ἔξω καί νά κλείσῃ τήν θύραν. Τοιαύτης λογῆς ἔπαθε καί ὁ Χριστός μέ τόν πάπαν καί τήν Ἐκκλησίαν ὁποῦ ἐξαγόρασε μέ τό πανάγιόν Του αἷμα ὁποῦ ἔχυσεν εἰς τόν σταυρόν, καί τήν ἐλύτρωσε ἀπό τάς χεῖρας τοῦ Διαβόλου καί τήν εἰδωλολατρείαν καί τήν ἐκαθάρισε καί τήν ἔπλυνε μέ τό ἅγιον βάπτισμα καί τήν ἐνυμφεύθη διά νύμφην του ἄφθορον, καί τόσην ἀγάπην ἔδειξεν εἰς αὐτήν, ὁποῦ διά τήν ἀγάπην της ἔλαβε θάνατον. Ὅμως, ὅσον καί ἄν ἠγάπησεν αὐτήν καί τήν ἐλάμπρυνε καί τήν ἡγίασεν, ὁ ἀδιάντροπος πάπας τήν ἅρπαξε τυραννικῶς ἀπό τάς χεῖρας του καί ἀπό τάς ἀγκάλας του, καί αὐτόν, ἤγουν τόν Χριστόν, τόν εὔγαλε παντελῶς ἀπό τήν γῆν καί τόν ἀπέκλεισεν εἰς τούς οὐρανούς καί τόν ἐφοβέρισε πλέον νά μή τολμήσῃ νά σκύψῃ νά ἰδῇ κάτω εἰς τήν γῆν, διά νά μή τόν εὐγάλῃ καί ἀπ' ἐκεῖ. Καί μή σέ φαίνωνται παράξενα αὐτά ὁποῦ γράφω, διατί τά ἐπιχειρήματα τοῦ πάπα εἰς αὐτό στοχάζονται. Λόγιασε τώρα ἐσύ, ἐάν ἕνας ποταπός ἄνθρωπος, ἀνίσως καί ἁπλώσῃ τινάς δυναστικῶς νά τοῦ πάρῃ τήν ἠγαπημένην του γυναῖκα ἀπό τήν ἀγκάλην του, δείχνῃ τόσον ζῆλον ὁποῦ κινδυνεύει εἰς θάνατον, καί πολλοί ἀποθνήσκουν διά τήν ἀγάπην καί τόν ζῆλον τῆς ἐρωμένης· πόσον ζῆλον καί ἀγανάκτησιν λογιάζεις νά ἔχῃ ὁ Χριστός πρός τόν ὑπερήφανον καί ἀναιδῆ πάπαν, ὁποῦ ἐτόλμησε νά εἰπῇ τοῦ λόγου του κεφαλήν καθολικήν τῆς Ἐκκλησίας, ὡσάν ὁ Χριστός, καί πῶς ὁ Χριστός δέν ὁρίζει εἰς τήν ἐπίγειον Ἐκκλησίαν, μόνον ὁ πάπας; Ο Θεός καί Πατήρ λέγει πρός τόν Υἱόν ὅταν ἐκαταδέχθη τόν ἑκούσιον θάνατον καί ἀνέστη τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ: Αἴτησον παρ' ἐμοῦ καί δώσω σοι ἔθνη τήν κληρονομίαν σου καί τήν κατάσχεσίν σου τά πέρατα τῆς γῆς. Ποία εἶναι ἡ κληρονομία αὕτη ὁποῦ ἔλαβεν ὁ Χριστός παρά τοῦ Πατρός; Οὐδεμία ἄλλη παρά ἡ ἐξ ἐθνῶν Ἐκκλησία, ἡ ἀπό περάτων ἕως περάτων τῆς οἰκουμένης. Καί πάλιν ὁ Κύριος λέγει τοῖς μαθηταῖς μετά τήν ἀνάστασιν: Ἐδόθη μοι πᾶσα ἐξουσία ἐν οὐρανῷ καί ἐπί γῆς· πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τά ἔθνη (Ματθ. 28, 18-19). Αὐτήν τήν κληρονομίαν καί τήν ἐξουσίαν ὁποῦ ἔλαβεν ὁ Χριστός παρά τοῦ Πατρός, ὁ πάπας τυραννίσας τήν ἅρπαξεν ἀπό τόν Χριστόν καί τήν ἔκαμεν ἐδικήν του. Δέν ἔχει, λέγει, ὁ Χριστός ἐξουσίαν εἰς τήν ἐπίγειον Ἐκκλησίαν, μόνον ὁ πάπας, καί ὁ Χριστός μόνον εἰς τούς οὐρανούς ἔχει ἐξουσίαν. Ὅμως μήν ἠμπορῶντας ὁ πάπας νά ἐξουσιάζῃ ὅλην τήν οἰκουμέ-

νην, καί τά τέσσερα πατριαρχεῖα, ἔστοντας ὁποῦ εὑρίσκονται εἰς τήν ἐξουσίαν τοῦ ἐθνικοῦ, τί κάμνει; Ἐπίασε καί ἐχειροτόνησε τέσσαρας πατριάρχας εἰς τήν Ῥώμην, Κωνσταντινουπόλεως, Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας καί Ἱεροσολύμων, καί τούς ἔβαλε τριγύρω εἰς τό παλάτι του νά ἔρχωνται συχνά νά τόν προσκυνοῦν. Καί μέ τόν τύπον ἐτοῦτον ἐπλήρωσε τήν ἐπιθυμίαν του, ἤγουν πῶς ὥρισεν ὅλην τήν Ἐκκλησίαν καί ὅλην τήν οἰκουμένην, καί ἐδίωξε τόν Χριστόν τελείως ἀπό τήν γῆν καί ἀπό τήν κληρονομίαν ὁποῦ τοῦ ἔδωκεν ὁ Πατήρ, καί ἀπόμεινεν αὐτός κληρονόμος. Ἐγνώρισες ἑωσφορικήν ἀνταρσίαν; Ἠμπορεῖ νά εὑρεθῇ μεγαλυτέρα κακία καί θεομαχία ἀπό αὐτήν; Καί τόσον ὑψώθη ἡ καρδία του, ὁποῦ δέν ἠθέλησε νά εἶναι μόνον πάπας καί ἱερεύς, ἀλλά νά εἶναι καί βασιλεύς, νά λάβη ὅλην τήν ἐξουσίαν τῆς γῆς, ἐκκλησιαστικήν καί κοσμικήν, καθ' ὁμοιότητα τοῦ πρώτου Δράκοντος. Διά τοῦτο ἐφόρεσε καί δύο κορώνας, καθώς τόν εἶδεν ὁ μέγας θεολόγος εἰς τήν Ἀποκάλυψίν του. Ὁ ὁποῖος ἐλάλει ὡς Δράκων· διότι ὄχι μόνον εἰς αὐτά ὁποῦ εἴπαμεν ἔφθασεν, ἀλλά ἠθέλησε ἀκόμη νά ὀνομάζηται καί ἐπίγειος θεός. Καί ἐζήτησεν ὄχι μόνον ἀρχιερατικήν καί βασιλικήν προσκύνησιν ἀλλά λατρευτικήν ὡσάν Θεός. Νά τόν λατρεύουν οἱ ὑπήκοοί του, καθώς ἐλάτρευαν ποτέ οἱ πατέρες αὐτῶν τόν ἀκάθαρτον Βάαλ, καί ἀπό ἐκείνους ὁποῦ κλίνουν εἰς τήν θρησκείαν του νά μήν ζητοῦν πρῶτον τό ἀναγκαιότατον, ἤγουν τό πιστεύεις εἰς τόν Χριστόν, ἀλλά νά τοῦ λέγουν πιστεύεις εἰς τόν πάπαν; Καί ὡσάν ὑποσχεθῇ πῶς πιστεύει, εὐθύς ὅσα ἁμαρτήματα καί ἄν ἔκαμε καί εἰς ὁποίαν ἄλλην αἵρεσιν καί ἄν εὑρίσκετο, τίποτες δέν τά λογιάζουν, μακάρι ἄν δύναται νά κάμῃ καί ἄλλα περισσότερα καί χειρότερα, μόνον νά πιστεύῃ εἰς τόν πάπαν. Διατί ὁ πάπας, λέγουν, ἔχει ἐξουσίαν μεγάλην, τήν ὁποίαν τήν ἔλαβεν ὄχι παρά Χριστοῦ ἀλλά παρά τοῦ Πέτρου, τοῦ ὁποίου ἔγινε διάδοχος· τήν ὁποίαν ἐξουσίαν οὔτε ὁ Χριστός τήν μεταχειρίσθη μήτε ἄλλος τῶν Ἀποστόλων μήτε αὐτός ὁ Πέτρος. Διατί ὁ Πέτρος ἀφήνοντας τόν Κλήμεντα, τόν παρήγγειλε λέγων ὅτι: Λύσεις ἅ δεῖ λυθῆναι, καί δήσεις ἅ δεῖ δεθῆναι. Ὁ δέ πάπας ἔχει ἐξουσίαν, καθώς κομπάζει, ὅλα ἁπλῶς νά λύῃ καί νά δένῃ, καί τίποτες ἐμπόδιον δέν ἔχει, μήτε ἀπό Γραφήν μήτε ἀπό κανόνας, ἤ ἀποστολικούς ἤ συνοδικούς, ἀλλά μήτε ἀπ' αὐτόν τόν ἴδιον Χριστόν, ἀμή εἶναι παντελῶς ἀντίθεος καί ἀντίχριστος καί ἀντινομοθέτης τέλειος. Καί δέν ἐμιμήθη τόν Πέτρον εἰς ἄλλο τίποτες παρά εἰς τήν ἄρνησιν. Καί ὡς φαίνεται ἡ ἄρνησις ἐκείνη ἦτον ὅλως διόλου τύπος τοῦ μέλ-

λοντος συμβαίνειν τοῖς διαδόχοις αὐτοῦ. Διατί καί ἐκεῖνος ἀπό ὑψηλοφροσύνην τό ἔπαθε, καί οὕτως ἐξ ἄκρας ὑπερηφανείας καί ἑωσφορικῆς οἰήσεως κατηνέχθησαν. Ἀλλ' ἐκεῖνος μέν ἀνεκλήθη εὐθύς, ὀρέξαντος αὐτῷ χεῖρα τοῦ Κυρίου, διότι οὐκ ἦν αὐτῷ προμελετώμενον τό κακόν ἀλλ' ἐκ συναρπαγῆς, ἀκουσίως ὠλίσθησεν. Οἱ δέ πάπαι ἐμιμήθησαν τόν Ἰούδαν, οἷς ἦν προμελετώμενον τό κακόν. Καί ὅταν ἐλάβοντο καιροῦ, εὐθύς ὥρμησαν ἐξ ὅλης προθέσεως εἰς τό κακόν καί ἀκορέστως τοῦτο ἐχρήσαντο. Διά τοῦτο καί ἀνάξιοι μετανοίας ἐκρίθησαν καί ἀνεπίδεκτοι ἀνακλήσεως. Ἀλλά φείσαιτο ἡμῶν ὁ Θεός τῆς τοιαύτης ἐγκαταλείψεως καί κρίναιτο ἀξίους μετανοίας, ὡς ἐξ ἀσθενείας καί οὐκ ἐκ προθέσεως σφάλλομεν. Τέτοιας λογῆς καί εἰς τέτοιον πτῶμα χαλεπόν ἔπεσεν ὁ ἄθλιος πάπας καί οἱ αὐτοῦ ὁμόφρονες καί συναποστάται καί λατρευταί λατεῖνοι, καί ἐφθάρησαν παντελῶς ψυχῇ καί σώματι. Οἱ ὁποῖοι ἐγκαταλειφθέντες ὑπό τοῦ ὑπ' αὐτῶν ὑβρισθέντος καί διωκομένου Χριστοῦ καί ὑπό τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἀποσκορακισθέντες μέ τό νά ἔγιναν ἐχθροί φανεροί καί τῶν δύο ὑποστάσεων, Υἱοῦ καί Πνεύματος, καί μετά τοῦτο καί τοῦ Πατρός. Διότι ἡ ὕβρις τοῦ Υἱοῦ καί τοῦ Πνεύματος ἐπί τόν Πατέρα διαβαίνει. Καί ὑποχωρησάσης ἐξ αὐτῶν τῆς τοῦ Πνεύματος χάριτος καί ἐπισκιάσεως, ἀπόμειναν εἰς παντελῆ σκοτίαν καί παραδόθησαν εἰς ἀδόκιμον νοῦν καί δέν ἠξεύρουν μήτε τί λέγουν μήτε τί κάμνουν, ἀλλ' ἐσκοτίσθη ἡ ἀνόητος αὐτῶν καρδία, καί φάσκοντες εἶναι σοφοί ἐμωράνθησαν (Ρωμ. 1, 21-22), καί ἀντίς διά νά προσκυνοῦν τόν Χριστόν, ἄφησαν καί προσκυνοῦν τόν πάπαν, ὁ ὁποῖος τούς ἔδωκεν ἄδειαν νά κάμνουν ἐκεῖνα ὁποῦ οὔτε ἠκούσθησαν μήτε κανένα ἔθνος ἀπό τούς ἀπίστους τά ἐμεταχειρίσθη ἀπό τῆς τοῦ κόσμου συστάσεως, ὡσάν αἱ πορνεῖαι, αἱ μοιχεῖαι καί μᾶλλον αἱ ἀκαθαρτοφαγίαι, ὁποῦ εἰς κανένα ἔθνος μήτε ἐφάνη μήτε ἠκούσθη μήτε ἱστορικός φαίνεται νά λέγῃ τίποτες διά τοιαύτην βδελυρίαν, πῶς νά τήν ἔπραττε κανένα ἔθνος, καί μάλιστα ὁποῦ μήτε καί αὐτά τά σκυλία δέν τήν μετέρχονται. **Τίς ἠμπορεῖ νά εἰπῇ διά τάς μιαιφονίας ὁποῦ κάμνουν, ὁποῦ δέν λογιάζουν τόν φόνον διά τίποτες, ἀλλ' ἀπό παραμικράν ἀφορμήν ἤ μικρόν λόγον εὐθύς ἐνεργοῦσι τόν φόνον;** Καί τό ἔχουν ὡσάν νά χύσουν εἰς τήν γῆν ἕνα καυκί νερό, τό ὁποῖον οἱ ἐθνικοί δέν τό ἐνεργοῦσιν ἁπλῶς καί ὡς ἔτυχε. Καί ἁπλῶς εἰπεῖν, τόσον εἶναι δοσμένοι εἰς τά δαιμονικά καί ἐκδεδιητημένα ἔργα, ὁποῦ δέν εἶναι κανένα ἀπό τά ἀβάπτιστα ἔθνη ὁποῦ νά τούς ὑπερβαίνῃ.

πε´) Ὅτι ὁ πάπας καί οἱ αὐτόν λατρεύοντες ἤ πιστεύοντες λατεῖνοι εἶναι ὑστερημένοι τῆς ἐξουσίας τοῦ δεσμεῖν καί λύειν

Καί μετ' αὐτά ὅλα καυχᾶται ὁ μάταιος πάπας πῶς αὐτός μόνος ἔχει ἐξουσίαν τοῦ δεσμεῖν καί λύειν ὑπέρ πάντας τούς πατριάρχας τῆς Ἀνατολῆς, ὡσάν ὁποῦ εἶναι διάδοχος τοῦ Πέτρου, ὁ ὁποῖος ἔλαβε μόνος τά κλειδία ἀπό τόν Χριστόν τοῦ δεσμεῖν καί λύειν. Καί αὐτός εἶναι ὑστερημένος παντελῶς καί ἀπό αὐτήν τήν χάριν καί ἀπό ἄλλην πᾶσαν ἐνέργειαν τῆς ὀρθοδόξου πίστεως.

πς´) Ὅτι ἡ ἀνατολική ἐκκλησία ἔχει ἐξουσίαν τοῦ δεσμεῖν καί λύειν

Καί ἄκουσον νά θαυμάσης! Εἰς τήν ἀνατολικήν Ἐκκλησίαν ἡ μεγάλη σύνοδος ἤ μητροπολίτης ἤ ἐπίσκοπος, ἐάν τύχη καί ἀφορίσουν τινά δικαίως καί ἀποθάνη εἰς τόν δεσμόν, εὐγαίνει δεμένος τυμπανιαῖος. Θέαμα ξένον καί φοβερόν! Ὅσον ὁποῦ τό φρίττουν καί οἱ ἐθνικοί καί αὐτοί οἱ ἑβραῖοι, βλέποντες τοιοῦτον φρικτόν μυστήριον ἐνεργούμενον φανερά ὑπό τῶν χριστιανῶν. Καί πάλιν τό δεμένον ἐκεῖνο σῶμα, ὡσάν γνωρίσουν οἱ συγγενεῖς του τό σφάλμα καί κάμουν καμμίαν διόρθωσιν, λειτουργεῖ ὁ ἀρχιερεύς καί ἔπειτα ἀναγινώσκει τάς ἱλαστηρίους συγχωρητικάς εὐχάς ἀπάνω εἰς τό δεμένον ἐκεῖνο σῶμα καί ἔπειτα τό θάπτουν, καί εἰς ὀλίγας ἡμέρας λύεται εἰς τά ἐξ ὧν συνετέθη. Καί αὐτό εἶναι φανερόν καί ἐνεργεῖται πανταχοῦ τήν σήμερον, εἰς τήν ἀνατολικήν Ἐκκλησίαν.

Εἶναι καί ἄλλον θαῦμα φανερόν, ἐνεργούμενον τήν σήμερον: τό ἁγίασμα τῶν ἁγίων Θεοφανείων, ἀκόμη καί τό μικρόν λεγόμενον ἁγίασμα ὁποῦ φυλάττονται ἄσηπτα εἰς πενῆντα καί ἑκατό χρόνους, καί μάλιστα εὐωδιάζουν καί γίνονται ἰαματικά εἰς πᾶσαν ἀσθένειαν.

Εἶναι καί ἄλλο: πολλαί ἐκκλησίαι καί πολλαί ἅγιαι εἰκόνες τῆς Θεομήτορος καί ἄλλων ἁγίων ὁποῦ κάμνουν θαύματα πολλά εἰς τούς ἀσθενοῦντας τήν σήμερον, ὄχι μόνον εἰς τούς χριστιανούς ἀλλά πολλάκις καί εἰς τούς ἐθνικούς· τό ὁποῖον γίνεται εἰς αἰσχύνην καί καταδίκην τους, ὡσάν ὁποῦ θεληματικῶς τυφλώττουσιν περί τήν ἀληθῆ πίστιν.

Εἶναι καί ἄλλο: τά λείψανα τῶν ἁγίων, καί παλαιῶν καί νέων, ὅπου καί ἄν εἶναι κάμνουν μεγάλα θαύματα εἰς μεγάλας ἀσθενείας, ὡσάν εἰς θανατικά λοιμικά, εἰς ἀκρίδας, εἰς δαιμονιζομένους καί ἄλλους ἀσθενεῖς, τό ὁποῖον τό μαρτυροῦν καί αὐτοί οἱ ἐξωτερικοί. Εἶναι καί ἄλλα ἁγιάσματα εἰς πολλούς τό-

πους ἀπό παλαιούς καιρούς, εἰς τήν Κωνσταντινούπολιν καί ἔξω εἰς τά μέρη τῆς Ἀνατολῆς, τά ὁποῖα ἐνεργοῦν εἰς τούς ἀσθενεῖς ὡσάν καί τόν παλαιόν καιρόν.

Ἀκόμη οἱ ἱερεῖς τῆς ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, ἐάν ἀσθενήσῃ τινάς καί τούς κράξη νά τοῦ ψάλλουν εὐχέλαιον ἤ τετραυάγγελον ἤ ἄλλας εὐχάς ὁποῦ ἔχει συνήθειαν ἡ Ἐκκλησία, εὐθύς ἐνεργοῦν. Καί ἀνίσως εἶναι διά ζωήν, εὐθύς ἔρχεται εἰς τό καλλίτερον· εἰ δέ καί εἶναι διά θάνατον, ἀναπαύεται τό συντομώτερον καί ἐλευθεροῦται ἀπό τό κριτήριον καί λογοθέσιον τοῦ θανάτου. Τό ὁποῖον εἶναι ἕνα καλόν σημάδι πῶς νά ἐσυγχωρήθησαν αἱ ἁμαρτίαι του καί ἔχει νά εὕρη ἀνάπαυσιν ἐκεῖ ὁποῦ πηγαίνει.

Εἶναι ἀκόμη καί ἄλλο μεγαλύτερον καί κορυφαιότερον, ἐτοῦτο ὁποῦ γράφω: εἰς τήν ἀνατολικήν Ἐκκλησίαν, χάριτι Χριστοῦ, ἀπό τόν καιρόν τῶν ἁγίων Ἀποστόλων ἕως καί τήν σήμερον, δέν ἔλειψαν ὁποῦ νά γίνωνται ἅγιοι, μάρτυρες, ὅσιοι καί ἀρχιερεῖς ὁποῦ εὐωδιάζουν τά λείψανά τους καί κάμνουν θαύματα φανερά. Διατί ἄν καί δουλωμένη καί διωκομένη εἶναι ἡ τοῦ Χριστοῦ ἀνατολική καί καθολική καί ἀποστολική Ἐκκλησία, ὅμως δέν ἐχωρίσθη ἀπό τόν ἀθάνατον καί ἄφθαρτον καί ἀκήρατον νυμφίον της, τόν Χριστόν, καί νά λάβη ἄλλον θνητόν καί φθαρτόν, μιαρόν καί ἐφάμαρτον καί ἀποστάτην τοῦ Θεοῦ, καί νά γένη μοιχαλίς καί πόρνη φανερή, καθώς ἔκαμεν ἡ λατεινίς λεγομένη Ἐκκλησία. Διά τοῦτο ἡ ἀνατολική Ἐκκλησία δέν ἐγυμνώθη τῆς θείας χάριτος ὡσάν ἐκείνη. Ἀψευδής ὁ εἰπών ὅτι Ἰδού μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τάς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος (Ματθ. 28, 20), διά τῶν θαυμάτων καί τῶν ἐνεργειῶν τῆς πίστεως γνωριζόμενος.

πζ´) Ὅτι ἡ Ἐκκλησία τῶν λατείνων, ἀφόντις ἐχωρίσθη ἀπό τήν βασιλείαν καί ἀπό τήν ἀνατολικήν Ἐκκλησίαν, ὑστερήθη παντελῶς τῆς θείας χάριτος καί ἁγιαστικῆς ἐνεργείας

Ἔλα τώρα νά ἰδοῦμεν καί τήν δυτικήν, παπιστικήν ἤ λατεινικήν Ἐκκλησίαν· νά ἰδοῦμεν ποῖα ἔχει καί ποῖα τῆς λείπονται ἀπό τά ἐνεργήματα ὁποῦ φανερώνουν τήν ὀρθόδοξον πίστιν τῶν χριστιανῶν.

Καί ἐν πρώτοις εὑρίσκομεν ἀπό τόν καιρόν Λέοντος τοῦ Ἰσαύρου ὁποῦ ἀποστάτησεν ὁ πάπας ἀπό τήν βασιλείαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως καί ἀπό τόν καιρόν Φωτίου τοῦ πατριάρχου ὁποῦ ἔγραψε φανερά τήν προσθήκην καί ἐφα-

νέρωσε τήν αἵρεσίν του καί τόν ἐξέγραψαν ἀπό τά δίπτυχα καί ἐχώρισε παντελῶς ἀπό τήν Ἐκκλησίαν τῆς Ἀνατολῆς καί ἀπό τήν βασιλείαν, ἀπό τόν καιρόν ἐκεῖνον καί ἕως τήν σήμερον ὁποῦ εἶναι σχεδόν χρόνοι ὀκτακόσιοι ἤ καί χίλιοι, ὁποῦ δέν ἐφάνη εἰς τήν δυτικήν Ἐκκλησίαν νά γένῃ κανένας ἅγιος ὁποῦ νά κάμῃ θαύματα, ἤ ζωντανός ἤ ἀποθαμένος, ἤ νά εὐωδιάσῃ τό λείψανόν του. Καί ἀπό τοῦτο τό πρᾶγμα εἶναι ἀρκετόν καί φανερόν πῶς, ὡσάν ἐχωρίσθη ἀπό τήν ἀνατολικήν Ἐκκλησίαν ἡ λατεινίς, εὐθύς ἐχωρίσθη καί ἀπό τόν Θεόν καί ἐγυμνώθη παντελῶς τῆς θείας χάριτος καί ἔμεινε τελείως νεκρά, ὡσάν ἕνα χέρι ἤ ποδάρι ἑνός ἀνθρώπου ὁποῦ νά τό κόψουν· καί ὁ μέν ἄνθρωπος ζῇ καί ἰατρεύεται, ἄν καί μέ πολλούς πόνους, τό δέ μέλος ἐκεῖνο νεκρώνεται καί σήπεται καί βρωμεῖ. Τά ὅμοια ἔπαθε καί ἡ δυτική Ἐκκλησία διά τήν μεγάλην της ὑπερηφάνειαν καί ἀνταρσίαν, καί διά τήν βλασφημίαν τῆς προσθήκης. Καί μέ τό νά ἠρνήθη τόν Χριστόν νά τόν ἔχῃ κεφαλήν καί ἄνδρα της καί ἐπρόκρινε τόν πάπαν ὑπέρ τόν Χριστόν, διά τοῦτο ὑστερήθη παντελῶς τῆς θείας χάριτος καί ἐνεργείας. Καί ἄν δέν τό πιστεύῃς, ἄκουσον καί ἄλλα φανερά.

πη΄) Ὅτι πρῶτον ὁ πάπας εἶναι ὑστερημένος τῆς ἐξουσίας τοῦ δεσμεῖν καί λύειν· ἔπειτα καί οἱ αὐτοῦ ἀρχιερεῖς καί ἱερεῖς

Πρῶτον καί κεφαλαιοδέστερον εἶναι πῶς ὁ πάπας δέν ἔχει παντελῶς ἐξουσίαν τοῦ δεσμεῖν καί λύειν ἐκ τῆς ἄνωθεν χάριτος, μόνον ὅ,τι κάμει μέ τήν μάχαιράν του. Διατί δέν φαίνεται νά ἀφώρισεν ὁ πάπας τινά καί νά εὔγῃ ἀφωρισμένος, ἤγουν δεμένος, καί πάλιν νά τόν λύσῃ, ἤτοι νά τόν συγχωρήσῃ, καί νά λυθῇ, καθώς κάμνουν οἱ πατριάρχαι τῆς ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας. Ἀλλά μήτε οἱ ἀρχιερεῖς τοῦ πάπα δύνανται νά τό ἐνεργήσουν, μήτε ἠξεύρουν οἱ λατεῖνοι τί πρᾶγμα εἶναι ὁ ἀφωρισμένος καί ὁ δεμένος, ὡσάν οἱ ἐθνικοί. Καί ἀνίσως καί εὑρεθῇ τινάς, καθώς ἀκούομεν, εἶναι ἀπό τούς ἀνατολικούς ὁποῦ πηγαίνουν καί παπιστίζουν καί εἶναι ἀπ' ἐδῶ δεμένοι, καί διά τοῦτο δέν δύνανται οἱ λατεῖνοι νά τούς λύσουν, ἀλλά τούς κρύπτουν καί τούς ἔχουν διά ἅγια λείψανα.

Ἠκούσαμεν δέ καί ἀπό τινάς ἀξιοπίστους κάποιον φοβερόν καί ἀφανέρωτον μυστήριον τῶν λατείνων· ὅτι ἀφ' οὗ ἔγινεν ὁ χωρισμός τῶν Ἐκκλησιῶν, ἀπό τόν καιρόν Φωτίου τοῦ πατριάρχου ἕως τῆς σήμερον, οἱ πάπαι ὅλοι εὐγαίνουν δεμένοι, θεάματα φοβερά καί ἄξια θρήνων! Καί ἔλεγε νά εἶναι ὑπέρ τούς τεσσαράκοντα, καί τούς ἔχουν οἱ ζῶντες πάπες βαλμένους μέ πολλήν τιμήν εἰς μίαν ἐκκλησίαν ὅλους ὁμοῦ. Καί ἐπάνωθεν μέν εἰς τόν τοῖχον ἔχουν ἱστορημένους τούς παλαιούς πάπας, τούς πρό τῆς διαιρέσεως, κάτωθεν δέ ἔχουν στημένους τούς μετά τήν διαίρεσιν ἀποστάτας, τυμπανιαίους, καί τούς ἔχουν διά ἁγίους καί τούς προσκυνοῦν οἱ ἄθεοι λατεῖνοι, καθώς ἐπροσκύνουν οἱ πρόγονοί τους τόν Δία. Εἶδες μωρίαν, μᾶλλον δέ θεομανίαν, ὁποῦ δέν δύνανται νά διακρίνουν ποῖον εἶναι ἅγιον λείψανον καί ποῖον εἶναι ἀφωρισμένον λείψανον; Εἰπέ μοι, ἀπό ποίας ἀρετάς ἤ ἀπό ποίας σκληραγωγίας ἤθελαν νά ἁγιάσουν ὅλοι οἱ πάπαι; Ἤ, ὡς φαίνεται, ἐπῆραν καί τήν ἁγιωσύνην μέ τό σπαθί τους καί τήν ἔχουν κληρονομίαν, νά γίνωνται ὅλοι οἱ πάπαι ἅγιοι καί μή θέλοντος τοῦ Χριστοῦ. Ἄν εἶναι ἅγιοι, ποῦ εἶναι ἡ εὐωδία τῶν λειψάνων τους; Ποῦ τά μύρα; Ποῦ τά θαύματα; Διατί δέν τούς εὐγάνετε ἔξω νά τούς ἰδοῦμεν καί ἡμεῖς τί λογῆς ἅγιοι εἶναι; Καί ἐάν ἰδοῦμεν τίποτες σημάδι ἁγίων εἰς αὐτούς, νά βεβαιωθοῦμεν καί ἡμεῖς πῶς εἶστε ἀληθεῖς χριστιανοί; Εἰ δέ καί ὁ Θεός τούς ὠργίσθη καί κατεδίκασεν εἰς τό αἰώνιον πῦρ τάς ψυχάς τους, τά δέ πανάθλια σώματά τους τά ἔδεσεν αἰωνίως καί τούς παρεδειγμάτισε διά σωφρονισμόν τῶν ζώντων, διά νά ἐπιστρέψουν, διατί ἐσεῖς κάμνετε ὅλον τό ἐναντίον τῆς βουλῆς τοῦ Θεοῦ; Καί ἀντίς νά μετανοήσετε γνωρίζοντες τό πτῶμα σας, νά κάμετε καμμίαν διόρθωσιν καί νά παρακαλέσετε τόν Θεόν νά τούς συγχωρήσῃ καί νά τούς ἐλευθερώσῃ ἀπό τήν φοβεράν φλόγα τῆς αἰωνίου κολάσεως καί νά λύσῃ τά ἄθλια σώματά τους εἰς τά ἐξ ὧν συνετέθησαν, ἐσεῖς θεομαχεῖτε καί τούς ἔχετε διά ἁγίους καί τούς προσκυνεῖτε καί ἔχετε ὅμοια τά ἅγια λείψανα μέ τά ἀφωρισμένα! Ἴσα ἔχετε τούς φίλους τοῦ Θεοῦ, τούς ἁγίους, μέ τούς ἐχθρούς τοῦ Θεοῦ, τούς ἀφωρισμένους! Ἴσα ἔχετε τούς οὐρανίους ἀγγέλους μέ τούς καταχθονίους δαίμονας! Καί τοῦτο μέν περί τοῦ κοινοῦ ἀκούσματος. Ἄς ἔλθωμεν δέ εἰς τήν ὑπόθεσιν.

Εἴπαμεν πῶς ὁ πάπας δέν ἔχει ἐξουσίαν νά λύσῃ καί νά δέσῃ, καθώς οἱ πατριάρχαι τῆς Ἀνατολῆς καί οἱ περί αὐτούς μητροπολῖται καί ἐπίσκοποι. Ἀλλά μήτε οἱ ψευδοπατριάρχαι τοῦ πάπα μήτε οἱ μητροπολῖται καί ἐπίσκοποί του δύνανται νά ἐνεργήσουν αὐτό τό πρᾶγμα. Καί ἀπό τοῦτο εἶναι φανερόν πῶς καί τά ἄλλα μυστήριά τους δέν ἐνεργοῦνται ὑπό τῆς θείας χάριτος.

Καί πρῶτον εἶναι **ἡ ἱερωσύνη τους ἡ ὁποία, ὡς φαίνεται ἀπό τά ἀποτελέσματα, εἶναι ἀνενέργητος.** Ὅτι βλέπομεν τούς ἱερεῖς τους καί δέν δύνανται νά

ἁγιάσουν τά μυστήριά τους. Διατί τό Πανάγιον Πνεῦμα ὁποῦ ἐνεργεῖ καί τελειώνει τά μυστήρια τούς ἔχει ἐχθρούς διά τήν προσθήκην τους. Καί πῶς εἶναι δυνατόν νά ἁγιάσῃ καί νά τελειώσῃ τά μυστήρια τῶν ἐχθρῶν του;

Καί πρῶτον τό ἁγίασμά τους ὄχι μόνον δέν στέκεται πολύν καιρόν, ἀλλά καί ἀντίς νά εὐωδιάσῃ, σήπεται καί βρωμεῖ ὑπερβολικά, ἔξω τῆς φύσεως τοῦ νεροῦ, ἄν καί τό ἁλατίζουν· καί οὔτε εὐωδίαν οὔτε ἰατρείαν οὔτε ἁγιασμόν δίδει εἰς ἐκείνους ὁποῦ τό μεταχειρίζονται.

Ἀκόμη καί οἱ ναοί τους καί αἱ εἰκόνες ὁποῦ ἔχουν εἰς τούς ναούς τους δέν ἠκούσθη νά κάμουν καμμίαν θαυματουργίαν, ὡσάν καί τόν παλαιόν καιρόν ἤ καθώς ἐνεργοῦν τήν σήμερον εἰς τήν ἀνατολικήν Ἐκκλησίαν.

Τά παλαιά ἅγια λείψανα, ὅσα εὑρίσκονται εἰς τάς χεῖρας τῶν λατείνων, κανένα δέν εὐωδιάζει καθώς πρέπει, μήτε κανένα θαῦμα ἐνεργοῦν εἰς τούς ἀσθενεῖς καθώς καί εἰς τήν ἀνατολικήν Ἐκκλησίαν. Πάρεξ ἄν εὑρίσκωνται πουθενά εἰς τάς χεῖρας τῶν ὀρθοδόξων, ὡσάν ὁ ἅγιος Σπυρίδων εἰς τούς Κορυφούς καί εἰς τήν Κεφαλληνίαν καί Ζάκυνθον καί ἀλλοῦ ὅπου εὑρίσκονται ὀρθόδοξοι.

Τό δέ Εὐχέλαιον, μέ τό νά μήν ἐνεργῇ, ἀπό τήν ἐντροπήν τους ἐνομοθέτησεν ὁ νέος νομοθέτης νά τό ψάλλουν εἰς τούς ἀποθαμένους, διά νά μήν φαίνεται ἐνεργεῖ ἤ δέν ἐνεργεῖ.

Ἡ λειτουργία τους, πρῶτον τήν ἐνεργοῦν μέ ἄζυμα, ἰουδαϊκῶς, τό ὁποῖον εἶναι πρῶτον ἐμπόδιον. Δεύτερον τήν κάμνουν χωρίς ἐπίκλησιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἀπό τό ὁποῖον φαίνεται πῶς εἶναι παντελῶς ἀτελής καί ἀμετάβλητος, ἄζυμα καί οἶνος μοναχά καί ὄχι σῶμα καί αἷμα Χριστοῦ. Ἄνευ γάρ τῆς ἐπικλήσεως τοῦ Παναγίου Πνεύματος οὐδέν μυστήριον ἁγιάζεται ἤ τελειοῦται, ὥστε ὁποῦ εἶναι ὑστερημένοι οἱ παπῖσται καί ἀπ' αὐτό τό δῶρον καθώς καί ἀπό τά ἄλλα. Διατί εἶναι παράδοσις τοῦ πάπα καί ὄχι τοῦ Χριστοῦ. Καί ὁ πάπας εἶναι ἐχθρός φανερός καί τοῦ Χριστοῦ καί τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Καί πῶς εἶναι βολετόν νά ἐνεργήσουν καί νά τελειώσουν τά μυστήρια τοῦ ἐχθροῦ τους, ὁποῦ μετά βίας καί πολλῶν δεήσεων καί πολλῆς καθαρότητος καί ἁγνείας τῶν ἱερουργούντων πιστεύομεν νά ἁγιάζωνται τά δῶρα; Ὅταν δέ εἶναι ὁ ἐνεργῶν ἐναγής, ὡσάν ὁποῦ δέν τούς ἐμποδίζει τινάς νά φθείρωνται ὅπου φθάσουν, ἔπειτα καί τά δῶρα νά τελοῦνται χωρίς ἐπικλήσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καί μέ ἄζυμα, ἔξω ἀπό τήν παράδοσιν τοῦ Κυρίου; Ὅταν εἶναι τρία ἐμπόδια μεγάλα, ποῖον ἁγιασμόν ἔχουν νά λάβουν τά δῶρα ἐκεῖνα; Ἔξω ἐάν ὁ Χριστός καί τό Ἅγιον Πνεῦμα φοβοῦνται τόν πάπαν καί δέν τολμοῦν νά μήν τά ἁγιάσουν!

Διατί ὁ πάπας ἔχει ἐξουσίαν νά ἀνεβάζῃ καί νά κατεβάζῃ καί τά τῆς θεολογίας καί νά τά μεταβάλλῃ καθώς βούλεται· καθώς καί τά ἐσύγχισε καί τά ἔφθειρεν ὅλα, καί τά τῆς θεολογίας καί τά τῆς οἰκονομίας καί ὅλας τάς τάξεις καί παραδόσεις καί νομοθεσίας τῶν ἁγίων Ἀποστόλων καί τῶν ἁγίων συνόδων καί ὅλης τῆς παλαιᾶς Ἐκκλησίας. Καί τά ἔκαμεν ὅλα καινούργια, ἐνεργούμενος ὑπό ἄλλης τινός δυνάμεως, ἔξω οὔσης τοῦ Υἱοῦ καί τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, καθώς εἶναι καί ἡ ἀλήθεια. Καί οἰκονομικῶς, ὡς φαίνεται, ἔγινε τό ἐμπόδιον τῆς ἐπικλήσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἰς τά μυστήρια τῶν λατείνων, διά νά μήν ἔρχεται κανένας ἁγιασμός εἰς τά δῶρα τους. Ἐπειδή καί μίαν φοράν τό ἀθέτησαν μέ τήν προσθήκην τους, πῶς δύναται νά τό ἔχουν ὑπήκοον εἰς τά μυστήριά τους; Οὐδαμῶς! Τό ὁποῖον εἶναι φανερόν ἀπ' αὐτά ὁποῦ εἴπαμεν καί ἀπό ἄλλα ὁποῦ ἀπόμειναν ἄγραφα.

Διατί στοχάσου, σέ παρακαλῶ! Ἀνίσως καί μιᾶς μόνης ἐντολῆς παράβασις ἤ καί δύο, παροξύνουσι τόν Θεόν καί ἐμποδίζουν τήν χάριν του ἀπό λόγου μας καί γίνονται τά δῶρα μας καί αἱ προσευχαί μας ἀπρόσδεκτα, φερ' εἰπεῖν ἡ μνησικακία ἤ ἡ πορνεία, ἆρα εἰς τόν πάπαν ὁποῦ ἐπαρέβη πάσας τάς ἐντολάς καί ἔστρεψεν ὅλην τήν εὐαγγελικήν καί ἀποστολικήν καί ἐκκλησιαστικήν παράδοσιν καί τήν θεολογίαν ἀνέστρεψε καί τοῦ Χριστοῦ ἔγινε σύγκορμος καί ἐχθρός θανάσιμος, ὁμοίως καί τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, **πῶς εἶναι βολετόν νά ἐνεργήσῃ καμμία χάρις εἰς τοιαύτην ἐρημωμένην Ἐκκλησίαν, πόρνην καί μοιχαλίδα;** Ἤ ἀνίσως γράφει ὁ Χριστός ἄλλα ἡμᾶς τούς ἀνατολικούς καί ἄλλα τούς δυτικούς; Καί ἡμᾶς μέν ἐμπόδισεν ἀπό ὅλα τά σαρκικά θελήματα μέ φοβερά ἐπιτίμια, τούς δέ λατείνους ὅλον τό ἐνάντιον, τούς ἔδωκε νά ἔχουν ἄδειαν νά κάμουν εἴ τι τούς φανῇ, τόσον εἰς τά σαρκικά ὅσον καί εἰς τά ἐκκλησιαστικά καί τά περί πίστεως, καί νά μήν ἔχουν κανένα ἐμπόδιον ἤ ἐπιτίμιον; Ἀλλά τοῦτο δέν εἶναι ποτέ δυνατόν νά γένῃ. Ὁ οὐρανός καί ἡ γῆ εἶναι δυνατόν νά μεταβληθοῦν, τό δέ ἱερόν Εὐαγγέλιον καί ὅλη ἡ Θεία Γραφή, ἡ Πνεύματι Ἁγίῳ ἐκτεθεῖσα, οὐ μεταβάλλονται. Τοῦτος δέ ὁ χριστός ὁποῦ νομοθετεῖ τούς δυτικούς εἶναι λατεῖνος καί κάμνει τό ὄνομά του χξς. Καί ἦτον προφητευμένος νά ἔλθῃ. Καί αὔτου ὁποῦ ἦλθε καί τόν ἐδέχθησαν οἱ λατεῖνοι καί τόν προσκυνοῦν. Καί αὐτός εἶναι ὁποῦ

τούς ἔκαμε τήν εὐαγγελικήν νομοθεσίαν ὑφ' ἑτέρου πνεύματος ἐνεργούμενος καί ἄλλης δυνάμεως. Ὁ νοῶν νοείτω.

πθ΄) Σχετλιαστικόν πρός τήν τῶν λατείνων ἤ δυτικήν Ἐκκλησίαν

Ἀλλ' οὐαί σοι ἀθλία Ἐκκλησία λατινίς ἤ ῥωμαϊκή, ἤ μᾶλλον δυτική! Τί τό περί σέ μέγα καί φοβερόν πτῶμα καί δυστύχημα; Ἑξακοσίους χρόνους εἶχες ἀπό Χριστοῦ καί περισσοτέρους, ὁποῦ ἐστέκουσουν ὡσάν ἕνας πύργος ἀκλόνητος καί μήτε εἰδωλολάτραι μήτε αἱρετικοί ἐδυνήθησαν νά σέ σαλεύσουν ἀπό τῆς εἰς Χριστόν ἀγάπης καί ὁμολογίας. Ἀλλά μάλιστα ἐσύ ἐστερέωνες πάντοτε τάς ἄλλας Ἐκκλησίας ὁποῦ ἐκινδύνευαν ἀπό τούς αἱρετικούς καί τάς ἐβοήθησες. Πόσαις καί πόσαις φοραῖς ἔδραμεν ἡ ἀνατολική τῆς Κωνσταντινουπόλεως Ἐκκλησία ζητῶντας βοήθειαν, ὁποῦ ἐκινδύνευσεν ἀπό τούς αἱρετικούς καί τῆς ἔδωκες χεῖρα βοηθείας, μέ τό νά ἐπρόσπεσε μετά ταπεινώσεως ὡς Χριστοῦ μαθήτρια, ἀκούσασα λέγοντος· Ἀδελφοί ἐν ἀνάγκαις χρήσιμοι ἔστωσαν. Πόθεν ἐφύσησεν αὐτός ὁ ἄγριος ἄνεμος; Πόθεν ἐκατέβη τό καταχθόνιον φοβερόν ποτάμι καί ἐκτύπησεν εἰς τά θεμέλιά σου καί τελείως σέ ἐξερρίζωσε καί ἔγινε τό πτῶμα σου τόσον μέγα ὁποῦ δέν ἔχει καμμίαν ἰατρείαν; Καί δέν εἶναι ἄλλος ἄνεμος ἤ ἄλλο ποτάμι ὁποῦ ἐδυνήθησαν νά κάμουν τόσον πτῶμα καί συντριβήν εἰς τοῦ λόγου σου, πάρεξ ἐκεῖνος ὁ ἄνεμος ὁποῦ ἐφύσησεν εἰς τούς οὐρανούς καί ἐγκρέμνισε τούς ἀγγέλους ὡσάν πῶς πίπτουν τά φύλλα ἀπό τήν συκῆν. Αὐτός ἐφύσησε καί εἰς τόν παράδεισον καί ἐδίωξε τούς ἀθλίους προπάτορας καί τῷ αἰωνίῳ θανάτῳ παρέδωκε. Καί μήτε οἱ ἄγγελοι ἐδυνήθησαν νά ἀνέβουν ὅθεν ἐξέπεσαν, μήτε οἱ προπάτορες ἐδυνήθησαν πλέον νά σέβουν εἰς τόν παράδεισον ἤ νά ἀποκτήσουν τήν ἀθανασίαν, ἐάν δέν τούς εὐσπλαχνίζετο ὁ ἐλεήμων Θεός εἰς τούς τελευταίους καιρούς νά τούς δώσῃ χεῖρα βοηθείας. Ἐκεῖνο τό θανατηφόρον κόνδι ἐρρόφησες καί σύ, λαβοῦσα παρά τῆς ἑωσφορικῆς δεξιᾶς, καί τό ἔπιες ὅλον, διά τοῦτο καί ἔμεινες ἀνίατος καί ἀνεπίδεκτος μετανοίας, ὡσάν τούς ἀποστάτας ἀγγέλους. **Καί τό πτῶμα σου ἔγινε παρόμοιον τῷ ἐλέφαντι ὅστις, ὅσον ὁποῦ εἶναι ὄρθιος, καμμίαν φοράν δέν πίπτει· ἐάν δέ λάχῃ ἀπό κανένα σύμβαμα καί πέσῃ, πλέον δέν ἠμπορεῖ νά σηκωθῇ.** Πῶς ἐσύ ὁποῦ ἠξιώθης νά γένῃς νύμφη τοῦ μεγάλου Βασιλέως, ὁποῦ σέ ἐνυμφεύθη ὅταν ἀνέβη εἰς τόν σταυρόν καί ἔχυσε τόν Πανάγιόν Του αἷμα διά τήν ἀγάπην σου καί σέ

ἐλύτρωσεν ἀπό τάς χεῖρας τοῦ διαβόλου, ὁποῦ ἐπροσκυνοῦσες τά εἴδωλα, καί σέ ἔλαβε διά νύμφην του ἄφθορον καί ἐτεκνοποίησες μέ ἀμίαντον γάμον μέ λόγου του τόσον πλῆθος μαρτύρων καί ὁσίων ὑπέρ τούς ἀστέρας τοῦ οὐρανοῦ· πῶς ἐκαταδέχθης ἐσύ εἰς τούς ὑστερνούς καιρούς, ἡ βασίλισσα τοῦ μεγάλου βασιλέως, ἡ παρισταμένη ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ ἐν ἱματισμῷ διαχρύσῳ περιβεβλημένη καί πεποικιλμένη; Πῶς ἐσύ, ἡ περιβεβλημένη τόν ἥλιον ἐκαταδέχθης νά ἐγδυθῇς τόν ἥλιον καί νά ἐνδυθῇς τόν μελανόν ἐφάμαρτον δερμάτιον θύλακα, τόν πάπαν; Ἐσύ ὁποῦ ἐφόρεις τό διάδημα τοῦ κάλλους, τόν στέφανον τῶν δώδεκα ἀστέρων, πῶς ἐφόρεσες τό δικέρατον Θηρίον; Πῶς ἠρνήθης τόν ἠγιασμένον καί ἠγαπημένον σου νυμφίον Χριστόν, τόν ποιητήν σου καί δημιουργόν, νά τόν ἔχῃς κεφαλήν, καί ἐπρόκρινες τό δικέφαλον θηρίον, τόν ἐφάμαρτον πάπαν, τόν γήϊνον, τόν θνητόν, τόν ἐναγῆ, τόν μοιχόν, τόν ἀποστάτην, τόν ἀντάρτην, τόν ἐχθρόν τοῦ Χριστοῦ καί τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τόν ἀντίχριστον καί ὄντα καί λεγόμενον; Πόσαις φοραῖς σέ ἐνουθέτησεν ἡ ὀρθόδοξος ἀνατολική Ἐκκλησία νά ἐπιστρέψῃς, καί ἕως τήν σήμερον δέν παύει νά σέ ἐλέγχῃ ἴσως καί μετανοήσῃς; Ἀλλ' ἐσύ πηγαίνεις εἰς τό χειρότερον, διατί ἀπόκτησες νέον Θεόν ἐπίγειον καί νέον Χριστόν, τόν Ἀντίχριστον, ὁ ὁποῖος δέν ἄφηκε κανένα ἐκκλησιαστικόν ἔθιμον ὁποῦ νά μήν τό ἀνατρέψῃ, τοῦ ὁποίου αἱ αἱρέσεις καί αἱ καινοτομίαι μέτρον δέν ἔχουν, τοῦ ὁποίου ἡ ὑπερηφάνεια εἶναι παρομοία μέ τήν τοῦ Ἑωσφόρου, ὁ ὁποῖος δέν ἠθέλησε νά λέγεται ἄνθρωπος θνητός, καθώς εἶναι, ἀλλά ἠθέλησε νά ὀνομασθῇ Θεός ἐπίγειος καί νά ὁρίζῃ βασιλείαν καί ἱερωσύνην καί νά τόν προσκυνοῦν ὄχι μόνον ὡς ἀρχιερέα οἰκουμενικόν ἀλλά καί ὡς βασιλέα τῆς οἰκουμένης· καί ὄχι μόνον ὡς ἀρχιερέα καί βασιλέα ἀλλά καί ὡς Θεόν. Καί ἔβαλε τόν σταυρόν εἰς τό πόδημά του, κάτω εἰς τά ποδάρια του, ὅταν ἔρχωνται οἱ ἄνθρωποι νά τόν προσκυνήσουν, νά φιλοῦν τό ποδάρι καί ὄχι τό χέρι· τό ὁποῖον ἄλλος δέν φαίνεται νά τό ἔκαμεν, οὔτε βασιλεύς οὔτε πατριάρχης, μόνον ὁ Διοκλητιανός, ὁ διώκτης τῶν χριστιανῶν καί τοῦ Χριστοῦ. Ποία ἀτιμία μεγαλυτέρα ἤ ἀσέβεια καί καταφρόνησις τοῦ Χριστοῦ εἶναι ὡσάν τό νά βάλῃ τόν σταυρόν εἰς τό ποδάρι; Ποία ἀνάγκη ἤ ποία χρεία ἔκαμε νά τό κάμῃ αὐτό τό πρᾶγμα; Πάντες οἱ ἀρχιερεῖς καί ἱερεῖς, ὅταν δίδουν τό χέρι τους διά ἀσπασμόν, τό δίδουν χωρίς σταυρόν. Καί τό ποδάρι τοῦ πάπα νά ἔχῃ σταυρόν, διατί; Ὄχι διά ἄλλο παρά διά νά δείξῃ πῶς ἐνίκησε τόν Χριστόν καί τοῦ ἐπῆρε τήν

ἐξουσίαν τῆς γῆς καί τήν ἠγαπημένην του γυναῖκα, τήν Ἐκκλησίαν, καί αὐτόν τόν ἀπέκλεισεν εἰς τούς οὐρανούς καί αὐτός ἔγινε κοσμοκράτωρ, παίρνοντας τήν ἐξουσίαν ἀπό τόν παλαιόν κοσμοκράτορα· ἐκεῖνον ὁποῦ ἔλεγε τῷ Κυρίῳ, ὅταν τοῦ ἔδειχνε τάς βασιλείας τοῦ κόσμου· Ταῦτα πάντα ἐμοί δέδοται. Σύ οὖν, ἐάν πεσών προσκυνήσῃς μοι, ἔσται σοι πάντα (Ματθ. 4, 9). Ἠξεύρω ὅτι καθ' ἕνας φρίττει ἀκούων τά τοιαῦτα καί τοῦ φαίνονται παράξενα καί δέν πιστεύει πῶς νά εἶναι ἀληθινά ἀλλά κατηγορίαι. **Μά ὁ πάπας κάμνει ἄλλα μεγαλύτερα καί φοβερώτερα. Διατί ἀφ' οὗ ἔγινεν ἀποστάτης πρῶτος καί ἔσχισε τήν βασιλείαν, ὕστερον ἔσχισε καί τήν Ἐκκλησίαν μέ τήν προσθήκην του καί τάς ἄλλας πολυτρόπους αἱρέσεις καί καινοτομίας του.** Ἔπειτα μέ αὐτήν τήν προσθήκην του ἐσμίκρυνε τήν ὑπόστασιν τοῦ Παναγίου Πνεύματος καί τό ἔκαμεν οὐδέν, καθώς εἴπαμεν παραπάνω. Καί μέ τοῦτο ἐπαρόξυνε δυνατά τόν Θεόν, ἤγουν αὐτό τό Πανάγιον Πνεῦμα, καί ἐπῆρε τήν χάριν Του ἀπό τόν πάπαν καί ἀπό τήν Ἐκκλησίαν του, καθώς τήν ἐπῆρε καί εἰς τήν σταύρωσιν τοῦ Κυρίου ἀπό τούς Ἰουδαίους. Καί ὡσάν ἔλειψεν ἡ χάρις τοῦ Παναγίου Πνεύματος ἀπ' αὐτούς τελείως, ἐνεργοῦνται ἐναργῶς ὑπό τοῦ ἐναντίου πνεύματος, καθώς ἔπαθε καί ὁ Σαούλ· ὁ ὁποῖος ὡσάν δέν ἔλειψεν ἀπό τήν κακίαν του καί ἀπέστη ἀπ' αὐτοῦ τό Πνεῦμα τό Ἅγιον, ἔπνιγεν αὐτόν πνεῦμα πονηρόν. Καί τοῦτο εἶναι φανερόν ἀπό τά ἐπιχειρήματά τους, ὁποῦ δέν φαίνονται νά εἶναι καθεστηκότων ἀνθρώπων καί ἐχόντων γνῶσιν χριστιανικήν. Ἀλλά **εἰς μέν τά κοσμικά, ἐπιστήμας λέγω καί πολεμικά καί ἄλλα ἐπιτηδεύματα, φαίνονται νά εἶναι ἀπό ὅλους ἐντελέστεροι καί ἐπιτηδειότεροι, εἰς δέ τά περί πίστεως εἶναι πάντων ἀτακτότεροι καί βλασφημότεροι καί καταφρονητικώτεροι εἰς δέ τήν πολιτείαν εἶναι ἁπάντων ἐξωλέστεροι καί αὐτῶν τῶν ἀβαπτίστων ἐθνῶν μιαρώτεροι καί βλελυρώτεροι καί ἀκαθαρτότεροι.** Καί ἀπό τοῦτο εἶναι φανερόν πῶς, μέ τό νά ἔλειψε παντελῶς ἀπ' αὐτούς ἡ χάρις τοῦ ὑπ' αὐτῶν βλασφημουμένου καί καταφρονημένου καί κατασμικρυνομένου Ἁγίου Πνεύματος, ἐνεργοῦνται φανερά καί ἐλαύνονται ὑπό τῆς ἐναντίας δυνάμεως καί ἀναγκάζονται ποιεῖν τά μή καθήκοντα. **Καί τοιοῦτοι ὄντες ἔχουσιν ἑαυτούς σοφωτέρους καί συνετωτέρους πάντων ἐθνῶν καί τούς ἀνατολικούς καί ὀρθοδόξους χριστιανούς τούς ἔχουν εἰς μεγάλην καταφρόνησιν, ὡς ἀγραμμάτους καί ἰδιώτας.** Καί τόσον καυχῶνται εἰς τήν ἔξω σοφίαν, ὁποῦ καί τούς ἁγίους ὁποῦ δέν ἤξευραν γράμματα

σχεδόν δέν τούς ἔχουν διά ἁγίους. Οὐ μόνον δέ, ἀλλά καί τούς ἀποστόλους καί προφήτας καί αὐτόν τόν Χριστόν διά βαρβάρους τούς ἔχουν καί ἰδιώτας· καί τήν ἑλληνικήν σοφίαν προτιμοῦν ὑπέρ τήν σοφίαν τοῦ Πνεύματος. Καί διά τοῦτο λεληθότως καί τήν θεογονίαν τοῦ Ἡσιόδου εἰς θεολογίαν εἰσήγαγον τοῦ Παναγίου Πνεύματος. Ἀλλά τό νά γράφῃ τινάς διά τάς αἱρέσεις καί καινοτομίας καί ἀταξίας αὐτῶν, κάμνει ὡσάν ἐκεῖνον ὁποῦ δοκιμάζει νά μετρήσῃ τήν θάλασσαν μέ ἕνα χουλιάρι. Καί μόνον εἴπαμεν ὀλίγα, ὅσα ἐδυνήθημεν, καί οἱ φρόνιμοι ἀπό τά ὀλίγα δύνανται νά καταλάβουν τά πολλά. Ἕνα μόνον γνωρίζομεν, ὅτι ἡ ἀληθινή χριστιανοσύνη κινδυνεύει νά σηκωθῇ παντελῶς ἀπό τήν γῆν. Διατί εἶναι πολλοί ὁποῦ λέγονται χριστιανοί ὡσάν οἱ λατεῖνοι ὁποῦ ἐλέγαμεν ἕως τώρα καί ἐκάμναμεν τήν φιλονεικίαν, μά πιστεύουν τόν πάπαν καί ὄχι τόν Χριστόν. Εἶναι καλβινολούθηροι τό περισσότερον μέρος τῆς Δύσεως, παραφυάδες τῆς παπιστικῆς ἐμβροντησίας, ἀλλά δέν διαφέρουν ὀλίγον τίποτες ἀπό τούς παντελῶς ἀσεβεῖς. Εἶναι καί ἀρμένιοι καί κόπται καί ἄλλαι πολλαί αἱρέσεις, ἀλλά ὀρθόδοξοι χριστιανοί πολύ ὀλίγοι ἀπόμειναν. Καί νά φέρω παράδειγμα νά ἐγνωρίσῃς εἰς ποίαν κατάστασιν εὑρίσκεται σήμερον ἡ χριστιανοσύνη ἡ ὀρθόδοξος τῆς Ἀνατολῆς.

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟ

Η ΣΚΛΑΒΩΜΕΝΗ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ

ϟ΄) Παράδειγμα είς ποίαν κατάστασιν εὑρίσκεται είς τούτους τούς καιρούς ἡ ὀρθόδοξος χριστιανοσύνη

Λόγιασε πῶς εὑρισκόμεθα ἡμεῖς οἱ τῆς ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας ὀρθόδοξοι ὡσάν νά εἴμεσθεν ἀνάμεσα είς δύο μεγάλας συγνεφίας. Καί ἀπό τό μέρος τῆς Μεσημβρίας καί τῆς Ἀνατολῆς νά εἶναι ἕνα μεγάλο σύγνεφον μαῦρον καί σκοτεινόν, ὡσάν τό ψηλαφητόν σκότος ἐκεῖνο τῆς Αἰγύπτου, ἡ παντελής ἀσέβεια τοῦ Μωάμεθ ὁποῦ ἐπερίλαβε καί ἐσκέπασε σχεδόν τά τρία μερτικά τῆς γῆς καί τά ἐζόφωσε τελείως μέ τήν ἐσχάτην ἀσέβειαν.

ϟα΄) Ὅτι τό δεύτερον σκότος τοῦ Ἀντιχρίστου εἶναι οἱ δυτικοί λατεῖνοι

Ἀπό δέ τό μέρος τῆς Δύσεως νά εἶναι ἕνα ἄλλο μεγάλο σύγνεφον, νά φθάνη ἕως αὐτόν τόν αἰθέρα είς τό ὕψος καί είς τό πλάτος νά σκεπάζη ὅλην τήν Δύσιν καί τό ἥμισυ τοῦ βορείου κλίματος, σκοτεινόν καί αὐτό καί ζοφῶδες, ἔχον μέντοι καί ὀλίγην διαύγειαν πάνυ ὀμιχλώδη, πολύ τό πλάνον ἐμφερομένην. Αὕτη ἐστίν ἡ τῶν λατείνων δοκοῦσα καί ὀνομαζομένη χριστιανοσύνη, ἐμπεπλησμένη δέ οὖσα πάσης αἱρέσεως καί καινοτομίας, καί σμῖγμα πασῶν τῶν πάλαι αἱρέσεων, ἄν καί δοκῇ εἶναι ὀλίγον τί, διά τό νά μήν εἶναι τούς ἐλέγχοντας, καθώς εἶχον αἱ πάλαι αἱρέσεις τούς ἁγίους ἐκείνους πατέρας ὁποῦ ἔστεκαν μέχρις αἵματος καί ἔλεγχαν τάς αἱρέσεις μέ τάς τοπικάς καί οἰκουμενικάς ἁγίας συνόδους, καί ἰδίᾳ ἕκαστος μέ λόγους καί ἐπιστολάς πολλάς, μέ τά ὁποῖα παντοιοτρόπως ἀνέτρεπαν τάς αἱρέσεις μέ τήν βασιλικήν ἐξουσίαν. Μά τώρα, μέ τό νά ἔλειψαν οἱ ἰατροί, ἔμεινε καί ἡ νόσος καί ἡ πληγή ἀνίατος καί ἔκαμε τομήν θανατηφόρον ὡσάν γάγγραινα πεπαλαιωμένη. Καί ἐπερίλαβεν ὅλον τό σῶμα τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας καί ἔγινεν ἀνεπιχείρητος παντελῶς ἕως τοῦ νῦν, ἀπό χιλίους χρόνους, ἀφ' οὗ ἐφύτρωσεν είς τήν Ἐκκλησίαν τῆς παλαιᾶς Ῥώμης. Καί ἐπρόκοψε νά περιλάβῃ ὅλον τό μέρος τῆς Δύσεως, καθώς καί ἡ τοῦ Μωάμεθ παραπληξία καί ἐμβροντησία είς τά μέρη τῆς Ἀνατολῆς. Καί τέτοιας λογῆς αὗται αἱ δύο θανατηφόροι ἀσθένειαι, ἡ μία ἀπό τό μέρος τῆς Ἀνατολῆς καί ἡ ἄλλη ἀπό τό μέρος τῆς Δύσεως, ὡσάν δύο μεγάλα σκοτάδια καί συγνεφίαι ἐνόδιαι ἐκατασκέπασαν καί ἐζόφωσαν σχεδόν ὅλην τήν οἰκουμένην. Καί μάλιστα τό κυριώτατον, δέν ἀπόμεινε σῶμα ὑγιές καί μέρος φωτεινόν, εἰμή ὀλίγον τίποτες ἀνάμεσα είς τάς δύο συγνεφίας, νά εἶναι ὀλίγον ξάστερον καί νά λάμπη ὁ ἥλιος, καί αὐτός ὄχι καθαρά, ἀλλά νά εἶναι ἐξ ἡμισείας λαμπρότητος καί θερμόψυχρος. Διατί φθάνοντες οἱ καπνοί καί αἱ ἀναθυμιάσεις ἀπό τό ἕνα σύγνεφον καί ἀπό τό ἄλλο, σκοτίζουν τόν ὀλίγον ἐκεῖνον ἥλιον καί τόν ψυχραίνουν ἐξ ἡμισείας, καθώς βλέπομεν τήν σήμερον. Ὅτι **βλέπομεν καί τήν ἀνατολικήν Ἐκκλησίαν πῶς, ἄν καί είς τά δόγματα δοξάζῃ ὀρθῶς, μά είς τήν πολιτείαν ἄρχισε νά κουτζαίνη καί νά μιμῆται τά ἤθη τῆς ἀποβλήτου καί ὅλως διεφθαρμένης ὁδοῦ τῶν λατείνων.**

ϟβ΄) Τί δηλοῖ τό ὁ ἥλιος σκοτισθήσεται

Καί τοῦτο εἶναι ὁποῦ λέγει ὁ Κύριος, ὅτι είς τάς ἡμέρας τοῦ Ἀντιχρίστου ὁ ἥλιος σκοτισθήσεται καί ἡ σελήνη οὐ δώσει τό φέγγος αὐτῆς (Ματθ. 24, 29). Ἥλιον λέγει ἐδῶ τόν νοητόν ἥλιον τῆς δικαιοσύνης καί ὄχι τόν αἰσθητόν ἥλιον. Καί βλέπε τήν ἀλήθειαν: Πήγαινε είς τήν Ἀνατολήν καί δέν θέλεις εὕρει νά ὀνομάζεται Χριστός ὁποῦ εἶναι ὁ ἥλιος τῆς δικαιοσύνης, ἀλλά ὁ Μωάμεθ ὁποῦ εἶναι υἱός τοῦ ἀντιθέου σκότους· ὁ ὁποῖος ἐδίωξεν ἀπό ἐκεῖ τόν Χριστόν τελείως, ὁμοῦ μέ τήν Ἐκκλησίαν του, καί ἔμεινεν ἡ Ἀνατολή ὅλως διόλου σκότος ζοφερόν καί ἐνόδιον. Πέρασε είς τό μέρος τῆς Δύσεως καί δέν θέλεις εὕρει καί ἐκεῖ τόν Χριστόν, διατί τόν ἐδίωξεν ὁ πάπας. Καί λόγῳ μέν λέγουν οἱ λατεῖνοι πῶς πιστεύουν τόν Χριστόν, ἔργῳ δέ πιστεύουν καί τιμοῦν τόν πάπαν τους ὑπέρ τόν Χριστόν. Καί δέν κάμνουν κανένα ἀπό ἐκεῖνα ὁποῦ λέγει ὁ Χριστός, ἀλλά κάμνουν ὅλως διόλου ἐκεῖνα ὁποῦ τούς ἐνομοθέτησεν ὁ πάπας. Καί ὁ Χριστός είς τέτοιους προσκυνητάς δέν ἀναπαύεται. Διά τοῦτο εἶναι ὅλως διόλου διωγμένος καί κρυμμένος ἀπό τό μέρος τῆς Δύσεως ὁ ἥλιος τῆς δικαιοσύνης. Καί μόνον είς ὀλίγον μέρος εἶναι ὁποῦ φθάνουν αἱ ἀκτῖνες του, καθώς εἴπαμεν, ἤγουν είς ὅσον τόπον εὑρίσκεται ἀκόμη ἡ ὀρθοδοξία, τό ὁποῖον εἶναι τό ἥμισυ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, είς τοῦ ὁποίου τήν ἐπαρχίαν εὑρίσκεται ὑποτεταγμένη καί ἡ βασιλεία τῶν Μοσχόβων ὁποῦ εἶναι ὀρθόδοξος καθώς εἴπαμεν. Είς δέ τά ἄλλα μέρη τῆς οἰκουμένης εἶναι ὅλως διόλου σκότος βαθύ. Καί είς αὐτά ἐσκοτίσθη παντελῶς ὁ νοητός ἥλιος

τῆς δικαιοσύνης, καθώς τό προεῖπε μόνος του ὁ Κύριος προαναγγέλλοντας τά μέλλοντα συμβήσεσθαι τῇ οἰκουμένῃ δεινά. Καί ἡ σελήνη οὐ δώσει τό φέγγος αὐτῆς. Τό φεγγάρι οἱ ἐξηγηταί τῆς Ἀποκαλύψεως λέγουν πῶς εἶναι τῆς ὑγρᾶς οὐσίας καί δηλοῖ τό ἅγιον βάπτισμα. Καί προλέγει ὁ Κύριος πῶς εἰς τόν καιρόν τοῦ Ἀντιχρίστου θέλει ἀπομείνει ἀργόν καί τό ἅγιον βάπτισμα.

ϟγ΄) Τί δηλοῖ τό καί ἡ σελήνη οὐ δώσει τό φέγγος αὐτῆς

Ἡ ὁποία ἀργία τοῦ ἁγίου βαπτίσματος ἐνεργεῖται τήν σήμερον φανερά. Καί στοχάσου νά θαυμάσης, μᾶλλον δέ νά φρίξης: Τόν παλαιόν καιρόν, εἰς τόν πρῶτον διωγμόν τῆς Ἐκκλησίας, ὅταν ἐμαρτυροῦσαν οἱ ἅγιοι, ἐθανατώνουνταν καθ' ἑκάστην ὑπό τῶν εἰδωλολατρῶν χιλιάδες διά τήν πίστιν. Μά, ἐάν ἐθανατώνουνταν χιλιάδες τήν ἡμέραν, ἐβαπτίζονταν μυριάδες καί ἐνεργεῖτο τό ἅγιον βάπτισμα. Μά τήν σήμερον, εἰς τά τόσα πλήθη τῶν ἀσεβῶν ὁποῦ δέν ἔχουν μετρημόν, δέν βλέπομεν κανένα νά λάβῃ τό ἅγιον βάπτισμα, οὔτε Τοῦρκον οὔτε Ἑβραῖον. Καί τοῦτο εἶναι τό ἡ σελήνη οὐ δώσει τό φέγγος αὐτῆς, ἤγουν ἔχει νά μείνῃ ἀργόν τό ἅγιον βάπτισμα. Καί αὔτου ὁποῦ ἐνεργεῖται τήν σήμερον καί αὐτή ἡ πρόρρησις τοῦ Κυρίου. Διατί ἔμειναν οἱ ἄνθρωποι τοῦ καιροῦ τούτου ἀμετάτρεπτοι ἀπό τό κακόν καί ἀκίνητοι εἰς τό καλόν, ὡσάν καί οἱ ἀποστατικαί δυνάμεις.

Διατί βλέπομεν ἀκόμη καί τούς λατείνους, ὁποῦ λογιάζονται χριστιανοί, πῶς φεύγουν ἀπό τήν ὀρθοδοξίαν ὡσάν ἀπό πυρός. Καί ἀνίσως καί ξεπέσουν καμμίαν φοράν εἰς τούτους τούς τόπους, Τοῦρκοι γίνονται εὐθύς, ὀρθόδοξοι δέ οὐδαμῶς, μέ τό νά ὁμοιάζουν εἰς τήν πολιτείαν καί εἰς τά ἤθη καί νά περιπατοῦν καί τά δύο ἔθνη τήν πλατεῖαν καί εὐρύχωρον ὁδόν τῆς ἀπωλείας· ἢ ἴσως ὁ Θεός τούς ἐσυχάθη καί τούς ἔκρινεν ἀναξίους σωτηρίας, μέ τό νά τυφλώττουν θεληματικῶς, καί ἰδιοπροαιρέτως τρέχουν εἰς τήν ἀπώλειαν καί εἰς τήν ἀσέβειαν. Διατί γνωρίζουν καλά καί οἱ μωαμεθῖται καί οἱ ἑβραῖοι πῶς ἡ πίστις τῶν χριστιανῶν εἶναι ἀληθινή ἀπό τά θαύματα ὁποῦ γίνονται εἰς τήν Ἐκκλησίαν τῶν ὀρθοδόξων. Τό γνωρίζουν καλά καί οἱ λατεῖνοι πῶς εἶναι ἐγκρεμνισμένοι καί ὑστερημένοι πάσης θείας χάριτος καί πῶς ἡ ἀνατολική Ἐκκλησία εἶναι εἰς τό φῶς. Μά δέν θέλουν νά εἰποῦν πῶς σφάλλουν, νά διορθώσουν τοῦ λόγου τους· μᾶλλον δέ σκληρύνονται καί γίνονται ἀκόμη χειρότεροι διῶκται τῆς Ἐκκλησίας. Καί διά τοῦτο ἔγιναν καί αὐτοί ἀπόβλητοι καί ἀνάξιοι σωτηρίας, ὡς ἐθελοκα-

κοῦντες. Ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ψυγήσεται ἡ ἀγάπη τῶν πολλῶν καί πληθυνθήσεται ἡ ἀνομία (Ματθ. 24, 12).

ϟδ΄) Τί δηλοῖ τό καί οἱ ἀστέρες ἀπό τοῦ οὐρανοῦ πεσοῦνται

Καί οἱ ἀστέρες ἀπό τοῦ οὐρανοῦ πεσοῦνται. Ἀστέρας πίπτοντας λέγει ἐδῶ ὁ Κύριος ἐκείνους ὁποῦ, ἢ ἐξ ἀνάγκης ἢ αὐτοπροαιρέτως, τρέχουν ἄλλοι εἰς τήν ἀσέβειαν τοῦ Μωάμεθ καί ἄλλοι εἰς τήν δυσσέβειαν τοῦ πάπα, αἱ ὁποῖαι θρησκεῖαι εἶναι παρ' ὀλίγον ἰσόκριμοι. **Μάλιστα βλέπομεν πῶς εἰς τήν θρησκείαν τῶν ὀθωμανῶν τρέχουν καί πίπτουν οἱ πτωχοί καί ἰδιῶται καί ἀγράμματοι ἀπό πολλήν τους στενοχωρίαν, εἰς δέ τήν τῶν λατείνων ἄθεον αἵρεσιν πίπτουν ἰδιοπροαιρέτως ἄρχοντες, φιλόσοφοι, ἐπίσκοποι, μητροπολῖται καί ἄλλοι μεγάλοι ἄνθρωποι, μέ τό νά τούς γελᾷ τό ὄνομα τῆς χριστιανοσύνης καί μέ τό νά ἐσυγχώρεσεν ὁ πάπας νά κάμνουν ὅλας τάς ἀσωτείας, ὅσας καί ἄν θέλουν, ὄχι μόνον κοσμικοί ἀλλά καί καλόγεροι καί ἱερεῖς καί ἀρχιερεῖς.** Ὅλους εἰς ἕνα ἐξ ἴσου ἐγκρεμνόν τούς ἔσπρωξε, καί ἐκεῖνοι οἱ τετυφλωμένοι θαρροῦν πῶς κρατοῦν τό φῶς καί δέν γνωρίζουν τόν ὄλεθρον καί δέν ἠξεύρουν πῶς ἔπεσαν, σχήματι εὐσεβείας, εἰς ἀνθρωπολατρείαν. Διατί ὅταν σέ ἐρωτοῦν καί σέ λέγουν πιστεύεις ὄχι εἰς τόν Χριστόν ἀλλά πιστεύεις εἰς τόν πάπαν, καί σύ ἀποκρίνεσαι ὅτι πιστεύεις εἰς τόν πάπαν καί ὄχι εἰς τόν Χριστόν, τί ἄλλο εἶναι; Δέν εἶναι εἰδωλολατρεία φανερά; Εἰ δέ καί λέγεις πῶς πιστεύεις προηγουμένως εἰς τόν Χριστόν καί ἐπομένως εἰς τόν πάπαν, τοιούτους προσκυνητάς ὁ Χριστός δέν θέλει. Διότι ὁ Χριστός σύντροφον δέν ἔχει, μήτε οἱ Χριστιανοί ἔμαθαν νά λατρεύουν δύο Θεούς. Διότι τό νά εἰπῇς πιστεύω εἰς τόν Χριστόν, ἴσον ἐστί νά εἰπῇς καί λατρεύω. Διότι πίστις καί λατρεία ταὐτόν ἐστί καί δέν ἁρμόζει εἰς ἄλλον ἡ πίστις καί ἡ λατρεία παρά εἰς τόν ἐν Τριάδι ἕνα Θεόν. Οὐαί τοῖς ταλαιπώροις χριστιανοῖς ὅτι ἠναγκάσθησαν, θέλοντας καί μή θέλοντας, νά προσκυνήσουν λατρευτικῶς τήν εἰκόνα τοῦ Θηρίου ὡς ἐν σχήματι ἐπισκόπου! Θέλοντας νά κρύψῃ τήν εἰκόνα του ὁ πονηρός ἐκεῖνος Δράκων καί νά καταπείσῃ τούς ἀνθρώπους νά τόν λατρεύσουν διά Θεόν, μέ πολλήν πονηρίαν ἐμεταχειρίσθη τό ὄνομα τοῦ πάπα. Διατί ἀνίσως καί τό ἐζητοῦσεν αὐτό τό προσκύνημα κανένας βασιλεύς κοσμικός, εὐθύς ἤθελαν τό γνωρίσει οἱ ἄνθρωποι νά φύγουν ἀπ' ἐκεῖνον· ἢ ἀνίσως ἐξ ἀνάγκης καί τόν ἐπροσκυνοῦσαν τόν πρῶτον, ἀμή,

μετά τόν θάνατον τοῦ πρώτου, ἀθετοῦσαν τόν δεύτερον. Διά τοῦτο ἔφερε καί ἔσμιξε τήν λατρείαν του εἰς τό πρόσωπον τοῦ πάπα, μέ πολλήν πονηρίαν. Ἐπειδή ηὗρε καί τούς πάπας ὁποῦ τό ἀγαποῦσαν καί ἐδίωκαν ἐξ ἀρχῆς τό τοιοῦτον προσκύνημα, παραχωρήσει Θεοῦ, τό ἔβαλεν εἰς τέτοιον δρόμον ὁ Διάβολος. Ὅτι ἀφορμή διά τήν ἐπισκοπικήν ἀξίαν ὁποῦ δέν τολμᾷ τινάς εὔκολα νά ἀντισταθῇ τοῦ πάπα, καί ἄλλο ὅτι δέν τό ὑποπτεύονται οἱ ἄνθρωποι εὔκολα εἰς τέτοιον ἀξίωμα νά χωρέσῃ τοιαύτη ἐσχάτη κακία καί ὁ ποιμήν νά γένῃ λύκος. Καί μέ τοῦτον τόν τρόπον ὁ πονηρός διάβολος εὔκολα ἐγύρισε τούς λατείνους εἰς τήν παπολατρείαν. Ἀλλ' ἄς τό γνωρίσουν οἱ ἀσύνετοι ἐκεῖνοι παπισταί ἀπό τά καμώματά του καί ἀπό τά δόγματά του, νά ἰδοῦν τίνος ἔργα μεταχειρίζεται, τοῦ Χριστοῦ ἤ τοῦ Δράκοντος Διαβόλου! Ἀλλ' ἄν καί οἱ λατεῖνοι ἐθελοκακοῦντες τόν δικαιώνουν καί τόν λέγουν ἅγιον, ὅμως ἄς ἀκούσουν τόν Εὐαγγελιστήν ὁποῦ τόν ὀνομάζει Θηρίον δικέρατον, ἤγουν πῶς ἔχει δύο μεγάλας ἐξουσίας ἐπάνω του, πάπας καί βασιλεύς. Μά καί λαλεῖ ὡς δράκων. Τί λαλεῖ ὁ Δράκων; Θήσω τόν θρόνον μου ἐπί τῶν νεφελῶν καί ἔσομαι ὅμοιος τῷ Ὑψίστῳ (Ἠσ. 14, 14). **Τί λέγει ὁ πάπας; Ἐγώ εἶμαι ἡ κεφαλή τῆς Ἐκκλησίας, τῆς ὁρατῆς καθολικῆς, καί πραγματική ὄχι τυπική ὡσάν τούς ἄλλους ἀρχιερεῖς καί πατριάρχας. Ἐγώ εἶμαι Θεός ἐπίγειος, ἀρχιερεύς ἀρχιερέων καί βασιλεύς βασιλέων. Καί ὁ Χριστός μόνον τῆς οὐρανίου Ἐκκλησίας ἐξουσιάζει, τῆς ἀοράτου· τῆς δέ ὁρατῆς οὐδαμῶς, ἀλλ' ἐγώ μόνος, λαβών παρά τοῦ Πέτρου τήν ἐξουσίαν.**

Τοῦτο εἶναι τό ἐλάλει ὡς δράκων. Ἐγνώρισες, ὦ λατεῖνε, ποῖον προσκυνεῖς καί λατρεύεις ἐν σχήματι ἐπισκόπου, ἤ μᾶλλον εἰπεῖν, ἐν σχήματι Χριστοῦ; Βαβαί τῆς ἀπωλείας! Φρῖξον ἥλιε! Στέναξον γῆ τοιαῦτα βλέπουσα καί ὑπομένουσα! Καί αὐτά τά εἴπαμεν διά τό πέσιμον τῶν ἀστέρων καί διά νά γνωρίσουν ἐκεῖνοι οἱ πίπτοντες ἀστέρες ἀπό ποῖον οὐρανόν ἔπεσαν, ἤγουν ἀπό τήν εὐσέβειαν καί ὀρθοδοξίαν τῆς καθολικῆς ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας καί ἀνατολικῆς. Καί εἰς ποῖον χάος ἐνόδιον καί ταρτάριον κατηνέχθησαν, τῆς σκοτεινῆς καί γνοφερᾶς παποδρακοντολατρείας.

ϟε΄) Περί τῆς νοητῆς πείνης καί δίψης τῆς μελλούσης γενέσθαι εἰς τόν καιρόν τοῦ Ἀντιχρίστου

Λέγουσι τινές πῶς εἰς τόν καιρόν τοῦ Ἀντιχρίστου ἔχει νά γένῃ πεῖνα μεγάλη

καί νά εὔγουν οἱ ἄνθρωποι ἀπό τήν Δύσιν εἰς τήν Ἀνατολήν καί ἀπό τήν Ἀνατολήν εἰς τήν Δύσιν καί νά μήν εὑρίσκουν τροφήν. Καί λέγομεν: Ἆρα διά σωματικήν ἁπλῶς τροφήν νά λέγῃ καί ἐδῶ ἤ εἶναι τίποτες ἄλλο τό σημαινόμενον; Διατί ἀκούομεν τόν Κύριον εἰς τό ἱερόν Εὐαγγέλιον ὁποῦ λέγει: Ὥσπερ ἦσαν ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ Νῶε· ἤσθιον, ἔπινον, ἐγάμουν καί ἐγαμίζοντο, ἐφύτευον, ᾠκοδόμουν, ἕως οὗ ἦλθε ὁ κατακλυσμός καί ἦρεν ἅπαντας· οὕτως ἔσται καί ἐν τῇ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος (Ματθ. 24, 37-39). Ἀκούεις ὅτι ἐσθίοντας καί πίνοντας καί σπαταλῶντας ἔχει νά μᾶς εὕρῃ ἡ ὥρα ἐκείνη ἡ φοβερά, καί ὄχι πεινῶντας καί διψῶντας. Καί εἴθε νά μᾶς εὕρισκε πεινῶντας καί μή σπαταλῶντας. Λείπεται οὖν ἄλλο νά εἶναι τό σημαινόμενον, κατά τήν συνήθειαν τῆς Θείας Γραφῆς, τό ὁποῖον, ὡς φαίνεται, δέν εἶναι ἄλλη ἡ ἔννοια τῆς προφητείας, πάρεξ ἐκεῖνο ὁποῦ λέγει ὁ Θεός δι' ἄλλου προφήτου, τό· Καί ἐπάξω ἐπί τήν γῆν λιμόν μέγαν· οὐ λιμόν ἄρτου οὐδέ λιμόν ὕδατος, ἀλλά λιμόν τοῦ ἀκοῦσαι τόν λόγον τοῦ θεοῦ (Ἀμ. 8, 11). Ἰδού ὁ λιμός· ἐνεργεῖται σήμερον καθώς καί τά ἄλλα τά τοῦ Ἀντιχρίστου. Διότι πέρασε εἰς τά μέρη τῆς Ἀνατολῆς καί δέν θέλεις ἀκούσει ἄλλο παρά· Ἀλλάχ, ἀλλάχ, Μεχμέτ ῥεσούλ. **Καί οὐδαμοῦ λόγος Θεοῦ. Εἰς γοῦν τήν ἐπαρχίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὡς εἴπαμεν, εὑρίσκεται ὀλίγον τι, ὅμως κατεψυγμένος πως καί ἀνενέργητος, καί ὄχι ζῶν καί ἐναργής, καθώς πρέπει. Ἄμε εἰς τά μέρη τῆς Δύσεως· καί δέν θέλεις ἀκούσει καί ἐκεῖ ἄλλο, εἰμή· Πάπα, πάπα, καί πιστεύεις εἰς τόν πάπαν. Καί οὐδαμοῦ Χριστός ἤ λόγος Θεοῦ.**

Καί τόσον εἴπαμεν διά τόν θρυλλούμενον λιμόν τοῦ Ἀντιχρίστου καί περί τοῦ πάπα. Ὅτι **ὁ πρῶτος ἀρχηγός τοῦ κακοῦ εἰς ὅλα ὅσα συνέβησαν εἰς τήν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ εἶναι αὐτός. Αὐτός εἶναι ὁ προδότης καί τῆς βασιλείας τῶν Ῥωμαίων καί τῆς Ἐκκλησίας.** Αὐτός ἔσχισε τήν βασιλείαν καί τό ἥμισυ μέρος τό ἐπῆρεν αὐτός καί τό τυραννεῖ καί τό ἥμισυ τό ἐπρόδωσεν εἰς τούς μωαμεθίτας καί τό ἀφάνισαν, καθώς βλέπομεν τήν σήμερον ὁποῦ παντελῶς ὀλίγη ἀπέμεινεν ἡ ὀρθόδοξος χριστιανοσύνη. Τό δέ ἄλλο πλῆθος τῶν ἀνθρώπων, ἄλλοι μέν ἔπεσαν εἰς τήν ἀσέβειαν τοῦ Μωάμεθ καί ἄλλοι εἰς τήν ἀπώλειαν τοῦ πάπα. **Καί ἀπόμεινεν ἡ καθολική Ἐκκλησία ἡ ἀνατολική ὡσάν μία ποίμνη προβάτων ὁποῦ εἶναι χωρίς ποιμένα, ἤγουν βασιλέα. Καί νά εὑρίσκεται ἀνάμεσα εἰς δύο φωλεούς δρακόντων. Καί νά εὐγαίνῃ πότε τό ἕνα θηρίον νά ἁρπάξῃ, πότε νά εὐγαίνῃ τό ἄλλο νά ἁρπάξῃ ἀπό τό ἄλλο μέρος. Καί ἐκεῖνο τό πρό-**

βατον όποῦ θέλει νά φύγη άπό τό στόμα τοῦ ένός, νά πίπτη είς τοῦ ἄλλου. Ἁρπάζοντας πότε τό ἕνα θηρίον πότε τό ἄλλον, νά ἀπομείνη παντελῶς ὀλίγη ἐκείνη ἡ ποίμνη, ὅσον, ἕως τό ὕστερον, κινδυνεύση νά ἀπολεσθῆ καί νά ἀφανισθῆ τελείως, ἐάν δέν ἐλεήση ὁ Κύριος τήν Ἐκκλησίαν του ὑπέρ ἧς τό ἴδιον αἷμα ἐξέχεεν (Πράξ. 20, 28).

Είς τοιαύτην κατάστασιν ἔφερε τήν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ καί τήν βασιλείαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὁ διά τῶν δύο ἐνεργῶν καί ἐνεργούμενος Ἀντίχριστος, τοῦ τε πάπα καί τοῦ Μωάμεθ, κατά τό προφητευόμενον. Ἀλλ' ἄς είποῦμεν καί ἄλλο παράδειγμα είς τήν αὐτήν ὑπόθεσιν.

ϛ΄) Ἕτερον παράδειγμα διά τήν χριστιανοσύνην

Εἰπέ ὅτι ἡ οἰκουμένη ὅλη, εἰς ὅσην κατοικοῦν οἱ ἄνθρωποι, νά εἶναι ὡσάν ἕνα χωράφι μεγάλον ἕως ἑκατόν στρέμματα καί νά εἶναι ὅλον ἀγκάθια φοβερά καί θανατηφόρα γεμᾶτο. Καί μόνον πρός τό βόρειον μέρος νά εὑρίσκωνται πέντε ἤ δέκα στρέμματα κατά μάκρος, νά φθάνη ἕως τήν μέσην τοῦ χωραφιοῦ, στενόν καί μακρύ. Αὐτά τά δέκα στρέμματα νά εἶναι σιτάρι καί τά ἐννενήκοντα νά εἶναι ὅλο ἀκάνθια. Τέτοιας λογῆς τό λοιπόν ἀπέμεινε τήν σήμερον ἡ ἀληθινή χριστιανοσύνη. Διότι, καθώς εἴπαμεν παραπάνω, ἀπό τά τέσσερα μέρη τῆς γῆς τά δύο ἥμιση τά κυριεύει ὁ Μωάμεθ· τό ἕνα μέρος τῆς Δύσεως καί μέρος πολύ τοῦ βορείου κλίματος τό κυριεύει ἡ παπιστική λατρεία· καί μόνον μέρος, τό μεσαίτατον τοῦ βορείου, βασιλεύουσιν οἱ Μόσχοι χριστιανοί ὀρθόδοξοι· καί τό ἥμισυ μέρος τῆς ἐπαρχίας τοῦ οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, Βλαχομπουγδονία, Βουλγαρία, Θράκη, Μακεδονία, Ἰλλυρικόν, Ἤπειρος, Αἰτωλία, Θετταλία, Ἑλλάς πᾶσα, Ἀχαΐα, Πελοπόννησος καί Κρήτη μαζί μέ τήν Κύπρον καί τά νησία τοῦ Ἀδριατικοῦ πελάγους καί πλέον οὐδέν. Τάς δέ μεγάλας στερεάς, ἤγουν τῆς Ἀνατολῆς καί τῆς Μεσημβρίας, τάς κρατοῦν οἱ μωαμεθῖται καί εἶναι ὅλως διόλου ἀσέβεια. Τό δέ μέρος τῆς Δύσεως ὅλον τό κρατοῦν οἱ λατεῖνοι, οἱ ὁποῖοι εἶναι καθόλου δοσμένοι εἰς τόν βυθόν καί σκοτασμόν τῆς δυσσεβοπαπολατρείας. Καί μόνον εἰς αὐτό τό ὀλίγον μέρος ὁποῦ ἐγράψαμεν εὑρίσκεται χριστιανοσύνη, ἄχαρον σιτάρι καί αὐτό τό περισσότερον ἀκάνθια καί τριβόλους. Καί κοντεύει νά ἀπομείνη ἡ ὀρθοδοξία ἴσια μέ τόν τόπον τῆς Παλαιστίνης, ὁποῦ ἐβασίλευαν ἕνα καιρόν οἱ θεοσεβεῖς Ἰουδαῖοι, καί ἀκόμη ὀλιγότερον. Διατί οἱ ἑβραῖοι, ἄν

καί εἶχαν ὀλίγον τόπον, ὅμως ἦτον πλῆθος πολύ, καθώς φαίνεται εἰς τόν καιρόν τοῦ προφήτου Δαυίδ, ὅταν τούς ἐμέτρησε (Β΄ Βασ. 24, 1-9). Ὅμως δόξα τῷ ἁγίῳ Θεῷ ὁποῦ κάλλιον εὐαρεστεῖται μέ ὀλίγους καλούς, παρά μέ πολλούς ἀσεβεῖς καί αἱρετικούς. Κρείσσων γάρ εἷς δίκαιος ὑπέρ χιλίους ἁμαρτωλούς (Σοφ. Σειρ. 16, 3). Καί εἰς τόν ἐμπρησμόν τῶν Σοδόμων ὁποῦ ἦτον πέντε κάστρη μαζί μέ τά χωρία τους, δέν ἠμπόρεσαν νά εὑρεθοῦν δέκα καλοί ἄνθρωποι διά νά γλυτώσουν ὅλον τόν κόσμον ἀπό τόν ἐμπρησμόν ἐκεῖνον τόν φοβερόν (Γεν. 19, 1-26).

Ἀλλά, καθώς πηγαίνουν τά πράγματα καί κατά τήν Ἀποκάλυψιν, ἔχει ἀκόμη νά ὑπάγη εἰς τό χειρότερον, ὅσον σιμώνει ἡ συντέλεια. Διότι ἡ κεφαλή τοῦ Δράκοντος ἡ κοπεῖσα καί πάλιν ἰαθεῖσα, ἐάν τήν πάρῃς μερικῶς, δηλοῖ τήν βασιλείαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καθώς εἴπαμεν· εἰ δέ τήν πάρῃς καθόλου, δηλοῖ πάλιν τόν πέμπτον αἰῶνα ὁποῦ ἐγεννήθη ὁ Κύριος καί τόν ἕκτον ὁποῦ ἐπίστευσαν ὅλα τά ἔθνη εἰς τό κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου καί ἀπέθαναν τῷ διαβόλῳ καί ἔζησαν τῷ Χριστῷ. Τό δέ εἶδον ὅτι πάλιν ἰάθη ἡ πληγή αὐτοῦ καί ἐθαυματώθη εἰς ὅλην τήν γῆν, δηλοῖ τόν καιρόν τοῦ Ἀντιχρίστου, τόν ἕβδομον αἰῶνα ὁποῦ ἔχει νά πέσῃ ὁ κόσμος ὅλως διόλου εἰς τήν πρώτην ἀσέβειαν, τήν ὁποίαν ἀσέβειαν τήν βλέπομεν ὁποῦ ἐνεργεῖται φανερά ἀκόμη ἀφόντις ἐγεννήθη ὁ Μωάμεθ καί ἀποστάτησε καί ὁ πάπας. Καί ὅσον πηγαίνει ὁ καιρός, τόσον πληθαίνει ἡ ἀσέβεια καί ἡ εὐσέβεια σώνεται. Καί τοῦτο εἶναι ἡ κεφαλή τοῦ δράκοντος ἡ κοπεῖσα καί πάλιν ἰαθεῖσα. Διατί ἀπό τήν ἀρχήν τοῦ κόσμου, ἀφ' οὗ ἐξέπεσεν ὁ Ἀδάμ, ὁ κόσμος ὅλος τῷ διαβόλῳ ἐδούλευσεν, ἕως τόν καιρόν τῆς Χριστοῦ γεννήσεως καί παρουσίας του εἰς τόν κόσμον, ὁ ὁποῖος συμπληροῦται μέ τόν ἑβδομαδικόν ἀριθμόν τῶν ἑπτά αἰώνων. Ἀφόντις δέ ἐγεννήθη ὁ Χριστός καί ἤρξατο τό κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου, ἐπήγαινεν εἰς τά ἔμπροσθεν ἡ εὐσέβεια καί ἐπλήθαινεν ἕως ἑξακοσίους χρόνους καί ὄχι περισσότερον. Καί εἰς τούς ἑξακοσίους χρόνους ἀπό Χριστοῦ, καθώς εἴπαμεν, ἐγεννήθη ὁ ἀντίχριστος Μωάμεθ. Τότε ἄρχισεν ἀπό τά μέρη τοῦ Αἰθρίβου, ἤγουν τῆς Μεσημβρίας, ἤτοι τῆς Εὐδαίμονος Ἀραβίας, νά πληθαίνῃ ἡ ἀσέβεια καί νά ἀφανίζεται ἡ εὐσέβεια ἀπό ὀλίγον ὀλίγον, ἕως ὁποῦ ἐσκέπασεν ὅλην τήν οἰκουμένην ἡ ἀσέβεια, καθώς βλέπομεν τήν σήμερον. Ὥστε ὁποῦ αὐτός εἶναι ὁ ἴδιος ἐκεῖνος ὁ προφητευόμενος ἀντίχριστος Μωάμεθ. Καί νά ὁποῦ, ἀπό ὀλίγον ὀλίγον, ἐπληρώθησαν ὅλα τά προφητευόμενα περί αὐτοῦ ἀνεπαισθήτως, καί θέλουν πληρωθῆ καί τά λοιπά μέ τόν καιρόν.

Ἐπίλογος

Ὁ συγγραφέας θεωρεῖ τό ἔργο του

ϛζ΄) Ὁ ἐπίλογος

Ἐγώ, εἰς τοῦτα ὁποῦ ἔγραψα, ἔκαμα ὡσάν κάποια σκυλάκια ὁποῦ τά ἔχουν εἰς τάς αὐλάς. Καί ὅταν πάρουν ὀσμήν λύκου ἤ ἀρκούδας ἤ ἄλλου τινός θηρίου, ἀπό τόν φόβον τους κρύπτονται μέσα καί ἀπό καμμίαν τρύπαν ἤ παράθυρον, ἤ καί ἄν τοῦ βολέσῃ ἀνεβαίνει ἀπάνω εἰς τούς κεράμους, καί ἀπ' ἐκεῖ βάνει τήν ὑλακήν ὅσον δύναται, καί μάλιστα σέρνει την καταπληκτικῶς καί λυπητερῶς, ὅσον ὁποῦ γνωρίζουν οἱ ἀκούοντες πῶς θηρίον μεγάλον εἶναι σιμά. Τοιοῦτόν τι πέπονθα κἀγώ. Ὡσάν ἐπεθύμουν νά μάθω τίποτες περί τοῦ ἐθνικοῦ, ηὗρα ἐκεῖνα ὁποῦ ἔγραψα, πρῶτον διά τά ψηφία τῆς βούλλας καί δεύτερον περί τοῦ ἐκ τῆς θαλάσσης ἀναβαίνοντος ἑπτακεφάλου καί δεκακεράτου Θηρίου, καί πῶς ἥρμοζαν ὅλα εἰς τόν ἐθνικόν μαζῖ μέ τά ἄλλα ὁποῦ ἐσημαδεύσαμεν. Καί πάλιν ἀκολούθως ἐστοχάστηκα τήν ἀπό τῆς γῆς ἀνάβασιν τοῦ δικεράτου Θηρίου, πῶς ἁρμόζει ὅλως διόλου εἰς τόν λατεῖνον. Καί μάλιστα ὁποῦ κάνει καί τό ἐθνικόν του ὄνομα λατεῖνος χξς΄ (= 666), φόβος μέ ἔλαβε. Διά τοῦτο δέν ἐδυνήθηκα νά σιωπήσω, ἀλλά ἐβάλθηκα (ἄν καί παντελῶς ἀμαθής) καί ἔγραψα ὅσα ἔγραψα, διά νά δώσω μικράν εἴδησιν εἰς ὅσους ἀγαποῦν νά μάθουν τέτοια πράγματα, τά ὁποῖα εἶναι ἄξια φόβου καί φρίκης. Μά οἱ πολλοί τά θαρροῦν διά παραμύθια καί λέγουν: ἆραγε ἔχουν νά γένουν καμμίαν φοράν; Καί αὐτά, ἄλλα ἐνεργήθησαν καί ἄλλα ἐνεργοῦνται τήν σήμερον καί ἄλλα ἔχουν νά ἐνεργηθοῦν κατά τήν ἀκολουθίαν τους. Καί ἡμεῖς εἴμεσθεν εἰς τό μέσον καί δέν γνωρίζομεν.

Ὅμως ἐγώ ἔγραψα ὀλίγα, ὅσον νά δώσω ἀφορμήν τοῖς σοφοῖς, τούς ὁποίους παρακαλῶ γονυκλινῶς νά μέ συγχωρήσουν τήν τόλμην, διατί καλλίτερα δέν ἤξευρα. Καί ἀνίσως καί προαιροῦνται, ἄς γράψουν καθώς πρέπει, καλλίτερα καί τακτικώτερα. Διατί ἐγώ τά ἔγραψα ἀγροικότερα, ὡσάν ἀμαθής, καί ἄς ἔχω συγχώρησιν, παρακαλῶ, διά τόν Κύριον.